G. BELDESCU

Ortografie, ortoepie, punctuație

Supliment al revistei pentru elevi

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

SOCIETATEA DE ȘTIINȚE FILOLOGICE
DIN R. S. ROMÂNIA
București, 1982

Scanned with OKEN Scanner

G. BELDESCU

Ortografie, ortoepie, punctuație

Supliment al revistei pentru elevi
LIMBA ŞI LITERATURA ROMÂNĂ

SOCIETATEA DE ŞTIINŢE FILOLOGICE
DIN R.S. ROMÂNIA
Bucureşti, 1982

Scanned with OKEN Scanner

Referent științific: dr. MIOARA AVRAM

Redacția: MARICA ANGHELESCU, MIRCEA FRÎNCULESCU — redactori
ION HANGIU — redactor-șef

Coperta: ION HACIK

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINSUL

Cuvînt înainte 5
Abrevieri, semne convenţionale şi tipuri de litere 7

I. SCRIERE, ORTOGRAFIE, ORTOEPIE 9
Alfabetul limbii române 9
Sunetele limbii române 10
Raporturile dintre litere şi sunete 12
Principiile ortografiei în vigoare 14
Normele ortografice şi normele ortoepice 16

II. FONETICA ŞI PROBLEMELE DE ORTOGRAFIE ŞI DE ORTOEPIE .. 19
Vocalele 19
Vocalele în hiat 22
Diftongii 24
Triftongii 29
Consoanele 30
Consoanele duble 34
Despărţirea cuvintelor în silabe 35
Accentul 37

III. FORMAREA CUVINTELOR ŞI PROBLEMELE DE ORTOGRAFIE ŞI DE ORTOEPIE 39
Prefixele 39
Sufixele 41
Cuvintele compuse 44

IV. FLEXIUNEA ŞI PROBLEMELE DE ORTOGRAFIE ŞI DE ORTOEPIE 51
Substantivul, adjectivul şi articolul 52
Pronumele şi adjectivele pronominale 61
Numeralul 62
Verbul 63

Scanned with OKEN Scanner

V. SCRIEREA CU INIȚIALE MAJUSCULE 67
Situații fără legătură cu natura cuvîntului 67
Numele proprii 69
VI. ABREVIERILE 73
VII. SEMNELE ORTOGRAFICE 76
Pauza albă (grafică) 76
Cratima 77
Punctul 81
Apostroful 82
VIII. SEMNELE DE PUNCTUAȚIE 83
Punctul 84
Semnul întrebării 86
Semnul exclamării 88
Virgula 90
Punctul și virgula 100
Două puncte 101
Linia de pauz 103
Parantezele 104
Punctele de suspensie 107
Cratima 110
Linia de dialog 111
Ghilimelele 111
IX. INDEX DE CUVINTE 115
X. TERMENI LINGVISTICI 209
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ 221

Scanned with OKEN Scanner

CUVÎNT ÎNAINTE

Lucrarea de faţă este un îndreptar de scriere şi de pronunţare pentru învăţămîntul primar, gimnazial şi liceal. Ea are la bază normele oficiale, pe care le dezvoltă, le explică, le motivează — uneori le restrînge sau chiar le omite (aşa cum se întîmplă, de exemplu, cu cele privitoare la transcrierea unor alfabete nelatine), potrivit cu nevoile şcolii. În acelaşi spirit, partea a doua, *Indexul*, cuprinde mai puţine cuvinte decît ar fi fost necesar pentru marele public, dar indicaţii bogate asupra formelor gramaticale de interes ortografic şi ortoepic, cazuri numeroase de paronimie, de omonimie şi de omofonie, cu deosebirile de sens sau de întrebuinţare pe care le implică ele, situaţiile importante în care cuvintele sînt în mod obligatoriu conjuncte etc.

Un îndreptar de scriere şi de pronunţare este o carte de consultat, nu un manual ce trebuie învăţat la o anumită vîrstă şcolară; de informaţia pe care o conţine el pot beneficia, de aceea, categorii largi de elevi, după pregătirea fiecăreia, precum şi învăţătorii şi profesorii. Pentru a mări posibilităţile de consultare, termenii lingvistici folosiţi în text şi necunoscuţi din gimnaziu au fost explicaţi fie în cadrul enunţării unor norme sau al descrierii unor fapte, fie într-un capitol special, la sfîrşitul îndreptarului.

În definitivarea lucrării am fost ajutat de observaţiile preţioase ale dr. Mioara Avram, şef de sector la Institutul de Lingvistică din Bucureşti, pe care o rugăm să primească expresia profundei noastre gratitudini. Aducem totodată mulţumiri îndatoritoare celor ce s-au ocupat de studierea scrierii şi pronunţării limbii române literare actuale, la ale căror contribuţii am recurs.

Lucrarea apare din iniţiativa revistei pentru elevi *Limba şi literatura română*, ca supliment al acestei publicaţii şi cu sprijinul Societăţii de

Scanned with OKEN Scanner

Ştiinţe Filologice din R.S. România. Dr. Ion Hangiu, redactor-şef al revistei, Marica Anghelescu şi Mircea Frînculescu, redactori, au asigurat, cu observaţiile şi cu efortul lor, condiţiile în care apare îndreptarul de faţă. Le exprimăm recunoştinţa noastră deplină şi dorim ca strădania lor să fie de folos şcolii.

G. B.

Scanned with OKEN Scanner

Abrevieri, semne convenționale și tipuri de litere

ac.	= acuzativ	lat.	= (din) latină
art.	= articulat	m.	= masculin
cf.	= confer „compară“	m.m.c. perf.	= mai mult ca perfect
conj.	= conjunctiv	n.	= nominativ
d.	= dativ	opt.	= optativ
engl.	= (din) engleză	part.	= participiu
f.	= feminin	perf. s.	= perfect simplu
fr.	= (din) franceză	pl.	= plural
g.	= genitiv	prez.	= prezent
ger.	= gerunziu	sg.	= singular
germ.	= (din) germană	sil.	= silabă sau silabe
gr.	= (din) greacă (veche)	urm.	= următoarele
imper.	= imperativ	v.	= vezi
imperf.	= imperfect	viit.	= viitor
ind.	= indicativ	voc.	= vocativ
it.	= (din) italiană		

*

§ = paragraf (delimitează, urmat de un număr, normele și explicațiile din text)

* = asterisc (marchează formele neîngăduite de exprimarea literară)

↗↘ = săgeți (arată, după sensul lor, urcarea și, respectiv, coborîrea intonației)

~ = tildă (marchează alternanțele fonetice, între litere care notează vocale sau consoane)

*

a A, b B, c C ... = litere drepte (cu care este tipărit textul lucrării în general)

Scanned with OKEN Scanner

a A, b B, c C ... = litere cursive, aplecate spre dreapta (cu care sînt tipărite exemplele și unele subtitluri din text sau cu care sînt puse în evidență litere ori grupuri de litere izolate)

a A, b B, c C ... = litere aldine, groase (cu care sînt scoase în relief cuvinte, porțiuni din cuvinte și litere ori grupuri de litere izolate, datorită importanței lor sau poziției lor în text).

Scanned with OKEN Scanner

SCRIERE, ORTOGRAFIE, ORTOEPIE

§ 1. Limba română are scriere alfabetică. O astfel de scriere analizează vorbirea în fraze, în propoziţii independente şi în cuvinte, delimitîndu-le prin mijloace specifice, iar cuvintele în sunetele alcătuitoare, pe care le reprezintă prin unităţi grafice distincte numite litere.

Ortografia cuprinde norme ale scrierii corecte, norme fixate după anumite principii sau criterii şi deosebite prin obiectul lor (v. § 22) de regulile de punctuaţie, care condiţionează alte aspecte ale corectitudinii scrierii (v. § 270).

Ortoepia este ansamblul normelor de pronunţare corectă, fixate în exprimarea literară.

ALFABETUL LIMBII ROMÂNE

§ 2. Alfabetul folosit de scrierea limbii române, latin, are 31 de litere, a căror ordine şi ale căror denumiri sînt:

a, A = „a“	î, Î = „î“	ş, Ş = „şe“
ă, Ă = „ă“	j, J = „je“	t, T = „te“
â, Â = „î din a“	k, K = „ca“	ţ, Ţ = „ţe“
b, B = „be“	l, L = „le“	u, U = „u“
c, C = „ce“	m, M = „me“	v, V = „ve“
d, D = „de“	n, N = „ne“	w, W = „dublu ve“
e, E = „e“	o, O = „o“	x, X = „ics“
f, F = „fe“	p, P = „pe“	y, Y = „i grec“
g, G = „ghe“	q, Q = „chiu“	z, Z = „ze“
h, H = „ha“	r, R = „re“	
i, I = „i“	s, S = „se“	

Denumirile literelor care notează consoane — cu excepţia lui *x* = „ics“ — nu încep cu vocală. Această normă se impune şi în citirea abrevierilor de felul: *C.F.R.*, *O.N.T.*, *P.T.T.R.* (v. § 248—251). Cînd sînt folosite ca simboluri matematice, fizice etc., literele au denumirea

fixată de limbajul științei respective; de exemplu, a^n se citește „a la puterea *en*" sau, mai scurt, „a la *en*". Considerate în afara cuvintelor, literele sînt substantive masculine invariabile: *un, unui, niște, unor* **d**; *un* **l** *drept, doi* **i** *strîmbi, prea mulți* **e** *greșiți.*

§ 3. Literele mari (sau majuscule) corespunzătoare lui *ă, â, î, ș, ț* se scriu cu semnele caracteristice (diacritice): *Ă, Â, Î, Ș, Ț: BACĂU, ROMÂNIA, BÎRLAD, REȘIȚA.*

§ 4. În scrierea unor nume proprii străine sau a unor cuvinte ori teme de origine străină neadaptate ortografic, se folosesc litere pe care alfabetul limbii române nu le are; de exemplu:

ä : *G. Fr. Händel, händelian*

ö : *Köln, W. C. Röntgen, röntgenterapie*

ü : *Zürich, München, münchenez.*

SUNETELE LIMBII ROMÂNE

§ 5. Limba română are 33 de sunete (unități fonetice apte să diferențieze cuvintele): 7 vocale, 4 semivocale și 22 de consoane.

În continuare, sunetele sînt transcrise între paranteze oblice /.../.

§ 6. Vocalele sînt: /a/, /ă/, /î/, /e/, /i/, /o/, /u/:

/a/	— ca în *var*	/e/	— ca în *plec*
/ă/	— ca în *văr*	/i/	— ca în *plic*
/î/	— ca în *vîr*	/o/	— ca în *scot*
		/u/	— ca în *scut*

Vocalele sînt sunete silabice și sonore, rostite cu voce (în timpul articulării lor coardele vocale vibrează).

§ 7. La sfîrșit de cuvînt după consoane, /i/ face excepție în situații ca următoarele, cînd se pronunță nesilabic, scurt și șoptit (de aceea, va fi notat /i̯/):

a) la forma nearticulată de plural sau, pentru feminine, (și) de genitiv-dativ singular a unor substantive și adjective de felul: *elevi* (2 sil.), *pași* (1 sil.), *corturi* (2 sil.); *albi* (1 sil.), *buni* (1 sil.), *cruzi* (1 sil.); *cărți* (1 sil.), *coji* (1 sil.), *uși* (1 sil.); *tari* (1 sil.), *verzi* (1 sil.);

b) la persoana a II-a sg. și pl. a unor moduri și timpuri de felul: *(să) rupi* (1 sil.), *(să) speli* (1 sil.), *(să) rupeți* (2 sil.), *(să) spălați* (2 sil.), *rupseși* (2 sil.), *spălași* (2 sil.);

c) în forme ale unor pronume sau adjective pronominale ca: *îmi* (1 sil.), *îți* (1 sil.), *își* (1 sil.), *să-mi* (1 sil.), *să-ți* (1 sil.), *să-și* (1 sil.); *însumi* (2 sil.), *însuți* (2 sil.), *însuși* (2 sil.); *acești* (2 sil.), *același* (3 sil.); *cîți* (1 sil.), *alți* (1 sil.); *nimeni* (2 sil.);

Scanned with OKEN Scanner

d) la finala unor adverbe ca: *asemeni* (3 sil.), *astăzi* (2 sil.), *deunăzi* (3 sil.), *iarăşi* (2 sil.), *totuşi* (2 sil.), *adeseori* (4 sil.), *uneori* (3 sil.), precum şi în conjuncţia *ori* (1 sil.);

e) în *ori* şi în *cîţi*, primi termeni ai unor cuvinte compuse: *oricare* (3 sil.), *oricine* (3 sil.), *orice* (2 sil.), *oricît* (2 sil.), *oricînd* (2 sil.), *oricum* (2 sil.), *oriunde* (3 sil.); *cîţiva* (2 sil.).

§ 8. Semivocalele sînt: /e̯/, /i̯/, /o̯/, /u̯/:

/e̯/ — ca în *beată*
/i̯/ — ca în *biată, ia, ai*
/o̯/ — ca în *soare*
/u̯/ — ca în *cuarţ, două, ou.*

Semivocalele sînt sunete nesilabice, dar tot sonore.

§ 9. Consoanele sînt: /p/, /b/, /f/, /v/, /t/, /d/, /s/, /z/, /ş/, /j/, /ĉ/, /ĝ/, /k'/, /g'/, /k/, /g/, /ţ/, /h/, /m/, /n/, /l/, /r/:

/p/ — ca în *pun*
/b/ — ca în *bun*
/f/ — ca în *far*
/v/ — ca în *var*
/t/ — ca în *tai*
/d/ — ca în *dai*
/s/ — ca în *sar*
/z/ — ca în *zar*
/ş/ — ca în *şir*
/j/ — ca în *jir*
/ĉ/ — ca în *cer*
/ĝ/ — ca în *ger*
/k'/ — ca în *chem*
/g'/ — ca în *ghem*
/k/ — ca în *cînd*
/g/ — ca în *gînd*
/ţ/ — ca în *ţin*
/h/ — ca în *ham*
/m/ — ca în *mal*
/n/ — ca în *nas*
/l/ — ca în *lac*
/r/ — ca în *rog*

Primele şaisprezece consoane se grupează în perechi, surdă şi sonoră. Fiecare pereche se articulează în acelaşi fel şi în acelaşi loc al canalului vorbitor, consoana surdă rostindu-se însă fără voce, iar cea sonoră cu voce:

Surde: /p/ /f/ /t/ /s/ /ş/ /ĉ/ /k'/ /k/
Sonore: /b/ /v/ /d/ /z/ /j/ /ĝ/ /g'/ /g/

Două consoane surde nu au pereche sonoră: /ţ/ şi /h/.

Ultimele patru consoane, /m/, /n/, /l/, /r/, sînt sonore fără să aibă pereche surdă şi fără ca în timpul rostirii lor să se producă zgomot, aşa cum se întîmplă în cazul celorlalte consoane sonore. Ele se numesc sonante şi se apropie de felul în care se articulează vocalele, care sînt sunete sonore fără zgomot.

§ 10. Înainte de consoane surde se pronunţă numai consoane surde; cele sonore sînt excluse. Ortografia reflectă în general această realitate fonetică; de exemplu:

/kt/ — *act*
/ft/ — *ofta*
/ht/ — *ahtiat*
/pt/ — *opt*
/st/ — *est*
/şt/ — *eşti*
/sk/ — *scor*
/sĉ/ — *scenă*
/sk'/ — *schi*
/sf/ — *sfat*
/sp/ — *sport*
/st/ — *stuf*

Scanned with OKEN Scanner

§ 11. Inainte de consoane s o n o r e apar de regulă tot consoane sonore, dar este posibilă şi rostirea consoanelor surde, aşa cum se întîmplă în unele neologisme. Ortografia reflectă în general această variaţie; de exemplu:

Sonoră + sonoră		Surdă corespunzătoare + aceeaşi sonoră	
/dv/	— *adversar*	/tv/	— *patvagon*
/gd/	— *migdală*	/kd/	— *anecdotă*
/gv/	— *lingvist*	/kv/	— *acvariu*
/zb/	— *izbucni*	/sb/	— *aisberg*
/zd/	— *gazdă*	/sd/	— *transdanubian*
/zv/	— *izvor*	/sv/	— *glasvand*

§ 12. Înainte de consoanele s o n a n t e /m/, /n/, /l/, se pot rosti atît consoane sonore, cît şi consoane surde. Ortografia înregistrează variantele de pronunţare potrivit cu norma ortoepică; de exemplu:

Sonoră + sonantă		Surdă corespunzătoare + aceeaşi sonantă	
/jl/	— *mijloc*	/şl/	— *işlic*
/jm/	— *dijmă*	/şm/	— *cuşmă*
/jn/	— *vajnic*	/şn/	— *veşnic*
/zl/	— *dezlega*	/sl/	— *deslușî*
/zm/	— *cazma*	/sm/	— *plasmă*
/zn/	— *beznă*	/sn/	— *lesne*

RAPORTURILE DINTRE LITERE ŞI SUNETE

§13. Literele alfabetului limbii române pot reprezenta cîte un sunet din cuvintele româneşti sau — în cazul lui *k*, *q*, *w*, *y* — din nume proprii ori din neologisme cu caracter internaţional. În cele mai multe situaţii, raportul dintre litere şi sunete este de c o r e s p o n d e n ţ ă c o n s t a n t ă; de exemplu, litera *â* notează totdeauna sunetul /î/, litera *m* — sunetul /m/ ş.a.m.d.

§ 14. Raporturile dintre litere şi sunete sînt însă mai complicate. În esenţă, nu fiecare literă reprezintă întotdeauna un singur sunet sau unul şi acelaşi şi nu fiecare sunet este transcris întotdeauna printr-o singură literă sau prin una şi aceeaşi. Această l i p s ă de corespondenţă constantă între litere şi sunete are t r e i a s p e c t e.

a) A c e e a ş i l i t e r ă poate reprezenta m a i m u l t e s u n e t e.

Scanned with OKEN Scanner

1. Ortografia limbii române foloseşte o singură literă pentru o v o c a l ă şi pentru s e m i v o c a l a corespunzătoare:

e = /e/ în *merg* — /merg/ şi /e̯/ în *meargă* — /me̯argă/
i = /i/ în *bine* — /bine/ şi /i̯/ în *biată* — /bi̯ată/
o = /o/ în *dor* — /dor/ şi /o̯/ în *doare* — /do̯are/
u = /u/ în *cum* — /kum/ şi /u̯/ în *cuarţ* — /ku̯arţ/

2. Aceeaşi literă poate nota sunete diferite după v e c i n ă t ă ţ i l e în care apare.

De exemplu: înainte de *a* la început de cuvînt şi de silabă **e** şi **o** cu valoare nesilabică reprezintă, respectiv, pe /i̯/ şi pe /u̯/; **e***a* — /i̯a/, *ace***a** — /ace i̯a/; **o***aste* — /u̯aste/, *respectuo***asă** — /respektuu̯asă/.

Litera **b** notează în mod obişnuit sunetul /b/: **b***an*, *ra***b***d*, *ro***b**; înainte de litere care redau consoane surde, *b* = /p/: ***b**sent* — /apsent/, *su***b***ţire* — /supţire/.

Literele **c** şi **g**, cînd nu sînt urmate de *h*, *e*, *i*, reprezintă sunetele /k/ şi, respectiv, /g/: **c***asă* /kasă/, *a***c***um* — /akum/, **c***rud* — /krud/, *la***c** — /lak/; **g***ară* — /gară/, **g***umă* — /gumă/, **g***rai* — /grai̯/, *ro***g** — /rog/. Înainte de *e*, *i*, aceleaşi litere redau sunetele /ĉ/ şi, respectiv, /ĝ/: **c***er* — /ĉer/; **c***ine* — /ĉine/; **g***er* — /ĝer/, **g***inere* — /ĝinere/.

3. Unele litere pot reprezenta s i m u l t a n două sunete, în funcţie sau nu de vecinătăţi; de exemplu:

e = /i̯e/ la iniţiala pronumelor personale **e***u* — /i̯eu̯/, **e***l* — /i̯el/, **e***i* — /i̯ei̯/, **e***le* — /i̯ele/, precum şi a formelor verbului *a fi*: **e***şti* — /i̯eşti̯/, **e***ste* — /i̯este/, **e** — /i̯e/; **e***ram* — /i̯eram/; **e***rai* — /i̯erai̯/, **e***ra* — /i̯era/, **e***raţi* — /i̯eraţi̯/, **e***rau* — /i̯erau̯/;
x = /ks/ în **x***ilofon* — /ksilofon/, *ta***x***a* — /taksa/, ***ex**pune* — /ekspune/, *bo***x** — /boks/; dar /gz/ în ***ex**amen* — /egzamen/, ***ex**erciţiu* — /egzerciţiu/ (v. şi § 118, 119).

b) Litere j u x t a p u s e pot reda un s i n g u r sunet.

Astfel, grupurile **ch** şi **gh**, folosite în ortografia limbii române înainte de *e* sau de *i*, notează cîte un singur sunet, respectiv /k'/ şi /g'/: **ch***em* — /k'em/, **ch***ip* — /k'ip/; **gh***em* — /g'em/, **gh***ips* — /g'ips/.

Cînd au valoare nesilabică, grupurile de litere **che**, **chi**; **ghe**, **ghi**; **ce**, **ci**; **ge**, **gi** notează tot cîte un singur sunet:

che, **chi** = /k'/: **che***amă* — /k'amă/, **chi***ar* — /k'ar/
ghe, **ghi** = /g'/: **ghe***ată* — /g'ată/, **ghi***aur* — /g'aur/
ce, **ci** = /ĉ/: **ce***ară* — /ĉară/, **ci***ob* — /ĉob/
ge, **gi** = /ĝ/: **ge***ană* — /ĝană/, *magi**un*** — /maĝun/

c) A c e l a ş i s u n e t poate fi redat prin l i t e r e d i f e r i t e.

Scanned with OKEN Scanner

De exemplu: /î/ este notat în general prin **î**: *în*, *mînă*, *hotărî*, dar prin **â** în *România* și în cuvintele din familia acestui nume propriu (v. § 23), precum și, accidental, în unele nume proprii românești de persoane (v. § 23 d2). Tot astfel, /k/ = **c** în *calciu*, **k** în *kaliu* și **q** în *quasar*; /v/ = **v** în *var* și **w** în *watt*; /i/ = **i** în *in* și **y** în *ytriu*; /i̯/ = **i** în *ied* și **y** în *yemenit*.

PRINCIPIILE ORTOGRAFIEI ÎN VIGOARE

§ 15. La baza normării scrierii în limba română actuală stă pronunțarea literară: normele ortografice urmează în general normele ortoepice, pe care le reprezintă potrivit cu valorile literelor alfabetului adoptat (v. § 13, 14).

Cînd concordanța dintre ortografie și ortoepie se realizează prin c o r e s p o n d e n ț ă între fiecare literă și fiecare sunet din cuprinsul unui cuvînt, acționează principiul f o n e t i c — criteriul fundamental după care se hotărăsc normele ortografice în limba română. De exemplu, se scrie *despărți*, dar *dezbate; răscumpăra*, dar *răzgîndi; înrăi*, dar *îmbuna*, după felul cum e rostită finala prefixelor. Tot astfel, cuvintele următoare se scriu așa cum se rostesc: *aisberg*, *miting*, *șezlong*, *vizavi*, nu cum se scriu în limba de origine (respectiv: engl. *iceberg*, *meeting*; fr. *chaise-longue*, *vis-à-vis*).

§ 16. Principiul s i l a b i c determină normele de redare a consoanelor /ĉ/, /ĝ/, /k'/, /g'/ (pentru care alfabetul limbii române nu are litere speciale — exceptînd cazul lui /k'/, sunet transcris prin *k* în cîteva cuvinte internaționale, cum ar fi: *kilogram*, *kilometru*), precum și a consoanelor /k/ și /g/.

Potrivit cu acest criteriu, literele **c** și **g** reprezintă sunete diferite după literele de care sînt urmate în aceeași silabă (v. § 14).

§ 17. Principiul m o r f o l o g i c realizează regularitatea scrierii formelor flexionare, a unor cuvinte derivate cu sufixe și a unor cuvinte compuse. Prin acțiunea acestui principiu se menține și se scoate totodată în relief înrudirea de structură dintre elementele constitutive ale cuvintelor (rădăcină, sufixe, desinențe).

De exemplu, scrierea grupurilor de litere cu valoare monosilabică: *ea*, *ia*, *oa* se susține de obicei pe baza „înrudirii" lor cu, respectiv, *e*, *ie* sau *o* existente în formele flexionare ale aceluiași cuvînt sau în cuvinte din aceeași familie. Alternanțele pot fi reale, fonetice: **ea**~**e**: *beată* — *bete*; **ia** ~ **ie**: *biată* — *biete*; **oa** ~ **o**: *coală* — *coli*, sau numai convenționale, ortografice, atunci cînd nu corespund pronunțării: *gheață* /g'ață/ — *ghețuri*, *îngheța*; *parchez* — *parchează* /park'ază/, *vicios* — *vicioasă* /viĉiu̯asă/.

Verbele *a aranja* și *a lucra* fac parte din același tip de conjugare, deci au aceleași sufixe și desinențe, scrise și rostite la fel; de pildă,

Scanned with OKEN Scanner

aranjez (ca și *lucrez*, nu **aranjăz*), *aranjează* (ca *lucrează*, nu **aranjază*), *aranjăm* (ca *lucrăm*, nu **aranjem*) etc. Încadrare asemănătoare, din punct de vedere ortografic, au verbele de felul *a crea*, *a situa*; *creez*, *creează*, *creăm* etc.; *situez*, *situează*, *situăm* etc. Tot astfel, după modelul de derivare *focșănean*, cu sufixul *-ean*, și *grădinar*, cu sufixul *-ar*, se scrie și se pronunță *ieșean* (nu **ieșan*) și *birjar* (nu **birjear*).

După principiul morfologic se deosebesc în scris forme flexionare pronunțate la fel: *aceea (și)*, feminin sg., față de *aceia (și)*, masculin pl., sau forme flexionare care în rostirea regională prezintă o omonimie puțin obișnuită în genere și neîngăduită în exprimarea literară: *o tovarășă* (nu o **tovarășe*), *unei, niște, unor tovarășe*; *o plajă* (nu *o *plaje*), *unei, niște, unor plaje*; *el, ei îngroașă* (nu **îngroașe*), dar *el, ei să îngroașe*.

Scrierea unor substantive și adjective compuse se stabilește ținîndu-se seama de alcătuirea lor și de comportamentul morfologic al termenilor care le compun. Se scrie, astfel, *bunăvoință, binevoitor*, compuse care au unitate morfologică; *bunăvoinței, binevoitorii*, dar *rea-voință, alb-gălbui*, cuvinte în care termenii componenți și-au păstrat independența morfologică: *relei-voințe*, ori și-o pot păstra: *albă-gălbuie*, dar și *alb-gălbuie*.

§ 18. Conform cu principiul s i n t a c t i c, ortografia se referă la conținut, delimitînd cuvintele după sensul lor lexical și după valorile lor gramaticale. Aplicarea principiului sintactic reflectă felul în care scrierea normată actuală analizează vorbirea în cuvinte, pentru a le delimita prin pauză albă (sau grafică; v. § 253), uneori prin cratimă. Cazuri paralele ca: *întrecere* și *în trecere*, *la cules* și *l-a cules* se pot deosebi în scriere, după cum se vede, chiar în starea izolată în care se află, datorită acțiunii principiului sintactic, pe cînd vorbirea, spre a le distinge, ar avea nevoie de context.

§ 19. În virtutea principiului t r a d i ț i o n a l - i s t o r i c, ortografia ține seama de felul în care s-a scris mai înainte, de originea și de istoria cuvintelor.

Potrivit cu t r a d i ț i a l i t e r a r ă, de exemplu, o semivocală existentă în pronunțare nu se notează dacă e precedată de vocala corespunzătoare; astfel:

/i̯a/ = **ia** (2 sil.): *via* — /vi̯a/, *scriam* — (skri̯am)
/i̯e// = **ie** (2 sil.): *vie* — /vi̯e/, *scriem* — /skri̯em/
/u̯a/ = **ua** (2 sil.): *lua* — /lu̯a/, *continuam* — /kontinu̯am/
/u̯ă/ = **uă** (2 sil.): *luă* — /lu̯ă/, *continuăm* — /kontinu̯ăm/
/u̯î/ = **uî** (2 sil.): *luînd* — /lu̯înd/, *continuînd* — /kontinu̯înd/
/u̯o/ = **uo** (2 sil.): *respectuos* — /respektu̯os/.

Scrierea cu **e** pentru /i̯e/ la inițiala unor pronume personale și a unor forme ale verbului *a fi* (v. § 14 a, 30) respectă tradiția și e t i m o l o g i a (forma cuvintelor din limba de origine).

Scanned with OKEN Scanner

Cuvintele împrumutate din alte limbi păstrează etimologic particularităţi de scriere şi (sau) de pronunţare în formele adaptate la sistemul fonetic şi la sistemul ortografic al limbii române. De exemplu, se scrie şi se pronunţă **st** în **st**a*nd* (fr., engl. *stand*), **st**a*rt* (engl. *start*), **st**a*t de plată* (lat. *status*, it. *state*), dar **şt** în **şt**a*chetă* (germ. *Staket* — /ştak'et/), **şt**a*fetă* (germ. *Stafette* — /ştafete/). Se scrie, tot etimologic, **b** pentru /p/ (v. § 14 a, 97) în *ab***s***ent* (fr. *absent*), *su***b**t*il* (fr. *subtil*). Grupul /ks/ este transcris etimologic de obicei prin **x**: *bo***x** (fr., engl. *box*), *ta***x***i* (fr. *taxi*), uneori însă prin **cs**: *co***cs** (germ. *Koks*), *va***cs** (germ. *Wachs*); iar *îmbî***cs***i*, *mi***cs***andră*, *ti***cs***i*, cuvinte cu etimologie necunoscută, se scriu cu *cs* după tradiţie (v. şi § 23 d3,4).

§ 20. Unele norme ortografice rezultă din aplicarea simultană a m a i m u l t o r principii.

De exemplu, în cuvinte ca: **oa***lă*, **oa***meni*, **oa***ste* (din latină) **oa***ză* (fr. *oazis*), grupul iniţial **oa-**, rostit /ụa/, este menţinut etimologic şi prin tradiţie şi susţinut totodată morfologic de posibilitatea unui **o** în formele alternante: **oa***lă* — **o***lar*; **o***m* — **o***ameni*; **oa***ste* — **o***şti* (dar numai **oa***ză*).

Grupurile **ce**, **ci** = /č/ şi **ge**, **gi** = /ğ/, folosite după principiul silabic, se scriu cu **i**, literă ajutătoare, înainte de *o* şi *u*, după tradiţie: **ci***oban*, *tă***ci***une*; *han***gi***oaică*, *ma***gi***un*, şi cu **e**, tot literă ajutătoare, înainte de *a*, după tradiţia susţinută morfologic, de posibilitatea, chiar dacă nu generală, a unui **e** în formele alternante: *ce***e***ată* — *ce***ţ***uri*, *ge***a***nă* — — *ge***n***e* (dar numai: *ce***a***un*, *ge***a***mantan*).

Grupurile **che**, **chi** = /k'/ şi **ghe**, **ghi** = /g'/, stabilite după principiul silabic, se folosesc astfel: 1. cele cu **-i** apar înainte de *o* şi *u*, după tradiţie: **chi***ar*, **chi***ul*, **ghi***ozdan*, *un***ghi***ular*, iar înainte de *a* condiţionate morfologic de lipsa formelor alternante cu **e**: **chi***ar*, **ghi***aur*; 2. cele cu **-e** apar numai înainte de *a* şi condiţionate morfologic de existenţa unui *e* în formele alternante: **che***amă* — *chem*, *li***che***a* — *lichele*; **ghe***ată* — *ghe***ţ***uri*, *ve***ghe***a* — *ve***ghe***z*.

NORMELE ORTOGRAFICE ŞI NORMELE ORTOEPICE

§ 21. Normele ortografice şi normele ortoepice sînt r e s t r i c ţ i i impuse scrierii şi pronunţării în vederea realizării unei exprimări unitare cultivate. Ele hotărăsc ce forme sînt considerate c o r e c t e şi resping direct sau indirect alte variante, existente în limbă, dar socotite incorecte din punctul de vedere al e x p r i m ă r i i l i t e r a r e.

§ 22. Normele ortografice şi normele ortoepice pot avea ca o b i e c t:

a) p ă r ţ i din cuvinte, de la litere şi sunete în sine, ca elemente componente ale cuvintelor sau ca abrevieri, la porţiuni dotate cu semnificaţie (rădăcină, prefixe şi sufixe, desinenţe şi sufixe gramaticale); de exemplu: — norma de scriere şi de pronunţare cu *b* în numele lunilor

Scanned with OKEN Scanner

februarie, septembrie, octombrie, noiembrie și *decembrie;* — norma de scriere și de pronunțare a prefixului *des-* cu finala sonorizată, deci *dez-*, înainte de vocale și de consoane sonore și sonante: *dezaproba, dezbate, dezmoșteni;* — norma de scriere și de pronunțare cu *a, e, i* după *ș, j* în rădăcina cuvintelor: *înșală, înșel, jar, jindui;*

b) cuvintele în întregul lor, așa cum se întîmplă cu scrierea cuvintelor compuse (v. § 164 și urm.);

c) grupuri mici de cuvinte care fac corp comun în vorbire, ca în cazul normelor de scriere a cuvintelor conjuncte (v. § 255—263).

§ 23. Între normele ortografice și normele ortoepice există raporturi de concordanță sau de discordanță, iar o parte din fiecare categorie de norme nu are legătură cu categoria cealaltă.

a) Caracteristică pentru scrierea și pronunțarea limbii române este concordanța dintre normele ortografice și cele ortoepice (v. § 15).

b) Discordanța dintre ortografie și ortoepie provine în general din lipsa de corespondență între litere și sunete, care se produce în afara principiului silabic. Nepotrivirile sînt importante, după cum s-a constatat din § 14, 19, 20, dar nu schimbă caracterul esențial fonetic al ortografiei limbii române.

c) Ortografia are un domeniu specific, în care scrierea este reglementată fără legătură cu felul pronunțării.

1. Nu corespund unor diferențe în pronunțare situațiile în care același sunet sau același grup de sunete este reprezentat în împrejurări diferite prin litere diferite; de exemplu: /î/ = **î** în *rămîn*, dar **â** în *român*; /k/ = **c** în *calciu*, dar **k** în *kaliu*; /k'/ = **ch** în *chip*, dar **k** în *kilogram*; /ks/ = **x** în *box*, dar **cs** în *cocs*.

2. Nu creează deosebiri în pronunțare situațiile în care același cuvînt (sub raport sonor) se scrie cu inițială mică sau majusculă după împrejurări și după înțeles: *o reformă* și *Reforma, un vulcan* și *Vulcan*. În asemenea cazuri se admite acțiunea unui principiu nemenționat încă, simbolic.

3. Nu sînt legate de pronunțare variațiile din scrierea cuvintelor compuse. Dintre formele: *bunăvoință*, **bună-voință* și **bună voință*; **reavoință*, *rea-voință* și **rea voință*; **douăpuncte*, **două-puncte* și *două puncte*; numai cele fără asterisc sînt considerate corecte, deși modul de pronunțare a termenilor componenți este reprezentat în scris corespunzător, în toate cazurile.

4. Nu au legătură cu felul pronunțării deosebirile dintre scrierea unor cuvinte și a grupurilor sintactice paralele, de felul: *numai* și *nu mai, odată* și *o dată* (v. § 187).

5. Folosirea cratimei la scrierea cuvintelor în mod obligatoriu conjuncte nu are raport cu pronunțarea; nu se poate rosti decît *s-a dus*, nu **se a dus*, *plimbîndu-se*, nu **se plimbînd*, iar variantele grafice

**sa dus* şi **plimbînduse* sînt greşite exclusiv din punct de vedere ortografic, pentru că redau totuşi modul corect de pronunţare, ca şi *s-a dus* şi *plimbîndu-se*.

d) Cîteva cazuri de scriere sînt a p a r t e, nu se pot încadra în vreuna dintre categoriile de fapte de mai sus, de sub punctele *a*, *b*, *c*.

1. Scrierea abrevierilor şi a cifrelor se stabileşte convenţional, independent de felul pronunţării cuvintelor întregi pe care le reprezintă (v. § 248—251).

2. Unele nume de persoane româneşti se scriu potrivit cu felul în care s-au semnat purtătorii lor (cîteodată chiar împotriva normelor ortografice); de exemplu:

Vasile Alecsandri
Ioan A. Bassarabescu
Cezar Bolliac
Constantin Brâncuşi
Ovid Densusianu
Dumitru Ghiaţă
Bogdan Petriceicu Hasdeu
Constantin Jiquidi
Nicolae Kalinderu
Dimitrie Kiriac
Mihail Kogălniceanu
Nicolae Kretzulescu
Alexandru Macedonski
Matei Millo
Costache Negruzzi
Dimitrie Ollănescu
George Emil Pallade
Theodor Palady
Anton Pann
Ion Pillat
Aron Pumnul
Nicolae Quintescu
C. A. Rosetti
Alecu Russo
George Tattarescu
Nicolae Tonitza
Iuliu Zanne.

3. Cuvintele împrumutate sau porţiunile din cuvinte împrumutate care nu s-au adaptat fonetic şi ortografic se scriu etimologic; de exemplu: *bleu* — /blö/, *bleumarin* — /blömarin/, *foehn* — /fön/, *loess* — /lös/; *ecru* — — /ekrū/; *diesel* — /dizel/, *lied* — /lid/; *hertz* — /herţ/; *joule* — /jul/; *ohm* — /om/; *watt* — /vat/, *yemenit* — /ịemenit/, *quasar* — /kụasar/.

4. Numele proprii străine din limbi care folosesc caractere latine se scriu etimologic şi se pronunţă ca în limba de origine; de exemplu: *J. W. Goethe* — /göte/, *V. Hugo* /ügo/, *L. Pirandello*, *W. Shakespeare* — /şeịkspir/, *Bordeaux* — /bordo/, *Bruxelles* — /brüsel/, *München* — /münhen/, *New York* — /nịu ịork/, *Quito* — /k'ito/ (dar, după tradiţie, se scriu corespunzător cu pronunţarea lor în limba română: *Copenhaga, Lisabona, Londra, Marsilia, Veneţia, Viena*).

5. Numele proprii din statele care folosesc alt alfabet decît cel latin se scriu potrivit cu grafia oficială: *Beijing*, *Shanha* (R.P. Chineză), *Okinawa*, *Hiroshima* (Japonia), *Delhi*, *Calcutta* (India), *Bangkok* (Thailanda), *Amman* (Iordania), *Marrakech* (Maroc); se scriu însă, oficializate de noi după pronunţarea tradiţională în limba română: *Moscova*, *Atena*, *Salonic*.

e) Ortoepia are şi ea un domeniu s p e c i f i c, în care normele de pronunţare nu sînt redate de ortografie.

Scanned with OKEN Scanner

1. În lipsa literelor speciale pentru semivocale, diferența dintre hiat și diftong nu apare în scris; de exemplu, grupul **au** = /au/ în *auster* (3 sil.); dar /au̯/ în *augur* (2 sil.); grupul **ea** = /ea/ în *ideal* (3 sil.), dar /e̯a/ în *alean* (2 sil.); grupul **oa** = /oa/ în *protozoare* (5 sil.), însă /o̯a/ în *lavoar* (2 sil.).

2. Valorile lui **x** nu sînt deosebite în scris. Cine citește cuvintele *maxilar* și *exil* trebuie să știe dinainte că primul se rostește /maksilar/, pe cînd al doilea — /egzil/.

3. Locul accentului poate fi indicat de scriere numai atunci cînd accentul diferențiază cuvinte și forme gramaticale (v. § 139).

II

FONETICA ȘI PROBLEMELE DE ORTOGRAFIE ȘI DE ORTOEPIE

VOCALELE

A, E, I

§ 24. După *ș, j* în r ă d ă c i n a cuvintelor se scrie și se pronunță **a** (nu *ea*), **e** (nu *ă*) și **i** (nu *î*):

a) **a** în alternanță cu **e**: ș**a** — ș**e**i, ș**a**pcă — ș**e**pci, ș**e**pcar; ș**a**pte — înș**e**ptit, ș**a**se (ș**a**isprezece, ș**a**izeci) — înș**e**sit, ș**e**sime; j**a**f — j**e**fui, j**a**le — j**e**li, j**e**lui (dar j**a**r — j**ă**ratic); ș**a**eză — ș**a**ză, deș**e**la — deș**a**lă, înș**e**la — înș**a**lă, ș**e**dea — ș**a**de (dar: ș**a**gă — ș**ă**gui; ș**a**nț — ș**ă**nțuleț; ș**a**tră — ș**ă**trar);

b) **a** și **e** fără să fie în alternanță: *așa, mîrșav, șaibă, șarjă, pojar, stejar; mișel, mușețel, șef; jecmăni, jerpelit, jertfi, scrijeli, vijelie;*

c) **i**: *leșin, mașină, streașină, șină, șir, vișină; jigărit, jilav, jindui, mojic, prăjină, rogojină.*

A

§ 25. Se scrie și se pronunță **a** (nu *ea*) după o rădăcină terminată în *ș, j:* a) ca articol feminin la nominativ-acuzativ sg.: *planș***a**, *leneș***a**, *plaj***a**; *uș***a**, *grij***a** (v. § 197); b) ca sufix al infinitivului și în formele de trecut ale verbelor de conjugarea I: *îngrășa, îngrășam, îngrășași, îngrășasem, îngrășat* (ca *aduna*): *afișa, afișam* etc., *aranja, aranjam* etc. (ca *lucra:* v. § 218, 219).

Ă

§ 26. Se scrie și se pronunță **ă** (nu *a*) în cuvinte ca următoarele, înainte de o silabă care conține un *a* accentuat: *bărbat, călare, cămașă, cărare, măcar, măgar, mălai, mătase, nărav, păcat, pătrat, sărac, supărat.*

Scanned with OKEN Scanner

§ 27. Se scrie şi se pronunţă **ă** (nu *e*) după o rădăcină terminată în *ş, j:* a) ca desinenţă a nominativ-acuzativului feminin sg.: *planşă, leneşă, plajă, uşă, grijă* (v. § 197); b) ca sufix al verbelor de conjugarea I la indicativ prezent, persoana I pl. sau şi a III-a sg. şi pl. şi la perfect simplu, persoana a III-a sg.: *îngrăşăm, îngraşă, îngrăşă* (ca *aduna*); *afişăm, afişă; aranjăm, aranjă* (ca *lucra:* v. § 218, 219).

Â

§ 28. Se scrie **â** în numele propriu *România* şi în cuvintele din familia lui: *român, românesc, dacoromân, aromân, istroromân, meglenoromân.*

E

§ 29. În neologisme ca următoarele, **e** iniţial se pronunţă /e/ (nu /ie/): *echer, economie, ecuaţie, electric, elegie, elipsă, emisferă, emoţie, epic, episod, epitet, epocă, eprubetă, eră, erou, est, etaj, etichetă, evapora, eveniment, evoluţie, exerciţiu.*

§ 30. În cuvintele următoare, din stratul lexical vechi, se scrie la iniţială **e**, dar se pronunţă /ie/: *eu, el, ei, ele; eşti, este, e, eram, erai, era, eraţi; erau* (v. § 14 a).

§ 31. În cuvintele următoare, după *ţ, s, z, r*, se scrie şi se pronunţă **e** (nu *ă*): a) *ţ* + **e**: *căţel, înţelege, oţel, oţet, ţelină, ţepos, ţesătură, viţel;* b) *s* + **e**: *se duce, să se ducă, seca, secetă, secure, semăna, semn, însemna, sete;* c) *z* + **e**: *iezer, muzeu, zece, zemos, zer, zestre;* d) *r* + **e**: *ferestruie, rece, recrut, repede, reteza, reuşi, rezema, strepezi* (v. şi § 61).

§ 32. Se scrie şi se pronunţă **e** (nu *ă*) în cuvintele: *enumera* (şi *enumer*), *galben, înveli, necaz, necăji, pereche, perete, sperie*, precum şi în prepoziţiile *de, pe, către.*

§ 33. Sufixul *-se* al mai mult ca perfectului — în unele cazuri şi al perfectului simplu — se scrie şi se pronunţă cu **e** (nu cu *ă*): *mersese, merse.*

§ 34. Se scrie şi se pronunţă **e** (nu *ă*) după o rădăcină terminată în *ş, j, s, z, ţ* în sufixul *-ez* etc. şi *-esc* etc. ale verbelor de conjugarea I şi, respectiv, a IV-a în *-i*: *(să) afişez, (să) aranjez* (după *lucra*, v. § 218, 219); *(să) greşesc, (să) cojesc, (să) găsesc, (să) trezesc, să însoţesc* (după *citi;* v. § 218, 219, 223).

§ 35. Se scrie şi se pronunţă **e** (nu *i*) în cuvintele: *deforma, deformaţie* (dar *diform*), *dumeri, încăleca, mînecă, pîntece.*

§ 36. Se scriu şi se pronunţă cu **e** (nu cu *ie*) pronumele şi adjectivele posesive *al meu, ai mei*, precum şi cuvinte ca: *ferăstrău, feruginos, împeliţat, înverşuna, vers.*

I

§ 37. Se scrie şi se pronunţă **i** (nu *e*) în cuvintele: *citi, distructiv, dizenterie, duminică, genitiv, feminin, infirmerie, împiedica, întuneric, jăratic, lehamite, petic, piersică, purice, trimite.*

Scanned with OKEN Scanner

§ 38. Se scrie și se pronunță **i** la inițială (nu *î*) în neologisme ca: *imbold, implica, implora, incarna, incrimina, incrusta, inculpa, indemnizație, infiltra, inhala, insera, insinua, insufla, intitula, intona, investi — investiție* (v. și § 143).

§ 39. Se scrie și se pronunță **i** (nu *î*) după *s, z, ț* în cuvintele următoare: a) *s* + **i**: *frasin, silă, sili, simți, sineală, singur, sită* (dar *sînge*); b) *z* + **i**: *muzică, urzică, uzină, zi, zice, zidi, zilnic, zimți* (dar: *zîmbet, zînă*); c) *ț* + **i**: *ațipi, cuțit, soție, subțire, țicnit, țigan, ține, țintă, țipa* (dar: *aținta, căpățînă, încăpățînat, țînțar, țîșni*).

§ 40. Se scrie și se pronunță **i** (nu *î*) după o rădăcină terminată în *ș, j, s, z, ț*, ca sufix sau în sufixul de gerunziu al verbelor de conjugarea a IV-a în *-i*: a) *ș* + **i**: *greși, (să) greșim, greșii, greșind, greșit;* b) *j* + **i**: *coji, (să) cojim, cojii, cojind, cojit;* c) *s* + **i**: *găsi, (să) găsim, găsii, găsind, găsit;* d) *z* + **i**: *trezi, (să) trezim, trezii, trezind, trezit;* e) *ț* + **i**: *însoți, (să) însoțim, însoții, însoțind, însoțit* (după *citi;* v. § 218, 219, 223).

§ 41. La sfîrșitul unor pronume sau adjective pronominale și adverbe compuse cu *-și* se scrie **i** și se pronunță /i̯/ scurt, nesilabic: *aceiași, aceiași, aceeași, aceleași, însuși, înșiși, însăși, sieși; cîtuși, iarăși, totuși.* Se poate scrie și pronunța la fel interjecția *așa* (dar *aș veni*, cu auxiliarul optativului fără *-i*).

Î

§ 42. Se scrie **î** și se pronunță /î/ în orice poziție și în toate cuvintele, cu excepția cazurilor menționate în § 28: *în, rămîn, hotărî.*

§ 43. Sufixul gerunziului la conjugarea I se scrie și se pronunță cu **î** (nu cu *i*) după orice consoană, deci și după *ș, j*: *îngrășînd* (după *aduna*), *afișînd, aranjînd* (după *lucra* v. § 218, 219). Același sufix este caracteristic și conjugării a IV-a în *-î*: *coborînd, hotărînd.*

O

§ 44. Se scrie și se pronunță **o** (nu *u*) în cuvintele: *articol* (dar *articula*), *matricolă* (dar *înmatriculat*). *miracol* (dar *miraculos*), *pericol* (dar *periculos*), *ridicol* (dar *ridiculiza*), *secol* (dar *secular*), *spectacol* (dar *spectaculos*); *adaos* (dar *adăuga*), *batjocori* (dar *batjocură*).

U

§ 45. Se scrie și se pronunță **u** (nu *o*) în cuvintele: *auricul, fascicul, fasciculă, tentacul, vehicul, ventricul, daună, marmură* (dar *marmorean*), *plapumă, repaus.*

§ 46. Nu se scrie și nu se pronunță *u* la sfîrșitul cuvintelor terminate în diftongii *ai* — /a i̯/, *ei* — /e i̯/, *ii* — /i i̯/, *îi* — /î i̯/, *oi* — /o i̯/, *ui* — /u i̯/

Scanned with OKEN Scanner

sau în consoanele notate *chi* — /k'/, *ghi* — /g'/, *ci* — /ĉ/: *trai, luai; mei, tei; auzii, sfîrşii: lămîi; pietroi, şuvoi; cui, gului; ochi, vechi; unghi, zbenghi; arici, bici.*

VOCALELE ÎN HIAT

A—A

§ 47. Se scrie şi se pronunţă **a-a** în cuvinte derivate cu prefixe, la întîlnirea finalei *a* a unúi prefix cu iniţiala *a* a cuvîntului de bază: *contra**a**naliză, contra**a**lizeu, contra**a**rgument, contra**a**tac; supra**a**bundent, supra**a**glomerat, supra**a**limenta; ultra**a**custică.*

A—E

§ 48. Se scrie şi se pronunţă **a-e** (nu *a-ie*): a) în cuvintele din stratul lexical nou, ca: **a**er, **a**erian, **a**erisi, fa**e**ton, m**a**estru; b) în elementul de compunere **aero-**: **a**erodinamic, **a**eronautic; c) în cuvinte compuse sau derivate cu prefixe, la întîlnirea finalei *a* a unui element cu iniţiala *e* a elementului următor: *contra**e**xpertiză; dodeca**e**dru, penta**e**dru; supra**e**stima, supra**e**taja, ultra**e**legant.*

E—A

§ 49. Se scrie şi se pronunţă **e-a**: a) în cuvinte noi ca *agrea (a-gream, agreaşi, agreat* etc.), *agreabil, alineat, bacalaureat, boreal, cereale, crea (cream, creaşi, creat* etc.), *creator, creaţie, freatic, ideal, leal, meandru, neant, real;* b) în cuvinte compuse şi derivate, la întîlnirea finalei *e* a unui element cu iniţiala *a* a elementului următor: *cinea**a**mator; nea**a**daptat, neas**c**ultător; prea**a**mbalat, prea**v**iz; rea**d**uce, rea**l**ege; lice**a**l, muze**a**l.*

E—E

§ 50. Se scrie şi se pronunţă **e-e** (nu *e-ie*): a) în cuvintele *gheenă, feerie, feeric* (după etimon); b) în cuvinte compuse, în derivate cu prefixe şi, în mod excepţional, în derivate cu sufixe, la întîlnirea finalei *e* a unui element cu iniţiala *e* a elementului următor: *tele**e**nciclopedie; nee**d**ucat, nee**x**aminat; pree**l**ectoral, pree**x**istent, ree**d**ita, ree**x**pedia; coreeni* (pl.).

§ 51. Se scrie şi se pronunţă **e-e** (nu *e-ie*) în următoarele forme flexionare: a) la nominativ-acuzativul sg. al unor substantive feminine ca: *alee, idee* (v. § 197, 202); b) la finala unor feminine invariabile ca: *maree, onomatopee, violacee* (v. § 197, 202); c) la pluralul unor neutre ca: *licee, muzee* (v. § 206, 208, 209); d) în formele de indicativ prezent persoana I şi a II-a sg. şi de conjunctiv prezent persoana I sg., a II-a sg.

Scanned with OKEN Scanner

și a III-a sg. și pl. ale unor verbe de conjugarea I, la întîlnirea finalei *e* a rădăcinii cu inițiala *e* a sufixului gramatical: *(să) creez, (să) creezi să creeze* (v. § 218, 219).

I—I

§ 52. Se scrie și se pronunță **i-i** în următoarele forme flexionare: a) la pluralul substantivelor și adjectivelor feminine în *-ie* (2 sil.) și al neutrelor în *-iu* /-ju/, înainte de articole: *albiile, funcțiilor; provizoriile, auriilor, viile* (v. § 197, 202); *exercițiile, studiile* (v. § 207); b) în formele care păstrează sufixul tematic *-i*, ale verbelor de felul: *a înmii, a prii, a pustii, a se sfii*; de exemplu: *înmii, (să) înmiim, (să) înmiiți, înmiișI, înmiisem, înmiit, înmiind* (v. § 218); c) în gerunziul verbelor de conjugarea I în *-ia* (2 sil.): *apropiind, liniind* (v. § 218), precum și al unor verbe neregulate ca: *fiind* (și în compusul *fiindcă*), *scriind, știind.*

§ 53. Se scrie și se pronunță **i-i** în cuvinte derivate ca: *antiimperialist, antiinfecțios; priincios, priință; pustiire, pustiitor; sfiicios, sfiiciune; locțiitor; scriitor; viitor, viitură; ființă, înființa, desființa; iișoară; miime; miișoară; știință, înștiința, neștiință, conștiință, conștiincios* (acestea din urmă, de la *ști*).

Se scriu și se pronunță cu un *i* derivatele de la *cunoaște: cunoștință, recunoștință, încunoștința.*

O—A

§ 54. Se scrie și se pronunță **o-a**: a) în neologisme ca: *boa, coagula, croat, protozoare, toaletă;* b) în cuvinte compuse sau derivate cu prefixe, la întîlnirea finalei *o* a primului element cu inițiala *a* a elementului următor: *autoapărare, fotoamator, microamper, radioactiv; coasociat, coautor, proafrican.*

O—E

§ 55. Se scrie și se pronunță **o-e** (nu *o-ie*): a) în neologisme ca: *boem, canoe, coerent, coeziune, goeletă, poem, poet, poezie;* b) în cuvinte compuse sau derivate cu prefixe, la întîlnirea finalei *o* a unui element cu inițiala *e* a elementului următor: *autoelogiere, autoexcavator, ortoepie, radioemisiune, romboedru; coechipier, coexista, proeminent.*

O—O

§ 56. Se scrie și se pronunță **o-o**: a) în neologisme ca: *alcool, oosferă, oolitic, zoologie, zootehnie;* b) în cuvinte compuse sau derivate cu prefixe, la întîlnirea finalei *o* a unui element cu inițiala *o* a elementului următor: *autoobservație, electrooptic, fotoobiectiv, microorganism; coopera, cooperativă, cooperație, coopta, coordona, coordonare.*

Scanned with OKEN Scanner

U—E

§ 57. Se scrie și se pronunță **u-e** (nu *u-ie*) în neologisme ca: *afluent, confluență, duel, duet, influent, influență, menuet, piruetă, pueril, siluetă.*

§ 58. Se scrie și se pronunță **u-e** (nu *u-ie*) în următoarele forme flexionare: a) în forma de genitiv-dativ sg. și de plural a adjectivelor feminine de felul: *ambigue, asidue, continue, discontinue, perpetue*; b) la indicativul prezent, persoana I și a II-a sg., și la conjunctivul prezent, persoana I sg., a II-a sg. și a III-a sg. și pl. ale verbelor de conjugarea I cu sufix, de felul: *(să) efectuez, (să) efectuezi, să efectueze* (v. § 218, 219).

U—U

§ 59. Se scrie și se pronunță **u-u** în cuvintele: *reziduu, vacuum, ambiguu, asiduu, continuu, discontinuu, încontinuu, perpetuu*, precum și în formele unor neutre terminate în *u* accentuat, ca: *atu, iglu, paspartu, tabu: atuul, atuuri* etc.

DIFTONGII

EA

§ 60. După c o n s o a n e, se scrie și se pronunță în general **ea** — /ea/ (nu *ia*), exceptînd cazuri ca acelea din § 76; de exemplu: *alean, deasupra, neam, prea, teatru.*

În poziția aceasta, **ea** alternează adeseori în rădăcina cuvîntului cu *e*: *deal — deluşor, leac — lecui, steag — stegar; beată — bete, deştept— deşteaptă, negru — neagră; mea — mele; lega — leagă, merge — meargă, pleca — pleacă.*

§ 61. În rădăcina cuvintelor următoare, după *s, z, ţ*, se scrie și se pronunță **ea** (nu *ia* sau *a*): a) *s* + **ea** = *măsea (măsele), seamă (asemui), seară (seri, însera), searbăd (serbezi)*; b) *z* + **ea** = *zeamă (zemuri)*; c) *ţ* + **ea** = *ţeapă (ţepi, înţepa), ţeapăn (ţepeni, înţepeni) ţeavă (ţevi).*

§ 62. Se scrie și se pronunță **ea** (nu *ia*) la sfîrșitul adverbelor și al locuțiunilor adverbiale, chiar cînd au variante în *-i*: *alăturea (alături), altminterea (altminteri), asemenea (asemeni), pretutindenea (pretutindeni); de-a pururea (pururi); adesea, aievea, aiurea.*

Variantele în *-i* sînt de preferat în vorbirea pretențioasă.

§ 63. Se scrie și se pronunță **ea** în următoarele forme:

a) în forma articulată de nominativ-acuzativ sg. a substantivelor și adjectivelor feminine cu desinența *e*: *cartea, liniştea, tarea, verdea* (v. § 197), precum și a masculinelor *badea, nenea*;

Scanned with OKEN Scanner

b) în forma articulată de nominativ-acuzativ sg. a numelor de zile: *lun***ea**, *marț***ea**, *miercur***ea**, *viner***ea** (folosite și adverbial);

c) la nominativ-acuzativul plural al pronumelor și adjectivelor demonstrative feminine *acestea*, *acelea (și)*;

d) în sufixele gramaticale -ea*z(ă)* și -ea*sc(ă)* ale verbelor de conjugarea I și, respectiv, a IV-a în *-i*, chiar și după *ș, j, s, z, ț: afiș***ează** *(afiș***ez**), *aranj***ează** *(aranj***ez**) — după *lucra*, v. § 218, 219; *să greș***ească** *(greș***ește**), *să coj***ească** *(coj***ește**), *să găs***ească** *(găs***ește**), *să trez***ească** *(trez***ește**), *să însoț***ească** *(însoț***ește**) — după *citi*, v. § 218, 219, 223;

e) în forma de imperfect, ca sufix al acestui timp la conjugarea a II-a, a III-a și a IV-a în *-i*, indiferent în ce consoană se termină rădăcina verbului: *păream; cos***eam**, *greș***eam**, *coj***eam**, *trez***eam**, *găs***eam**, *însoț***eam** (v. § 218, 219, 223).

§ 64. Se scrie și se pronunță **ea** în elementul formativ *-lea* al numeralelor ordinale masculine: *al doil***ea**, *al treil***ea** etc., precum și în numeralele ordinale feminine formate de la cele cardinale terminate în *e: a șas***ea**, *a șapt***ea** (pentru *a cincea, a zecea, a douăsprezecea* etc., v. § 216).

§ 65. Diftongul /ea/ se poate constitui între cuvinte c o n j u n c t e care formează o silabă comună, cînd primul se termină în *e* după consoană, iar al doilea începe cu *a* neaccentuat: a) între două cuvinte neaccentuate: **le-a** *spús*, **te-ar** *vedeá*, **de-a** *lúngul*, **pe-al** *meú*; b) între un cuvînt neaccentuat și unul accentuat: **se-a***própie*, **te-a***júnge*, **de-a***ici*, **pe-a***cólo*; c) între un cuvînt accentuat și următorul neaccentuat: *cíne***-a** *scris*, *poáte***-am** *fóst*, *începúse***-a** *se desfáce*; d) între două cuvinte accentuate: *floáre***-albástră**, *víne***-acúm** (v. § 255—259).

Cînd primul cuvînt este forma verbală *e*, în rostire se realizează diftongul /ia/: **e-a** *meá*, **e-al** *méu*, **e-a***casă*, **e-a***miază*, **e-a***micul méu*.

§ 66. Norma din § 63 a și e se aplică în scris și după *c, g, ch, gh*, potrivit cu principiul silabic și cu cel morfologic; se scrie deci: *rec***ea**, *leg***ea**, *urech***ea**, *vegh***ea**; iar la imperfect: *plăc***eam**, *trec***eam**, *merg***eam**; *răc***eam**, *fug***eam**, *och***eam** *(ochește)*, *zbugh***eam** *(zbughește)*. Se ortografiază la fel imperfectul verbelor de conjugarea I cu rădăcina terminată în /k'/, /g'/: *împerech***eam** *(împerechez)*, *vegh***eam** *(veghez)*.

EO

§ 67. Se scrie și se pronunță **eo** — /eo/ (nu *io*) după c o n s o a n e, în cuvinte ca următoarele: *bleojdi*, *cîteodată*, *leorpăi*, *pleosc*, *pleoscăi*, *pleoști*, *vreo*, iar în tempo obișnuit și: *deodată*, *deoparte*, *vreodată*.

§ 68. Diftongul /eo/ se poate constitui și între cuvinte c o n j u n c t e care formează o silabă comună, la întîlnirea finalei *e* după consoană a primului cuvînt cu inițiala *o*, neaccentuată, a cuvîntului următor (în ordinea situațiilor din § 65): a) *le-o dá*, *ne-o cére*, *de-o zí*,

Scanned with OKEN Scanner

pe-o strádă, de-o vreá; b) *se-opréşte, te-oglindéşti, de-obicéi, pe-ocolíte;* c) *úite-o, áre-o mínge, únde-o fi;* d) *víne-odátă* (v. § 255—259).

Cînd primul cuvînt conjunct este forma verbală *e*, în rostire se realizează diftongul /i̯o/: **e-o** *povéste*, **e-o***dihnít*.

IA

§ 69. Cu excepţia pronumelui personal *ea*, la început de cuvînt se scrie şi se pronunţă **ia** — /i̯a/ (nu *ea*), fie că există, fie că nu există forme alternante cu *ie*; **ia** — **iei**, **iar***bă* — **ier***buri*, **iar***nă* — **ier***ni*, **iaz** — **iez***ui*, **ieşi** — *să* **ias***ă;* dar numai: **ia***d*, **ia***hnie*, **iar**, **ias***că*, **ia***somie*, **ia***tă*.

§ 70. Cu puţine excepţii (v. § 14, 157, 202 a, 218) la început de silabă după orice vocală în afară de /i/ se scrie şi se pronunţă **ia** (alternînd sau nu cu *ie*, în poziţie sau nu cu *-ie* de la finala altei forme): *băiat — băieţi, buruiană — buruieni, nuia — nuiele, foială — foieli; măiastră — măiestre; baie — baia, femeie — femeia, gălbuie — gălbuia; tăia — taie, întemeia* (*întemeiază* etc.) *— întemeiez, mîrîie — mîrîia, locuia* (*să locuiască*) *— locuieşte;* dar numai: *caiac, faianţă, paiaţă;* sau, avînd forme paralele cu *-i*: *joia* (*joi*); *aceluia* (*şi*), *aceleia* (*şi*), *acestuia, acesteia, altuia, alteia, căruia, căreia, unuia, uneia* etc. (*acelui, acelei, acestui, acestei, altui, altei, cărui, cărei, unui, unei*).

§ 71. După consoanele /b/, /p/, /v/, /f/, /m/, rostite cu ajutorul buzelor, se scrie şi se pronunţă **ia** (nu *ea*), cînd în limba literară există forme alternante cu *ie*: a) *b* + **ia** = *biată — biete, obială — obiele;* b) *p* + **ia** = *piaţă — pieţe, piatră — pietre, pieptăna — piaptănă, pierde — să piardă, pieri — să piară;* c) *v* + **ia** = *viaţă — vieţi;* d) *f* + **ia** = *fier — fiare, fierbe — să fiarbă* (dar: *feros, feromagnetic, feroviar*); e) *m* + **ia** = *amiază — amiezi, dezmierda — dezmiardă, mieuna — miaună.*

§ 72. Se scrie **ia** (nu *ea*) după consoane, în cuvinte ca următoarele, unde în limba literară se pronunţă /i̯a/: *abia, coniac, diavol; atîţia, aceştia* (dar şi *-ti-a*).

§ 73. Diftongul /i̯a/ se poate constitui şi între cuvinte conjuncte care formează o silabă comună, cînd primul este pronumele *i* sau se termină în *i* = /i/ după consoană, iar al doilea începe cu *a* neaccentuat (în ordinea situaţiilor din § 65): **i-a** *spús*, **mi-a** *dát*, **ţi-ar** *veni*, *a dát* **şi-a** *luát;* **i-aşteáptă**, **ţi-adúce**, **şi-atúnci**; *dói métri* **ar** *fi; códri* **aprinşi** (v. § 255—259).

IE

§ 74. La iniţiala cuvintelor din stratul lexical vechi (cu excepţii ca cele menţionate în § 30) şi a unor neologisme, potrivit cu etimonul, se scrie şi se pronunţă **ie** — /i̯e/ (nu *e*), chiar cînd nu există forme

Scanned with OKEN Scanner

alternante cu *ia*: **ie***d* — **ia***dă*, **ie***rbar* — **ia***rbă* (dar *erbicid*, *erbivor*), **ie***rta* — **ia***rtă* (v. și exemplele din § 69); dar numai: **ie***deră*, **ie***flin*, **ie***nicer*, **ie***rarhie*, **ie***ri*, **ie***zer*, **ie***zuit*.

§ 75. În afara situațiilor cînd *e* este a doua vocală în hiat (v. § 48, 50, 51, 55, 57, 218, 219) la început de silabă după orice vocală în afară de /i/ se scrie și se pronunță **ie**, în relație sau nu cu *ia* (v. § 70): *măiestru* — *măiastră*, *foaie* — *foaia*, *mormăie* — *mormăia*, *lămîie* — *lămîia*, *suie* — *suia*, *voie* — *voia* (v. și exemplele din § 70); dar numai: *aievea*, *baieră*, *boier*, *buiestru*, *caier*, *creier*, *fluier*, *greier*, *proiect*, *scaiete*, *traiect*, *treiera*, *vaiet*, *voievod*.

§ 76. După consoanele /b/, /p/, /v/, /f/, /m/, rostite cu ajutorul buzelor, se scrie și se pronunță **ie** cînd există forme alternante cu *ia*, dar și în cîteva cuvinte fără alternanța *ie*~*ia*, potrivit cu rostirea literară: *pieri* — *să piară*, *dezmierda* — *dezmiardă* (v. exemplele din § 71); dar numai: *obiect*, *obiecție*, *subiect*; *impiegat*, *împiedica*, *piedestal*, *piele*, *piept*, *piersică*, *piesă*, *pieziș*; *vierme*, *viespe*, *viezure*; *fiere*; *miercuri*, *miere*, *mierlă*.

§ 77. Diftongul /ie/ se poate constitui și între cuvinte conjuncte care formează o silabă comună, cînd primul este pronumele *i* sau un cuvînt care se termină în *i* = /i/ după consoană, iar al doilea — de obicei o formă a verbului *a fi* care începe cu *e* (notînd în situația aceasta vocala /e/: **i-e** *séte*, *mi-e dór*, *ți-e frig*, *mi-erá priéten*, *și-erá un frig* (v. § 255—258).

II

§ 78. În afara împrejurărilor în care **-ii** este partea finală monosilabică a unei forme flexionare (v. § 189, 192, 193, 197, 199, 200—202, 206, 207, 212, 215, 218, 221), se scrie și se pronunță **ii** — /ii/ în adjectivul *acătării*, invariabil.

§ 79. Diftongul /ii/ se realizează și între cuvinte conjuncte care formează o silabă comună, cînd primul este pronumele ori verbul *i* sau un cuvînt terminat în *i*, iar al doilea este tot *i*, pronume personal în dativ sau acuzativ ori verb (= *este*): a) amîndouă cuvintele sînt neaccentuate: **i-i** *dáu*, *mi-i lásă*, *ni-i cére*, *vi-i láudă*, *nû și-i amintéște*; *nú-i dáu*, *ci-i iáu*; *ninge și-i frig*; b) primul cuvînt este accentuat: *amintíți-i*, *dáți-i*, *víi-i vreá* — cazuri în care *i* de la finala cuvîntului accentuat, nesilabic, devine silabic cînd cuvîntul este conjunct (v. și § 255—259).

IO

§ 80. Se scrie și se pronunță **io** — /io/ (nu *eo*) după consoane, în cuvinte derivate cu sufixul *-ior*: *bolnăvior*, *dulăpior*, *pantofior*.

§ 81. Diftongul /i̯o/ se poate realiza şi între cuvinte conjuncte care formează o silabă comună, cînd primul este *i* sau un cuvînt care se termină în *i* = /i/ după consoană (de obicei un pronume neaccentuat sau o conjuncţie), iar al doilea începe cu *o* neaccentuat (în ordinea situaţiilor din § 65): a) **i-o** *dovedéşte, mi-o dá, ţi-o lás, nú şi-o iá* (dar: *le-o dă, ne-o dă, v-o dă*); *mérge şi-o iá;* b) *odátă şi-odátă;* c) *úmpli-o cănă;* d) *mai símpli-odinioáră* (v. § 255—259).

Îi

§ 82. Se scrie şi se pronunţă **îi** — /îi̯/ (nu î) în cuvintele: *cîine, mîine, pîine*, precum şi în *mîini*, pluralul de la *mînă*.

OA

§ 83. După consoane se scrie şi se pronunţă **oa** — /o̯a/, de multe ori în alternanţă cu *o*: *boală — boli, coală — coli, foaie — foi, roată — roţi, şcoală — şcoli, cot — coate; tot — toate; cos — coase, desfăşor — desfăşoară, împresor — împresoară, însor — însoară, port — poartă, scot — scoate, toc — toacă.*

În alte cuvinte, adeseori neologisme, nu există forme alternante cu *o*: *angoasă, balansoar, boare, budoar, coafa, coafor, croazieră, culoar, curtoazie, doar, exploata, fermoar, foaier, fumoar, lavoar, parloar, patinoar, pavoaza, pledoarie, poală, poantă, savoare, voalat.*

§ 84. La început de cuvînt se scrie întotdeauna **oa** (nu *ua*), chiar cînd nu sînt forme alternante cu *o* şi cu toate că în poziţia aceasta *o* reprezintă semivocala /u̯/: **oa***ie* — **oi**, **oa***lă* — **olar**, **oa***ră* — **ori**, **oa***spete* — **os***păţ*, **oa***ste* — **oş***li;* **om** — **oa***meni*, **os** — **oa***se*, **orb** — **oa***rbă;* dar numai: **oa***ză*, **oa***re* (adverb interogativ), **oa***recare*, **oa***recine*, **oa***recum* (*oare* + *care* etc.; v. şi § 20).

§ 85. La început de silabă se scrie **oa** (nu *ua*) cînd există forme alternante cu *o*, deşi grupul de litere reprezintă în poziţia aceasta diftongul /u̯a/: *perioadă — periodic, subsuoară — subsuori; idiot — idioată, furios — furioasă; înfiora — înfioară.* Se scrie la fel sufixul *-ioară*, chiar fără alternanţă cu *o*: *farfurioară, linioară* (prin înrudire cu *gălbioară — gălbior;* v. § 20, 163).

§ 86. Se scrie **oa** la început de silabă, deşi se pronunţă /u̯a/, în cuvinte compuse cu un termen care începe cu *oa*: *bunăoară, odinioară, deoarece.*

UA

§ 87. Se scrie şi se pronunţă **ua** — /u̯a/ după consoane, în neologisme ca: *acuarelă, cuantă, cuaternar, cuarţ, guaşă, iguană, scuar.*

Scanned with OKEN Scanner

§ 88. La început de silabă se scrie şi se pronunţă **ua** cînd nu există alternanţa *o* ~ *oa*: a) în forma de nominativ-acuzativ sg. articulat a unor substantive şi adjective ca: *piua*, *roua*, *ziua*; *steaua*, *basmaua*; *noua elevă* (v. § 197); b) în numeralele ordinale feminine: *a doua*, *a noua*; c) în verbe ca: *înşeua*, *ploua*; d) în cuvinte derivate cu sufixe, ca: *băcăuan*, *bouar*.

§ 89. Diftongul /ua̯/ se poate realiza şi între cuvinte conjuncte care formează o silabă comună, la întîlnirea finalei *u* — /u/ a primului cuvînt cu iniţiala *a*, neaccentuată, a cuvîntului următor (în ordinea situaţiilor din § 65): a) *cu-al méu*, *pentru-a veni*; b) *cu-adevărát*, *pentru-acúm*; c) *négru-a fóst*, *simplu-ar fi*; d) *códru-albástru* (v. § 255—259).

UĂ

§ 90. Se scrie şi se pronunţă **uă** — /ua̯/ la început de silabă, în cuvintele sau în formele flexionare: *oua̯*, *piua̯*, *roua̯*, *ziua̯*; *doua̯*, *noua̯*; *ploua̯*.

TRIFTONGII

EAI, EAU

§ 91. Triftongii **eai** — /e̯ai̯/ şi **eau** — /e̯au̯/ apar la finala imperfectului verbelor de conjugarea a II-a, a III-a şi a IV-a în *-i*, după consoane (deci şi după *ş*, *j*, *s*, *z*, *ţ*), cuprinzînd sufixul *ea* şi desinenţa *i* pentru persoana a II-a sg. sau, respectiv, desinenţa *u* pentru persoana a III-a pl.: *păreai* — *păreau*; *coseai* — *coseau*; *greşeai* — *greşeau*; *cojeai* — *cojeau*, *găseai* — *găseau*, *trezeai* — *trezeau*, *însoţeai* — *însoţeau* (v. § 218, 219, 223).

§ 92. Triftongii /e̯ai̯/ şi /e̯au̯/ se pot constitui şi între cuvinte conjuncte care formează o silabă comună, cînd primul se termină în *e* după consoană, iar următorul este fie *ai*, auxiliar verbal sau articol posesiv, fie, respectiv, *au*, auxiliar verbal (cuvinte neaccentuate), precum şi atunci cînd primul are la finală *ea*, iar al doilea este *i*, pronume ori verb: a) ambele cuvinte sînt neaccentuate: *te-ai dús*, *te-au dús*; *ne-ai scris*, *ne-au scris*; *le-ai dát*, *le-au dát*; *de-ai vedeá*, *de-au văzút*; *de-ai méi*, *pe-ai lúi*; b) primul cuvînt este accentuat: *bíne-ai scris*, *bíne-au scris*; *múlte-ai văzút*, *múlte-au văzút*; *cáre-ai lúi?*, *poáte-ai áltora*; *din mintea-i* [=sa] *strălucită*, *mintea-i* [=este] *de vină* (v. § 255—259).

§ 93. Scrierea cu **-eai**, **-eau** la imperfectul verbelor de conjugarea a II-a, a III-a şi a IV-a în *-i* este obligatorie şi după *c*, *g*, *ch*, *gh*, potrivit cu principiul silabic şi cu cel morfologic: *plăceai* — *plăceau*, *treceai* — *treceau*, *mergeai* — *mergeau*; *munceai* — *munceau*, *fugeai* — *fugeau*, *ocheai* — *ocheau* (*ochește*), *zbugheai* — *zbugheau* (*zbughește*); v. § 14 b, 66.

Scanned with OKEN Scanner

Verbele de conjugarea I cu rădăcina în /k'/, /g'/ se scriu la persoana a II-a sg. a imperfectului și a perfectului simplu și la persoana a III-a pl. a imperfectului tot cu **-eai** și, respectiv, **-eau**, după aceleași principii: *împerech***eai** — *împerech***eau** (*împerechez*), *vegh***eai** — *vegh***eau** (*veghez*).

IAI, IAU

§ 94. Se scrie și se pronunță **iai** — /ia̯i/ după vocală: a) la persoana I sg. a perfectului simplu de la verbele de conjugarea I cu rădăcina terminată în *i* = /i/: *tă***iai**, *încle***iai**, *mîngî***iai**, *înapo***iai**, *încu***iai**; b) la persoana a II-a sg. a imperfectului acelorași verbe, precum și a verbelor de conjugarea a IV-a în *-i* cu rădăcina terminată în vocală: *tă***iai**, *încle***iai** etc.; *tră***iai**, *pole***iai**, *mîrî***iai**, *voi***ai**, *sui***ai**.

Se scrie și se pronunță **iau** — /ia̯u/ după vocală, la persoana a III-a pl. a imperfectului verbelor din categoriile de mai sus: *tă***iau**, *încle***iau**, *mîngî***iau**, *înapo***iau**, *încu***iau**; *tră***iau**, *pole***iau**, *mîrî***iau**, *voi***au**, *sui***au** (v. și forma *eu, ei* **iau**, de la *lua*).

§ 95. Triftongii /ia̯i/ și /ia̯u/ se pot constitui și între cuvinte conjuncte care formează o silabă comună, cînd primul este pronumele *i* sau cînd se termină în *i* = /i/, iar următorul este fie *ai*, auxiliar verbal sau articol posesiv, fie, respectiv, *au*, auxiliar verbal (cuvinte neaccentuate), precum și atunci cînd primul are la finală *ia*, iar al doilea este *i*, pronume ori verb: a) ambele sînt neaccentuate: **i-ai** *dát*, **i-au** *dát*; *mi***-ai** *spús*, *mi***-au** *spús*; *ți***-ai** *dúce*, *ți***-au** *dús*; b) primul este accentuat: *cu ché***ia-i** [=sa], *și jó***ia-i** [=este] *zí* (v. § 255—259).

CONSOANELE

B

§ 96. Se scrie și se pronunță **b** (nu *v*) în numele lunilor: *februarie, septembrie, octombrie, noiembrie, decembrie*.

§ 97. Se scrie **b** înainte de litere care notează consoane surde, deși se pronunță /p/: a) în cuvintele următoare, mai ales neologisme, potrivit cu forma din limba de origine: *absent, absolut, absolvi, abstract, absurd, abține, dedesubt, obscur, observa, obstacol, obtuz, obține, subtil*; (b) în formații cu *sub*: *subcapitol, subcarpatic, subpopulat, subscrie, subsemnat, subsol* (v. § 14 a).

C

§ 98. Se scrie **c** + *i, e* (nu *ț*) și se pronunță /ĉ/ în cuvintele: *aprecia, cancelarie, capriciu, cifră, cilindru, ciment, civil, lucernă, viciu*.

Scanned with OKEN Scanner

CC

§ 99. Se scrie **cc** + *e, i* și se pronunță /kc/ (deci literă dublă cu valori diferite) în cuvinte ca: *accelera, accent, accepta, acces, accident, bocciu, occident, occipital, succeda, succes, succesiv, succesor, succint, vaccin.*

CH

§ 100. Se scrie **ch** + *e, i* și se citește deci /k'/ în cuvintele: **ch***intal* **ch***irilic,* **ch***irurg,* or**ch***estră.*

CS

§ 101. Se scrie **cs** (nu *x*) și se rostește deci /ks/, potrivit cu forma din limba de origine sau cu tradiția literară, în cuvintele: *cocs, cocserie, cocsifica, rucsac, sconcs, vacs, văcsui, văcsuitor; cataclcsi, îmbîcsi, micsandră, ticsi* (v. § 19).

CV

§ 102. Se scrie și se pronunță **cv** în cuvintele: *acvariu, acvilă, adecvat, colocviu, consecvent,* **cv***adrat,* **cv***intă,* **cv***intet,* **ecv***estru, elocvent, frecvent, relicvă, secvență.*

G

§ 103. Se scrie **-giu** și se pronunță /gu/ în cuvintele: *colegiu, cortegiu, naufragiu, omagiu, orologiu, privilegiu, ravagiu, vestigiu* (dar *-aj* în cuvinte ca: *aliaj, baraj* etc.; v. § 148—149).

H

§ 104. Se scriu și se pronunță cu **h** la inițială: a) cuvintele: **h***alva,* **h***azard,* **h***egemonie,* **h***eleșteu,* **h***ernie,* **h***ibrid,* **h***ieroglifă,* **h***otel* (dar: *arțag, arțăgos, elicopter, ierarhie, iglenă, ipocrit, ipotenuză, ipoteză, umor*); b) elemente de compunere și prefixe neologice ca: **h***elio-* (gr. „soare, lumină"): **h***elioterapie,* **h***eliotropism;* **h***emo-* (gr. „sînge"): **h***emoglobină,* **h***emoragie;* **h***epta-* (gr. „șapte"): **h***eptagon;* **h***exa-* (gr. „șase"): **h***exaedru,* **h***exagon;* **h***idro-* (gr. „apă"): **h***idroavion,* **h***idrocentrală;* **h***ipo-*$_1$ (gr. „cal"): **h***ipism,* **h***ipodrom;* **h***ipo-*$_2$ (gr. „sub, în deficit"): **h***ipofiză,* **h***ipotensiune;* **h***iper-* (gr. „peste, în exces"): **h***ipersensibil,* **h***ipertensiune.*

N

§ 105. Cuvintele următoare se scriu și se pronunță cu **n**: *cincantin, conjunctiv, conjunctură, conjuncție, conlingent, delincvent, funingine,*

Scanned with OKEN Scanner

genunchi, intendent, mănunchi (dar: *corespunde, corupe, corupt, identic, itinerar, traversa*).

R

§ 106. Se scriu şi se pronunţă cu **r**: a) neologisme de felul: *apropria* („a-şi însuşi"), *expropria, frustra, oprobriu, propriu, proprietate, impropriu, împroprietări* (dar *repercusiune*); b) prepoziţiile *prin, printre*.

S, Ş

§ 107. Se scrie şi se pronunţă **s** (nu ş) în cuvintele: *deschide, fals, falsă, false* (dar *falşi*), *falsifica, musculatură, musculos, schimba, sfoară, strângula*.

§ 108. Se scrie **s** (nu ş) înainte de **c** + *e, i* (= /ce/, /ci/): *ascendent, ascensiune, convalescenţă, disciplină, discipol, fascicul, piscicultură, scenariu, scenă, sceptic, scinda, sciziune, susceptibil, suscita*.

§ 109. Se scrie şi se pronunţă **sp** în cuvintele: *spalier, spion, spirt, spiţă*, potrivit cu originea cuvintelor — variată.

Se scrie şi se pronunţă **şp** în cuvintele: *şpaclu, şpalt, şpiţ, şplint* (după germană).

§ 110. Se scrie şi se pronunţă **st** în cuvinte ca următoarele, potrivit în general cu forma din limba de origine (franceza, engleza sau italiana): *stand, standard, start, stat de plată, stoc, stocaj, stofă, stuc, stucatură*.

Se scrie şi se pronunţă **şt** în cuvintele următoare, după forma din limba de origine, în general germana: *ştacheta, ştafetă, ştaif, ştaufer, ştanga, ştanţă* („unealtă de ştanţare"), *ştecăr, ştift, ştrand, ştrudel* (v. § 19).

S, Z

§ 111. Se scrie şi se pronunţă **s** (nu *z*): a) în cuvintele: *episod, disertaţie, gresie, premisă, sesiune, sesiza, vernisaj*; b) în neologisme care au la finală *-asm (ă)* sau *-ism (ă)*: *entuziasm, fantasmă, miasmă, plasmă, pleonasm, prismă, sarcasm, schismă*.

§ 112. Înainte de *m, n, l* — litere care notează consoane sonante — se scrie şi se pronunţă în unele cuvinte **s**, în altele **z** (v. § 12):

a) cu **s**: — *sm*: *asmuţi, basma, cosmos, osmoză, smalţ, smarald, smead, sminti, smîntînă, smîrc, smoală, smochin, smulge*; — *sn*: *lesne, plesni, snoavă, snop, trăsnaie, trăsnet, trăsni, trosni*; — *sl*: *breaslă, desluşi, islam, islandez, legislaţie, măslină, odraslă, slab, slavă, slănină, slei, slugă, slujbă, slut*;

b) cu **z**: — *zm*: *bezmetic, cazma, cizmar, cizmă, pizmă, zmeu, zmeură, zmîngăli*; — *zn*: *beznă, caznă, căzni, îndrăzni, niznai, poznă, razna*; — *zl*: *izlaz, zlătar, zloată*.

Scanned with OKEN Scanner

§ 113. Înainte de sufixul *-nic* se scrie și se pronunță **s** sau **z**, după cum cuvintele de bază au rădăcina terminată în *s* ori *z*: a) în **s**: *casnic, căsnicie (casă), dosnic (dos), josnic, josnicie (jos)*; b) în **z**: *obraznic, obrăznicie (obraz), paznic (pază)*.

§ 114. Cuvinte care se scriu și se pronunță cu **s** pot avea în aceeași familie cuvinte cu **z**, potrivit cu forma din limba de origine: a) *concis*, dar *concizie; conclusiv*, dar *concluzie; corosiv*, dar *coroziune; decis, decisiv*, dar *decizie; precis*, dar *preciza, precizie; sens, consens, sensibil*, dar *senzație, senzorial, senzitiv;* b) *curios, generos, ingenios, minuțios, nervos*, dar: *curiozitate, generozitate, ingeniozitate, minuțiozitate, nervozitate*.

S, X

§ 115. În cuvintele următoare se scrie și se pronunță **esc, esp, est** și, respectiv, **exc, exp, ext**, potrivit cu forma din limba de origine (în general, franceza):

a) *esc*: *escadră, escadrilă, escadron, escalada, escală, escapadă, eschimos, eschiva, escortă, escroc; exc*: *excava, excela, excelent, excepțional, exces, exclama, exclude, excreție, excursie;*

b) *esp*: *espadrilă, esperanto; exp*: *expedia, experiență, explica, exploata, explora, explozie, expoziție, expune;*

c) *est*: *estetică, estompa, estradă, estuar; ext*: *extaz, extemporal, extenua, extern, extinde, extrage, extraordinar, extremitate*.

Ș

§ 116. Se scrie și se pronunță **ș** (nu *ci*) în cuvintele: *obișnuit, pașnic, veșnic*.

T

§ 117. Cuvintele următoare se scriu și se pronunță cu **t**: *altcareva, altceva, altcineva, altcîndva, altcumva, altfel, altminteri, altminterea, altmintrelea, astfel, astmă, batjocură, jertfă, optsprezece, pustnic, untdelemn, vîrstnic* (dar: *veșmînt; avangardă, avanpost, avanpremieră, avanscenă*).

X

§ 118. Se scrie **x** și se pronunță /ks/: a) la inițiala unor neologisme ca: *xantofilă, xerox*, ori a cuvintelor compuse cu elementul *xilo-* „(de) lemn, lemnos": *xilofon, xilogravură;* b) la finala unor neologisme ca: *ax, box, circumflex, complex, convex, fix*; c) înainte de consoane surde:

Scanned with OKEN Scanner

excelent, excursie, expedia, expoziție, expresiv, extemporal, mixt, textil (v. și § 115).

§ 119. Înainte de vocale, se scrie **x** și se pronunță: a) /ks/, în neologisme ca: *anexă, aproximație, asfixia, axiomă, boxa, claxona, exod, galaxie, hexagon, lexic, maxilar, oxigen, relaxa, saxofon, sintaxă, taxă, taxi, toxic* (după etimon); b) /gz/, în neologisme ca: *auxiliar, elixir, exact, exala, examen, executa, exemplu, exercițiu, exil, exista, exotic* (după franceză — v. § 14 a, 23 e).

Z

§ 120. Înainte de consoane sonore se scrie și se pronunță în general **z** (nu *s*): *azbest, prezbit, zbate, zbiera, zbor, zbucium; brazdă, gazdă, năzdrăvănie; mîzgă, zgardă, zgomot, zgură; azvîrli, izvor, zvînta* (dar: *aisberg, jurisdicție, glasvand*, neologisme scrise după etimon cu *s*; v. § 11).

§ 121. Se scrie și se pronunță **z** (nu *s*) înainte de vocale, în cuvintele: *bazin, dizolva, filozof(ie), furnizor, regizor, sciziune, simpozion, subzistență, tranzitiv, viteză*, precum și în verbele cu finala **-iza**: *ateriza, ironiza, realiza, regiza, repartiza* (dar: *finisa, vernisa*).

CONSOANELE DUBLE

§ 122. În scrierea limbii române, consoane duble există numai în cuvinte derivate cu prefixe și în cuvinte compuse, la întîlnirea consoanei finale a unui element cu consoana, identică, de la începutul elementului următor. Se mențin, etimologic, litere sau consoane duble în neologisme ca: *gauss* — /gaus/ (pl. *gauși*), *loess* — /lös/, *watt* — /vat/ (pl. *wați*); *mass-media; allegro, larghetto, mezzo-sopranǎ* — /meţo-/, *pianissimo, loggia*.

MM

§ 123. Se scrie **mm** în cuvinte compuse ca: *fotogrammetrie, kilogrammetru, vacuummetru*.

NN

§ 124. Se scrie **nn** în cuvinte derivate cu prefixul *în-* cînd cuvîntul de bază începe cu *n*: *înnămoli, înnărăvi, înnăscut, înnebuni, înnegri, înnegura, înnobila, înnoda, înnoi, înnopta, înnora* (dar: *îneca, înota*, ca și compusele *înainte, înalt, înapoi*).

RR

§ 125. Se scrie **rr** în cuvinte compuse cu elemente ca *inter-, hiper-*, cînd cuvîntul de bază începe tot cu *r*: *interrațional, interregional, interregn; hiperrealism*.

Scanned with OKEN Scanner

§ 126. Se scrie ss în unele cuvinte derivate cu prefixele *răs-*, *trans-*, cînd cuvîntul de bază începe cu *s*: *răssemăna*, *răsstrăbun*, *transsaharian*, *transsiberian* (dar: *răsuci*, *răsufla*, *transcrie*).

DESPĂRȚIREA CUVINTELOR ÎN SILABE

§ 127 Cuvintele se despart în silabe prin cratimă (liniuță de unire), fie la capăt de rînd, cînd spațiul nu permite scrierea lor întreagă, fie cu intenții afective, cînd se transcrie rostirea lor răspicată — de exemplu: *„Eu sînt Bi-bi-cul, ne-ne Ian-cu-le!"* I. L. Caragiale, *D-ale carnavalului*; *„Tre-bu-ie să sfîr-șim!* silabisi apăsat și teatral umbra" Cezar Petrescu, *Întunecare*. Cînd e impusă de lipsa de spațiu, cratima se folosește numai la sfîrșitul rîndului, nu și la începutul rîndului următor.

GRUPURILE VOCALICE

§ 128. În limba română, silaba cuprinde întotdeauna o vocală, împreună cu sau fără alte sunete, semivocale sau consoane; nu face însă silabă /i̯/ scurt de după consoane (v. § 7), care este deci cuprins în aceeași silabă cu consoana dinaintea lui. De exemplu: *o*, *văd*, *a*, *fost*, *doi*, *sau*, *trei*, *pomi*, *verzi*, *e*, *mic* sînt cuvinte care conțin cîte o singură vocală, silabică; sînt adică monosilabice și nu mai pot fi despărțite în silabe.

§ 129. Cînd se rostesc una după alta, două vocale, alăturate deci, se află în h i a t, fac parte din silabe diferite: **a-er**, *la-ic*, *ha-os*, **a-ur**; *re-al*, *cre-ez*, *ne-on*, *vre-un*; *fi-ind*, *fi-ord*, *și-ut*; *po-et*, *zo-olo-gic*, *bo-ur*; *a-si-du-u*.

Cînd notează o vocală precedată de o semivocală neredată de ortografie (v. § 14 a), a doua literă se desparte de prima, care reprezintă o vocală, ca și cum ar exista hiat: *vi-e* — /vi-i̯e/, *vi-a* — /vi-i̯a/; *scri-e* — /skri-i̯e/, *scri-a* — /skri-i̯a/; *lu-a* — /lu-u̯a/, *lu-ă* — /lu-u̯ă/, *lu-înd* — /lu-u̯înd/.

§ 130. D i f t o n g i i și t r i f t o n g i i sînt grupuri vocalice cuprinse în aceeași silabă: *prin-deam*, *lu-poai-că*.

O semivocală între două vocale formează diftong cu vocala a doua, deci este cuprinsă în silaba următoare: *ba-ie*, *cre-ier*, *su-ia*, *vo-ios*; *plo-ua*, *no-uă*, *vo-uă*.

La sfîrșitul cuvîntului, semivocala face parte dintr-un diftong sau triftong și este, astfel, cuprinsă în aceeași silabă cu vocala precedentă: *e-rai*, *e-rau*, *e-rou*; *co-seai*, *co-seau*, *su-iai*, *su-iau*.

Scanned with OKEN Scanner

CONSOANELE INTERVOCALICE

§ 131. O singură consoană între două vocale sau între o vocală și un diftong ori triftong face silabă cu acestea din urmă: *a-pă, ca-să, școa-lă; mi-loa-să, lu-poai-că; e-cher, ve-ghez.*

§ 132. Două consoane între vocale sau grupuri vocalice se despart, prima rămînînd la silaba dinainte, iar a doua trecînd la silaba următoare: *ar-tă, as-ta, poș-tă, tic-si, vac-cin; mun-tean, vin-deau.*

Cînd prima consoană este *p* — /p/, *b* — /b/, *f* — /f/, *v* — /v/, *t* — /t/, *d* — /d/, *c* — /k/, *g* — /g/, *h* — /h/, iar a doua este *r* — /r/ sau *l* — /l/, amîndouă consoanele trec la silaba următoare: *ca-blu, o-braz; cu-plaj, a-prig; a-flă, ci-fră; do-vleac, co-vrig; a-tlas, pa-tru; Co-dlea, ca-dran; sti-clă, a-cru; o-glin-dă, ti-gru; si-hlă, O-hrid.*

Litera *x* între litere care notează vocale trece la silaba următoare, mascînd modul real de silabisire: *a-xă,* — /ak-să/, *e-xa-men* — /eg-za-men/.

§ 133. Trei sau mai multe consoane între vocale sau grupuri vocalice se despart astfel: prima rămîne la silaba dinainte, iar celelalte trec la silaba următoare: *as-pru, as-tral, cin-ste, con-trast, fil-tru, mais-tru, noas-tră; an-drea, um-pleau, mon-stru.*

În următoarele grupuri consonantice, primele două consoane se despart de a treia: *lpt, mpt, ncș, nct, ncț, ncv, rct, rtf, stm: sculp-ta, somp-tu-os, sfinc-șii, punc-taj, func-ții, de-linc-vent, arc-tic, jert-fă, ast-ma-tic.*

Litera *x* înainte de litere care notează consoane se desparte ca și cum ar reprezenta un singur sunet, împotriva silabisirii normale: *tex-til* — /tek-stil/, *ex-tra-fin* — /ek-stra-fin/.

CUVINTELE COMPUSE ȘI CUVINTELE DERIVATE

§ 134. La sfîrșit de rînd, cuvintele compuse și cele derivate, analizabile, se despart ținîndu-se seama de elementele lor componente (după principiul morfologic): *de-spre, din-a-poi, drept-unghi, pai-spre-ze-ce; dez-a-pro-ba, răs-a-lal-tă-ieri, in-e-gal, în-ă-cri, post-u-ni-ver-si-tar, re-strîn-ge, sub-o-fi-țer, sub-lo-co-te-nent, trans-al-pin; vîrst-nic* (silabisirea normală fiind de obicei alta: /di-na-poi/, /drep-tung'/ etc.). Rostirea intenționat silabisită se transcrie însă ca atare: *Ești i-nu-man!*

CUVINTELE CONJUNCTE

§ 135. Cuvintele conjuncte care formează o silabă comună nu se despart unul de altul la capăt de rînd; grupuri de cuvinte conjuncte ca: *mi-a (dat), s-ar (duce), de-o (zi), pe-al (tău)* sînt monosilabice și se scriu în același rînd.

Cînd cel puțin unul dintre cuvinte este polisilabic, grupul se rostește ca un singur cuvînt, cu silaba comună ca silabă interioară: *mi-*

Scanned with OKEN Scanner

amin-tesc, floa-re-al-bas-tră; totuşi, la capăt de rînd grupul se poate despărţi în cuvintele care-l alcătuiesc (dacă ultimul cuvînt nu e constituit dintr-o literă): *mi-/amintesc, floare-/albastră* etc.

Criteriul morfologic de mai sus se poate aplica şi la cuvintele monosilabice enclitice (v. § 260 şi urm.): *iată-/ne, ducîndu-/se* etc.

ACCENTUL

§ 136. Pentru că în limba română accentul nu are un loc fix, în sensul că poziţia lui nu e determinată cu necesitate de structura fonetică a cuvintelor, nu se pot da norme de accentuare. Aceasta nu înseamnă că modul de accentuare este lăsat la preferinţa vorbitorului: cuvintele au un a n u m i t accent, uneori mobil în flexiune, dar totdeauna o b l i g a t o r i u în locul în care a fost fixat el de rostirea literară.

În scrierea obişnuită accentul este rar notat (v. § 139); locul lui în cuvinte este indicat în dicţionarele cu caracter normativ — într-un fel sau altul. În lucrarea de faţă accentul este marcat convenţional prin semnul „'" aşezat pe vocala silabei accentuate.

§ 137. În limba română, accentul cade obişnuit pe una dintre ultimele două silabe ale cuvintelor şi mai rar pe alte silabe:

a) cuvinte cu accentul pe silaba u l t i m ă: *antíc, barbár, bolnáv, caractér, dictatór, duşmán; fenomén, matúr, prematúr, tuturór, sevér, stabíl, trafic, vizavi* (deşi se accentuează şi: *ántic, mátur, premátur, stábil, tráfic*, accentul pe silaba ultimă rămîne recomandabil);

b) cuvinte cu accentul pe silaba p e n u l t i m ă: *academíe, avaríe, frînghíe, gingaş, háos, invers, mîrşav, prevedére, repórter, spléndid, únic* (se accentuează şi: *frînghie, gingáş, invérs, mîrşáv, reportér, splendíd, unic*, dar accentul pe silaba penultimă rămîne cel recomandabil);

c) cuvinte cu accentul pe silaba a n t e p e n u l t i m ă: *ácvilă, árie, árşiţă, butélie, díplomă, fúrie, ianuárie, februárie* (se accentuează şi: *arşíţă, furíe*, dar accentul pe silaba antepenultimă rămîne cel indicat);

d) cuvinte cu accentul pe silabe mai î n d e p ă r t a t e de sfîrşitul cuvîntului: *dóctoriţă, lápoviţă, óptsprezece; nóuăsprezece*, (al) *nóuăsprezecelea*.

În cuvinte mai lungi, alături de accentul principal există de obicei şi un accent secundar; de exemplu, pe prima silabă în *constituţionál* şi în *exemplificáre*.

§ 138. În d e c l i n a r e, accentul este în general stabil, pe rădăcina cuvîntului: *boleró, boleróul, boleróurile; sărác, sărăce, sărăcele; drági, drágile; oámeni, oámenilor; váluri, válurile*, deplasîndu-se numai rareori şi de obicei tot în limitele rădăcinii: *rádio, radióul, radióuri (le); zéro, zeróul, zeróuri (le)*; dar: *tóţi — tuturór*.

În c o n j u g a r e, accentul se poate muta de pe o silabă pe alta, de pe rădăcină pe un sufix gramatical: *adúnă*, dar: *adunám, adunám*,

Scanned with OKEN Scanner

adunînd; mérge, mérse, dar: *merséi, mersésem*. În general, sînt accentuate următoarele sufixe gramaticale:

a) sufixul infinitivului, cu excepția celui de la conjugarea a III-a: *aduná, cădeá, vení, hotărî*, dar *báte* (v. și: *voi aduná, aș aduná; voi cădeá, aș cădeá* etc.);

b) sufixele *-ez* etc., *-esc* etc., *-ăsc* etc. pentru indicativul prezent al unor verbe, respectiv, de conjugarea I, a IV-a în *-i* și a IV-a în *-î*: *lucréz, lucrézi* etc.; *găsésc, găsești* etc.; *hotărăsc, hotărăști* etc.

c) sufixul imperfectului: *adunám, cădeám, băteám, veneám, hotărám*.

d) sufixul perfectului simplu, menținut în forma mai mult ca perfectului și a participiului: *adunáși, căzúși, bătúși, venișși, hotărîși; adunásem, căzúsem, bătúsem, venísem, hotarîsem; adunát, căzút, bătút, venít, hotărît* (v. și: *am adunát, să fi adunát, aș fi adunát* etc.) — excepție făcînd sufixul *-se* al unor verbe de conjugarea a III-a, accentuat numai la persoana I și a II-a sg. ale perfectului simplu și în formele mai mult ca perfectului: *merséi, merséși; mersésem, merséseși* etc.; dar: *mérse, mérserăm, mérserăți, mérseră* (v. și participiul verbelor cu *-se*, accentuat pe rădăcină: *mérs, rúpt: am mérs, să fi mérs* etc.);

e) sufixul gerunziului: *adunînd, căzînd, bătînd, venind, hotărînd*.

§ 139. Accentul poate avea rolul de a diferenția cuvinte, forme gramaticale (cînd notarea lui e permisă) și tipuri de conjugare:

a) cuvinte și forme gramaticale omografe (scrise la fel): 1. *áugust*, „lună a anului", *augúst* „impunător"; *compánie* „unitate militară", *companie* „tovărășie"; *diréctor* „conducător de...", *directór* „care indică o direcție"; *dómino* „joc", *dominó* „haină"; *imóbil* „clădire", *imobíl* „fix"; *înapóia* „îndărătul", *înapoiá* „restitui"; *ácele* (nominativ-acuzativ pl. articulat de la *ac*), *acéle* (demonstrativ feminin pl.); *cópii* (pl. de la *copie*), *copíi* (pl. de la *copil*); *nóta* (nominativ-acuzativ sg. articulat de la *notă*), *notá* (infinitiv); *parálele* (nominativ-acuzativ pl. articulat de la *para*), *paraléle* (pl. nearticulat de la *paralelă*); *móbilă* (substantiv), *mobílă* (adjectiv), *mobilă* (perfect simplu de la *a mobila*); 2. *adúnă, cîntă, spérie, zgîrie* (verbe de conjugarea I la indicativ prezent, persoana a III-a sg. și pl., cu accentul pe rădăcină); *adună, cîntă, sperié, zgîrié* (aceleași verbe la perfect simplu, persoana a III-a sg., cu accentul pe sufix);

b) tipuri de conjugare: *(să) cădém, (să) cădéți, (să) tăcém, (să) tăcéți; (să) vedém, (să) vedéți* (verbe de conjugarea a II-a la indicativ și conjunctiv prezent, persoana I și a II-a pl., cu accent pe sufix); *(să) bátem, (să) báteți; (să) dúcem, (să) dúceți; (să) fácem, (să) fáceți; (să) mérgem, (să) mérgeți* (aceleași forme, dar cu accent pe rădăcină, caracterizînd verbele de conjugarea a III-a, în opoziție cu cele de conjugarea a II-a).

Scanned with OKEN Scanner

§ 140. În vorbire, un număr restrîns de cuvinte nu au accent, fiind cuprinse într-o unitate accentuală cu cuvîntul accentuat următor sau precedent: a) articole: *un óm, al méu, cel bún;* b) pronume personale și reflexive la dativ și la acuzativ: *îmi iá; mi se páre, te véde, și le spálă, i-l spálă; iá-mi-le, gîndéște-te;* c) verbe auxiliare: *au mérs, vor dá, ar fi; mérs-au, dá-vor, fíre-ar;* d) prepoziții: *de citít, de-aproápe, la mașínă, după nói, lîngă tíne;* e) conjuncții: *bíne că pleácă, să vádă, s-aúdă, búni și răi, víne dacă vreá.*

Asemenea cuvinte sînt folosite adeseori conjuncte (v. § 255 și urm.).

NOTĂ. Pentru accentul sintactic, v. § 303, 304.

III

FORMAREA CUVINTELOR ȘI PROBLEMELE DE ORTOGRAFIE ȘI DE ORTOEPIE

PREFIXELE

§ 141. Prefixele se scriu de regulă neseparate de cuvîntul de bază: *contopi, desăra, incert, întrajutora* etc.

Fac excepție următoarele categorii de cuvinte derivate, care se pot scrie cu cratimă între prefix și cuvîntul de bază:

a) derivatele cu prefixul *ex-*(=„fost"): *ex-ministru, ex-director;*

b) derivatele cu prefixele *ne-* și *re-* de la cuvinte de bază cu *î-* inițial elidat (căzut): *ne-mpăcat ne-ntors; re-nnoi, re-ntors;*

c) formații cu prefix neobișnuite: „Greu, *ne-greu*, nu poți dacă ai caracter...", I. L. Caragiale, *Mici economii;* „De ce, de *ne-ce*... Uite pentru că nu vreau eu !", I. L. Caragiale, *Poveste;*

d) derivatele care, pe lîngă caracterul neobișnuit al formației, se pot confunda cu construcții omonime: „S-a hotărît mai cu voie, mai cu *ne-voie*" (=„fără voie", cu *ne-* accentuat);

e) derivatele cu prefixul repetat, pentru insistență: *extra-extrafin, stră-străvechi.*

CON-, COM-, CO-

§ 142. Prefixul **con-** are trei variante fonetice: **con-**, **com-** și **co-**, a căror scriere nu este consecvent determinată de vecinătățile lor sonore.

a) Astfel, **con-** apare mai ales înainte de consoane surde și sonore (cu excepția lui /b/, /p/): *concetățean, confederație, confrate, consătean, consens, constrînge, conștiință, contopi; condensa, conviețui, convorbi,* dar e posibil și înainte de sonante: *conlocui, conlucra.*

b) Se scrie și se pronunță **com-** înainte de *b, p*: *combate, compătimi, complăcea, compune;* dar teme cu aceleași inițiale se combină și cu *co-*: *cobeligerant; coparticipare, copărtașă, coproducție, coproprietar.*

Scanned with OKEN Scanner

c) Deşi mai frecventă înainte de v o c a l e (poziţie în care este şi specifică) şi de consoane s o n a n t e, varianta **co-** poate apărea în orice vecinătate, potrivit şi cu felul formaţiei din limba de origine: *coasociat, coexista, cointeresat, coopera, coopta, coordona; comesean, conaţional, colateral, colocatar, cologaritm, coraport, coreferat, corupe, corupt, corupţie;* dar şi: *cobeligerant, codirector, cotangentă* (înainte de consoane sonore şi surde).

IN-, IM-, I-

§ 143. Prefixul **in-** are trei variante fonetice: **in-, im-** şi **i-.**

a) Se scrie **in-** înainte de v o c a l e şi de consoane s u r d e şi s o n o r e în general, cu excepţia de mai jos, de sub punctul *b*: *inapt, inegal, inofensiv, inuman; incert, incorect, infidel, insolubil, intolerabil; independent, indirect, invalid, invariabil.*

b) Se scrie şi se pronunţă **im-** înainte de *b, p*: *imbatabil, imparţial, impropriu, imprudent.*

c) Se scrie şi se pronunţă **i-** înainte de consoane s o n a n t e: *imaterial, imemorial, imoral; ilegal, ilicit, ilizibil, ilogic; iraţional, ireal, ireparabil, iresponsabil, irevocabil.*

ÎN- ÎM-

§ 144. Prefixul **în-** are două variante fonetice: **în-** şi **îm-.**

a) Se scrie **în-** în general, cu excepţia de mai jos, de sub punctul *b*: *înarma, înăcri, înălbi, încasa, încifra, înfiora, îngloba, înmagaziona, înmatricula, înmiresmat, înrola, înscena, întrona, învinui.*

b) Se scrie şi se pronunţă **îm-** înainte de *b, p*: *îmbarca, îmbărbăta; împacheta, împăduri, împroprietări.*

DES-, DEZ-, DE-

§ 145 Prefixul **des-** are următoarele variante fonetice: **des-, dez-** şi **de-.**

a) Se scrie şi se pronunţă **des-** înainte de consoane s u r d e: *descalifica, descheia, descifra, desface, deshăma, despovăra, destăinui, deşteleni.*

b) Se scrie şi se pronunţă **dez-** înainte de v o c a l e şi de consoane s o n o r e şi s o n a n t e, cu excepţiile de mai jos, de sub punctul *c*: *dezacord, dezechilibru, deziluzie, dezordine, dezumaniza; dezbate, dezdoi, dezgusta, dezvinovăţi; dezminţi, deznădejde, dezlega, dezrădăcina* (dar şi *des-* înainte de *z*, v. mai jos, punctul *c*).

c) Se scrie şi se pronunţă **de-**: — în mod obligatoriu înainte de *s, ş*: *desăra, desărcina, desurzi; deşela, deşuruba;* — în mod neobligatoriu înainte de *j, z*, după uzul limbii literare: *dejuca, dejuga*, dar *desjudeca; dezice* (fr. *dédire*), dar: *deszăpezi, deszăvorî;* — în cuvinte noi, indiferent

Scanned with OKEN Scanner

de inițiala temei de bază, potrivit cu forma din limba de origine: *deetanizare, deionizare; debloca, decolora, deforma, degrada, demonta, deregla, despera, detrona, devitaliza.*

RĂS-, RĂZ-, RĂ-

§ 146. Prefixul **răs-** are următoarele variante fonetice: **răs-, răz-, ră-.**

a) Se scrie și se pronunță **răs-** înainte de vocale și de consoane surde: *răsalaltăieri, răsuita; răsciti, răscoace, răsfoi, răspoimîine, răstimp.*

b) Se scrie și se pronunță **răz-** înainte de consoane sonore și sonante: *răzbate, răzda, răzgîndi, răzjudeca, răzvîntura* (dar *răs-* înainte de *z*: *răszice*); *răzmira, răznepot.*

c) Înainte de *s* se scrie și se pronunță **ră-** în cuvinte ca: *răsuci, răsufla*, dar **răs-** în: *răssec, răssemăna, răsstrăbun, răsstrămoș* (v. § 126).

NOTĂ. Pentru prefixe, v. și § 47—50, 53—56, 124—126, 134, 253, precum și *Indexul de cuvinte.*

SUFIXELE

§ 147. Sufixele se scriu neseparate de rădăcina sau de tema la care se adaugă: *tapițerie, iernatic, greșeală, bănuială, tinerețe, mulțime, bunătate* etc.

Prin poziția lui enclitică, sufixul participă la flexiune, în derivatele cu formă variabilă, ca și partea finală a unui cuvînt nederivat; să se compare: *nevoiaș, nevoiași, nevoiașă, nevoiașe*, adjectiv derivat cu sufixul *-aș*, cu *laș, lași, lașă, lașe*, adjectiv nederivat; sau: *concretizăm*, verb derivat cu sufixul *-iza*, *justificăm*, verb derivat cu sufixul *-ifica*, și *vizăm, călcăm*, nederivate; iar *măreț — măreață*, adjectiv derivat de la *a mări* cu sufixul *-eț*, prezintă în sufix aceeași alternanță vocalică, *e ~ ea*, ca și *isteț — isteață* în rădăcină, nederivat. De aceea, normele de scriere și de pronunțare privitoare la modificările sufixelor în cursul flexiunii se integrează în regulile declinării și ale conjugării; iar pentru explicarea și motivarea scrierii unor sufixe, chiar în afara declinării și conjugării, este necesar adeseori să se facă apel la aspecte ale flexiunii lor, în speță — la alternanțele fonetice.

-AJ

§ 148. Se scrie și se pronunță *j* în cuvintele derivate cu sufixul **-aj**, ca: *aliaj, baraj, camuflaj, decupaj, foraj, masaj, personaj, reportaj, viraj.*

Scanned with OKEN Scanner

§ 149. Cuvinte terminate în *-aj*, grup analizabil sau nu ca sufix, pot avea în aceeași familie cuvinte care se scriu și se pronunță cu *ge, gi* — /ĝe/, /ĝi/: *cartilaj — cartilaginos, mesaj — mesager, mesagerie; pasaj — pasager, peisaj — peisagist, sclavaj — sclavagism, șantaj — șantagist; camionaj — camionagiu, pavaj — pavagiu.*

-AR

§ 150. Se scrie și se pronunță *a* (nu *ea*) în sufixul **-ar** după orice consoană, deci și după *ș, j*: *călușar, cenușar, cireșar, coșar, gogoșar, păpușar, toboșar, birjar, forjar* — ca *școlar, tunar.*

-ATIC

§ 151. Se scrie și se pronunță *-i* (nu *e*) în sufixul **-atic**: *îndemînatic, lunatic, nebunatic, primăvăratic, roșiatic, tomnatic, ușuratic, văratic.*

-ĂMÎNT

§ 152. Sufixul **-ământ** se scrie și se pronunță cu *ă* după orice consoană, în derivate de la verbe de orice conjugare: *îngrășământ, învățământ, scăzământ; crezământ; acoperământ, despărțământ, simțământ.*

-ĂRIE, -ERIE

§ 153. Finala **-ărie** poate constitui un sufix, ca în *jucărie (juca + -ărie)*, sau poate conține două sufixe: *-ar + -ie*, ca în *grădinărie (grădină + -ar = grădinar; grădinar + -ie = grădinărie).*

Se scrie și se pronunță **-ărie** (cu *ă*, nu cu *e*) după c o n s o a n e în general, cu excepția de mai jos, deci și după *ș, j, ț*: *cășărie, chițibușărie, lăcătușărie, mănușărie; birjărie; faianțărie, maimuțărie* — ca și *pielărie, pepenărie.*

După /ĝ/, /ĵ/, sufixul *-ărie* (sau formația *-ar + -ie*) are varianta fonetică **-erie** (respectiv, *-er + -ie*): *cazangerie, tinichigerie, oierie.*

§ 154. Față de sufixele vechi din § 153, sufixul neologic **-erie** și formația cu sufixul nou **-(i)er + -ie** se scriu și se pronunță cu *-(i)er-* indiferent de consoana precedentă, adică de finala temei de bază: *casierie, cocserie, galanterie, mercerie, parfumerie, frizerie, tapițerie* (dar: *marochinărie, papetărie*).

-EALĂ, -IALĂ

§ 155. Sufixul **-eală** se scrie și se pronunță cu *eă* (nu cu *a*), în alternanță cu *e* (nu cu *ă*), precedat de orice c o n s o a n ă, deci și de *ș, j, s, z, ț.* După *tocmeală — tocmeli* merg: *căptușeală, greșeală; prăjeală, scorojeală; îmbîcseală, oboseală; îmbulzeală, umezeală; amețeală, fierbințeală.*

Scanned with OKEN Scanner

După /ĉ/, /ĝ/, /k'/ se scrie tot *-eală*, potrivit cu principiul silabic şi cu cel morfologic (v. § 14 b, 20); *bălăceală, răceală; amăgeală, milogeală; urecheală, întortocheală;* pl.: *bălăceli* etc.

§ 156. Precedat de v o c a l ă, sufixul *-eală* are varianta fonetică **-ială**, cu alternanţa *ia ~ ie;* după *croială — croieli* merg: *căpătuială, cheltuială, chibzuială, foială, gîfîială, mormăială, sîcîială, şovăială, tencuială* (de la verbe în *-i* după vocală: *croi, căpătui* etc.).

-EAN, -IAN

§ 157. Sufixul **-ean**, monosilabic — /e̯an/, feminin **-eană, -eancă** *(-ean + -că)*, se scrie şi se pronunţă cu *ea* (nu cu *a*) în alternanţă cu *e*, precedat de c o n s o a n e în general, deci şi de *ş, j, s, z, ţ*. După *moldovean, moldoveană, moldoveancă — moldoveni, moldovene, moldovence* merg: *făgărăşean, ieşean, oşean; clujean, gorjean, lugojean; apusean; hurezean; bănăţean, bistriţean* (fără *-că: mesean, judeţean* etc.).

După /ĉ/, /ĝ/ se scrie tot *-ean*, după principiul silabic şi după cel morfologic (v. § 14 b, 20). Ca *tecucean, tecuceană, tecuceancă — tecuceni, tecucene, tecucence* se scriu: *tulcean, vîlcean, vrîncean; dobrogean.*

Cînd are în rostirea literară forme alternante cu *e* (*-eni, -ene, -ence*), sufixul *-ean* poate fi precedat şi de vocală; după *coreean, coreeană, coreeancă — coreeni, coreene, coreence* (cu grupul *ee* menţinut şi înainte de vocală) se scriu: *aheean, caldeean, egeean, guineean.*

§ 158. Cu excepţia cazurilor, rare, de tipul *coreean*, precedat de v o c a l ă sufixul *-ean* are varianta fonetică **-ian** — /i̯an/, feminin **-iană, -iancă** *(-ian + -că)*, variantă scrisă şi pronunţată cu alternanţa *ia ~ ie*. După *vasluian, vasluiană, vasluiancă — vasluieni, vasluiene, vasluience* merg: *bordeian, buzoian, dorohoian, şercăian.*

§ 159. Sufixul neologic bisilabic **-ian**, feminin **-iană, -iancă** *(-ian + -că)*, apare după consoane: *caucazian, caucaziană, caucaziancă — caucazieni, caucaziene, caucazience*, după care merg: *argentinian, bacovian, eminescian* etc. (ultimele două, numai cu femininul *-iană*).

-ESC, -EŞTE (-IESC, -IEŞTE)

§ 160. Sufixul adjectival **-esc**, feminin **-ească**, se scrie şi se pronunţă cu *e* (nu cu *ă*), în alternanţă cu *ea* (nu cu *a*), precedat de c o n s o a n e în general, deci şi de *ş, j, s, z, ţ*. După *românesc, românească — româneşti* merg: *ostăşesc, tovărăşesc; vitejesc; rusesc, săsesc; englezesc, franţuzesc; băieţesc, frăţesc.*

Se scriu şi se pronunţă însă fără alternanţa *e ~ ea* unele adjective neologice asemănătoare ca formaţie: *burlescă, grotescă, livrescă, maurescă* (totuşi, *pitorească*).

Scanned with OKEN Scanner

După /ĉ/, /ĝ/ se scrie tot *-esc*, *-ească*, potrivit cu principiul silabic și cu cel morfologic (§ 14 b, 20). La fel ca *haiducesc*, *haiducească* — *haiducești* se scriu: *actoricesc*, *turcesc*, *voinicesc*; *moșnegesc*, *regesc* etc.

Sufixul adverbial **-ește** urmează tot după consoane, ca și sufixul *-esc*: *românește*; *tovărășește*, *vitejește*, *rusește*, *englezește*, *frățește* (după *ș*, *j*, *s*, *z*, *ț*); *voinicește*, *regește*.

§ 161. Se scrie și se pronunță **-iesc**, feminin **-iască** atunci cînd sufixul *-esc* se adaugă la o rădăcină cu finală vocalică; după *femeiesc*, *femeiască* — *femeiești* merg: *ciocoiesc*, *crăiesc*, *evreiesc*, *secuiesc*.

Se scrie și se pronunță **-ește** cînd sufixul adverbial *-ește* se adaugă la o rădăcină cu finală vocalică: *femeiește*, *ciocoiește*.

-EȚE

§ 162. Se scrie și se pronunță *e* (nu *ă*) la finala sufixului **-ețe**: *bătrînețe*, *blîndețe*, *finețe*, *frumusețe*, *gentilețe*, *justețe*, *noblețe*, *strictețe*, *tandrețe*, *tinerețe*, *tristețe*.

-IOARĂ, -OAIE, -OASĂ, -OAICĂ

§ 163. Sufixele pentru feminin **-ioară** (3 sil.), **-oaie**, **-oasă**, **-oaică** se scriu întotdeauna cu *oa* (nu cu *ua*), pentru a se păstra unitatea formei grafice a sufixelor și pentru că *oa* alternează de obicei cu *o*, deși *oa* la început de silabă se rostește /ụa/.

a) Se scrie **-ioară** — /iụară/ în derivate ca: *gălbioară* (*gălbior*), *roșioară* (*roșior*), precum și, prin analogie, în cele care nu au forme alternante cu *o*: *farfurioară*, *linioară*, *pălărioară*, *surioară*, *vrăbioară* etc. (pl.: *farfurioare* etc.).

b) Se scrie **-oaie**, **-oasă** atît după consoane: *fricoasă* (*fricos*), *rușinoasă* (*rușinos*), cît și după vocale, la început de silabă deci: *greoaie* (*greoi*), *vioaie* (*vioi*); *mînioasă* (*mînios*), *sperioasă* (*sperios*).

c) Se scrie **-oaică** după consoane ca și după vocale, chiar dacă nu există forme alternante cu *o*: *hoțoaică*, *lupoaică* etc.; prin analogie: *leoaică*, *zmeoaică*.

NOTĂ. Pentru sufixe, v. și § 17, 49, 50, 53, 85, 113, 121, 265.

CUVINTELE COMPUSE

§ 164. Cuvîntul compus este o unitate lexicală alcătuită din doi sau mai mulți termeni (cuvinte sau elemente de compunere), care se scriu sudați (contopiți), separați prin cratimă sau despărțiți prin pauză albă (grafică) — în general după măsura în care și-au pierdut indepen-

Scanned with OKEN Scanner

denţa de sens (semantică) şi independenţa gramaticală. Cum însă unitatea semantică şi gradul unităţii gramaticale nu sînt singurele criterii care hotărăsc norma ortografică în acest domeniu, felul scrierii cuvintelor compuse şi motivele lui variază adeseori de la o situaţie la alta.

SUBSTANTIVELE COMUNE

§ 165. Se scriu cu termenii s u d a ţ i (contopiţi):

a) substantivele compuse cu e l e m e n t e de compunere, care nu există independent în limba română: *aero-, auto-, electro-, foto-, helio-, hidro-, micro-, pseudo-, semi-, tele-, termo-, turbo-, -fon, -graf, -pod, -scop* etc.; de exemplu: *aerodinamic, aeroport; autoapărare; autobază; electromagnet, electrotehnică; fotomontaj, fotosinteză; helioterapie, heliotropism; hidrocarbură, hidrocentrală; microfon, microscop; pseudopod, pseudoştiinţă; semicerc, semilună; telecomunicaţie, telegrafie; termocentrală, termonuclear; turbogenerator, turboreactor* (pentru cazuri ca *anglo-american*, v. § 172 a).

b) substantivele alcătuite din cuvinte î n t r e g i existente independent în limbă, compuse care au căpătat unitate morfologică, declinîndu-se ca un singur cuvînt (cu desinenţe şi cu articole numai la finală): *untdelemn; botgros* (pasăre); *bunăstare, bunăvoinţă, bunăvoie, dreptunghi, duraluminiu, scurtcircuit; scurtmetraj, demîncare, fărădelege, subtitlu; deîmpărţit, deînmulţit, descăzut; binecuvîntare, binefacere, locţiitor;* de exemplu: *untdelemnul, bunăvoinţei, dreptunghiuri* etc. (v. § 17);

c) substantivele compuse din sau cu a b r e v i e r i, de felul: *aprozar, gostat* (v. § 248 şi urm.).

§ 166. Se scriu cu termenii separaţi prin c r a t i m ă:

a) substantivele compuse care au dobîndit u n i t a t e morfologică, dar ai căror termeni, cuvinte întregi, şi-au păstrat înţelesul: 1. *sud-american, sud-americani*; *nord-est, nord-estul* (substantiv + substantiv în nominativ-acuzativ); 2. *prim-plan, prim-planuri*; *liber-profesionist, liber-profesionişti* (numeral sau adjectiv + substantiv); 3. *o după-amiază, după-amiezei*; *o după-masă, după-mese* (prepoziţie + substantiv) (v. § 17);

b) substantivele f ă r ă u n i t a t e morfologică: 1. *lăcătuş-mecanic, lăcătuşi-mecanici*; *maşină-unealtă, maşini-unelte*; *contabil-şef, contabili-şefi*; *mamă-eroină, mame-eroine*; *bloc-turn, blocuri-turn, vagon-restaurant, vagoane-restaurant; an-lumină, ani-lumină; cal-putere, cai-putere* (substantiv + substantiv în nominativ-acuzativ; *lăcătuşi şi mecanici* etc.; *blocuri de tip turn* etc.); 2. *floarea-soarelui, florii-soarelui; cal-de-mare, calului-de-mare* (substantiv + substantiv în genitiv sau în acuzativ cu prepoziţie); 3. *argint-viu, argintului-viu; proces-verbal, pro-*

Scanned with OKEN Scanner

cesului-verbal, procese-verbale; bun-gust, bunului-gust; bun-simț, bunului-simț; bună-credință, bunei-credințe; rea-credință, relei-credințe; rea-voință, relei-voințe; dublu-decalitru, dubli-decalitri (substantiv + adjectiv sau adjectiv, numeral + substantiv); v. § 17;

c) substantivele compuse cu structura de propoziție sau de frază, invariabile: 1. *soare-răsare, soare-apune* (subiect + predicat); *cască-gură, încurcă-lume, papă-lapte, pierde-vară, tîrîie-brîu, zgîrie-brînză, zgîrie-nori; gură-cască, nu-mă-uita* (predicat + complement direct substantiv nearticulat sau complement direct + predicat — ultimul, negat); 2. *du-te-vino, lasă-mă-să-te-las* (fraze).

§ 167. Se scriu cu termenii delimitați prin pauză albă (grafică) puține substantive comune compuse, în general după tradiție: *mai mult ca perfect, punct și virgulă* etc.

SUBSTANTIVELE PROPRII

§ 168. Se scriu cu termenii sudați (contopiți): a) numele geografice care au căpătat unitate morfologică și ai căror termeni nu mai sînt analizați de vorbitor: *Cîmpulung, Iacobdeal, Sînmartin;* b) nume de persoane de felul: *Agafiței, Barbălată, Decuseară;* c) nume compuse din sau cu abrevieri: *Agerpres, Plafar, Romarta.*

§ 169. Se scriu cu termenii separați prin cratimă următoarele categorii de substantive proprii lipsite de unitate morfologică:

a) numele geografice și teritorial-administrative compuse din două substantive în n.-ac. care sînt: 1. nume topice: *Bistrița-Năsăud, Cluj-Napoca, Iezer-Păpușa;* 2. un nume topic și unul generic: *Borșa-Cătun, Broșteni-Deal, Timiș-Triaj* (cartier); 3. un cuvînt generic denumind altă realitate decît compusul și un nume topic: *Ocna-Mureș, Poiana-Brașov, Piatra-Neamț;* 4. un nume topic și altul denumind originea, ocupația: *Măneciu-Pămînteni, Puchenii-Moșneni;*

b) numele de persoane, compuse din: 1. două prenume sau două nume: *Ana-Maria, Papadat-Bengescu;* 2. un nume de persoană și unul topic: *Rădulescu-Motru;* 3. un nume de persoană și altul care indică o poreclă, funcția, rangul: *Vasiliu-Birlic, Roșu-Împărat, Ștefan-Vodă, Ali-Pașa;*

c) numele de personaje din basme și povestiri, precum: *Rilă-Iepurilă, Zîna-Zorilor, Albă-ca-Zăpada, Făt-Frumos, Sfarmă-Piatră;*

d) denumirile astronomice populare de felul: *Calea-Laptelui, Carul-Mare, Cloșca-cu-Pui, Ursa-Mică.*

Scanned with OKEN Scanner

§ 170. În afara cazurilor din § 169 și a altora izolate, numele proprii compuse din cuvinte întregi se scriu cu termenii separați prin pauză albă (grafică): *Baia Mare, Rîmnicul Sărat, Vatra Dornei, Curtea de Argeș, După Deal, America de Sud, Marea Neagră, Crișul Alb, Cîmpia Dunării, Porțile de Fier, Calea Victoriei, Ștefan cel Mare, Anul Nou, Ordinul Muncii* (cf. § 238 și urm.).

ADJECTIVUL

§ 171. Se scriu cu termenii sudați (contopiți):

a) adjectivele compuse din elemente de compunere care nu există independent de limbă, de felul: *aerodinamic, autobiografic, balneoclimateric, bilunar, electrotehnic, cinefil* etc. (v. însă § 172 a);

b) adjectivele compuse din cuvinte întregi, existente independent în limbă, care au căpătat unitate morfologică: *atotștiutor, binefăcător, răuvoitor (atotștiutorii* etc.*); nemaiauzit, nemaivăzut (nemaiauzita* etc.*); cuminte, pursînge, cumsecade (cumințI*; ultimele două — invariabile*);*

c) adjectivele formate simultan prin compunere și derivare cu sufix: *băimărean, sătmărean, newyorkez.*

§ 172. Se scriu cu termenii separați prin cratimă:

a) adjectivele compuse formate de la nume de popoare, în care primul termen (sau primii termeni) constituie o temă (sau teme) fără existență independentă în limbă: *afro-asiatic, asiro-babilonian, anglo-francez, franco-elvețian, indo-european, italo-franco-american;*

b) adjectivele compuse din cuvinte existente independent în limbă, unite printr-o vocală de legătură: *economico-social* (economic), *fizico-matematic* (fizică), *tehnico-material* (tehnic); *americano-englez* (american), *greco-latin* (grec), *româno-turc* (român); toate — cu unitate morfologică: *economico-sociale* etc., ca și cazurile de sub punctul *a: afro-asiatică* etc. (dar: *dacoromân, meglenoromân,* ca și *istroromân, macedoromân*);

c) adjectivele compuse din cuvinte întregi care și-au păstrat sensul și, adeseori, independența morfologică:

— *acru-dulce, alb-negriu, instructiv-educativ, marxist-leninist, social-cultural,* (dicționar) *latin-român* (adjectiv + adjectiv; semantic: „acru și dulce", „alb și negriu" etc.; morfologic: numai *acre-dulci*, fără unitate morfologică, dar atît *alb-negrie, instructiv-educative*, cu unitate, cît și *albe-negrii, instructive-educative* etc., fără unitate);

— *alb-gălbui, roșu-portocaliu, verde-aprins, albastru-închis, democrat-popular* (adjectiv + adjectiv sau adverb; semantic: „alb de un anumit fel, o nuanță de alb" etc.; morfologic: cu și fără unitate morfologică — *alb-gălbuie* sau *albă-gălbuie* etc., dar numai fără în *cămașă albastră-închis*, cu *închis* adverb):

Scanned with OKEN Scanner

— *nord-american, sud-african, vest-german* (substantiv + adjectiv; semantic: „american din nord" etc.; cu unitate morfologică: *nord-americani*; folosite şi substantival, v. § 166 a);

— *aşa-numit, aşa-zis, înainte-mergător, nou-născut, rău-platnic, propriu-zis, sus-pus* (adverb + adjectiv; cu unitate morfologică: *nou-născuţi, rău-platnici* etc.).

PRONUMELE

§ 173. Se scriu cu termenii s u d a ţ i (contopiţi):

a) pronumele personale: *dînsul, dumneata, dumnealui, dumneaei, dumnealor, dumneavoastră;*

b) pronumele reflexive: *sieşi, sineşi* (învechit);

c) pronumele şi adjectivul de întărire:

eu, mie, pe mine	*însumi*	*însu* +	*/mi*	masculin
tu, ţie, pe tine	*însuţi*		*—ţi*	
el, lui, pe el	*însuşi*		*\şi*	
noi, nouă, pe noi	*înşine*	*înşi* +	*/ne*	
voi, vouă, pe voi	*înşivă*		*—vă*	
ei, lor, pe ei	*înşişi*		*\şi*	
eu, mie, pe mine	*însămi*	*însă* +	*/mi*	
tu, ţie, pe tine	*însăţi*		*—ţi*	
ea, pe ea	*însăşi*		*\şi*	
noi, nouă, pe noi	*însene*	*înse* +	*ne*	feminin
voi, vouă, pe voi	*însevă*		*vă*	
ele, lor, pe ele	*/înseşi*		*şi*	
	\însele		*le*	
ei, fetei	*înseşi*		*şi*	

d) pronumele şi adjectivele demonstrative: *acelaşi, cestălalt, celălalt;*

e) pronumele şi adjectivele nehotărîte: 1. cu *fie: fiecare, fiecine, fiece* (ultimele două nefolosite în limba literară actuală); 2. cu *ori (şi)*: *oricare, oricine, orice, oricît; orişicare* etc.; 3. cu *oare: oarecare, oarecine;* 4. cu *vre: vreunul, vreun, vreuna, vreo;* 5. cu *va: careva, cineva, ceva, cîtva;* 6. cu *alt*: *altcareva, altcineva, altceva.*

§ 174. Se scriu cu termenii separaţi prin p a u z ă a l b ă (grafică) pronumele relativ *ceea ce* şi pronumele sau adjectivele pronominale negative *nici unul, nici un, nici una, nici o.*

Scanned with OKEN Scanner

§ 175. Se scriu cu termenii separaţi prin pauză albă şi formulele de politeţe: *Domnia ei, Domnia sa, Excelenţa sa, Măria ta* — primele, abreviate cu cratimă; *D-ei, D-sa.*

NUMERALUL

§ 176. Se scriu cu termenii s u d a ţ i (contopiţi): a) numeralele cardinale de la *unsprezece* la *nouăsprezece*, precum şi *douăzeci, treizeci* etc.; b) numeralele ordinale *dintîi (de + întîi), întîiaşi;* c) numeralele colective şi distributive de felul: *tustrei, tuspatru; cîteşitrei, cîteşipatru* etc.

§ 177. Toate celelalte numerale compuse (sau locuţiuni numerale) se scriu cu termenii despărţiţi prin p a u z ă a l b ă (grafică): *douăzeci şi unu, o sută doi, o mie o sută treizeci şi şapte; o dată, de două ori; cîte unu, cîte doi.*

ADVERBUL

§ 178. Se scriu cu termenii s u d a ţ i (contopiţi):

a) adverbele compuse al căror p r i m termen este o prepoziţie care şi-a pierdut sensul:

— **a** + substantiv sau adjectiv: *acasă, alături, alene, anevoie, anume, aseară;*

— **d(e)** + adverb care începe cu *în(m): dinadins, pe dinafară, dinainte, dinapoi, dinăuntru, dincoace, dincolo, dincotro, dindărăt, dintotdeauna; dimpotrivă, dimprejur, dimpreună (de + înadins* etc.*);*

— **de** + substantiv: *degrabă, deloc, departe, deseară, devale, devreme;*

— **în** + **de** + alt cuvînt: *îndeajuns, îndeaproape, pe îndelete, îndelung; îndemînă, îndeobşte, îndeosebi, îndeseară;*

— **pe** + substantiv în *pesemne;*

b) adverbe compuse care au ca p r i m termen:

— **alt(ă), alaltă, ast**: *altădată, altcîndva, altcum, alteori, altfel, altundeva; alaltăieri; astfel;*

— **nici**: *nicicînd, nicidecum, niciodată, niciunde;*

— **oare, ori(şi)**: *oarecum; oricînd, oricît, oricum, oriunde; orişicînd* etc.;

c) adverbele compuse care au ca u l t i m termen:

— **oară, ori**: *bunăoară, odinioară; adeseori, deseori, arareori, rareori, uneori;*

— **odată**: *cîteodată, deodată;*

— **şi**: *cîtuşi, iarăşi, totuşi;*

— **va**: *cîndva, cumva, undeva;*

— **una**: *totdeauna, întotdeauna, totuna, întruna;*

Scanned with OKEN Scanner

d) adverbe compuse și din alți termeni, care și-au pierdut independența lexicală: *astăzi, bineînțeles, laolaltă, numai, parcă* etc. (v. *Indexul de cuvinte*).

§ 179. Se scriu cu termenii separați prin c r a t i m ă:

a) adverbele compuse din adverb, adjectiv sau prepoziție + substantiv, de felul: *azi-dimineață, ieri-dimineață, ieri-noapte, ieri-seară; astă-iarnă, astă-noapte, astă-toamnă; după-amiază, după-masă; dis-de-dimineață;*

b) locuțiunile compuse cu prepozițiile *întru, printru* care fac silabă comună cu cuvîntul următor: *într-adevăr, într-adins, într-ascuns, dintr-adins* (dar: *inadins, dinadins*), *dintr-o dată* (dar *întruna* — „mereu"); c) adverbe de felul: *harcea-parcea, nitam-nisam* și locuțiuni precum: *calea-valea, cîine-cîinește, tîrîș-grăpiș, treacă-meargă* etc.

§ 180. Se scriu cu termenii separați prin p a u z ă a l b ă (grafică) locuțiuni adverbiale de felul: *cînd și cînd, cu anevoie, de ajuns, de jur împrejur, în sfîrșit, pe de o parte, pe de alta, pe ici pe colo, pînă una alta; zi de zi.*

PREPOZIȚIA

§ 181. Se scriu s u d a t e prepozițiile compuse ai căror termeni s-au contopit și nu mai sînt analizați de vorbitorul de astăzi: *despre, dinspre (de + înspre), înspre, dintre (de + între); deasupra, dedesubtul, dimprejurul, dinaintea, dinapoia, dindărătul* (acestea, provenite din adverbe).

§ 182. Se scrie cu c r a t i m ă prepoziția compusă *de-a*, cu termenii conjuncți, rostiți în mod obligatoriu într-o silabă, și folosită în locuțiuni adverbiale de felul: *de-a berbeleacul, de-a binelea, de-a dreptul, de-a lungul* (v. § 258 b).

§ 183. Se scriu cu termenii (tot prepoziții) despărțiți prin p a u z ă a l b ă (grafică) prepozițiile compuse analizabile astăzi (de a căror alcătuire ne dăm seama): *de către, de după, de la, de lîngă, de pe, de pe la, de pe lîngă, de sub; pînă către, pînă după, pînă la, pînă lîngă, pînă sub; pe după, pe la, pe lîngă, pe sub; fără de* etc.

Se scriu în același fel locuțiunile prepoziționale: *de față cu, de jur împrejurul, din cauza, din susul, în afara, în fața, în loc de, față de.*

CONJUNCȚIA

§ 184. Se scriu s u d a t e conjuncțiile compuse ai căror termeni au fuzionat pierzîndu-și independența: *deoarece, decît, fiindcă, încît, întrucît, precum* etc.

Scanned with OKEN Scanner

§ 185. Se scriu cu termenii (tot conjuncţii) despărţiţi prin p a u z ă a l b ă (grafică) puţine conjuncţii compuse, analizabile astăzi: *ca să, ci şi, cum că.*

Se scriu la fel locuţiunile conjuncţionale: *cu toate că, de vreme ce, din cauză că, în loc să, măcar că, ori de cîte ori, pe măsură ce, pentru ca să, pentru că.*

INTERJECŢIA

§ 186. Interjecţiile compuse au de obicei termenii, interjecţii simple, separaţi prin c r a t i m ă: *fîş-fîş, ham-ham, hi-hi-hi, pic-pic, ţîr-ţîr; cioc-boc, haida-de, hodoronc-tronc, tic-tac, trosc-pleosc, tura-vura* (dar şi: *tralala, heirup, iacătă*).

CUVINTE COMPUSE ŞI GRUPURI SINTACTICE PARALELE

§ 187. Termenii unui adverb compus sau ai unei conjuncţii compuse care, pierzîndu-şi individualitatea semantică şi gramaticală, s-au sudat pot apărea în alte împrejurări, cînd îşi păstrează înţelesul şi valoarea gramaticală, l i b e r i, în relaţii sintactice obişnuite şi separaţi prin pauză albă (grafică). Scrierea lor este hotărîtă după principiul sintactic (v. § 18).

Asemenea formaţii, adverb compus sau conjuncţie compusă — grup sintactic paralel, sînt de obicei omofone, au adică aceeaşi structură fonetică şi, în consecinţă, se rostesc la fel; de exemplu: *numai* şi *ni mai.* Uneori ele se deosebesc totuşi fonetic; de exemplu: *deodată* poate fi rostit *deo-da-tă*, cu trei silabe, pe cînd grupul *de o dată* se rosteşte cu patru silabe: *de o da-tă; áltădată* are un singur accent principal, pe prima silabă, pe cînd în *altă dátă* amîndouă cuvintele sînt accentuate.

Situaţiile paralele de acest fel, mai frecvente, sînt consemnate în *Indexul de cuvinte.*

NOTĂ. Pentru scrierea cuvintelor compuse, v. § 7 d, e, 17, 41, 48—50, 54—56, 86, 97, 104, 123, 234—246, 249—251, 265—268.

IV

FLEXIUNEA ŞI PROBLEMELE DE ORTOGRAFIE ŞI DE ORTOEPIE

§ 188. Multe norme ortografice şi ortoepice reflectă reguli de declinare şi de conjugare privitoare fie la folosirea desinenţelor sau a sufixelor gramaticale, fie la modificarea formei cuvintelor prin alternanţe fonetice. Referiri la asemenea reguli s-au făcut şi în capitolele

Scanned with OKEN Scanner

precedente, dar, dincolo de ele, este nevoie de o înțelegere globală și sistematică a felului în care se rostesc și se scriu în general formele cuvintelor flexibile, precum și a importanței pe care o au pentru ortografie și ortoepie, în cadrul unui mod distinct de flexiune, mai ales anumite forme, anumite vecinătăți fonetice și grafice ale desinențelor și ale sufixelor gramaticale ori anumite alternanțe fonetice. De aceea, în continuare se propun pentru fiecare tip și clasă de declinare și de conjugare (la substantiv, la adjectiv și, respectiv, la verb) unu sau mai multe m o d e l e de bază, care concretizează regulile de flexiune specifice tipului și clasei și care sînt scrise cu litere mari, precum și unu sau mai multe e x e m p l e subordonate, care oferă variații de interes ortografic și ortoepic ale modelului (sau ale modelelor) de bază și care sînt scrise cu litere mici. În cazul pronumelui și al numeralului, părți de vorbire care nu pot constitui grupuri largi de cuvinte după tipuri și clase, se analizează particularitățile de flexiune care sînt și particularități de scriere și de pronunțare.

SUBSTANTIVUL, ADJECTIVUL ȘI ARTICOLUL

SUBSTANTIVELE ȘI ADJECTIVELE MASCULINE

§ 189. În m o d e l e l e următoare de declinare, formele sînt ordonate astfel: 1. singular nearticulat; 2. plural nearticulat; 3. nominativ-acuzativ sg. articulat; 4. genitiv-dativ sg. articulat; 5. nominativ-acuzativ pl. articulat; 6. genitiv-dativ pl. articulat. Vocativul, neridicînd probleme speciale, este omis (aici, ca și la celelalte genuri).

Cu singularul în consoană (cu desinența zero; vezi § 338*)*

1	2	3	4	5	6
BRAD	BRAZI	BRADUL	BRADULUI	BRAZII	BRAZILOR
viteaz	viteji	viteazul	viteazului	vitejii	vitejilor
sfinx	sfincși	sfinxul	sfinxului	sfincșii	sfincșilor

Cu singularul în **-u** =/u/

1	2	3	4	5	6
CODRU	CODRI	CODRUL	CODRULUI	CODRII	CODRILOR
simplu	simpli	simplul	simplului	simplii	simplilor
ASIDUU	ASIDUI	ASIDUUL	ASIDUULUI	ASIDUII	ASIDUILOR
propriu	proprii	propriul	propriului	propriii	propriilor

Scanned with OKEN Scanner

Cu singularul în **-u** =/u̯/

1	2	3	4	5	6
EROU	EROI	EROUL	EROULUI	EROII	EROILOR
fiu	fii	fiul	fiului	fiii	fiilor
viu	vii	viul	viului	viii	viilor

Cu singularul în **-e**

1	2	3	4	5	6
PERETE	PEREŢI	PERETELE	PERETELUI	PEREŢII	PEREŢILOR
verde	verzi	verdele	verdelui	verzii	verzilor

Cu singularul în **-ă** *(neregulate)*

1	2	3	4	5	6
TATĂ	TAŢI	TATA(TATĂL)	TATEI(TATĂLUI)	TAŢII	TAŢILOR

Cu formă invariabilă

1	2	3	4	5	6
PUI	PUI	PUIUL	PUIULUI	PUII	PUILOR
gălbui	gălbui	gălbuiul	gălbuiului	gălbuii	gălbuilor

Desinenţe şi articole

§ 190. Scrierea articolului hotărît enclitic **-l** în forma de nominativ-acuzativ sg. a substantivelor şi adjectivelor masculine este obligatorie: *bradul, viteazul; codrul, simplul* etc. Este necesară şi rostirea lui în împrejurări mai pretenţioase.

§ 191. Forma de plural n e a r t i c u l a t a substantivelor şi adjectivelor masculine are totdeauna în scris marca **-i**, cu valoare: a) nesilabică după consoane, ca în: *brazi, viteji, sfincşi, pereţi, verzi* etc. — /brazi̯/, /viteji̯/ etc. (v. § 7 a) şi după vocale, ca în: *asidui, proprii; eroi, fii, vii* etc. — /asidui̯/, /proprii̯/ etc.; b) silabică, după consoană + *r* sau *l*: *codri, simpli* — /kodri/ etc.

§ 192. Forma de nominativ-acuzativ pl. a r t i c u l a t a substantivelor şi adjectivelor masculine este marcată în scris de grupul **-ii**, cu ultimul *i* articol enclitic adăugat: a) la desinenţa de plural: *brazii, vitejii, sfincşii; codrii, simplii* etc. b) la terminaţia unică a formei invariabile: *puii, gălbuii*.

Cu excepţia de mai jos, substantivele şi adjectivele masculine au la nominativ-acuzativ pl. articulat o silabă în plus faţă de forma nearticulată: *brazi, bra-zii; vi-teji, vi-te-jii; e-roi, e-ro-ii* etc. În asemenea situa-

Scanned with OKEN Scanner

ţii controlul auditiv asupra formelor poate asigura corectitudinea scrierii cu *-i* şi cu *-ii*.

Nu-şi măresc numărul de silabe la nominativ-acuzativ pl. articulat, **în raport cu forma nearticulată, substantivele şi adjectivele terminate în consoană + *r, l*: *co-dri*, *co-drii*; *sim-pli*, *sim-plii***.

§ 193. Au ortografic **-ii** la plural nearticulat şi **-iii** la nominativ-acuzativ pl. articulat substantivele şi adjectivele masculine cu rădăcina terminată în *i* (*-i* din rădăcină + *i* desinenţa de plural = **-ii** + articolul *i* = **-iii**): *(fiu) fii*, *fiii*; *(viu) vii*, *viii*; *(propriu) proprii*, *propriii*, precum şi adjectivul neregulat *(roşu) roşii*, *roşiii*.

Şi în cazurile acestea, forma de nominativ-acuzativ pl. articulat capătă o silabă în plus faţă de forma nearticulată, cu posibilitatea controlului auditiv asupra scrierii cu *-ii* şi cu *-iii* ca în § 192: *fii* (1 sil.), *fi-ii*; *vii* (1 sil.), *vi-ii*; *pro-prii*, *pro-pri-ii*.

Alternanţe fonetice

§ 194. **D ~ Z**. Substantive şi adjective mai vechi sau mai noi, ca: *brad, dud, ied, voievod; acid, bard, bolid, rapsod; blînd, crud, lînced, muced, rînced, surd, şubred, ud; candid, fraged, lucid, palid*, schimbă la plural pe **d** de la finala rădăcinii în **z** (nu în *j*): *brad* — *brazi*, *crud* — *cruzi* etc.

§ 195. **Z ~ J**. Se scriu şi se pronunţă cu alternanţa sg. **z** ~ pl. **j**: *cneaz, grumaz, mînz, obraz, praz; breaz, treaz, viteaz;* de exemplu: *obraz* — *obraji*, *viteaz* — *viteji*.

În alte cuvinte, alternanţa **z ~ j** nu mai are loc; după *solz—solzi; ursuz-ursuzi* merg cîteva cuvinte vechi: *bulz, huhurez, sturz*, dar mai ales cuvinte noi de felul: *englez, francez, japonez, suedez, confuz, obez, obtuz*.

§ 196. **X = /ks/ ~ CŞ**. Substantivele şi adjectivele masculine terminate la singular în **x** = /ks/ fac pluralul în **cş** (alternanţa reală fiind *s* ~ *ş*); după *sfinx* — *sfincşi*, *fix* — *ficşi* merg: *fenix, fox, linx; convex, perplex, prolix*.

NOTĂ. Pentru flexiunea substantivelor şi a adjectivelor masculine, v. şi § 7 a, 70, 84, 157—161, 165, 166, 171, 172.

SUBSTANTIVELE ŞI ADJECTIVELE FEMININE

§ 197. În modelele următoare de declinare, formele sînt ordonate astfel: 1. nominativ-acuzativ sg. nearticulat; 2. genitiv-dativ sg. nearticulat; 3. plural nearticulat; 4. nominativ-acuzativ sg. articulat; 5. genitiv-dativ sg. articulat; 6. nominativ-acuzativ pl. articulat; 7. genitiv-dativ pl. articulat.

Scanned with OKEN Scanner

Cu singularul în **-a** *și cu pluralul în* **-e**

1	2	3	4
CASĂ	CASE	CASE	CASA
planșă	planșe	planșe	planșa
plajă	plaje	plaje	plaja
cravată	cravate	cravate	cravata
pedagogă	pedagoge	pedagoge	pedagoga
săracă	sărace	sărace	săraca

5	6	7
CASEI	CASELE	CASELOR
planșei	planșele	planșelor
plajei	plajele	plajelor
cravatei	cravatele	cravatelor
pedagogei	pedagogele	pedagogelor
săracei	săracele	săracelor

Cu singularul în **-ă** *și cu pluralul în* **-i**

1	2	3	4
CANĂ	CĂNI	CĂNI	CANA
ușă	uși	uși	ușa
grijă	griji	griji	grija
fabrică	fabrici	fabric	fabrica
dragă	dragi	dragi	draga

5	6	7
CĂNII	CĂNILE	CĂNILOR
ușii	ușile	ușilor
grijii	grijile	grijilor
fabricii	fabricile	fabricilor
dragii	dragile	dragilor

Cu singularul în *și cu pluralul în* **-i**

1	2	3	4
IMAGINE	IMAGINI	IMAGINI	IMAGINEA
idee	idei	idei	ideea
lege	legi	legi	legea
rece	reci	reci	recea

5	6	7
IMAGINII	IMAGINILE	IMAGINILOR
ideii	ideile	ideilor
legii	legile	legilor
recii	recile	recilor

Scanned with OKEN Scanner

Cu singularul în **-e** *şi cu pluralul în zero (fără* **-e**)

1	2	3	4
BAIE	BĂI	BĂI	BAIA
hîrtie	hîrtii	hîrtii	hîrtia
vie	vii	vii	via

5	6	7
BĂII	BĂILE	BĂILOR
hîrtiei	hîrtiile	hîrtiilor
viei	viile	viilor

Cu singularul în zero şi cu pluralul în **-le**

1	2	3	4
BASMA	BASMALE	BASMALE	BASMAUA
stea	stele	stele	steaua

5	6	7
BASMALEI	BASMALELE	BASMALELOR
stelei	stelele	stelelor

Cu pluralul în **-uri**

1	2	3	4
CEARTĂ	CERTE	CERTURI	CEARTA
LEAFĂ	LEFI	LEFURI	LEAFA
FAVOARE	FAVORI	FAVORURI	FAVOAREA

5	6	7
CERTEI	CERTURILE	CERTURILOR
LEFII	LEFURILE	LEFURILOR
FAVORII	FAVORURILE	FAVORURILOR

Cu formă invariabilă

1	2	3	4
ELICE	ELICE	ELICE	ELICEA
greoaie	greoaie	greoaie	greoaia
maree	maree	maree	mareea
acnee	acnee	—	acneea
cinste	cinste	—	cinstea

Scanned with OKEN Scanner

5	6	7
ELICEI	ELICELE	ELICELOR
greoaiei	greoaiele	greoaielor
mareei	mareele	mareelor
acneei	—	—
cinstei	—	—

Desinenţe şi articole

§ 198. Substantivele şi adjectivele feminine variabile au, fără articol enclitic, fie două forme flexionare, fie trei:

a) cu două forme, una pentru nominativ-acuzativ sg.: (o) *casă, cană, imagine, baie, basma*, şi alta pentru genitiv-dativ sg., identică (omonimă) cu cea de nominativ, genitiv, dativ şi acuzativ plural: (unei, nişte, unor) *case, căni, imagini, băi, basmale* (modelele, diferite după desinenţe);

b) cu trei forme, una pentru nominativ-acuzativ sg.: (o) *ceartă, leafă, favoare*, a doua pentru genitiv-dativ sg.: (unei) *certe, lefi, favori*, şi a treia pentru plural: (nişte, unor) *certuri, lefuri, favoruri* (modelele, diferite după desinenţele formelor de singular).

Substantivele şi adjectivele feminine invariabile au o singură formă: (o, unei, nişte, unor) *elice*.

§ 199. Substantivele şi adjectivele variabile formează genitiv-dativul sg. articulat de la forma corespunzătoare nearticulată: unei *case* + i (articolul) = *casei*.

a) După finala formei nearticulate, genitiv-dativ sg. articulat are structurile:

-e + i = -ei; *case* + i = *casei* (*planşei, plajei, cravatei, pedagogei, săracei*); *certe* + i = *certei*

-i + i = -ii: *căni* + i = *căniii* (*uşii, grijii, dragii*); *imagini* + i = *imaginii* (*ideii, legii, recii*); *băi* + i = *băii*; *lefi* + i = *lefii*; *favori* + i = *favorii*

-le + i = -lei: *basmale* + i = *basmalei* (*stelei*).

b) De la regula morfologică de sub *a* fac excepţie:

1. substantivele şi adjectivele feminine terminate în -ie = /ije/ (v. § 19), care formează genitiv-dativul sg. articulat de la nominativ-acuzativ sg. nearticulat:

-ie(2 sil.) + i = -iei (2 sil.): *hîrtie* + i = *hîrtiei* (*viei*);

2. substantivele în *-că, -gă*, de felul: *bunică, maică, mămică; Florica, Ilinca, Olga* (numele proprii, cu aspect articulat), care pot forma genitiv-dativul sg. articulat: — de la nominativ-acuzativ sg. nearticulat: *bunicăi, maicăi, mămicăi; Floricăi, Ilincăi, Olgăi*; — de la genitiv-dativ sg. nearticulat: *bunicii, maicii, mămicii*; — de la o temă care nu

Scanned with OKEN Scanner

există independent în limbă: *bunichii, maichii, mămichii; Florichii, Ilinchii, Olghii* (unele feminine, de felul: *cocă, frișcă* au numai prima posibilitate: *cocăi* frișcăi).

c) Genitiv-dativul sg. articulat în **-ii** are o silabă în plus față de forma nearticulată și oferă astfel posibilitatea controlului auditiv asupra scrierii cu *-i* sau cu *-ii* (ca în § 192, 193): *căni* (1 sil.), *că-nii (uși, u-șii; grîji, gri-jii; fa-brici, fa-bri-cii; dragi, dra-gii); i-ma-gini, i-ma-gi-nii (i-dei, i-de-ii; legi, le-gii; reci, re-cii)* etc.

§ 200. O m o n i m i a (identitatea de formă): genitiv-dativ sg. nearticulat = plural nearticulat (v. modelele: *casă, cană, imagine, baie, basma*) îngăduie controlul prin plural asupra formei genitiv-dativului sg.; de exemplu, se scrie și se pronunță *casei* (nu **casii*), dar *imaginii* (nu **imaginei*), deoarece formele de bază sînt (unei) *case* (+ i), (unei) *imagini* (+i), confirmate de pluralul (niște, unor) *case*, (niște, unor) *imagini*, cu desinențe omonime — respectiv *-e* și *-i*.

Acest control nu mai este posibil în excepțiile de la regula morfologică din § 199 a, nici în cazul substantivelor feminine cu pluralul în *-uri (ceartă, certei;* dar *leafă, lefii)* și al substantivelor variabile fără plural (care sînt totodată mai puțin folosite la genitiv-dativul sg. nearticulat: *jenă, jenei;* dar *păcură, păcurii*). Norma de scriere și de pronunțare în astfel de situații se dă în *Indexul de cuvinte.*

§ 201. Substantivele i n v a r i a b i l e primesc articolele la forma unică: nominativ-acuzativ sg. *elice + a = elicea;* genitiv-dativ sg. *elice + i = elicei* etc. (v. exemplele din § 197).

Numele zilelor: *luni, marți, miercuri, vineri* schimbă pe *-i* final în *-e* înaintea articolului *a*: *lunea, marțea* etc., față de restul formelor articulate, care mențin invariabilă baza nearticulată: *lunii, lunile, lunilor, marții, marțile, marților* etc.

Caracterul invariabil al formei unor substantive sau adjective, felul articulării lor, precum și deosebirile dintre substantivele invariabile fără plural *(fasole, fasolei; suplețe, supleței; savoare, savoarei)* și cele variabile fără plural (respectiv, *mazăre, mazării; blîndețe, blîndeții; amploare, amplorii*) se menționează în *Indexul de cuvinte.*

§ 202. Formele nearticulate ale substantivelor și adjectivelor feminine se comportă î n a i n t e de a r t i c o l e după cum urmează:

a) Formele de genitiv-dativ sg., omonime cu pluralul, care au desinența **-e** păstrează pe *e* înaintea tuturor articolelor: *fiicei, fiicelor; săracei, săracele femei; ultimei, ultimele zile; cireșei, cireșele; plajei, plajelor.*

Substantivele variabile terminate în **-ee**, ca *idee*, păstrează în scris pe al doilea *e*, desinență, înainte de articolul *a*, deci la forma de nominativ-acuzativ sg.: *ideea* (dar: *ideii* etc., v. § 197). Cele invariabile, cu

Scanned with OKEN Scanner

rădăcina în aceeași finală, ca: *maree* (cu plural), *acnee* (fără plural), *propilee* (fără singular), menţin forma cu *ee*, unică, înaintea tuturor articolelor: *mareea*, *mareei* etc. (v. § 197). Se scriu la fel adjectivele invariabile în caz şi în număr la feminin, ca *violacee*, *violaceea* etc. (v. cazuri asemănătoare în *Indexul de cuvinte*).

b) Formele de genitiv-dativ sg., omonime cu pluralul, care au finala *-i* menţin pe *i* înainte de articole, dar cu valoare silabică: *fabricii*, *fabricile*; *recii*, *recilor ape*; *dragii*, *dragile mele*; *marii*, *marile case*.

Substantivele şi adjectivele feminine în *-ie* = /iie/, ca hîrtie *aurie*, fac genitiv-dativul sg. şi pluralul în *-ii* = /ii/: *hîrtii aurii*, ultimul *i* devenind vocalic înainte de articolele cu început consonantic (deci la plural): *hîrtiile*, *auriilor* (dar: *hîrtiei*, *auriei*; v. § 199 b).

Alternanţe fonetice

§ 203. **A ~ Ă.** Alternanţa **a ~ ă** sub accent, legată în general de un plural (omonim cu genitiv-dativul sg.) în *-i* (*cană — căni*), nu este îngăduită în exprimarea literară la următoarele substantive:

a) la cele cu *-ă* la sg. şi *-e* la pl.; după *cravată — cravate* (nu **crăvăţi*) merg: *baniţă*, *beregată*, *capcană*, *cataramă*, *chitanţă*, *ciocolată*, *cramă*, *cratiţă*, *haină*, *hală*, *îngheţată*, *palmă*, *panoramă*, *plasă*, *raniţă*, *salată*, *salbă*, *sapă*, *sucursală*, *tarabă*, *telegramă*;

b) la cele cu sg. în *-a* accentuat la finala rădăcinii (cu desinenţa *zero*), opus pluralului în *-(a)le*; după *balama — balamale* (nu **bălămăli*) merg: *basma*, *mahala*, *manta*;

c) la cîteva substantive cu *-ă* la sg. şi *-i* la pl.: *fabrică — fabrici*, *aripă — aripi* (nu **făbrici*, **ăripi*);

d) la unele substantive cu sg. în *-ie* = /iie/ şi cu pl. în *-ii*; după *albie — albii* (nu **ălbii*) merg: *aşchie*, *companie*, *dalie*, *decoraţie*, *medalie*, *reclamaţie*, *staţie*.

§ 204. **O ~ OA.** Alternanţa **o ~ oa** sub accent, care diferenţiază substantivele şi adjectivele masculine de formele feminine: *nepot — nepoată*, *olog — ologă*, nu se mai realizează în unele neologisme: 1. în cazurile cu finala *-logă* de felul: *biologă*, *cardiologă*, *filologă*, *geologă*, *muzicologă*, *psihologă* (dar: *omologă*, *analogă*); 2. în adjective ca: *autohtonă*, *benevolă*, *erbivoră*, *monotonă* (dar *snoabă*); *barocă*, *echivocă*, *reciprocă*, *univocă* (dar *escroacă*); v. şi § 20, 83—85.

§ 205. **D ~ Z.** Alternanţa **d ~ z**, legată de un plural în *-i*, omonim cu genitiv-dativul sg.: *cadă — căzi*, nu mai este îngăduită în cazul unor substantive ca: *paradă — parade* (nu **părăzi*), după care merg: *cocardă*, *ghirlandă*, *limonadă*, *marmeladă*, *monedă*, *placardă*, *serenadă*, *tiradă*.

NOTĂ. Pentru flexiunea substantivelor şi a adjectivelor feminine, v. şi § 7 a, 24 a, 25, 27, 52, 58, 60, 61, 63 a, b, 70, 71, 75, 88, 90, 155—161, 165, 166, 171, 172.

Scanned with OKEN Scanner

§ 206. În m o d e l e l e următoare de declinare ordinea formelor este aceeași ca la substantivele și adjectivele masculine (v. § 189).

Cu zero la singular și cu pluralul în **-e**

1	2	3
PERSONAJ	PERSONAJE	PERSONAJUL
petic	petice	peticul
pai	paie	paiul
4	**5**	**6**
PERSONAJULUI	PERSONAJELE	PERSONAJELOR
peticului	peticele	peticelor
paiului	paiele	paielor

Cu singularul în **-u** =/u̯/ *și cu pluralul în* **-ie**=/i̯e/

1	2	3
ZMEU	ZMEIE	ZMEUL
burghiu	burghie	burghiul
4	**5**	**6**
ZMEULUI	ZMEIELE	ZMEIELOR
burghiului	burghiele	burghielor

Cu singularul în **-u**=/u̯/ *și cu pluralul în* **-e**

1	2	3
LICEU	LICEE	LICEUL
4	**5**	**6**
LICEULUI	LICEELE	LICEELOR

Cu singularul în **-(i)u** *și cu pluralul în* **-i(i)**

1	2	3
STUDIU	STUDII	STUDIUL
4	**5**	**6**
STUDIULUI	STUDIILE	STUDIILOR

Cu zero la singular și cu pluralul în **-uri**

1	2	3
CHIBRIT	CHIBRITURI	CHIBRITUL
atu	atuuri	atuul
4	**5**	**6**
CHIBRITULUI	CHIBRITURILE	CHIBRITURILOR
atuului	atuurile	atuurilor

Scanned with OKEN Scanner

Cu singularul în **-u**=/u/ *şi cu pluralul în* **-uri**

1	2	3
CABLU	CABLURI	CABLUL
reziduu	reziduuri	reziduul
4	5	6
CABLULUI	CABLURILE	CABLURILOR
reziduului	reziduurile	reziduurilor

Cu singularul în **-u**=/u̯/ *şi cu pluralul în* **-uri**

1	2	3
DEBUŞEU	DEBUŞEURI	DEBUŞEUL
4	5	6
DEBUŞEULUI	DEBUŞEURILE	DEBUŞEURILOR

Cu formă invariabilă

1	2	3
FOARFECE	FOARFECE	FOARFECELE
4	5	6
FOARFECELUI	FOARFECELE	FOARFECELOR

Desinenţe şi articole

§ 207. Neutrele în **-iu** /-i̯u/ fac pluralul în **-ii** /-ii̯/: *studiu*, *studii* ultimul *i* devenind silabic înainte de articole: *studiile*, *studiilor*. Cele în /-iu̯/ fac pluralul în **-ie** — /ii̯e/: burghiu, burghie /-g'ii̯e/, sau în **-uri**: *fişiu*, *fişiuri*.

§ 208. Neutrele în **-eu** au la plural trei desinenţe diferite: **-ie** /-i̯e/: *zmeu* — *zmeie*; **-e**: *liceu* — *licee*; **-uri**: *debuşeu* — *debuşeuri* (v. pentru astfel de cazuri *Indexul de cuvinte*).

§ 209. Formele de plural în **-e** se menţin totdeauna înainte de articole: *peticele, peticelor; cîrligele, cîrligelor; călcîiele, călcîielor; zmeiele, zmeielor; liceele, liceelor.*

NOTĂ. Pentru flexiunea substantivelor neutre, v. şi § 7 a, 51, 52, 165, 166.

PRONUMELE ŞI ADJECTIVELE PRONOMINALE

§ 210. Cîteva feluri de pronume şi adjective pronominale posedă desinenţe comune; de exemplu, pentru genitiv-dativ: masculin sg. **-ui**: *acestuia, aceluia, căruia, altuia* etc.; feminin sg. **-ei**: *acesteia, aceleia, căreia, alteia* etc.; pl. **-or**: *acestora, acelora, cărora, altora* etc. (sau: *acestui,*

Scanned with OKEN Scanner

*acel*ui etc.). Cu toate acestea, clasa pronumelor nu îngăduie desprinderea unor modele de flexiune reprezentative pentru mulţimi de cuvinte, aşa cum se întîmplă la substantiv şi la adjectiv ori la verb. De aceea, normele ortografice şi ortoepice trebuie să precizeze fiecare cuvînt şi toate cuvintele în care există o particularitate anumită de scriere şi (sau) de pronunţare a formelor cazuale ale pronumelor.

§ 211. Pronumele *dînsul, dînsa* se declină, prin excepţie, ca substantivele cu articol (după, respectiv, *brad*, § 189, şi *casă*, § 197). Pronumele *însul* se foloseşte numai la acuzativ sg. şi pl. şi numai conjunct cu prepoziţiile *întru, dintru, printru*: *într-însul, dintr-însa, printr-înşii, într-însele* (v. § 258 b).

§ 212. Au nominativ-acuzativul pl. totdeauna în **-ii**: *dînşii, într-înşii, unii, vreunii, nici unii*; **dînşi*, cu un *i*, nu există în limbă, numai *înşi* apărînd în compunere (nu independent), în formele de masculin pl. ale pronumelui şi adjectivului de întărire: *înşine, înşivă, înşişi*.

Formele *alţi* (1 sil., 1 *i*) şi *alţii* (2 sil., 2 *i*) exprimă diferenţa dintre adjectivul pronominal şi pronumele nehotărît: *erau alţi oameni; erau alţii, nu ei*.

Posesivele *(ai, alor) noştri, (ai, alor) voştri* se scriu şi se pronunţă întotdeauna cu un singur *i*, silabic.

§ 213. Formele neaccentuate de dativ şi de acuzativ ale pronumelui personal şi ale pronumelui reflexiv interesează din punct de vedere ortografic ca parte importantă din mulţimea cuvintelor care pot fi în mod obligatoriu sau facultativ conjuncte (v. § 255 şi urm.).

NOTĂ. Pentru pronume şi adjective pronominale, v. şi § 7 c, e, 14 a, 19, 30, 31, 36, 41, 63 c, 70, 72, 73, 77, 95, 173—175, 255, 257—258, 260—263, 265, 269.

NUMERALUL

§ 214. În general, numeralul nu se poate combina cu desinenţe şi cu articole şi, ca atare, nu pune probleme de scriere şi de pronunţare ca substantivul sau ca adjectivul. Unele numerale au totuşi flexiune ca aceste părţi de vorbire, cu toate consecinţele ortografice şi ortoepice decurgînd din încadrarea lor într-un model anumit de declinare *(mie, sută, milion, miliard; prim, întreit; jumătate, doime* etc.). Numeralele colective *ambii, ambele* au numai plural şi numai formă articulată, iar *amîndoi, amîndouă* fac la genitiv-dativ, tot numai plural, *amînduror(a)*.

§ 215. Numeralul ordinal *întîi* se comportă ca un adjectiv cu formă invariabilă: *concurentul întîi, clasa întîi; concurentului întîi, clasei întîi*. Forma *(clasa, clasei) întîia* este tolerată în vorbirea nepretenţioasă. Înainte de substantiv, *întîi* se declină articulat: *întîiul concurent, întîiului concurent; întîii concurenţi, întîilor concurenţi; întîia floare, întîii flori, întîile flori, întîilor flori*.

Scanned with OKEN Scanner

§ 216. Numeralul cardinal *zece* are uneori forme flexionare și articole ca un substantiv variabil: *multe zeci, cu zecile, zecilor de mii.*

În alcătuirea numeralului ordinal, diferența de număr la *zece* se păstrează numai în formele de masculin, înainte de consoană: *al zecelea*, dar *al douăzecilea, al treizecilea* etc. La feminin, înainte de vocală deci, finala *-ce* de la *zece* rămîne neschimbată, după principiul silabic și după tradiție (v. § 14 b, 16, 20); *a zecea, a douăzecea, a treizecea* etc. (așa cum, după aceleași principii, se scrie *a cincea*, de la *cinci*).

§ 217. Numeralele compuse, cu formă în general invariabilă, se scriu și se pronunță după norma fixată pentru fiecare în parte; de exemplu: *șaptesprezece* (nu: **șaptisprezece, *șaptîsprezece, *șaptișpce*), *optsprezece* (nu: **optisprezece, *optîsprezece, *optîșpce*), *nouăsprezece* (nu: **nouășpce*).

Numeralele ordinale a căror bază de formare, un numeral cardinal, variază după număr trebuie scrise și rostite în consecință (pentru cazul *zece*, v. însă § 216): *al o sută*lea, dar *al două sute*lea; *al o mie*lea, dar *al zece mii*lea; *a o sut*a, dar *a două sut*ea.

Prima parte a numeralului ordinal este obligatorie în scriere și în rostire: *clasa* a *patra, elevul* al *patrulea* (ca și *clasa* a *IV-a* etc.).

NOTĂ. Pentru numeral, v. § 24 a, 64, 88, 90, 176—177.

VERBUL

§ 218. În modelele următoare de conjugare, ordinea formelor este: 1. infinitiv; 2. indicativ prezent, persoana I, a II-a și a III-a sg. (ultima, uneori și pl.) și persoana I pl.; 3. conjunctiv prezent, persoana a III-a sg. și pl.; 4. imperfect, persoana I sg.; 5. perfect simplu, persoana I și a III-a sg.; 6. participiu; 7. gerunziu.

Conjugarea I fără sufixul **-ez**

1. ADUNA	îngrășa	AFLA	TĂIA	apropia
2. ADUN	îngraș	AFLU	TAI	apropii
ADUNI	îngrași	AFLI	TAI	apropii
ADUNĂ	îngrașă	AFLĂ	TAIE	apropie
ADUNĂM	îngrășăm	AFLĂM	TĂIEM	apropiem
3. SĂ ADUNE	să îngrașe	SĂ AFLE	SĂ TAIE	să apropie
4. ADUNAM	îngrășam	AFLAM	TĂIAM	apropiam
5. ADUNAI	îngrășai	AFLAI	TĂIAI	apropiai
ADUNĂ	îngrășă	AFLĂ	TĂIE	apropie
6. ADUNAT	îngrășat	AFLAT	TĂIAT	apropiat
7. ADUNÎND	îngrășînd	AFLÎND	TĂIND	apropiind

Scanned with OKEN Scanner

Conjugarea I cu sufixul -ez

1. LUCRA	afișa	aranja	crea	situa
2. LUCREZ	afișez	aranjez	creez	situez
LUCREZI	afișezi	aranjezi	creezi	situezi
LUCREAZĂ	afișează	aranjează	creează	situează
LUCRĂM	afișăm	aranjăm	creăm	situăm
3. SĂ LUCREZE	să afișeze	să aranjeze	să creeze	să situeze
4. LUCRAM	afișam	aranjam	cream	situam
5. LUCRAI	afișai	aranjai	creai	situai
LUCRĂ	afișă	aranjă	creă	situă
6. LUCRAT	afișat	aranjat	creat	situat
7. LUCRÎND	afișînd	aranjînd	creînd	situînd

1. ÎNTEMEIA	linia	îngenunchea	veghea
2. ÎNTEMEIEZ	liniez	îngenunchez	veghez
ÎNTEMEIEZI	liniezi	îngenunchezi	veghezi
ÎNTEMEIAZĂ	liniază	îngenunchează	veghează
ÎNTEMEIEM	liniem	îngenunchem	veghem
3. SĂ ÎNTEMEIEZE	să linieze	să îngenuncheze	să vegheze
4. ÎNTEMEIAM	liniam	îngenuncheam	vegheam
5. ÎNTEMEIAI	liniai	îngenuncheai	vegheai
ÎNTEMEIE	linie	îngenunche	veghe
6. ÎNTEMEIAT	liniat	îngenuncheat	vegheat
7. ÎNTEMEIND	liniind	îngenunchind	veghind

Conjugarea a II-a

1. CĂDEA	3. SĂ CADĂ
2. CAD	4. CĂDEAM
CAZI	5. CĂZUI
CADE	CĂZU
CĂDEM	6. CĂZUT
	7. CĂZÎND

Conjugarea a III-a

1. ȚINE	RUPE	MERGE
2. ȚIN	RUP	MERG
ȚII	RUPI	MERGI
ȚINE	RUPE	MERGE
ȚINEM	RUPEM	MERGEM

Conjugarea a IV-a în -i *fără sufixul* -esc

VENI	ATRIBUI
VIN	ATRIBUI
VII	ATRIBUI
VINE	ATRIBUIE
VENIM	ATRIBUIM

Scanned with OKEN Scanner

3. SĂ ȚINĂ	SĂ RUPĂ	SĂ MEARGĂ	SĂ VINĂ	SĂ ATRIBUIE
4. ȚINEAM	RUPEAM	MERGEAM	VENEAM	ATRIBUIAM
5. ȚINUI	RUPSEI	MERSEI	VENII	ATRIBUII
ȚINU	RUPSE	MERSE	VENI	ATRIBUI
6. ȚINUT	RUPT	MERS	VENIT	ATRIBUIT
7. ȚINÎND	RUPÎND	MERGÎND	VENIND	ATRIBUIND

Conjugarea a IV-a în **-i** *cu sufixul* **-esc**

1. CITI	greși	coji	găsi	păzi
2. CITESC	greșesc	cojesc	găsesc	păzesc
CITEȘTI	greșești	cojești	găsești	păzești
CITEȘTE	greșește	cojește	găsește	păzește
CITIM	greșim	cojim	găsim	păzim
3. SĂ CITEASCĂ	să greșească	să cojească	să găsească	să păzească
4. CITEAM	greșeam	cojeam	găseam	păzeam
5. CITII	greșii	cojii	găsii	păzii
CITI	greși	coji	găsi	păzi
6. CITIT	greșit	cojit	găsit	păzit
7. CITIND	greșind	cojind	găsind	păzind

1. LOCUI	pustii	3. SĂ LOCUIASCĂ	să pustiască
2. LOCUIESC	pustiesc	4. LOCUIAM	pustiam
LOCUIEȘTI	pustiești	5. LOCUII	pustiii
LOCUIEȘTE	pustiește	LOCUI	pustii
LOCUIM	pustiim	6. LOCUIT	pustiit
		7. LOCUIND	pustiind

Conjugarea a IV-a în **-î**

fără sufixul **-ăsc**

1. COBORÎ	3. SĂ COBOARE
2. COBOR	4. COBORAM
COBORI	5. COBORÎI
COBOARĂ	COBORÎ
COBORÎM	6. COBORÎT
	7. COBORÎND

cu sufixul **-ăsc**

1. HOTĂRÎ	3. SĂ HOTĂRASCĂ
2. HOTĂRĂSC	4. HOTĂRAM
HOTĂRĂȘTI	5. HOTĂRÎI
HOTĂRĂȘTE	HOTĂRÎ
HOTĂRÎM	6. HOTĂRÎT
	7. HOTĂRÎND

Desinențe și sufixe gramaticale

§ 219. Verbele cu rădăcina terminată în *ș, j, s, z, ț* primesc desinențele și sufixele modelului (tipului) de conjugare în care se încadrează (v. și § 17, 25, 27, 34, 40 43, 63 d, e, 91). În scris, merg după *lucru* și verbele neologice cu rădăcina terminată ortografic în vocală, de felul: *crea, situa* (v. § 218, precum și 17, 51, 58, 223).

Scanned with OKEN Scanner

§ 220. Verbele de conjugarea I cu rădăcina terminată în *i*—/i̯/ și cele de conjugarea a IV-a în *-i* cu rădăcina terminată în vocală păstrează pe *i* din formele menționate în toată conjugarea (v. modelele: *tăia, întemeia, atribui, locui;* cf. și § 94).

Cînd vine însă după alt *i*, cu valoare vocalică, *-i* din terminația rădăcinii nu se notează în scris înainte de *e* și de *a* (v. modelele: *apropia* /apropii̯a/, *linia* — /linii̯a/, *pustii;* cf. § 14 a).

§ 221. Se scriu și se pronunță cu -ii — /ii̯/ la finală următoarele forme verbale:

a) persoana I și a II-a sg. ale indicativului și conjunctivului prezent de la verbele de tipul *a apropia: eu, tu (să) apropii*;

b) persoana a II-a sg. a indicativului și conjunctivului prezent de la verbele *a ține, a scrie, a ști, a veni, a fi: (să) ții, (să) scrii, (să) știi, (să) vii, (să) fii*, precum și imperativul afirmativ sg. de la verbul din urmă: *fii*! (dar *nu fi rău*, forma negativă fiind construită din infinitiv precedat de *nu*);

c) persoana I sg. a perfectului simplu de la verbele de conjugarea a IV-a în *-i: venii, atribuii, citii, locuii*.

§ 222. Pentru aceleași categorii gramaticale (mod și timp), verbele de conjugarea a IV-a în *-i* au în sufixe -e, -ea, -i: *cojesc, cojea, cojind*, pe cînd cele de conjugarea a IV-a în *-î* au -ă, -a, -î: *tîrăsc, tîra, tîrînd*.

Alternanțe fonetice

§ 223. **E ~ EA.** Alternanța e ~ ea în sufixele gramaticale *-ez, -eaz(ă)* și *-esc, -easc(ă)* este obligatorie în rostire și în scriere după consoane în general, deci și după *ș (afișa, greși), j (aranja, coji), s (pansa, găsi), z (organiza, trezi), ț (forța, însoți);* în scris, ea se menține și la verbe neologice cu rădăcina terminată ortografic în vocală *(crea, situa)*, precum și la cele cu rădăcina în /ĉ/, /ĝ/, /k'/, /g'/ *(munci, lărgi; împerechea, ochi; veghea, zbughi; bloca, naviga)*.

Cazurile mai frecvente sînt consemnate în *Indexul de cuvinte*.

§ 224. Verbele *a preceda* și *a succeda* au persoana a III-a sg. și pl. de la indicativ prezent: *precedă* și *succedă*, iar de la conjunctiv prezent: *să preceadă, să succeadă* (față de formele obișnuite: *să alerge, să accepte, să posede*).

§ 225. **E ~ Ă.** Verbele *a acoperi, a descoperi, a suferi* prezintă alternanța e ~ ă în rădăcină la indicativ și la conjunctiv prezent, după cum urmează: persoana I sg.: *(să) acopăr, (să) descopăr, (să) sufăr* — persoanele celelalte: *(să) acoperi* etc., *(să) descoperi* etc., *(să) suferi* etc. (ca și în restul formelor: *acopeream, acoperii* etc.). Totodată, la persoana a III-a sg. și pl., indicativul prezent are desinența *-ă: acoperă, descoperă, suferă* (față de: *vine, fuge*, cu infinitivul tot în *-i*), iar conjunc-

tivul prezent, *-e: să acopere, să descopere, să sufere* (față de: *să vină, să fugă*).

NOTĂ. Pentru **e ~ a** în cazuri ca *așeza — așază*, v. § 24 a.

§ 226. **O ~ OA.** Alternanța **o ~ oa** sub accent în rădăcină, la indicativul și la conjunctivul prezent al verbelor din stratul lexical vechi, de felul: *rog — roagă, să roage; toca — toacă, să toace* etc. (v. și § 83), nu mai acționează în neologisme ca *abrog, abrogă, să abroge*, după care merg *aroga, deroga; aloca, disloca, evoca, invoca, revoca; acorda, adopta, adora, aproba, comporta, denota, implora, ordona, revolta, sufoca, transporta* (totuși: *convoc, convoacă, să convoace; provoc, provoacă, să provoace*).

§ 227. **D ~ Z. T ~ Ț. N ~ Zero.** Unele verbe de conjugarea a II-a, a III-a și a IV-a în *-i* au la finala rădăcinii alternanțele **d ~ z, t ~ ț, n ~ zero**; de exemplu: *vede — vezi; crede — crezi, scoate — scoți, pune — pui; vin — vii* (*pui* provine din *puni, vii* — din *vini*).

La persoana I sg. a indicativului și a conjunctivului prezent și la persoana a III-a sg. și pl. ale conjunctivului prezent, limba literară îngăduie numai formele cu rădăcina în **-d** (nu în *-z*), în **-t** (nu în *-ț*) și în **-n** (nu în *zero*); de exemplu: *cad, să cad, să cadă; scot, să scot, să scoată; vin, să vin, să vină* (la ultimul, rădăcina în *-n* se păstrează și la gerunziu: *venind*). Cazurile de acest fel mai frecvente sînt înregistrate în *Indexul de cuvinte*.

§ 228. Verbele de conjugarea a IV-a în *-i* cu rădăcina în *-r*, ca *a pieri, a sări*, se folosesc în limba literară fără alternanță consonantică; se scrie și se rostește: *pier*, (tu) *pieri* (nu **pier*), *să piară* (nu **să pieie*); *sar*, (tu) *sari* (nu **sai*), *să sară* (nu **să saie*), dar imper. sg. *piei*.

§ 229. Verbele *a da* și *a sta* își modifică rădăcina neregulat (nu prin alternanțe fonetice). La imperfect și la perfect simplu, literare sînt: *dădeam, dădeai* etc. (nu **dedeam, deteam* sau **dam*); *stăteam, stăteai, stam, stai* (nu **steteam*); *dădui, dăduși* etc. (nu **dedei* sau **detei*); *stătui, stătuși* etc. (nu **stetei*).

NOTĂ. Pentru flexiunea verbului, v. și § 7 b, 14 a, 17, 24, 25, 27, 30, 34, 40, 43, 51, 52, 63 d, e, 66, 70, 71, 75, 76, 83, 91, 93, 94, 138, 139 c, 260–263, 269.

V

SCRIEREA CU INIȚIALE MAJUSCULE

SITUAȚII FĂRĂ LEGĂTURĂ CU NATURA CUVÎNTULUI

§ 230. Inițiala majusculă marchează **începutul** unei comunicări. Cu această funcție litera mare se folosește în împrejurări ca următoarele:

Scanned with OKEN Scanner

a) Se scriu cu iniţială majusculă primul cuvînt al unui text şi primul cuvînt al titlului acestuia:

Într-o poiană

Mergeam cu moş *Anania spre Poiana Dumbravnicului.* [...] M. Sadoveanu.

b) Se scriu cu literă mare începutul formulei de adresare a unei scrisori sau cereri şi iniţiala primului cuvînt al textului lor, deşi după formula de adresare se pune virgulă:

Dragă *Slavici,*

Vrei *să ne întîlnim într-o zi împreună cu Coşbuc şi cu Sfetea librarul, pentru ca să vorbim despre o afacere care desigur te-ar interesa?* [...] I. L. Caragiale.

Tovarăşe *Director,*

Subsemnatul, *Ionescu Dumitru, domiciliat în...*

c) Se scriu cu iniţială majusculă primul cuvînt al propoziţiilor şi al frazelor independente din cuprinsul unui text, după punct, semnul întrebării, semnul exclamării, puncte de suspensie sau două puncte:

Ei, *astîmpără-te, omule, şi lasă odată mofturile, avem lucruri mai serioase de vorbit.* **D**eseară *e întrunire.* **S**-*a hotărît?* **P**unem *candidatura lui Farfuridi?* **C**e *facem?* I. L. Caragiale, *O scrisoare pierdută.*

Ajutor! **S**ăriţi! **M**ă *omoară vampirul!* I. L.Caragiale, *O scrisoare pierdută.*

Zice: **I**-*am cunoscut slova...* **I**a *arată-mi-o.* I. L. Caragiale, *O scrisoare pierdută.*

Totuşi, dacă după punct urmează întotdeauna iniţială majusculă, după celelalte semne de punctuaţie menţionate se scrie uneori şi cu iniţială mică. S-ar putea stabili următoarele diferenţe: 1. după semnul întrebării şi după semnul exclamării, iniţiala majusculă marchează începutul altei comunicări, al altei idei şi presupune o pauză precedentă mai lungă, pe cînd iniţiala mică sugerează continuarea comunicării şi o pauză anterioară mai mică, deci tempo mai grăbit al vorbirii; 2. după două puncte, la diferenţa de mai sus se adaugă şi faptul că iniţiala mare introduce, normal, vorbirea directă a altcuiva, pe cînd iniţiala mică marchează de regulă începutul unei vorbiri directe anunţate chiar de către autorul ei; 3. după punctele de suspensie, iniţiala majusculă marchează începutul altei comunicări, iar cea mică notează continuarea comunicării, întrerupte prin pauză din motive variate:

Scanned with OKEN Scanner

Ei bravos! Aici a adus-o bine.

Vai de mine! Ce vorbă-i asta? Ce, ți-e rău de tot?

Încă dumnealui, dacă m-a văzut că mă sperii, zice: „Ei, ce e dacă s-a răsturnat! [...]"

Scapă-mă, băiete, scoate-mă de aici... Pe unde să ies?

Ei bravos! îmi place! bine combate reacțiunea, nu pot să zic, știi colea, verde, românește.

Ei! l-ai găsit? i-ai vorbit? i-ai dat? i-ai spus?

Lasă să-l întreb numai: ce poftești mă musiu!

Mai mergem noi ce mai mergem, mă uit iar... mă iertase *bagabontul.*

I. L. Caragiale, *O noapte furtunoasă.*

După semnul întrebării, semnul exclamării și puncte de suspensie se scrie cu inițială m i c ă la primul cuvînt al propoziției sau al frazei care conține un verb de declarație (așezate după vorbirea directă):

— *Da?* se miră *sarcastic Dan Bogdan.* G. Călinescu, *Bietul Ioanide.*

— *Cine ți-a spus? Imposibil!* sări *Gulimănescu, foarte crispat la față ...* G. Călinescu, *Bietul Ioanide.*

— *Și în definitiv ...* zice *Lache.* I. L. Caragiale, *O lacună.*

§ 231. Litera mare se folosește la inițiala primului cuvînt cu care începe un v e r s, dacă poetul nu a scris altfel:

Lacul codrilor albastru
Nuferi galbeni îl încarcă; [...] M. Eminescu, *Lacul.*

§ 232. Inițiala majusculă se folosește uneori cu intenții s t i l i s t i c e, pentru a scoate în relief un cuvînt, o idee etc.:

M-am întîlnit cu Iarna *la Predeal ...* I. Minulescu, *De vorbă cu iarna.*

Proust a creat Gelozia, Amorul *și atîtea alte stări de suflet.* G. Ibrăileanu, *Creație și analiză.*

NUMELE PROPRII

§ 233. Se scriu cu inițială majusculă toate substantivele p r o p r i i.

Substantivele compuse cu termenii sudați (contopiți) se scriu la inițială cu majusculă ca și substantivele cu structură lexicală simplă: *Cîmpulung, Sînmartin* — la fel ca *București, Cluj.*

Substantivele compuse cu termenii separați și denumirile alcătuite din grupuri de cuvinte se scriu cu inițială majusculă la primul termen, adeseori și la ceilalți — după cum se arată în continuare.

§ 234. Numele proprii de p e r s o a n e (inclusiv cele date personajelor literare) se scriu cu inițială majusculă la toți termenii, cu excepția cuvintelor ajutătoare: *Mihai Eminescu; Hortensia Papadat-*

Scanned with OKEN Scanner

Bengescu, Constantin Rădulescu-Motru, Grigore Vasiliu-Birlic; Mihai Viteazul; Ştefan cel Mare, Richard Inimă de Leu; Cuza-Vodă, Ali-Paşa, Mehmet-Bei, Batu-Han; Roşu-Împărat (dar *împăratul Roşu*), *Albă-ca-Zăpada, Făt-Frumos, Păunaşul-Codrilor, Statu-Palmă-Barbă-Cot, Strîmbă-Lemne.*

§ 235. Se scriu cu iniţială mare la toţi termenii, cu excepţia cuvintelor ajutătoare, numele proprii mitologice şi religioase: *Hercule, Jupiter, Minerva, Venus; Amon-Ra; Ahriman; Krişna, Vişnu; Buda; Alah, Mahomed; Iehova; Cristos, Dumnezeu, Cel-de-Sus.*

§ 236. Se scriu cu iniţială mare numele date animalelor: *Azor, Grivei* (cîini); *Joiana, Plăvan* (vite); *Murgu, Suru* (cai).

§ 237. Se scriu cu literă mare la iniţială numele simple şi, cu excepţia cuvintelor ajutătoare, termenii numelor compuse de aştri şi de constelaţii: *Casiopeea; Marte, Mercur; Calea-Robilor, Carul-Mare, Cei-Trei-Cosaşi, Luceafărul.*

Se scriu la fel: *Luna, Pămîntul, Soarele,* cînd sînt considerate nume proprii de aştri.

§ 238. Denumirile geografice şi cele teritorial-administrative se scriu în general cu iniţială majusculă la toţi termenii, exceptîndu-se cuvintele ajutătoare dacă nu se află pe primul loc: *Bucureşti, Cîmpulung, Londra, Paris; Dunăre, Mureş, Nil; Caraiman, Carpaţi, Ceahlău, Everest; Cipru, Creta; Poiana Ţapului, Sîmbăta de Sus, Tîrgul Frumos, După Deal, Sub Cetate; Drobeta-Turnu-Severin, Slănic-Moldova, Tîrgu-Jiu, Tîrgu-Mureş; Someşul Mic, Tîrnava Mare; Carpaţii Orientali, Alpii Occidentali, La Om; Africa Centrală; Între Gîrle* (stradă).

Termenii generici: *baltă, cîmpie, deal, insulă, lac, mare, munte, ocean, peninsulă, pîrîu, rîu, vale, vîrf* etc.; *alee, bulevard, cale, cătun, intrare, piaţă, pasaj, sat, stradă, şosea* etc. fac parte din denumire şi se scriu cu iniţială majusculă atunci cînd:

a) sînt urmaţi de un cuvînt sau de o formă flexionară care nu se pot folosi singure ca denumire în cazurile date:

1. de unu sau mai multe substantive în genitiv: *Balta Brăilei, Canalul Siciliei, Cheile Bicazului, Cîmpia Transilvaniei, Delta Dunării, Insula Şerpilor, Marea Caraibilor, Măgura Odobeştilor, Munţii Sebeşului, Rîul Doamnei, Ţara Haţegului, Valea Prahovei; Aleea Blocurilor, Bulevardul Aviatorilor, Calea Victoriei, Drumul Sării, Intrarea Armaşului, Pasajul Victoriei, Piaţa Unirii, Strada Bărăţiei, Şoseaua Viilor; Bulevardul Armatei Poporului;*

2. de un substantiv cu prepoziţie: *Balta fără Fund, Cîmpia de Vest, Muntele de Sare, Porţile de Fier, Vîrful cu Dor;*

3. de un adjectiv: *Balta Mare, Cîmpia Română, Capul Verde, Lacul Roşu, Marea Neagră, Muntele Mic, Munţii Apuseni, Oceanul Pacific*

Scanned with OKEN Scanner

Peninsula Balcanică, Pîrîul Rece, Valea Rea; Oceanul Înghețat de Nord (cu adjectivul urmat de cuvinte de alt tip); *Aleea Rotundă, Piața Romană, Strada Mare* (unele adjective din numele geografice putîndu-se folosi substantivate: *Apusenii, Mediterana, Pacificul* etc.);

4. de un numeral: *Bulevardul 1848, Strada 1907;*

b) stau pe locul al doilea: *Borșa-Cătun, Burdujeni-Sat, Tușnad-Băi, Broșteni-Deal, Broșteni-Vale;*

c) denumesc altă realitate geografică decît cuvîntul compus: *Baia-Sprie, Balta-Tocila, Dealu-Aluniș, Ocna-Șugatag, Poiana-Brașov, Piatra-Olt, Rîmnicu-Vîlcea, Tîrgu-Neamț, Turnu-Măgurele* (localități).

În afara situațiilor de mai sus termenii generici se scriu cu inițială mică: *balta Călărași, cîmpia Bugeac, fluviul Dunărea, insula Cipru, muntele Piatra Arsă, peninsula Florida, rîul Milcov, vîrful La Om; comuna Tulnici, județul Vrancea, municipiul Focșani, orașul Odobești, satul Bonțești; strada Malul cu Flori* etc.

Denumirile oficiale ale statelor se scriu cu inițială majusculă la toți termenii, cu excepția cuvintelor ajutătoare: *Republica Socialistă România, Federația Malaysia, Noua Zeelandă, Principatul Liechtenstein, Republica Argentina, Statele Unite ale Americii.*

§ 239. Denumirile organelor și organizațiilor de stat și politice, naționale și internaționale, precum și denumirile întreprinderilor și instituțiilor de tot felul se scriu cu inițială majusculă la toți termenii, cu excepția cuvintelor ajutătoare: *Comitetul Central al Partidului Comunist Român, Consiliul de Miniștri al Republicii Socialiste România, Marea Adunare Națională a Republicii Socialiste România, Adunarea Națională Franceză, Camera Lorzilor, Vecea Federativă Iugoslavă, Organizația Națiunilor Unite; Biblioteca Centrală Pedagogică, Fabrica de Mase Plastice, Facultatea de Limba și Literatura Română, Institutul de Lingvistică, Întreprinderea de Calculatoare Electronice, Întreprinderea de Oțeluri Aliate, Liceul Industrial Nr. 23, Liceul Pedagogic „Spiru Haret", Ministerul Afacerilor Externe, Muzeul de Istorie Naturală „Grigore Antipa", Societatea de Științe Filologice, Școala Generală Nr. 10, Uniunea Artiștilor Plastici, Uzina de Mașini Agricole „Semănătoarea".*

§ 240. Denumirile evenimentelor istorice, politice, sociale se scriu cu inițială majusculă la toți termenii, cu excepția cuvintelor ajutătoare: *Comuna, Reforma, Renașterea; Unirea Principatelor; Conferința O.N.U. pentru Dreptul Mării; Al X-lea Congres Internațional al Lingviștilor.*

Se scriu în același fel numele sărbătorilor naționale și internaționale: *Anul Nou, Ziua Internațională a Copilului; 24 Ianuarie, 1 Mai, 23 August.*

§ 241. Titlurile oficiale și onorifice, numele ordinelor și ale medaliilor de stat se scriu cu inițială majusculă la toți ter-

Scanned with OKEN Scanner

menii, exceptîndu-se cuvintele ajutătoare: *Erou al Muncii Socialiste, Steaua Republicii Socialiste România, Ordinul Muncii, Medalia Muncii.*

§ 242. Cînd denumesc zone geografice, nu poziţii sau direcţii, şi cînd intră în componenţa unor denumiri geografice sau teritorial-administrative, punctele cardinale se scriu cu iniţială majusculă: *Orientul Apropiat, Orientul Mijlociu, Extremul Orient,* (oameni de ştiinţă din) *Occident; Europa de Răsărit; Devcea-Vest* (vîrf de deal).

§ 243. Titlurile publicaţiilor periodice, ale operelor literare, artistice, ştiinţifice, precum şi denumirile documentelor de importanţă naţională şi internaţională se scriu cu iniţială majusculă numai la primul cuvînt (dacă titlul sau denumirea nu cuprind şi nume proprii): *Convorbiri literare, Limba şi literatura română, Gazeta matematică, România liberă, Scînteia tineretului, Viaţa românească; Amintiri din copilărie, Împărat şi proletar, O scrisoare pierdută; Rapsodia română* (G. Enescu), *Fîntîna de la Brebu* (Şt. Luchian), *Zeul războiului* (D. Paciurea), *Istoria armatei române* (N. Iorga); *Proclamaţia de la Izlaz, Regulamentul organic, Decretul păcii.*

§ 244. Se scriu cu iniţială majusculă numai la primul termen formulele de politeţe de felul: *Domnia ei (sa, ta, voastră), Excelenţa sa (voastră), Măria sa (ta, voastră).*

§ 245. Se scriu cu iniţială majusculă la primul cuvînt, dacă celelalte nu sînt nume proprii, denumirile edificiilor, ale monumentelor: *Arcul de triumf, Monumentul aviatorilor, Sala sporturilor; Columna lui Traian, Palatul Republicii, Casa memorială „G. Bacovia", Mănăstirea Voroneţ.*

§ 246. Numele mărcilor de produse industriale se scriu cu iniţială majusculă la primul cuvînt: frigider *Arctic,* televizor *Diamant,* biscuiţi *Voinicel,* pastă de dinţi *Primăvara,* pudră *Macul roşu,* săpun *Spuma mării, Flori de munte.*

§ 247. Sînt substantive comune şi se scriu cu literă mică la iniţială:

a) numele zilelor şi ale lunilor: *luni, marţi, miercuri* etc.; *ianuarie* etc.

b) numele de popoare: *român, suedez, turc* etc.;

c) numele epocilor istorice şi geologice care nu au semnificaţia unor evenimente: *antichitatea, evul mediu, capitalismul, paleoliticul;*

d) denumirile funcţiilor de stat, politice şi militare, titlurile şi gradele ştiinţifice: *primar, prefect, deputat, senator, ministru, preşedinte; ban, paşă, rege, şah, împărat, voievod; mareşal; academician, docent;*

e) substantivele provenite din nume proprii: de exemplu: 1. unităţi de măsură: *amper* (André Ampère), *hertz* (Heinrich Rudolph Hertz), *joule* (James Prescott Joule), *newton* (Isaac Newton), *ohm* (Georg Simon Ohm), *watt* (James Watt), *weber* (Wilchelm Eduard Weber); 2. nume

Scanned with OKEN Scanner

de materii: *cotnar* (vin de Cotnari), *damasc* („țesătură"; Damasc), *olandă* („țesătură"; Olanda); 3. nume de tipuri omenești corespunzătoare firii personajelor respective: *donjuan* („crai"; Don Juan), *harpagon* („avar"; Harpagon);

1) termenii generici pentru o instituție, o întreprindere, cînd nu denumesc o unitate anumită; să se compare: „Vine de la *facultate* (de la *școală*, de la *institut*, de la *fabrică*, de la *uzină* etc.)" și „Vine de la *Facultatea de Fizică* (de la *Școala Generală Nr. 2*, de la *Fabrica de Săpun «Stela»* etc.)";

g) numele obiectelor de învățămînt: *geografie, limba română* etc.

NOTĂ. Pentru folosirea inițialei majuscule, v. și § 23 c, d, 168, 169, 170, 250 b.

VI
ABREVIERILE

§ 248. Sînt stabilite prin normă următoarele categorii de abrevieri:

a) abrevierile folosite de unele ș t i i n ț e: 1. ca simboluri chimice, fizice, matematice: *C* = carbon, *Cl* = clor, *He* = heliu; *a* = accelerație, *F* = forță, *V* = volum; *cos* = cosinus, *tg* = tangentă; 2. ca unități de măsură: *m* = metru, *mm* = milimetru, *cm* = centimetru, *km* = kilometru, *g* = gram, *kg* = kilogram; *A* = amper, *V* = volt;

b) abrevierile p u n c t e l o r c a r d i n a l e: *N* = nord, *S* = sud; *E* = est, *V* = vest;

c) abrevierile t i t l u r i l o r academice și ale g r a d e l o r militare: *acad.* = academician, *arh.* = arhitect, *dr.* = doctor, *ing.* = inginer, *prof.* = profesor; *col.* = colonel, *lt.* = locotenent, *serg.* = sergent;

d) abrevierile formulelor de a d r e s a r e, ale pronumelor de politețe: *tov.* = tovarășa, tovarășul etc., *d-ta*, *d-sa* (v. § 265); *dv.*, *dvs.*, *d-voastră* = dumneavoastră;

e) abrevierile parțiale ale unor nume de p e r s o a n e: *M. Eminescu, I. L. Caragiale;*

f) indicațiile b i b l i o g r a f i c e de felul: *art.* = articolul, *cap.* = capitolul, *cf.* = confer („compară"), *ibid.* = ibidem (*lat.*, „în același loc"), *id.* = idem (*lat.*, „același"), *lucr. cit.* = lucrarea citată, *op. cit.* = opera citată, *p.* sau *pag.* = pagina, *r.* = rîndul, *și urm.* = și următoarele, *v.* = vezi, *vol.* = volumul;

g) abrevierile u z u a l e, de felul: *N. B.* = nota bene (*lat.*, indicație pentru a atrage atenția asupra unui lucru), *P.S.* = post-scriptum (*lat.*, indicație de adaos după terminarea unei scrisori); *a.c.* = anul curent, *cca* = circa (aproximativ), *d.a.* = după-amiază, *de ex.* = de exemplu, *etc.* = et caetera (*lat.*, „și celelalte, și așa mai departe"), *e.n.* =

Scanned with OKEN Scanner

al erei noastre, *î.e.n.* = înainte de era noastră, *nr.* = numărul, *obs.* = observaţie, *ş.a.* = şi altele, *ş.a.m.d.* = şi aşa mai departe.

În afara categoriilor menţionate se pot prescurta substantive proprii compuse, denumiri geografice şi teritorial-administrative, denumiri de instituţii şi întreprinderi, de organizaţii etc. (v. paragrafele următoare), iar pentru necesităţi justificate, în lucrări ştiinţifice, tehnice, se pot folosi, convenţional, şi alte abrevieri. În lucrarea de faţă s-au întrebuinţat, de pildă, abrevierile: *sil.* = silabă sau silabe, *sg.* = singular, *pl.* = plural; *engl.* = (din) engleză, *fr.* = (din) franceză, *germ.* = (din) germană, *gr.* = (din) greacă (veche), *it.* = (din) italiană, *lat.* = (din) latină etc. (v. lista de abrevieri şi de semne convenţionale).

Nu este recomandabilă prescurtarea întîmplătoare şi abuzivă a cuvintelor, în felul: „A plecat **f.* repede **pt.* că se grăbea"

§ 249. Abrevierile sînt **formate** în general astfel:

a) în cazul cuvintelor necompuse: 1. din iniţială (sau iniţiale): *m, N, S, a.c., ş.a.m.d., P.S.*; 2. din iniţială + litere care notează consoane din cuprinsul cuvîntului: *cm, mm; sg.; dv. dvs.; Cl*; 3. din prima silabă, terminată în vocală, în cazul unor simboluri ca: *He, Na* = natriu, *Cu* = cupru; 4. dintr-un fragment iniţial, terminat în consoană: *cos, acad., prof., op. cit., Şt. O. Iosif;* 5. din iniţială + partea finală: *cca;*

b) în cazul cuvintelor compuse, al denumirilor de ţări, întreprinderi, instituţii, organizaţii: 1. din iniţiala termenilor componenţi sau a celor consideraţi de bază: *U.R.S.S., C.F.R.* = **C**ăile **F**erate **R**omâne, *O.N.T.* = **O**ficiul **N**aţional de **T**urism Carpaţi, *I.D.E.B.* (cu *Î* — devenit *I*) = **Î**ntreprinderea de **D**istribuire a **E**nergiei **E**lectrice **B**ucureşti; 2. din iniţiale şi fragmente ale termenilor componenţi sau ale celor consideraţi de bază: *ADAS* = **A**dministraţia **A**sigurărilor de **S**tat; 3. din fragmente ale termenilor: *Aprozar* sau *aprozar* = Magazin de **Apro**vizionare cu **Zar**zavat; *Plafar* sau *plafar* = Magazin de **Plan**te **Far**maceutice; 4. din abrevieri + cuvinte întregi *Rômarta* = Magazin de **Artă Româ**nească, *d-sa, d-ta.*

§ 250. Abrevierile se **scriu** astfel:

a) cu literă **mică**: abrevierile uzuale (cu puţine excepţii), cele de titluri academice, de grade militare; abrevierile pronumelor de politeţe *(d-sa, d-ta, d-voastră)*, ale indicaţiilor bibliografice; unele simboluri şi unităţi de măsură (v. § 248), precum şi abrevierile folosite ca substantive comune: *aprozar, plafar, gostat* = gospodărie agricolă de stat;

b) cu literă **mare**: 1. abrevierile într-o singură literă în cazul punctelor cardinale: *E, N*, al unor simboluri: *C, T* şi al numelor proprii: *I. L.* Caragiale; 2. iniţiala prescurtărilor în grupuri de litere, la simboluri de felul *Cl, He* sau la nume proprii ca: *Al.* Macedonski, *Şt. O.* Iosif; 3. iniţiala termenilor componenţi ai denumirilor geografice, de întreprinderi, instituţii, organizaţii: *U.R.S.S* (sau, cu abreviere parţială: *R.P.* Polonă), *C.F.R., P.T.T.R.* = **P**oştă, **T**elefon, **T**elegraf, **R**adio;

Scanned with OKEN Scanner

4. întreaga abreviere sau numai prima ei literă la abrevierile din inițiale și fragmente: *ADAS* sau *Adas*; 5. numai prima literă a abrevierilor formate din fragmente ale cuvintelor: *Aprozar*, *Plafar* (ca nume proprii de magazine) sau din abrevieri și cuvinte întregi: *Romarta;* 6. abrevierile *N.B.*, *P.S.*; 7. inițiala formulelor de politețe ca: *D-sa*, *D-ta*.

§ 251. Abrevierile din § 248 b, c, d, f, g se folosesc numai în scris. În locul fiecăreia dintre ele se citește cuvîntul întreg reprezentat prescurtat.

Abrevierile numelor de persoană (§ 248 e) se folosesc mai rar în vorbire (v. *I. L. Caragiale*) și sînt îngăduite în general cu condiția de a nu da naștere la echivoc. Dacă în cazul unor personalități (care s-au și semnat uneori cu numele parțial prescurtat) ca: *B. P. Hasdeu*, *Șt. O. Iosif*, *C. Negruzzi*, se știe (sau trebuie să se știe) că *B. P.* = *Bogdan Petriceicu*, *O.* = *Octavian*, iar *C* = *Costache*, în situații comune ca: *B. Georgescu*, *O. Ionescu*, *C. Popescu* prescurtările sînt permise numai în împrejurări particulare, cînd cel ce citește (semnătura unei scrisori, de exemplu) are cunoștință despre numele întreg purtat de persoana respectivă (că e vorba de *Barbu Georgescu*, nu de *Bogdan;* de *Oscar Ionescu*, nu de *Octavian;* de *Calistrat Popescu*, nu de *Costache*). Este recomandabil ca numele feminine de persoană (propriu-zis, prenumele) să nu fie prescurtate, de pildă: *Elena Nicolau*, *Maria Olteanu*, *Paula Rădulescu*, *Teodora Savu*.

Simbolurile matematice și fizice pot fi citite ori rostite ca atare sau nu, după uzajul din știința respectivă. De exemplu, formula $sin^2x + cos^2x = 1$ se citește ori se spune atît: „sin pătrat de x plus cos pătrat de x egal unu", cît și: „sinus pătrat de x plus cosinus pătrat de x egal unu". Formula spațiului, dată în nota de la p. 81, se poate citi sau rosti și: „es egal ve ori (înmulțit cu) te". În general, acolo unde e posibil, se preferă abrevierile.

Într-o formulă chimică simbolizată se citesc cuvintele reprezentate; formula acidului sulfuric, de exemplu: H_2SO_4 se citește: „hidrogen doi, sulf, oxigen patru".

În cazul abrevierilor de unități de măsură se citește cuvîntul prescurtat (v. exemplul din nota de la p. 81).

Abrevierile denumirilor de întreprinderi, de instituții se pot folosi și în vorbire (citite sau rostite ca atare), cu condiția ca interlocutorul să le cunoască semnificația: *C.A.P.* = „ceape" (ce-a-pe), *C.F.R.* = „cefere", *I.D.E.B.* = „ideb". Unele s-au asimilat substantivelor: *Aprozar* (sau *aprozar*), *Plafar*, *Romarta*.

Abrevierile, integrale sau parțiale, ale numelor de țări pot fi folosite și în vorbire (nu însă în împrejurări oficiale, în exprimarea

Scanned with OKEN Scanner

pretenţioasă): *R. D. G.* = „redege" (Republica Democrată Germană), *R. P. Polonă* = „repe" Polonă.

NOTĂ. Pentru abrevieri, v. şi § 23 d, 266—268.

VII

SEMNELE ORTOGRAFICE

§ 252. Semnele ortografice sînt pauza albă (grafică), cratima (sau liniuţa de unire), punctul şi apostroful. Fiecare are o întrebuinţare specifică, dar primele două, parţial şi al treilea, se opun apostrofului prin funcţia lor principală comună — de d e l i m i t a r e: pauza albă, cratima, uneori şi punctul sînt folosite î n t r e cuvinte sau î n t r e porţiuni de cuvinte pentru a le delimita unul de altul, una de alta, în timp ce apostroful marchează anumite particularităţi individuale şi accidentale de rostire a unui cuvînt. Totodată, primele două se diferenţiază unul de celălalt prin felul sau gradul l e g ă t u r i i dintre ceea ce separă fiecare în scris: legătura dintre elementele pe care le desparte cratima este mai strînsă decît aceea pe care o evocă forma cuvintelor delimitate prin pauză albă (de unde, denumirea mai veche şi mai cunoscută a cratimei — liniuţă de unire).

PAUZA ALBĂ (GRAFICĂ)

§ 253. Pauza albă este un semn ortografic negativ: spaţiul liber (l i p s a de semne grafice) într-un şir scris este un semnal că în acel loc s-a terminat un cuvînt şi urmează altul.

În lanţul vorbirii, cuvintele se succed după legăturile logice şi gramaticale dintre ele. Într-un grup cu legături mai s t r î n s e, cuvintele alăturate se rostesc f ă r ă pauză între ele, silabă după silabă, ca şi cum ar fi un singur cuvînt; de exemplu: *să vină repede* = /săvinărepede/. Din această cauză, sunetele finale şi cele iniţiale, în succesiune, se influenţează reciproc, aşa cum se influenţează sunetele alăturate din cuprinsul unui cuvînt. De exemplu, /n/ final se pronunţă /m/ înainte de un /p/ iniţial: *tăiat în piatră* = /tăjatîmpiatră/, exact cum se întîmplă în interiorul cuvintelor: *împietrit* = /împietrit/, cuvînt derivat, *în-* + *piatră*. Scrierea nu notează însă decît schimbări fonetice care se petrec în cuprinsul cuvîntului (cu o singură excepţie, marcată de cratimă; v. § 255 şi urm.).

Pauza albă este semnul cu ajutorul căruia scrierea reproduce forma cuvintelor fără modificările fonetice la contactul dintre ele, ca şi cum

fiecare cuvînt ar fi rostit de sine stătător, cu p a u z ă r e a l ă înainte şi după el: [pauză] *tăiat* [pauză] *în* [pauză] *piatră* [pauză], adică: /tăiat/, /în/, /piatră/. Ea poate stabili diferenţe care în vorbire rezultă doar din context sau din situaţia în care are loc comunicarea; să se compare: *e*[ ]*dereglat* („e defect") şi *e*[ ]*de*[ ]*reglat* („trebuie reglat"), comunicări rostite identic: /iedereglat/; sau: *a*[ ]*venit*[ ]*odată* („cîndva") şi *a*[ ]*venit* [ ]*o*[ ]*dată* („o singură dată"), rostite: /avenitodată/.

Pauza albă concretizează aplicarea cea mai răspîndită a principiului sintactic, potrivit cu care scrierea delimitează cuvintele după sensul lor lexical şi după valorile lor gramaticale (v. § 18).

CRATIMA

§ 254. Cratima, [-], ca semn ortografic, se foloseşte în scrierea cuvintelor conjuncte, în scrierea unor cuvinte compuse, în unele abrevieri, la despărţirea cuvintelor în silabe şi, rar, pentru separarea unui prefix de tema de bază, pentru separarea sufixelor, a desinenţelor şi a articolelor la unele cuvinte compuse din abrevieri ori pentru redarea unor porţiuni izolate din forma cuvintelor.

§ 255. Sînt conjuncte din punct de vedere ortografic, deoarece fac corp comun în rostire şi se scriu separate prin cratimă, nu prin pauză albă (grafică):

a) cuvintele care în lanţul vorbirii formează o s i l a b ă c o m u n ă: **mi-a** *dat*, **v-ar** *da*; **c-aş***tept*, **de-a***tunci*; ***un*de-ai** *fost*, ***în*tră-n** *casă*; *floare-al**bastră*, *vi**ne-n**dată*;

b) cuvintele n e a c c e n t u a t e în poziţie e n c l i t i c ă (aşezate după un cuvînt accentuat de care se leagă fonetic şi gramatical), indiferent dacă la contactul dintre ele se realizează sau nu o silabă comună: *ádu*-**mi**, *aducîndu*-**ne**.

Cratima separă deci cuvinte strîns legate fonetic în vorbire, această funcţie a ei reprezentînd un caz specific de aplicare a principiului sintactic în ortografia limbii române.

Cuvintele conjuncte cu silabă comună

§ 256. Rostirea într-o silabă la întîlnirea sfîrşitului unui cuvînt cu începutul cuvîntului următor, marcată în scris de cratimă, este singura modificare fonetică la contactul dintre cuvinte reprezentată de ortografia în vigoare.

§ 257. Silaba comună poate proveni:

a) din rezolvarea (desfiinţarea) unui h i a t, la întîlnirea sfîrşitului vocalic al unui cuvînt cu începutul vocalic n e a c c e n t u a t al cuvîntului următor: 1. prin transformarea vocalei finale în semivocală:

Scanned with OKEN Scanner

și ai mei = **și-ai** *mei*, *de o zi* = **de-o** *zi*, *pe un drum* = **pe-un** *drum*; *te aștept* = **te-aș***tept*; *cine o fi* = *cine-o' fi*; *floare albastră* = *floare-albastră* (dar numai: *și ái, únde áflă, de ós, pe únul, te ápără*, cu a doua vocală în hiat accentuată, neîngăduind silabă comună); 2. prin dispariția uneia dintre vocale: *că am dat* = **c-am** *dat*, *că o văd* = **c-o** *văd*, *cu un om* = **c-un** *om*; *să aștept* = **s-a***ștept*; *intră în casă* = *intră-n casă*; *vine îndată* = *vine-ndată* (dar numai: *că ám, să ápere, că ómul, cu únul, vine încă*, deoarece a doua vocală în hiat este accentuată și nu îngăduie silabă comună);

b) din cuprinderea unui cuvînt neaccentuat într-o silabă străină tot neaccentuată, finală sau inițială, f ă r ă să fi existat hiat: **să-mi** *spui*, *pentru* **a-ți** *da* (silabe rezultate din *să* + *mi*, *a* + *ți*, nu din *să* + *îmi*, *a* + *îți*, *î-* fiind un sprijin fonetic apărut tîrziu); **l-am** *văzut*, **l-a***ștept* (dar numai *îl ám, îl ápăr*, cu *a-* accentuat, neîngăduind silabă comună).

§ 258. Sînt în mod o b l i g a t o r i u conjuncte cu silabă comună (în sensul că rostirea fără silabă comună nu e îngăduită):

a) formele neaccentuate ale p r o n u m e l u i personal și reflexiv, în următoarele împrejurări:

1. ori de cîte ori se pot rosti în aceeași silabă: — dativ + acuzativ: **mi-l** *dă*, **ți-o** *cere*, **i-i** *cere*, **și-i** *spală*, **ne-o** *ia*, **v-o** *aduce*; — dative etice: **mi-ți** *ia* (dar: *mi le dă, ți se pare, i se spune*, cu pronumele libere, pentru că nu fac și nu pot face silabă comună);

2. ori de cîte ori precedă un auxiliar cu început vocalic: **mi-am** *scris*, **ți-ar** *da*, **l-a** *văzut*, **ne-ar** *aduce*, **v-am** *spus*, **le-o** *fi*;

3. ori de cîte ori se pot rosti într-o silabă cu conjuncțiile *că*, *să* și cu prepoziția *a* (prime cuvinte): **că-mi** *ceri*, **că-i** *cunosc*; **să-mi** *ceri*, **să-i** *cunosc*; *pentru* **a-mi** (**a-ți**, **a-i** etc.) *aduce* (dar: *că ne ceri, să le cunoști; pentru a vă aduce, spre a o informa*, fără posibilitate de silabă comună); sînt însă considerate corecte variantele paralele: *că o văd* și **c-o** *văd*, *să o văd* și **s-o** *văd* (se scrie uneori și: *că îl văd, să îl văd*, fără a se rosti astfel);

b) formele verbului *a fi*: *i* = „este" și *s* = „sînt": **nu-i** *bun*, *dacă-s buni*;

c) prepoziția compusă **de-a** în locuțiuni ca **de-a** *dreptul* și prepozițiile *dintru, întru, printru* urmate de *un, o* sau chiar, prin excepție de la norma generală, de cuvinte cu început vocalic accentuat: *unul, una, altul, alt, alta, altă, însul, înșii, însa, însele*: *dintr-o dată*, *printr-un nor*, *dintr-una într-alta*, *într-însul* etc., precum și aceleași prepoziții în locuțiuni ca: *dintr-adins*, *într-adevăr* (v. § 179 b).

§ 259. În alte împrejurări decît cele din § 258, cînd rostirea într-o silabă este posibilă, realizarea silabei comune este f a c u l t a t i v ă. De exemplu, în variantele: *de a mea, pe o carte, de atunci, că aștept, să înțeleg, la început, unde a fost, intră în casă, floare albastră, vine îndată*, fără silabă comună, cu hiat, modul de scriere este cel recomandabil în

Scanned with OKEN Scanner

general şi corespunde rostirii pretenţioase. În variantele paralele cu primele: **de-a** *mea*, **pe-o** *carte*, **de-atunci**, **c-aştept**, **să-nţeleg**, **la-nceput**, *un*de-**a** *fost*, *in*tră-**n** *casă*, *floa*re-**al***basră*, *vi*ne-**n***dată*, cu silabă comună, modul de scriere este posibil, chiar în versuri, dar nu e recomandabil în texte ştiinţifice, tehnice, administrative, deoarece reproduce un mod de rostire caracteristic în general vorbirii familiare şi populare. În cazuri ca acestea, cu silabă comună neobligatorie, cratima marchează tempoul mai rapid al vorbirii; să se compare: *O vale adăposteşte aproape întregul sat* (15 sil.), cu: *O va*le-a*dă*pos*teş*te-a*proa*pe-n*tregul sat* (12 sil.).

Cuvintele conjuncte enclitice

§ 260. Pot fi conjuncte enclitice următoarele categorii de cuvinte neaccentuate:

a) formele neaccentuate ale pronumelui personal şi reflexiv: 1. de dativ: *oferă*-**ne**, *aducîndu*-**şi**, *asúpră*-**le**; 2. de acuzativ: *iát*-**o**, *văzîndu*-**se**; 3. de dativ + de acuzativ (deci două enclitice): *oferă*-**ni-le**, *aducîndu*-**şi-o**, *páre*-**mi-se**;

b) auxiliarele verbale la unele forme inversate, fără sau cu pronume neaccentuate intercalate: 1. la perfect compus: *auzít*-**a**, *auzítu*-**mi-a**, *auzítu*-**m-a**, *auzít*-**o-ai**, *auzítu*-**mi-le-a** (cu trei enclitice); 2. la viitor: *auzi*-**va**, *auzi*-**te-va**; 3. la optativ prezent: *auzíre*-**ar**, *fi*-**ar** (cu infinitivul lung fără pronume intercalat), *auzi*-**ţi-ar**, *auzi*-**te-ar**, *auzi*-**ţi-le-ai** (în urări, imprecaţii);

c) adjective posesive care însoţesc substantive nearticulate nume de persoane apropiate vorbitorului (îndeosebi rude) şi care îşi pierd accentul: *tátă*-**meu**, *sóră*-**ta**, *bunícă*-**sa**.

§ 261. Au poziţie constant enclitică (deci topică fixă, obligatorie) formele neaccentuate ale pronumelui personal şi reflexiv în următoarele tipuri de construcţii:

a) gerunziu + pronume în dativ sau (şi) acuzativ: *ascultîndu*-**mi**, *ascultîndu*-**se**, *ascultîndu*-**mi-le**;

b) perfect compus, optativ prezent şi optativ perfect + pronumele feminin în acuzativ *o*: *a ascultát*-**o**, *ar ascultá*-**o**, *ar fi ascultát*-**o**;

c) conjunctiv prezent persoana a III-a sg. şi pl. fără *să*, cu valoare concesivă sau de imperativ + pronume în dativ sau (şi) acuzativ: „*Fericeáscă*-**l** scriitorii, toată lumea *recunoáscă*-**l**...", M. Eminescu, *Scrisoarea I*; „Ei, *tácă*-**vă** gura de-acum, zise Flămînzilă", I. Creangă, *Povestea lui Harap Alb*; *fácă*-**i-se** *vóia*;

d) substantiv, adjectiv, prepoziţie sau locuţiune prepoziţională (acestea din urmă, construite normal cu genitivul) + dative posesive: *firea*-**vă**, *blînda*-**vă** *fire*; *asúpră*-**ne**, *împotrivă*-**le**, *în júru*-**i**.

Scanned with OKEN Scanner

§ 262. Neconstant enclitice sînt categoriile de cuvinte din § 260, în condiţiile următoare:

a) Formele neaccentuate ale pronumelui personal şi reflexiv au topică liberă (proclitică sau enclitică) faţă de un verb accentuat la: 1. indicativ prezent: *mi se páre* şi *páre*-**mi-se**, *te róg* şi *rógu*-**te**; 2. viitor şi viitor anterior + *o*: *o va vedeá* şi *va vedeá*-**o**, *o va fi văzút* şi *va fi văzút*-**o**; 3. imperativ: *te dú cu bine* şi *dú*-**te** *cu bine* sau, negativ: *nú te dúce, nú-ţi piérde fírea.*

b) Auxiliarele verbale au topică liberă, apărînd ca enclitice în vorbirea populară, în cea familiară şi în cea arhaică ori în versuri, cu valori afective, la formele menţionate în § 260 b.

c) Adjectivul posesiv devine conjunct în mod facultativ, în vorbirea familiară şi în cea populară şi în condiţiile arătate în § 260; cf.: *sóra meá* şi *sóră*-**mea**.

Grupuri de cuvinte conjuncte şi cuvinte unice paralele

§ 263. Un grup de cuvinte conjuncte poate fi alcătuit din aceleaşi sunete în aceeaşi succesiune ca un singur cuvînt. Cînd seamănă şi din punctul de vedere al poziţiei accentului sau al lipsei lui, grupul conjunct şi cuvîntul paralel sînt omofone (se rostesc la fel): **într-úna** *din zile*, faţă de *a cítít* **întrúna**; **alége-ţi** *tú*, dar *vói (să)* **alégeţi** (accentuate); **l-a** *dús* şi **la** *gárá; símt* **c-am** *obosít*, dar *sînt* **cam** *obosít* (neaccentuate).

Cînd grupul de cuvinte conjuncte nu are accent, iar cuvîntul paralel este accentuat, asemănarea dintre ele este parţială, cazurile nu mai sînt omofone: **i-a** *dát*, faţă de **iá** *cártea; s-a întórs*, dar *locuínţa* **sá**; **i-ar** *dúce* şi *dúce* **iár**.

Situaţii de felul celor menţionate mai sus se dau în *Indexul de cuvinte.*

NOTĂ. Pentru scrierea cuvintelor conjuncte, v. şi § 23 c, 65, 68, 73, 77, 79, 81, 89, 92, 95, 135.

Folosirea cratimei în celelalte situaţii

§ 264. Folosirea cratimei în scrierea cuvintelor compuse, la despărţirea cuvintelor în silabe şi pentru separarea unor prefixe de tema de bază este descrisă în capitolele respective (v. § 166, 169, 172, 174. 179, 182, 186, 127—135, 141).

§ 265. Cratima se foloseşte în abrevieri de pronume sau de formule de politeţe cu pronumele real întreg, ca: *d-ta (dumneata), D-ta (Domnia ta), d-sa (dumneasa), D-sa (Domnia sa)* etc. şi în abrevieri de puncte cardinale de felul: *N-V (nord-vest*, substantiv) etc.

În cuvintele compuse din abrevieri alcătuite din iniţialele componentelor sau din iniţiale şi fragmente ale componentelor (v. § 249), cratima separă uneori sufixele, desinenţele şi articolele de abreviere (dacă

Scanned with OKEN Scanner

aceasta nu se comportă în flexiune ca un substantiv feminin): *U.T.C.-ist, U.T.C.-ul, O.N.T.-ului, C.A.P.-urile.* În exprimarea oficială, în presă, se preferă forma invariabilă a abrevierilor: *Conferința O.N.U.* (= Organizației Națiunilor Unite) *pentru Dreptul Mării.*

Cu ajutorul cratimei se pot reda porțiuni izolate din forma cuvintelor; de exemplu: *sg. în -ă, sufixul -aj* (v. îndeosebi *Indexul de cuvinte*).

PUNCTUL

§ 266. Ca semn ortografic, punctul se folosește în abrevieri.

Între cuvinte succesive abreviate prin inițiale, punctul înlocuiește pauza albă dintre aceleași cuvinte întregi: *a.c.* = *anul curent; e.n.* = *(al) erei noastre; ș.a.m.d.* = *și așa mai departe; C.F.R.* = *Căile Ferate Române.* Mai rar, el se substituie cratimei: *d.a.* = *după-amiază, P.S.* = *post-scriptum.*

§ 267. Se scriu cu punct însă numai anumite categorii de abrevieri:

a) abrevierile numelor de persoană (ale prenumelor, de obicei) cele uzuale în general, cele de titluri academice și de grade militare, indicațiile bibliografice și abrevierile unor formule de adresare: *I. Creangă; a.c., e.n., obs., acad., ing., prof., col., serg., p., v., vol., dv., tov.* (v. § 248);

b) abrevierile denumirilor unor întreprinderi, instituții etc., abrevierile, integrale sau parțiale, ale numelor de țări, formate numai din inițialele termenilor componenți: *C.E.C., C.F.R., I.D.E.B., O.N.U., P.T.T.R.; U.R.S.S., R.S.F. Iugoslavia* (v. § 249), situații în care se poate scrie și fără punct: *CEC, CFR, ONU.*

§ 268. Se scriu fără nici un semn ortografic:

a) simbolurile fizice, chimice, matematice în general, abrevierile unităților de măsură[1] și ale punctelor cardinale: H_2O, *F, cos; g, kg, m, cm, A, N, S, E, V* (v. § 248);

b) abrevierile denumirilor de instituții, de întreprinderi etc. alcătuite din: — inițiale și fragmente de cuvinte; de exemplu: *ADAS, UCECOM* = Uniunea Centrală a Cooperativelor Meșteșugărești; — fragmente de cuvinte: *Aprozar, Plafar;* — abrevieri și cuvinte întregi: *Gostat, Romarta* (v. § 249).

---

[1] Între simboluri matematice și fizice sau abrevieri de unități de măsură, punctul poate fi el însuși un simbol, dotat cu semnificația „înmulțit"; de exemplu: $s = v \cdot t$ înseamnă „spațiul este egal cu viteza înmulțită cu timpul" sau, mai scurt, „spațiu egal viteză *ori* timp"; iar $k \cdot \frac{m}{s^2} = N$ este o formulă care se citește „kilogram *ori (înmulțit cu)* metru pe secundă la pătrat egal newton".

§ 269. Apostroful, ['], marchează p i e r d e r i de sunete care caracterizează un mod particular de pronunțare a unui cuvînt: **Las'** *pe mine*, **Un'** *te duci?*

Situațiile și condițiile de folosire a apostrofului sînt următoarele:

a) Pierderile de sunete marcate de apostrof pot avea loc în o r i c e p a r t e a cuvîntului, nu numai la finală, ca în cazurile de mai sus, și reflectă: 1. un mod de rostire mai economic și mai puțin îngrijit, cu răspîndire în vorbirea familiară și în cea populară: **' Mneața!, Dom'le!, Sal'tare!, Scoal'!**; 2. o rostire alterată: **„Eș' du'ce, 'ne Iancule!"**; **„Un'e me'gem?"**, I. L. Caragiale, *Repausul duminical;* 3. o necesitate metrică în poezie, ca în versul, citat sub punctul *b*, din *Scrisoarea III* de M. Eminescu.

b) Cuvîntul cu pierdere de sunete marcat de apostrof nu este conjunct. La cuvintele conjuncte, scrise deci cu cratimă, pierderea de sunete este subordonată: 1. rezolvării unui hiat, deci, prin aceasta, rostirii într-o silabă: **v-am** *dat* (**v**[ă]-**am**), **c-aș***tept* (**c**[ă]-**aș***tept*), ***intră-n*** *casă* (***intră***-[î]**n** *casă*), ***vine-n***d*ată* (***vine***-[î]**n***dată*); 2. normei de scriere a cuvintelor neaccentuate enclitice: **„Înș***ir***-te**, mărgărite!", basm (***Înș****ir*[ă]-**te**), **„Ț***in***-te** bine, arhon postelnice!", N. Filimon, *Ciocoii vechi și noi* (***Ț****in*[e]-**te**).

În cazuri ca: **„Făr'** de bani, **făr'** de ciocoi", V. Alecsandri, *Cîntec haiducesc;* **„Las'** că v-am găsit eu ac de cojoc", I. Creangă, *Povestea lui Harap Alb;* **„Pîn'** ce izvorăsc din veacuri stele una cîte una [...]" M. Eminescu, *Scrisoarea III*, pierderile de sunete nu rezultă din rezolvarea unui hiat, ca urmare nu se produce o silabă comună, iar *de*, *că* și *ce*, de după, respectiv, *făr'*, *las'*, *pîn'*, nu sînt cuvinte enclitice (cuvinte neaccentuate așezate după cuvîntul accentuat de care se leagă fonetic și gramatical): *făr*[ă] *de* este o prepoziție compusă, cu ambii termeni neaccentuați în vorbire; *pîn*[ă] *ce* este o locuțiune conjuncțională, tot fără accent; iar *că* este o conjuncție care ține de propoziția subordonată *că v-am găsit eu ac de cojoc*, nu de regenta reprezentată prin *Las'*.

c) Apostroful este un semn pentru un s i n g u r cuvînt, nu î n t r e cuvinte. De aceea, cînd lipsa de sunete se produce la începutul sau la sfîrșitul cuvintelor, apostroful este precedat și, respectiv, urmat de pauză albă după și înainte de alt cuvînt: *mai* **'nainte, pîn'** *la el*, **tovarășu'** *Ionescu* (în ultimul caz, apostroful marchează lipsa articolului *-l*)

Scanned with OKEN Scanner

VIII

SEMNELE DE PUNCTUAȚIE

§ 270. O comunicare verbală nu capătă înțeles dacă nu se stabilesc anumite raporturi logice și gramaticale între cuvintele, grupurile de cuvinte, propozițiile și frazele care o compun. Asemenea raporturi sînt exprimate în primul rînd prin mijloace g r a m a t i c a l e: flexiunea, joncțiunea, topica etc., dar și prin cîteva mijloace f o n e t i c e: pauza, intonația, întreruperea cursului vorbirii. Pentru reprezentarea acestora, scrierea folosește punctuația.

P u n c t u a ț i a este un sistem de semne convenționale care au rolul de a despărți unitățile sintactice după raporturile stabilite între părți de propoziție, propoziții și fraze, corespunzător cu pauzele și cu intonația din vorbire.

Semnele de punctuație au deci un important rol s i n t a c t i c și l o g i c. În interiorul unui text, ele delimitează propozițiile și frazele independente, indicînd totodată caracterul lor enunțiativ, interogativ sau exclamativ. În cuprinsul propozițiilor și al frazelor, ele delimitează porțiunile care se află în raporturi mai puțin strînse sau între care nu există raporturi sintactice, servind uneori și la identificarea lor sau indicînd, unde e cazul, caracterul interogativ sau exclamativ al unităților izolate. Astfel, corespunzător cu pauzele și cu intonația pe care le marchează, ele contribuie la realizarea (și, pentru cel ce primește comunicarea, la dezvăluirea) legăturilor dintre părțile constitutive ale unei comunicări, la realizarea (și, în același fel, la dezvăluirea) intențiilor ei, — în consecință, la transmiterea (și la receptarea) corespunzătoare a unei comunicări scrise.

Faptul că într-un anumit loc din șirul scris este necesar un semn de punctuație nu exclude libertatea, din partea celui ce scrie, de a alege un anumit semn din două sau mai multe posibile în situația dată, cu întrebuințare în general asemănătoare. De exemplu, cele mai multe interjecții, vocativele și construcțiile incidente, lipsite de raporturi sintactice cu restul comunicării în care apar, se izolează în vorbire prin pauze; dar, pentru asemenea pauze după o interjecție și după un vocativ se poate pune fie virgulă (v. § 300 a, b), fie semnul exclamării (v. § 283 a, 285 c), iar construcțiile incidente pot fi despărțite prin virgulă (v. § 300 d), prin linie de pauză (v. § 313 c) sau prin paranteze (v. § 316 d; cf. § 230 — pentru construcțiile cu verb de declarație). Cel ce scrie are cîteodată libertate de interpretare încă mai mare; într-o împrejurare dată, el poate recurge la un semn anumit sau poate să nu folosească nici unul (v. § 303). Semnele de punctuație au, adeseori, și un rol s t i l i s t i c.

Scanned with OKEN Scanner

Spre deosebire de semnele ortografice, care separă cuvinte după sensul lor lexical şi după valorile lor gramaticale, independent de intonaţie şi de pauzele din vorbire, semnele de punctuaţie delimitează cuvinte, grupuri de cuvinte, propoziţii şi fraze corespunzător tocmai cu aceste realităţi fonetice. Dar, pentru că scrisul reprezintă în general o aproximare a vorbirii, semnele de punctuaţie reflectă realităţile amintite cu inconsecvenţe şi limite, asemănător cu felul nu totdeauna consecvent sau exact în care literele notează altă realitate fonetică, sunetele. De exemplu, nu orice pauză din vorbire este notată în scris (v. § 302 b), iar nuanţele intonaţiei exclamative rămîn nereprezentate grafic. Acelaşi semn, întrebuinţat în general ca indicator de pauze şi de intonaţii cu rol de delimitare, poate apărea şi cu alte funcţii: semnul întrebării şi semnul exclamării, însoţite sau nu de puncte de suspensie, suplinesc uneori o comunicare verbală (v. § 280, 287, 324), aşa cum cratima, ca semn de punctuaţie, două puncte, virgula şi linia de pauză înlocuiesc cîteodată fragmente de comunicare verbală (v. § 327 c, 312 e, 301, 313 d). Sînt semne de punctuaţie, ca linia de dialog, ghilimelele, parantezele, care nu au niciodată sau care nu au totdeauna legătură cu pauzele şi cu intonaţia din vorbire.

În ciuda inconsecvenţelor şi a limitelor de acest fel, scrierea nu poate da expresie corespunzătoare complexităţii gîndirii, stărilor sufleteşti şi manifestărilor de voinţă fără o punctuaţie riguroasă şi suplă totodată. Corectitudinea scrierii se realizează atît prin ortografie, cît şi prin punctuaţie.

PUNCTUL

§ 271. Punctul, [.], marchează pauzele m a r i, finale, care delimitează propoziţiile independente, cuvintele şi grupurile de cuvinte cu rol de propoziţie şi frazele independente intonate e n u n ţ i a t i v (în rostirea cărora tonul coboară la sfîrşitul comunicării). Cu această funcţie punctul se foloseşte astfel:

a) După p r o p o z i ţ i i independente enunţiative propriu-zise, precum şi după enunţiativele optative, dubitative şi potenţiale:

Se încheiase secerişul [.] *Se adunau snopii* [.] V. Pârvan, *Memoriale.*

— *Te-ai speriat tu...*

— *Nu* [.] *Mi-a vrut moartea...* Eugen Barbu, *Groapa.*

A. — Dorm tun... Cîte ceasuri ai?

N. — Trei fix [.] I. L. Caragiale, *C.F.R.*

Prinţule, în loc de plată

Aş pofti cîţiva curcani [.] Gr. Alexandrescu, *Vulpoiul predicator.*

Te-i fi ducînd după datorii pe marfă [.] M. Sadoveanu, *Baltagul.*

De, grabă mare n-ar fi [.] Eugen Barbu, *Groapa.*

Scanned with OKEN Scanner

b) După f r a z e care au ca principale propoziţii enunţiative propriu-zise sau enunţiative optative, dubitative şi potenţiale:

Acum se abătea iarăşi într-o ţară cu totul necunoscută, cu nume de sate şi de munţi pe care nu le mai auzise [.] *A făcut popasul obişnuit într-un sat căruia-i zicea Sabasa ş-a aflat ş-acolo urma oilor şi-a călăreţilor*[.] M. Sadoveanu, *Baltagul.*

Eu aş fi avut plăcerea să cinstesc cu dînsul ca şi cu dumneavoastră[.] M. Sadoveanu, *Baltagul.*

O fi de prin tîrgul Romanului, că-i îmbrăcat în straie nemţeşti[.] Em. Gîrleanu, *Înecatul.*

— Domnule de Marenne — răspunse Beizade Alecu — la dorinţa aceasta, Bîrlădeanul meu ţi-ar răspunde că aşa ceva nu se vede în ţara noastră [.] M. Sadoveanu, *Zodia Cancerului.*

c) După fraze independente care se încheie cu o propoziţie i n t e r o g a t i v ă i n d i r e c t ă:

Gheorghieş, copilul, are să-l întrebe ce i-a adus de la tîrg [.] M. Sadoveanu, *Duşmanii.*

d) La sfîrşitul propoziţiilor şi al frazelor enunţiative cînd textul se continuă cu propoziţii sau cu fraze independente care încep cu *şi* n a r a t i v (sugerînd înlănţuirea neîntreruptă a faptelor):

Apoi începem cu toţii a mînca[.] *Şi alţii ca alţii, dar eu ştiu că mi-am pus bine gura la cale, să-mi fie pe toată ziua*[.] *Şi-ndată ce m-am sculat de la masă, luîndu-mi rămas bun de la călcîie, fuga la scăldat.* I. Creangă, *Amintiri din copilărie.*

§ 272. Se pune punct după propoziţiile i m p e r a t i v e şi după frazele care au ca principale propoziţii imperative, cînd intonaţia imperativă este atenuată, fără caracter exclamativ:

Bine... Las-o aici[.] I. L. Caragiale, *Două loturi.*

Atunci, nu mai fi serios[.] Camil Petrescu, *Mitică Popescu.*

Nepoate Iorgule, fă ce mai ai de făcut şi vino să te odihneşti la noi[.] G. Galaction, *Papucii lui Mahmud.*

§ 273. Se poate pune punct la sfîrşitul unei fraze alcătuite dintr-o propoziţie exclamativă urmată de subordonate care fac să se piardă intonaţia exclamativă:

Ce n-aş fi dat să mă lase profesorii în pace, ca să învîrtesc degetele mari, unul împrejurul celuilalt, din ce în ce mai repede, din ce în ce mai încet, după cum lecţia curgea mai repede sau mai pe gîndite [.] B. Delavrancea, *Irinel.*

§ 274. Punctul se foloseşte în propoziţiile şi în frazele enunţiative f r a g m e n t a t e, a căror unitate e ruptă cu intenţii afective, pentru reliefarea fragmentului izolat prin pauza mai mare precedată de coborîrea tonului:

Scanned with OKEN Scanner

Călătorește confortabil[.] *Fără nici un risc.* Cezar Petrescu, *Întunecare.*

Ei scăpară sărind cu aripi de șindrilă[.] *Însă Manole muri prefăcîndu-se în fîntînă*[.] G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la începuturi pînă în prezent.*

Să descoperi unde-și ține aurul[.] *Că nu-l ține în ladă.* Camil Petrescu, *Un om între oameni.*

§ 275. Nu se pune punct după titlurile de opere literare, științifice, muzicale, inclusiv după cele care au aspect de propoziții enunțiative și interogative indirecte. Cînd însă acestea fac parte dintr-o comunicare de sine stătătoare care cuprinde referiri la un izvor citat și după care vorbirea nu mai continuă, la sfîrșitul lor se pune punct (v. indicațiile bibliografice din capitolul despre punctuație).

SEMNUL ÎNTREBĂRII

§ 276. Semnul întrebării, [?], marchează p a u z a de la sfîrșitul propozițiilor și al frazelor interogative independente (care constituie întrebări directe), indicînd caracterul lor interogativ. În cazul interogativelor totale (la care se poate răspunde cu *da* sau cu *nu*), semnul întrebării marchează și i n t o n a ț i a interogativă, ascendentă, opusă celei enunțiative, coborîtoare. Cu funcția de a indica întrebările directe, el se folosește în împrejurările următoare:

a) După p r o p o z i ț i i l e interogative propriu-zise și după interogativele cu caracter optativ, dubitativ și potențial:

Ce-o să faci [?] I. L. Caragiale, *O scrisoare pierdută.*

Tu așa ai face[?] M. Sadoveanu, *Frații Jderi.*

Mihai, oare să fi existînd strigoi[?] D. Zamfirescu, *Viața la țară.*

Ce să aibă [?] I. L. Caragiale, *În vreme de război.*

b) După f r a z e l e interogative, în care caracterul interogativ este dat de propoziția sau de propozițiile principale:

Cine ești, măi băiete, și ce dorești de la mine [?] N. Filimon, *Ciocoii vechi și noi.*

S-o omoare și pe asta, aupu ce-a asuprit ș-a pus în pămînt două femei[?] M. Sadoveanu, *Balaurul.*

Ce-ar fi dacă am îmbarca și vițelul [?] Jean Bart. *Fără permis de export.*

§ 277. Se pune semnul întrebării la sfîrșitul propozițiilor și al frazelor cu aspect interogativ prin care n u se cere de fapt o informație:

a) În vorbirea i n d i r e c t ă l i b e r ă, cînd cel ce scrie reproduce fără verb de declarație întrebările directe pe care și le pune altcineva (meditînd, deliberînd etc.):

Scanned with OKEN Scanner

Atunci îi răsări în minte Saşa, punîndu-şi o mănuşă. Chipul ei, chemat astfel de împrejurări, avu darul de a-l reînsufleţi. Era oare cu putinţă ca dînsa să plece fără să vrea să-l vadă[?] *Pentru ce această încercare la care voiau să-l supună* [?] *Oare nu era el o fire destul de statornică*[?] D. Zamfirescu, *Viaţa la ţară.*

b) După interogative r e t o r i c e — întrebări false, prin care vorbitorul subliniază o idee, o afirmaţie şi care au în realitate caracter enunţiativ (faptul pus sub semnul întrebării este prezentat propriu-zis ca adevăr incontestabil):

Nu ne-am întors noi după birja lor[?] *Birja lor nu s-a oprit aici*[?] *Nu s-a întors înapoi*[?] *N-am oprit noi birjarul care-i adusese*[?] I. L. Caragiale, *D-ale carnavalului.*

§ 278. Semnul întrebării se foloseşte în propoziţii şi fraze interogative f r a g m e n t a t e cu intenţii afective, într-o î n ş i r a r e de construcţii interogative, după i n t e r j e c ţ i i şi după construcţii i n c i d e n t e interogative, deci în situaţii în care raporturile sintactice dintre termenii comunicării sînt rupte sau în care nu există raporturi sintactice între cuvinte, cînd semnul întrebării poate fi urmat şi de literă mică:

a) După propoziţii şi fraze interogative f r a g m e n t a t e:

De ce te revolţi contra adevărului[?] *în contra dreptului?* ... I. L. Caragiale, *O scrisoare pierdută.*

Nu i-ai spus că l-am căutat [?] *că avem o afacere foarte importantă şi să ne aştepte?* I. L. Caragiale, *Inspecţiune.*

b) Într-o î n ş i r a r e de construcţii interogative:

Chiriac. — *Cum*[?] *cînd*[?] *unde*[?] *cine*[?] I. L. Caragiale, *O noapte furtunoasă.*

Ce vreau[?] *ce vreau*[?] *Ştii bine ce vreau.* I. L. Caragiale, *O scrisoare pierdută.*

c) După i n t e r j e c ţ i i cu caracter interogativ:

Ai [?] *Un' te duci?* I. L. Caragiale, *O scrisoare pierdută.*

Ţi-am spus că mi-e frică de trădare... Ei[?] I. L. Caragiale, *O scrisoare pierdută.* (În ambele exemple interjecţiile sînt propoziţii independente.)

Zău[?] *ia uită-te bine!* I. L. Caragiale, *O noapte furtunoasă.* (Interjecţia constituie o propoziţie din cuprinsul frazei, fără raporturi sintactice cu cea de a doua propoziţie.)

d) După construcţii i n c i d e n t e interogative:

Ce bine ar fi fost — nu este aşa, amice[?] *— să-mi fi adus eu mai de mult aminte de o aşa înţeleaptă învăţătură!* A. Odobescu, *Pseudokynegheticos.*

Scanned with OKEN Scanner

§ 279. După un enunț care are în același timp caracter interogativ și exclamativ se folosesc semnul întrebării și semnul exclamării, în ordinea priorității acordate unui aspect al comunicării sau celuilalt:

Și-acum voi ce v-ați oprit [? !] *Dați-i drumul la deal!* M. Preda, *Morometții.*

De ce nu moare omul cînd e fericit [!?] I. L. Caragiale, *O noapte furtunoasă.*

§ 280. Semnul întrebării se folosește în replicile mute, pentru a sugera nedumerirea, nevoia de explicații, care în dialog sînt indicate de mimică, de gesturi:

— *Ei da! și Costică...*

— [?] ...

— *Costică Arion...* I. L. Caragiale, *Amicul X...*

Cînd nedumerirea e însoțită de surpriză, de mirare etc., semnul întrebării este dublat de semnul exclamării:

— *Firește că nu este el de vină, zice d. Anghelache. El este o victimă a neglijenței altora.*

— [!?]

— *De cîtă vreme nu a fost controlat?* I. L. Caragiale, *Inspecțiune.*

§ 281. Dacă un titlu este considerat propoziție sau frază interogativă directă, se pune la sfîrșitul lui semnul întrebării:

Vei plînge mult sau vei zîmbi[?] L. Blaga, *Poemele luminii.*

SEMNUL EXCLAMĂRII

§ 282. Semnul exclamării, [!], marchează pauza care delimitează o comunicare sau un fragment de comunicare cu caracter exclamativ, deci și existența unei intonații exclamative, fără specificarea ei. Nuanțele intonației exclamative, prin care vorbirea dă expresie unor emoții și sentimente variate (frică, entuziasm, bucurie, plăcere, milă, durere, duioșie, tristețe, regret, indignare, revoltă etc.), nu pot fi reprezentate de scriere. Semnul exclamării deosebește doar ceea ce are caracter exclamativ în general de ceea ce nu are.

§ 283. Se pune semnul exclamării la sfîrșitul propozițiilor independente, al cuvintelor și al grupurilor de cuvinte cu funcție de propoziție independentă și la sfîrșitul frazelor independente — toate, intonate exclamativ:

a) După propoziții enunțiative, optative, dubitative și potențiale cu caracter exclamativ:

Ce uriaș e instinctul de conservare la cei stupizi și netrebnici[!] V. Pârvan, *Memoriale.*

Chiriac [!] *(scurt) M-am nenorocit* [!] I. L. Caragiale. *O noapte furtunoasă.*

Scanned with OKEN Scanner

Ei [!] *Ce e?* I. L. Caragiale, *O noapte furtunoasă.* (V. explicaţia din § 278 c.)

Corect [!] *De unde ştiu dumnealor că sînt corect?... Canaliile* [!] I. L. Caragiale, *Inspecţiune.*

Ce să fie? O fi luat-o şi el de lunea [!] Eugen Barbu, *Groapa.*

Ar fi păcat [!] I. L. Caragiale, *Două loturi.*

b) După fraze exclamative:

Numai un artist ca dumneata e în stare să găsească o asemenea idee[!] G. Călinescu, *Bietul Ioanide.*

§ 284. Semnul exclamării se pune la sfîrşitul unei propoziţii sau fraze imperative în care intonaţia imperativă este mai puternică:

Taci [!] *strigă crunt Lefter...* I. L. Caragiale, *Două loturi.*

Spune-mi, nu mă chinui [!] I. L. Caragiale, *O scrisoare pierdută.*

Ţine-l, coniţă, că mă dă jos cu tava [!] I. L. Caragiale, *Vizită...*

§ 285. Semnul exclamării se foloseşte în propoziţii şi fraze exclamative în care raporturile sintactice dintre termenii comunicării sînt rupte sau în care nu există raporturi sintactice, cînd după semnul exclamării se poate scrie şi cu iniţială mică (v. şi § 230):

a) În propoziţii şi fraze exclamative fragmentate în scopuri afective:

Ia aminte: trăim o zi memorabilă [!] *Un moment istoric!* Cezar Petrescu, *Întunecare.*

Aide, soro! aide, nene, pentru numele lui Dumnezeu[!] *că m-aţi omorît!* I. L. Caragiale, *25 de minute...*

b) Într-o înşirare de construcţii exclamative:

Licenţiat în drept[!] *tînăr eminent*[!] *irezistibil orator*[!] *caracter mare*[!] *idei generoase*[!] *Desigur, mi-am zis eu, iată un cetăţean de mare viitor.* I. L. Caragiale, *Tempora...*

c) După vocative şi interjecţii intonate exclamativ (v. şi § 283 a şi 300 a, b):

Ionel [!] *mamă* [!] *ce ai?* I. L. Caragiale, *Vizită...*

Tii[!] *păcat* [!] I. L. Caragiale, *D-ale carnavalului.*

A[!] *a*[!] *a* [!] *m-a apucat rău...* I. L. Caragiale, *D-ale carnavalului.*

Şi şart[!] *part*[!] *o pereche de palme fierbinţi peste urechile degerate.* I. L. Caragiale, *Cănuţă om sucit.*

d) După construcţii incidente cu caracter exclamativ:

Madam' Georgescu — fatalitate[!] — *nicăieri.* I. L. Caragiale, *Tren de plăcere.*

§ 286. Pentru a marca creşterea gradată a intensităţii vocii se folosesc mai multe semne de exclamare, în raport cu creşterea caracterului emotiv al comunicării:

— *Ionel*[!] *Ionel*[!!] *Ionel*[!!!] *Du-te dincolo, mamă; spargi urechile dumnealui!* I. L. Caragiale, *Vizită...*

Scanned with OKEN Scanner

§ 287. Semnul exclamării se foloseşte în replicile m u t e, pentru a sugera mimica, gesturile care exprimă o nedumerire, o surpriză, uimirea, mirarea etc. (pentru dublarea lui cu semnul întrebării, v. § 280):

— *Nu vrea să intre în combinaţie... Hotărît !... Cît n-am stat de capul lui !... Nu vrea şi pace !...*

— [!] I. L. Caragiale, *Amicul X...*

§ 288. Se pune semnul exclamării după o formulă de a d r e s a r e cu caracter exclamativ:

Cetăţeni[!!].

Săptămîna viitoare este o zi solemnă pentru oraşul nostru !!! I. L. Caragiale, *25 de minute.*

§ 289. Se pune semnul exclamării după un t i t l u cu caracter exclamativ:

Învins[!] Şt. O. Iosif, *Patriarhale.*

VIRGULA

§ 290. Virgula, [,], marchează p a u z a m i c ă, interioară, precedată de o uşoară ridicare sau coborîre a tonului, care delimitează cuvinte şi grupuri de cuvinte în cadrul propoziţiei şi propoziţii în cadrul frazei.

Multe dintre întrebuinţările virgulei pot fi îndeplinite şi de alte semne de punctuaţie, fiecare cu o nuanţă proprie peste înrudirea lor funcţională generală: linia de pauză, parantezele, punctul şi virgula, punctele de suspensie, uneori chiar două puncte (v. capitolele respective).

VIRGULA OBLIGATORIE

§ 291. Virgula este obligatorie în situaţii g r a m a t i c a l e determinate, în care cuvinte sau grupuri de cuvinte în cadrul propoziţiei şi propoziţii în cadrul frazei sînt delimitate de restul elementelor constitutive prin pauze interioare mici, corespunzător cu raporturile sintactice mai p u ţ i n s t r î n s e sau cu l i p s a de raporturi sintactice între elementele separate.

Virgula este obligatorie şi atunci cînd pauza mică şi intonaţia care precedă pauza substituie un predicat sau un verb copulativ.

În coordonare

§ 292. Se pune virgulă între părţi de propoziţie şi propoziţii coordonate prin j u x t a p u n e r e (urmate sau nu de determinări):

a) S u b i e c t e:

Şcoala [,] *presa* [,] *radioul* [,] *teatrul* [,] *conferinţele publice etc. sînt cel mai sigur mijloc de înlăturare a particularităţilor regionale.* I. Iordan, *Limba română contemporană.*

Scanned with OKEN Scanner

b) Nume predicative:

Deșteptăciunea sa e vioaie [,] *suplă* [,] *limpede.* M. Ralea, *Între două lumi.*

c) Atribute de același fel:

Știința unui deceniu [,] *chiar a unui an* [,] *chiar a unei luni e superioară științei deceniului* [,] *anului* [,] *lunii precedente.* G. Ibrăileanu, *Poezia nouă.*

În cazuri ca: *pantofi negri noi,* al doilea atribut determină întregul complex anterior, pauza este astfel anulată și între cele două atribute adjectivale nu se pune virgulă.

d) Complemente de același fel:

El vorbea cîteodată copleșit de amintiri[,] *de cuptorul plin cu pîini*[,] *de șuri cu saci de grîu*[,] *de cai*[,] *de harabale*[,] *de cîmpul lui Eliade.* G. Călinescu, *Enigma Otiliei.*

e) Propoziții principale:

Așadar creatorul selectează[,] *transfigurează ceea ce a selectat*[,] *transformă totul în ceva nou și foarte personal.* G. Ibrăileanu, *Creație și analiză.*

f) Propoziții subordonate:

Te-ai gîndit bine la rușinea de care ne acoperi[,] *de care te acoperi?* Camil Petrescu, *Jocul ielelor.*

Eu aș voi să-l ajut pe moș Costache[,] *să-l învăț cum să facă bine lucrurile.* G. Călinescu, *Enigma Otiliei.*

§ 293. Se pune virgulă între părți de propoziție și propoziții coordonate prin conjuncții. Fac excepție *și* copulativ și conjuncțiile disjunctive cînd apar la un singur termen coordonat, înaintea cărora virgula nu e îngăduită (v. § 302).

a) În coordonarea copulativă:

N-ai cum s-o ajungi, n-ai cum s-o alingi[,] *nici cu biciul*[,] *nici cu piatra* [,] *nici cu glonțul.* Z. Stancu, *Desculț.*

Nici nu-i ninge [,] *nici nu-i plouă.* Proverb.

Dar nu numai mijloacele de expresie sînt simple în strofele de mai sus[,] *ci și ideile* (...). G. Ibrăileanu, *Eminescu. Note asupra versului*

b) În coordonarea disjunctivă, cînd conjuncția se repetă la toți termenii:

Pleacă sigur, ori (fie, sau) cu trenul[,] *ori (fie, sau) cu avionul. Ori te poartă cum ți-e vorba*[,] *ori vorbește cum ți-e portul.* Proverb.

c) În coordonarea adversativă:

Limba română vorbită de un muntean mi se pare sobră[,] *dar rece; cea vorbită de moldoveni mai dulce și mai caldă* [,] *dar mai moale, mai feminină; în gura ardelenilor ea e energică* [,] *dar aspră.* S. Pușcariu, *Limba română, I.*

El pleacă [,] *însă eu nu.*

Scanned with OKEN Scanner

Nu desluşeam nimic în scunda încăpere [,] *dar un glas mă chema rîzînd, dinăuntru.* L. Blaga, *Hronicul şi cîntecul vîrstelor.*

Eu mi-am făcut un cîntec [,]

Şi n-aş fi vrut să-l fac. G. Coşbuc, *Cîntecul fusului.* (*Şi* este aici conjuncţie adversativă.)

d) În coordonarea conclusivă:

Cum am văzut, creaţia mare presupune conceperea individului în raporturile lui cu realitatea, adică o gîndire ştiinţifică [,] *deci o invazie a elementului neartistic.* G. Ibrăileanu, *Creaţie şi analiză.*

Nu s-ar mai fi auzit nimic. Şi ei îi plăcea muzica[,] *deci trebuia să rămînă la locul lui.* D. R. Popescu, *Mări sub pustiuri.*

În subordonare

§ 294. Se pune virgulă pentru pauza mică precedată de intonaţie ascendentă, care se face între o regentă şi o subordonată juxtapusă:

Ai ceva de spus [,] *spune.* M. Sadoveanu, *Baltagul.*

N-ai plătit [,] *te execut. Tu mă ştii.* Eugen Barbu, *Groapa.*

§ 295. Se face pauză mică precedată de ridicarea tonului şi, corespunzător, se pune virgulă după construcţiile infinitivale, gerunziale şi participiale de felul:

Şi pînă a nu răsări soarele [,] *gospodăria lui şi tot satul cu ea s-au zvîrcolit în flăcări.* G. Galaction, *La Vulturi!*

Şi mergînd el mai departe [,] *iaca se întîlneşte c-un om ce venea de la tîrg c-o gîscă în braţe.* I. Creangă, *Dănilă Prepeleac.*

Obosit de atîtea cercetări zadarnice [,] *hotărîsem să-mi ard manuscrisul* (...). N. Filimon, *Ciocoii vechi şi noi.*

§ 296. Se izolează prin pauze mici precedate de ridicarea tonului — iar în scris, prin virgule — atributele explicative, însoţite sau nu de determinări, şi propoziţiile atributive explicative:

Poteca [,] *rar umblată* [,] *mă afunda în tufişuri jilave.* Cezar Petrescu, *Năluca.*

Centrul de greutate al capului [,] *care este cel mai stabil* [,] *se află în treimea anterioară a bazei craniului.* Gh. Ghiţescu, *Anatomie artistică.*

§ 297. Se izolează prin pauză mică precedată de o uşoară ridicare a tonului — iar în scris, prin virgulă — apoziţiile explicative, simple sau dezvoltate, precum şi propoziţiile apozitive, cu sau fără determinări:

Era vorba de un copil [,] *un băieţel.* M. Sadoveanu, *Mormîntul unui copil.*

Moş Andrei [,] *un frate al bunicului* [,] *era singurul rămas dintre cei vechi.* M. Sadoveanu, *Moşul.*

Scanned with OKEN Scanner

Ai să vezi că bătrînul nu face iarna foc să-l tai în cutare sobă [,] *ceea ce înseamnă că-i e frică să nu-i ardă bănetul ascuns prin apropiere.* G. Călinescu, *Enigma Otiliei.*

§ 298. Se izolează prin pauză mică precedată de ridicarea tonului — iar în scris, prin virgulă — propoziţiile concesive, precum şi propoziţiile consecutive care nu sînt introduse prin *de* imediat după predicatul regentei:

Oricare-ar fi sfîrşitul luptei [,]
Să stai luptînd, căci eşti dator. G. Coşbuc, *Lupta vieţii.*

M-a salutat cum scrie la regulament [,] *deşi-şi pusese în grabă straie albe şi curate* (...). M. Sadoveanu, *Cocostîrcul albastru.*

Ediţia de capitală s-a epuizat în cîteva momente [,] *aşa că am fost siliţi să tragem încă o mie de exemplare.* I. L. Caragiale, *Reportaj.*

Şi tot ninsoare şi pîclă pînă-n pămînt [,] *de nu se vedea om pe om alăturea fiind.* I. Creangă, *Amintiri din copilărie.*

§ 299. Se despart prin virgulă, corespunzător cu pauzele mici precedate de ridicarea tonului, complementele şi propoziţiile circumstanţiale cu un corelativ în regentă:

În ciuda anilor [,] *tot tînăr a rămas.*

Fiecare soldat crede că acolo unde e el[,] *acolo e toiul luptei.* M. Preda, *O oră din august.*

Pe cît îi de mititel [,] *pe atîta-i de iute.* M. Sadoveanu, *Împărăţia apelor.*

Cum se risipeşte mireasma în aer[,] *aşa s-au dus toate.* M. Sadoveanu, *Baltagul.*

În situaţia elementelor fără raporturi sintactice cu restul comunicării

§ 300. Se izolează prin virgule, corespunzător cu pauzele mici din vorbire, elementele constitutive fără relaţii sintactice cu restul comunicării:

a) Vocativele, urmate sau nu de determinări (v. şi § 285 c):

Mamiţo[,] *nu ţi-am spus că nu se zice marinel?* I. L. Caragiale, *D-l Goe.*

Lasă-l jos[,] *măi Marine*[,] *că e păcat de el, moare.* I. Al. Brătescu-Voineşti, *Puiul.* [Interjecţia şi vocativul formează o unitate.]

Bine v-am găsit[,] *oameni buni!* M. Sadoveanu, *Neamul Şoimăreştilor.*

b) Interjecţiile (v. şi § 285 c):

A [,] *a* [,] *devii periculos...* Camil Petrescu, *Mitică Popescu.*

Deschideţi [,] *măi* [,] *vagoanele!* T. Popovici, *Străinul.*

Unde-i căraţi [,] *hai?* T. Popovici, *Străinul.*

Scanned with OKEN Scanner

c) Adverbele de afirmaţie şi de negaţie.

— *A ! zic eu, şi dumnealui ?*

— *Da* [,] *da* [,] *dumnealui !* I. L. Caragiale, *Vizită...*

Nu [,] *uite ce susţine Farfuridi, n-ai înţeles*(...). I. L. Caragiale, *O scrisoare pierdută.*

d) Cuvintele şi construcţiile incidente (v. şi § 313 c, 316 d): *Băieţi*[,] *zic*[,] *direcţia încotro a luat-o pistolarul am stabilit-o, dar cam cînd ?* M. Preda, *O oră din august.*

Venise să ne împuşte el pe noi, dacă[,] *vedeţi dumneavoastră*[,] *n-am fi stat sub ploaia de bombe şi am fi luat-o la fugă.* M. Preda, *O oră din august.*

e) Virgula este obligatorie, ca mai sus, după formulele de adresare din scrisori şi din cereri (v. § 230 b).

În elipsa predicatului sau a numelui predicativ

§ 301. Cînd semnalează elipsa unui predicat sau a unui nume predicativ, pauza interioară trebuie marcată prin virgulă (sau prin alt semn v. § 312 e şi 313 d):

Generalii arătau monitorilor să înveţe „d-aici pînă aici" ; monitorii [,] *primilor; primii* [,] *şcolarilor.* B. Delavrancea, *Domnul Vucea.*

El [,] *mut, posomorît.* Eugen Barbu, *Groapa.*

VIRGULA NEÎNGĂDUITĂ

§ 302. Nu se pune virgulă în situaţii gramaticale determinate, în care natura raporturilor sintactice, mai strînse, nu îngăduie în general pauza:

a) Între termenii coordonaţi legaţi prin *şi* copulativ sau printr-o conjuncţie disjunctivă care apare numai la ultimul termen:

Dintre toate, maiorul alege o trîmbiţă şi o tobă. I. L. Caragiale, *Vizită...*

Dumneata cercetezi şi numeri marfa şi pui banii pe masă. M. Sadoveanu, *Baltagul.*

Era un obosit, un sfios sau un mîndru. Mateiu I. Caragiale, *Craii de Curtea Veche.*

Se oprise sau nu se oprise ? M. Preda, *O oră din august.*

În cazuri ca: *Mi-am făcut un palton, care mă costă 1500 de lei* [,] *şi un rînd de haine* (Al. Graur, *Mic tratat de ortografie*), virgula înainte de *şi* copulativ e cerută de pauza care izolează atributiva explicativă *care mă costă 1500 de lei.*

Înainte de *şi* copulativ, îndeosebi cînd propoziţiile coordonate succesive sînt mai lungi, tonul coboară puţin şi se face o pauză scurtă, nemarcată în scris:

Scanned with OKEN Scanner

Aveau toți o pîlpîire de curiozitate în privire [pauză] *și nici unul nu părea să fie îngrijorat de soarta bateriei, afară, poate, de ofițer.* M. Preda, *O oră din august.* (V. și exemplul din *Baltagul.*)

Înainte de *și* adverbial (accentuat) însă pauza dintre termenii coordonați, distinctă, se notează prin virgulă:

Sînt împărați ai peștilor și la Bistrița [,] *și la Moldova* [,] *și la Siret.* M. Sadoveanu, *Împărăția apelor.*

b) Între subiect și predicat (neseparate de o construcție explicativă sau incidentă), între subiectivă și regenta ei, între predicativă și regenta ei, indiferent de topică:

O pornise pe jos Andrei Rizescu. I. Al. Brătescu-Voinești, *În lumea dreptății.* (Se scrie însă: *Andrei Rizescu* [,] *obosit* [,] *o pornise pe jos;* sau: *O pornise pe jos* [,] *probabil* [,] *Andrei Rizescu.*)

Cine-mparte parte-și face. Proverb.

Lumea-i cum este (...). M. Eminescu, *Scrisoarea II.*

Chiar dacă între subiect și predicat, cînd primul are mai mulți determinanți neizolați, se face o pauză mică precedată de o ușoară ridicare a tonului, virgula nu e îngăduită, ceea ce se întîmplă uneori și între subiectivă și regenta ei (cf. mai jos, punctul *g*).

Altă casă mai mare și mai cuprinsă [pauză] *era casa lui Păun Ozun, unul din ginerii lui Dănăilă.* G. Galaction, *La Vulturi!*

Cine sapă groapa altuia [pauză] *cade singur în ea.* Proverb.

c) Între atributul determinativ, atributiva determinativă și regentul lor:

Centrul de greutate al trunchiului este situat pe axul longitudinal care unește axele articulațiilor umerilor și șoldurilor. Gh. Ghițescu, *Anatomie artistică.* [Fraza conține și șase atribute determinative.]

d) Între complementul direct și indirect sau propoziția corespunzătoare lor și cuvîntul pe care-l determină, cînd sînt așezate după acesta:

Pe la amiază, Ioanide vizită pe Saferian. G. Călinescu, *Bietul Ioanide.*

Nu purta grijă de capul nostru, domnule. Gîndiți mai bine la al vostru. C. Negruzzi, *Sobieski și românii.*

Nici eu n-aș crede că-i ține în casă G. Călinescu, *Enigma Otiliei.*

N-o silesc să se mărite. G. Călinescu, *Enigma Otiliei.*

e) Între complementul de agent sau propoziția corespunzătoare și verbul determinat de ele:

Dușmănit vei fi de toate, făr-a prinde chiar de veste. M. Eminescu, *Scrisoarea III.*

A fost înșelat de cine nu-și închipuia.

Scanned with OKEN Scanner

f) Înainte de o propoziție f i n a l ă introdusă prin *de* și înainte de o propoziție c o n s e c u t i v ă introdusă tot prin *de* cînd urmează imediat după predicatul regentei:

Luați-l de-l dați norodului. C. Negruzzi, *Alexandru Lăpușneanul.*

[...] *apoi și ele-și făceáu de cap: furau de stingeau.* I. L. Caragiale, *Kir Ianulea.*

g) Atunci cînd nu este gramatical îngăduită, dacă într-un caz concret fără existența ei raporturile dintre cuvinte și, prin aceasta, înțelesul comunicării devin confuze, virgula trebuie pusă. În exemplul următor, cuprinzînd o subiectivă și regenta ei: *Cine nu muncește toamna nu va culege nimic* (Al. Graur, *Mic tratat de ortografie*), spre a se marca faptul că circumstanțialul *toamna* ține de regentă, potrivit cu intenția vorbitorului și cu pauza din felul rostirii lui, este necesară virgula după *muncește: Cine nu muncește*[,] *toamna nu va culege nimic.*

VIRGULA ÎN FUNCȚIE DE INTERPRETAREA VORBITORULUI

§ 303. Felul legăturii dintre cuvinte, mai strîns sau mai puțin strîns, depinde de obicei de natura raporturilor sintactice și logice din cuprinsul propoziției sau al frazei. În limitele permise de aceste raporturi, vorbitorul poate să sublinieze unele legături sau, dimpotrivă, să le atenueze. Cînd într-un caz concret dat, o anumită relație între cuvinte este îngăduită în ambele situații, mai strînsă sau mai puțin strînsă, felul particular în care apare ea în comunicare este rezultatul interpretării vorbitorului și are consecințe stilistice. Acesta poate i z o l a prin pauze — iar în scris, de obicei prin virgulă — porțiuni din comunicare pe care vrea să le scoată în relief; în cazul unui atribut, de exemplu, existența pauzei (și corespunzător, a semnului de punctuație) poate marca numai caracterul lui explicativ, fără alte modificări sintactice și logice; să se compare:

Ea apăru în brațe cu un pui de pisică [,] *alb.* D. R. Popescu, *Mări sub pustiuri.*

Ea apăru în brațe cu un pui de pisică alb. [Culoarea nu mai este subliniată; pe primul plan rămîne apariția personajului cu ceva în brațe.]

În asemenea împrejurări pauzele și semnele de punctuație care le notează redau și t e m p o u l vorbirii, mai lent în raport cu ritmul aceleiași comunicări fără pauze; să se compare:

Un muget răsună prelung din depărtare și din băltoacă îi răspunseră cu tonuri scurte de flaut broaștele. G. Călinescu, *Enigma Otiliei.*

Un muget răsună [,] *prelung*[,] *din depărtare și* [,] *din băltoacă* [,] *îi răspunseră* [,] *cu tonuri scurte* [,] *de flaut* [,] *broaștele.*

Scanned with OKEN Scanner

Alteori pauza poate fi, dimpotrivă, o m i s ă, tocmai pentru ca accentul să cadă pe alt fragment al comunicării decît pe acela care ar fi fost subliniat dacă pauza (şi, corespunzător, semnul de punctuaţie) ar fi existat în comunicare; să se compare:

Grigore [,] *abia stăpînindu-şi revolta* [,] *întrerupse vehement pe arendaş.* L. Rebreanu, *Răscoala.* [Revolta personajului, odată supusă, lasă accentul pe vehemenţa întreruperii.]

Grigore abia stăpînindu-şi revolta întrerupse vehement pe arendaş. [Numai în starea aceasta şi numai pentru că-şi stăpînise revolta — care, fără pauză, primeşte accentul comunicării — Grigore întrerupse vehement pe arendaş.]

Venise tiptil [,] *trecînd prin toate odăile fără să trîntească uşile, aşa încît Felix fu speriat cînd auzi înapoia lui un glas bărbătesc.* G. Călinescu, *Enigma Otiliei.*

Venise tiptil trecînd prin toate odăile [,] *fără să trîntească uşile, aşa încît Felix...* [Accentul nu mai cade pe lipsa săvîrşirii unei acţiuni, pe faptul că personajul nu a trîntit uşile, ci pe felul trecerii lui prin odăi, tiptil, care devine cauza principală a surprinderii lui Felix.]

Asemenea libertate de interpretare nu mai este tolerată dacă lipsa şi, respectiv, existenţa pauzei în aceeaşi poziţie, schimbînd raporturile logice şi sintactice, duc la comunicări complet diferite, opuse nu numai prin accent:

Pascalopol îşi reluase ţinuta de moşie, dar cu alt costum cărămiziu. [Costumul precedent fusese tot cărămiziu.]

Pascalopol îşi reluase ţinuta de moşie, dar cu alt costum [,] *cărămiziu.* G. Călinescu, *Enigma Otiliei.* [Costumul precedent avusese altă culoare.]

Omu (stupefiat) — Cum l-ai omorît? Camil Petrescu, *Prof. dr. Omu.* [Vorbitorul vrea să afle în ce fel, cu ce mijloace cel întrebat a ucis; stupefacţia rezultă din intonaţia propoziţiei.]

Cum [,] *l-ai omorît?* [Dorinţa de a şti dacă cel cu care vorbeşte a omorît pe cineva e precedată şi separată prin pauză de nedumerirea, surpriza, oroarea vorbitorului; pauza desparte astfel două propoziţii.]

Funcţia sintactică şi logică a virgulei, care a îngrădit libertatea de interpretare a vorbitorului în exemplele paralele precedente, se manifestă şi în cazurile în care schimbarea locului ei (deci şi a locului

Scanned with OKEN Scanner

pauzei) modifică relaţiile dintre cuvinte şi, ca atare, sensul comunicării: să se compare:

Dacă nu ştiu cum [,] *îţi mai pot fi de folos?*

Dacă nu ştiu [,] *cum îţi mai pot fi de folos?*

§ 304. Cel mai frecvent, pauza mică şi, prin ea, virgula pot izola sau nu complemente şi propoziţii circumstanţiale cînd condiţiile particulare ale textului nu impun o singură variantă.

În principiu, se izolează prin pauză şi, în scris, prin virgulă complementele şi propoziţiile circumstanţiale care nu poartă accentul sintactic de intensitate în comunicare. Dimpotrivă, dacă accentul de intensitate cade pe circumstanţiale, pauza e anulată şi virgula trebuie omisă.

a) Complemente circumstanţiale:

1. De loc:

În grădina atunci golită [,] *cîteva păsări ciripesc somnoroase în cuiburi.* Cezar Petrescu, *Năluca.*

Înaintea ochilor nu-mi rămăseseră decît crengile tremurînd. Cezar Petrescu, *Năluca.*

2. De timp:

Deodată [,] *ştirbul se opri.* D. R. Popescu, *Soldatul necunoscut.*

Deodată se pomeni că o izbitură puternică îl aruncă aproape la pămînt. M. Preda, *O oră din august.*

3. De mod:

Ca în fiecare seară [,] *cade iarăşi întunericul peste lume.* Z. Stancu, *Desculţ.*

Ca în toate sîmbetele din timpul iernii aveam la masă gelatină, prăjitură favorită a bunichii (...). I. Al. Brătescu-Voineşti, *Sîmbătă.*

4. De cauză:

Şi din pricina lui Pepelea de moş Bodrîngă [,] *Pavăl mai nu le putea dovedi din cîrpit* (...). I. Creangă, *Amintiri din copilărie.*

Numai din pricina voastră am răcit casa, căci pentru mine era numai bună, cum era. I. Creangă, *Povestea lui Harap Alb.*

Scanned with OKEN Scanner

5. De scop:

Pentru bani[,] *își vinde sufletul.* Proverb.

Numai pentru bani s-a trudit.

b) Propoziții circumstanțiale:

1. De loc:

Harap-Alb, mai prinzînd oleacă la inimă, încalecă și se lasă în voia calului[,] *unde a vrea el să-l ducă.* I. Creangă, *Povestea lui Harap Alb.*

Ai să pleci unde zic eu. I. Creangă, *Amintiri din copilărie.*

Unde-i baltă [,] *broaștele s-adună.* Proverb.

Doar unde nu-i baltă nu se-adună broaștele.

2. De timp:

Nu e frumos [,] *cînd sînt musafiri.* I. L. Caragiale, *Vizită...*

Nu ți-am spus să nu te mai apropii de mașină cînd face cafea că, dacă te-aprinzi, moare mama? I. L. Caragiale, *Vizită...*

După ce au venit ninsorile și s-a pus omăt[,] *cî*(i)*nele s-a mai liniștit.* M. Sadoveanu, *Baltagul.*

După ce apune soarele laudă ziua. Proverb. [Numai după ce apune soarele...]

3. De mod:

Și s-așază toți la masă[,] *cum li-s anii, cum li-i rangul.* M. Eminescu, *Călin. File din poveste.*

Nu-i ca în sus pe Tarcău, unde oamenii trăiesc cum au apucat și cum îi taie capul. M. Sadoveanu, *Baltagul.*

Cum e acul [,] *și cojocul.* Proverb.

Cum ți-e chipul te poartă [nu altfel]. Proverb.

4. De cauză:

Nu mă înțelegeau [,] *fiindcă ei nu bănuiau tăria înclinărilor mele firești.* L. Blaga, *Hronicul și cîntecul vîrstelor.*

Nu, domnu' nostru nu ne-a învățat niciodată din pricină că se temea de cei mari. M. Sadoveanu, *Domnu' Trandafir:* [Nu din pricină că ...]

Fiindcă venise vorba de prietenie și de făcut bine[,] *socotii momentul potrivit să-i spun ce mă adusese la dînsul.* Mateiu I. Caragiale, *Craii de Curtea Veche.*

Numai fiindcă venise vorba de prietenie și de făcut bine socotii momentul potrivit să-i spun ce mă adusese la dînsul.

Scanned with OKEN Scanner

5. De scop:

Sărută-mă[,] *să-mi treacă și să te iert.* I. L. Caragiale, *Vizită...*

Eu nu-l pot admira îndestul, pe cînd mama îl scuipă să nu-l deoache. I. L. Caragiale, *Vizită...*

6. Condițională:

Dacă n-ai om bătrîn [,] *să-l cumperi.* Proverb.

Numai dacă nu plouă plecăm.

§ 305. Posibilitățile alternante din § 304 b există adeseori și în cazul c o m p l e t i v e l o r directe și indirecte așezate înaintea regentei:

Ce ție nu-ți place [,] *altuia nu face.* Proverb.

Ce poftește el face, altfel stă.

La cel ce joacă bine [,] *coasa nu taie.* Proverb.

De cine nu te gîndești dai în drum.

NOTĂ. Pentru virgulă, v. și § 327.

PUNCTUL ȘI VIRGULA

§ 306. Punctul și virgula, [;], marchează o p a u z ă mai mare decît virgula și mai mică decît punctul, precedată de o intonație d e s c e n d e n t ă. Semnul de punctuație se folosește în interiorul propozițiilor și al frazelor, delimitează porțiuni din comunicare cu oarecare independență și are în general funcție stilistică. După impresia și intenția celui ce scrie, punctul și virgula servește fie la atenuarea unei pauze marcate firesc de punct, deci la sugerarea legăturii dintre fragmentele delimitate, fie la accentuarea unei pauze care ar fi putut fi marcată de virgulă, deci la sublinierea izolării porțiunii respective.

§ 307. Punctul și virgula separă p r o p o z i ț i i și g r u p u r i de propoziții după care s-ar putea pune punct; punctul și virgula le micșorează însă izolarea, le aduce la același nivel al atenției și sugerează continuitatea, înrudirea conținutului lor:

De mult nu călcasem prin locurile acelea [;] *trecusem și eu pe lîngă ele nepăsător ca oricine* [;] *le privisem cu ochi reci, ca pe niște lucruri vechi și moarte, de peste drum, de la crîșma plină de viață și larmă a lui Manoilă* [;] *nu mă atrăgea nici umezeala și tăcerea casei pe care nimeni nu o mai locuia de multă vreme, nici singurătatea și pustiul livezii.* M. Sadoveanu, *Casa veche.*

§ 308. Punctul și virgula separă termeni c o o r d o n a ț i și izolează părți s e c u n d a r e de propoziție sau propoziții s u b o r d o-

Scanned with OKEN Scanner

n a t e, accentuînd, prin pauza mai mare pe care o indică și prin intonația descendentă, ceea ce virgula ar fi făcut cu mai puțin relief — iar, în frazele lungi, cu mai puțină claritate:

Mă gîndeam la dragostea tînără a bătrînilor, de mult, de mult, foarte de mult [;] *la tinerețea gingașă, trecătoare în vînt ca un fir de păpădie, a duducăi Aglaia* [;] *la trecerea prin lumina lumii a băiatului, pe care nu mai știam cum îl chema*[;] *apoi la lungul șir de chiriași, de oameni străini, cu fețe felurite, cu bucurii, cu dureri, care au trecut prin casă, prin grădină și s-au dus și ei parcă nici n-ar fi fost.* M. Sadoveanu, *Casa veche.*

Subprefectul le pusese trăsura la dispoziție. Șașa pe a sa[;] *dar tot era prea multă lume.* D. Zamfirescu, *Viața la țară.*

O luptă-i viața [;] *deci te luptă*

Cu dragoste de ea, cu dor. G. Coșbuc, *Lupta vieții.*

Am venit să-ți spun, vai de păcatele mele[;] *căci de asta am venit.* M. Sadoveanu, *Zodia Cancerului.*

§ 309. Într-o e n u m e r a r e, punctul și virgula separă termenii care se grupează după un factor comun și care se deosebesc de alții, asemănători, dar cu altă notă comună. De exemplu, în § 54 al acestei lucrări cazurile în care hiatul *o-a* se formează în compunere sînt separate prin punct și virgulă de exemplele pentru același hiat format în derivare: *autoapărare, fotoamator, microamper, radioactiv* [;] *coasociat, coautor, proafrican.*

DOUĂ PUNCTE

§ 310. Două puncte, [:], marchează o p a u z ă, uneori mai mică decît punctul, precedată de obicei de c o b o r î r e a tonului, pauză care pregătește și anunță o vorbire directă, o enumerare, o explicație sau o concluzie (v. și § 230 c).

În afara raportului de independență dintre vorbirea directă și propoziția sau fraza care o anunță, alte raporturi sintactice între ceea ce separă două puncte nu sînt totdeauna clare, din cauza faptului că, în general, porțiunea din comunicare care urmează după două puncte nu are mărci gramaticale distincte — conjuncții, de exemplu.

§ 311. Două puncte se folosesc la s f î r ș i t u l unei propoziții sau fraze independente, înainte de o vorbire directă sau de un text citat:

a) Înaintea vorbirii directe a a c e l u i a ș i vorbitor care a anunțat-o, cînd după două puncte se poate scrie cu inițială mică (v. § 230 .

I-am zis așa[:] *lasă-mă, dă-mi drumu-n lumea mea, mi-i drag altul...* M. Sadoveanu, *O istorie de demult.*

În chip firesc se pune întrebarea [:] *în ce măsură poate să păstreze poporul astfel de amintiri?* D. Caracostea, *Balada populară română.*

Scanned with OKEN Scanner

b) Înaintea vorbirii directe care nu aparţine tot celui ce a anunţat-o, cînd după două puncte se scrie cu iniţială mare (v. § 230 c):

Eu iar tac; el văzînd că nu zic nimic [:]

— Adică dumneata crezi că ... nu se găseşte? I. L. Caragiale, *Cadou*

Atunci dom' colonel Caragea i-a răspuns [:] *Nu s-a dovedit că existi bănuieli îndreptăţite care să-i pună în cauză pe tunarii români.* M. Preda, *O oră din august.*

c) Înaintea unui text citat:

Şi Bruni conchide [:] *„Un spirit care tinde să atingă excelenţa în toate trebuie să stăpînească ambele aceste daruri (ştiinţa lucrurilor reale şi cultură literară) şi pentru a şi le procura trebuie să citească multe lucrări şi de tot felul şi să strîngă multe cunoştinţe".* A. Oţetea, *Renaşterea şi Reforma.*

§ 312. Două puncte se folosesc în cuprinsul propoziţiilor şi al frazelor, în următoarele împrejurări mai importante:

a) Înaintea unei vorbiri directe sau a unui text citat încorporate în comunicarea celui ce scrie, cînd semnul de punctuaţie marchează o mică pauză, iar partea reprodusă poate începe cu iniţială mare sau cu iniţială mică (la fel ca în § 311):

A doua zi nepoată-sa îl găsi pe jumătate îngheţat. Abia putu să zică [:] *„Leano, foc că mor" şi îi întinse un bănuţ de aur, închizînd ochii.* B. Delavrancea, *Hagi-Tudose.*

Dar cuvintele mele [:] *„isprăvesc aici" mai au un înţeles.* G. Ibrăileanu, *Eminescu. Note asupra versului.*

b) Înaintea unei enumerări:

Va să zică sînt sănătoşi toţi ai noştri [:] *bătrînii, Sandu, Lisaveta.* G. Galaction, *Papucii lui Mahmud.*

Veşnic avem de constatat diferenţe [:] *după vîrstă, după sex, după popor, după individ.* M. Ralea, *Între două lumi.*

c) Înaintea unei explicaţii, precizări sau dezvoltări cu privire la un obiect, fenomen etc., care au uneori caracter apozitiv şi a căror enunţare este oarecum prevenită:

Paralel cu acest înţeles, termenul nostru [= baladă] *mai are încă o semnificaţie* [:] *cîntec vechi, din bătrîni.* D. Caracostea, *Balada populară română.*

O singură scuză aveţi [:] *nu sînt de talia nici unuia.* G. Călinescu, *Bietul Ioanide.*

Toţi însă se înţelegeau la asta [:] *că au fost bani de haram şi cum au venit, aşa s-au dus, fără nici un folos.* M. Sadoveanu, *Cei doi străini.*

Explicaţia poate avea şi caracter cauzal sau poate fi anunţată de cuvinte ca: *anume, astfel, ca, de exemplu, iată* etc. (care nu trebuie folosite pleonastic, dublate în felul: **ca de exemplu*):

Scanned with OKEN Scanner

Şi aş pleca după ploaie, pe răcoare [:] *praf nu, căldură nu.* I. Al. Brătescu-Voineşti, *Călătorului îi şade bine cu drumul.*

Mai demult eru obiceiul să se pună punct la sfîrşitul tillurilor, de exemplu [:]

Iarna pe uliţă.

A-nceput de ieri să cadă...

dar astăzi s-a renunţat la acest punct, deoarece tillul se detaşează suficient de context prin faptul că e scris într-un rînd separat. Al. Graur, *Mic tratat de ortografie.*

d) Înaintea unei concluzii sau consecinţe:

Ai ucis [:] *ţi-a venit ceasul pedepsei.* M. Sadoveanu, *Neamul Şoimăreştilor.*

Nici ciobanii nu mai sînt ciobanii din timpurile mele. S-a stricat lumea [:] *s-au stricat şi ei.* G. Galaction, *Copca Rădvanului.*

e) În locul unui predicat sau al unui verb copulativ (v. şi § 301 şi 313 d):

Pentru nota „rău" nu dădeai; pentru „binişor" [:] *pîine, brînză, măsline.* B. Delavrancea, *Domnul Vucea.*

Sufletul vostru [:] *un înger, inima voastră* [:] *o liră.* M. Eminescu, *Epigonii.*

LINIA DE PAUZĂ

§ 313. Linia de pauză, [—], poate îndeplini funcţii asemănătoare cu acelea ale virgulei: este un semn de punctuaţie care se foloseşte în interiorul propoziţiilor şi al frazelor, marcînd o pauză mică precedată de o intonaţie uşor ascendentă sau descendentă şi delimitînd astfel, după felul şi gradul legăturilor sintactice, cuvinte, grupuri de cuvinte sau propoziţii — cu conţinut în general explicativ (cf. şi funcţiile parantezelor).

Situaţiile mai frecvente în care este întrebuinţată linia de pauză sînt următoarele:

a) Izolează termeni în raport de coordonare, marcînd o pauză mică precedată de o uşoară coborîre a tonului:

Întîmplările erau emoţionante, profund semnificative şi cu largi perspective asupra sufletului în general şi a societăţii noastre în specie [—] *iar sufletul era de o extremă sensibilitate şi delicateţe.* G. Ibrăileanu, *I. Al. Brătescu-Voineşti.*

Numai cînd strămoşii noştri migratori [—] *şi deci săraci* [—] *izbuteau să se aşeze şi să „cuprindă" un loc (de obicei prin lăzuirea pădurilor), deveneau oameni* cuprinşi. S. Puşcariu, *Limba română, I.*

După altă legendă chineză, un pictor a desenat o apă cu trestie [—] *şi în trestiş un peşte.* L. Blaga, *Zări şi etape.*

Scanned with OKEN Scanner

b) Izolează cuvinte, grupuri de cuvinte sau propoziții în raport de subordonare, marcînd pauze mici precedate mai ales de ridicarea tonului, în condiții asemănătoare cu cele în care e folosită virgula. Față de aceasta, linia de pauză poate fi preferată fie cînd textul cuprinde, și altfel, destule virgule, fie pentru că linia de pauză apare mai pregnantă ca semn de izolare:

Și nu peste multe zile a intrat în curte [—] *voinic, chipeș, dar aspru și sălbatic, călare pe un cal ca și stăpînul* [—] *Voinea însuși, feciorul care cerea pe Oleana.* G. Galaction, *Copca Rădvanului.*

Desigur, din orașele grecești [—] *colonii sau metropole* [—] *au parvenit la celți diferite vase de lut.* D. Berciu, *Lumea celților.*

Uite, ăsta e cusurul tău [—] *ești curios.* I. L. Caragiale, *Amici.*

Din copilărie vîntul acesta de zbucium, oftări și plîngeri m-a ținut [—] *nopțile* [—] *treaz, cu ochii halucinați spre depărtări ori spre trecut.* M. Sadoveanu, *Împărăția apelor.*

Te cunosc, am încredere, dar banul e ochiul dracului: dai [—] *n-ai.* Eugen Barbu, *Groapa.*

Eminescu își impune greutăți mai mari [—] *căci versurile mici și toate rimate sînt o „formă" draconică.* G. Ibrăileanu, *Eminescu. Note asupra versului.*

Cîteodat' [—] *deși arare* [—] *se-ntîlnesc, și ochii lor*
Se privesc, par a se soarbe în dorința lor aprinsă. M. Eminescu, *Înger și demon.*

c) Izolează cuvinte și construcții incidente (v. și § 300 d, 316 d):

De altfel, mai bine: așa și tot e stropită [—] *sărmana călimară* [—] *și a rămas fără capac.* I. A. Bassarabescu, *Acasă.*

„O adevărată capacitate [—] *scrie el* [—] *nu poate fi personală, ci este eminamente colectivă".* D. Macrea, *Bogdan Petriceicu Hasdeu.*

Ce să faci? Ia cu necazurile, că am pierdut un chiriaș [—] *trebuie să știi* [—] *neprețuit, neprețuit!* I. Al. Brătescu-Voinești, *Coana Leonora.*

d) Notează pauza și intonația care substituie un predicat sau un verb copulativ (v. și § 301 și 312 e):

Manet redase în prima perioadă a vieții sale natura, în a doua [—] *impresia.* L. Blaga, *Zări și etape.*

Curtea boierului [—] *vraiște.* Z. Stancu, *Desculț.*

PARANTEZELE

§ 314. Parantezele rotunde, ( ), drepte, [ ], și oblice, //, sînt semne folosite pentru izolarea unui adaos în cuprinsul unei propoziții sau fraze ori după o propoziție independentă sau după o frază — adaos util din punctul de vedere al celui ce scrie, dar cu caracter suplimentar.

Scanned with OKEN Scanner

În general, parantezele marchează o pauză mică precedată de ridicarea tonului, cînd funcția lor este asemănătoare cu aceea a virgulei și a liniei de pauză întrebuințate pentru separarea cuvintelor, grupurilor de cuvinte și a propozițiilor cu conținut explicativ. Folosirea parantezelor în locul virgulei (mai ales) se datorește fie intenției de a sublinia caracterul de adaos al conținutului din paranteze, fie dorinței de a evita aglomerarea de virgule și de a da, astfel, claritate comunicării. În unele împrejurări însă, parantezele pot închide elemente neseparate de rest prin pauze sau comunicări de sine stătătoare, la care pauzele delimitatoare, cînd există, sînt notate sau nu de alte semne de punctuație.

§ 315. Întrebuințare mai răspîndită au parantezele r o t u n d e, care cuprind un adaos în sensul de:

a) E x p l i c a ț i e, p r e c i z a r e sau e c h i v a l a r e:

Au trebuit deci create litere cu semne **diacritice** *(așa se numesc elementele adăugate la literele obișnuite pentru a le da valori noi).* Al. Graur, *Mic tratat de ortografie.*

Dacă **pare a se purta** *face totuși impresia că exprimă o nuanță înrudită cu îndoiala (anume probabilitatea sau posibilitatea), asta se datorește, cred, lui* **pare.** I. Iordan, *Stilistica limbii române.*

Ceea ce la oamenii obișnuiți și în vorbirea de toate zilele se petrece spontan, am zice, într-un anumit sens, inconștient (adică fără intenție), la scriitori se petrece deliberat, cu voință. I. Iordan, *Stilistica limbii române.*

Cînd adaosul reprezintă o echivalare cu ceea ce precedă paranteza, se obișnuiește să se folosească după prima paranteză semnul „=":

Imperfectul are adeseori valoare de condițional: **veneam și eu, dacă știam că vine prietenul nostru N. (= aș fi venit și eu, dacă aș fi știut...).** I. Iordan, *Stilistica limbii române.*

b) E x t i n d e r e a unei idei:

1. Extinderea poate fi încorporată în comunicarea din afara parantezelor, ca o continuare directă a acesteia:

Vorbirea populară și, mai puțin, cea familiară recurg obișnuit la formula **una ca asta,** *ori de cîte ori nu se precizează noțiunea în discuție (impreciziunea poate veni și de la emoție, în ipoteza unei întîmplări surprinzătoare, nenorocite ș.a.).* I. Iordan, *Stilistica limbii române.*

2. Extinderea poate fi considerată de cel ce scrie ca o comunicare independentă, adăugată la cea anterioară, necuprinsă în paranteze. În această situație, ea este scrisă ca orice comunicare lingvistică de sine stătătoare, cu inițială majusculă la primul cuvînt și cu punct la sfîrșit (înainte de ultima paranteză):

Analiza presupune o bogată viață interioară, fie că e vorba de autoanaliză, fie că e vorba de analiza altuia. (Aceasta din urmă o presupune pe cea dintîi, căci sufletul altuia îl cunoaștem prin analogie cu cel al nostru.) G. Ibrăileanu, *Creație și analiză.*

Scanned with OKEN Scanner

c) Atitudine față de faptele relatate, comentare a acestora:

„Nae Ipingescu", prin sonoritate numai (ori e o impresie personală?) [...] sugerează extracție inferioară, ocupație de rînd și imbecilitate. G. Ibrăileanu, *Numele proprii în opera comică a lui I. L. Caragiale.*

Ieri l-a picnit pe Simion (se curăță sigur, fac prinsoare), mîine pe moș Costache și nici ceilalți n-o să trăiască o mie de ani. G. Călinescu, *Enigma Otiliei.*

d) Elemente străine de comunicare: indicații bibliografice, indicații scenice — și nu numai în piesele de teatru — etc.:

Hotărîndu-se să scriem auxiliarul aș fără i, s-a explicat și de ce: „deoarece etimologia acestei forme este încă nesigură și nu putem afirma dacă la origine avea sau nu un i". (Gh. Adamescu, *Probleme actuale ale ortografiei românești*, București, 1932, p. 27). Al. Graur, *Mic tratat de ortografie.*

Zoe (încet către Tipătescu, care rîde) — Și încă mai rîzi, Fănică. I. L. Caragiale, *O scrisoare pierdută.*

— Cînd a intrat acest tînăr în cofetăria dumneavoastră? (Îi arată fotografia lui Tudorel.) G. Călinescu, *Bietul Ioanide.*

§ 316. Față de alte cuvinte sau propoziții din comunicarea în care este încorporat, adaosul din parantezele rotunde se poate afla în una dintre relațiile următoare:

a) Poate fi un termen coordonat, cu sau fără determinări:

De aceea regula congruenței (sau a acordului) în legătură cu adjectivul (și cu celelalte determinări adjectivale ale substantivului) sună astfel: adjectivul se acordă în gen, număr și caz cu substantivul pe care-l determină. I. Iordan, *Limba română contemporană.*

Formula are (ori a avut) și sens propriu [...]. I. Iordan, *Stilistica limbii române.*

b) Poate fi o apoziție explicativă sau o propoziție apozitivă:

Cum m-aș plimba prin străinătate dacă el (adică Smărăndache) ar fi atașat militar. G. Călinescu, *Bietul Ioanide.*

Un poet îmi făcea odată observarea că între setea de repaos *a Luceafărului și cererea lui de iubire (ceea ce înseamnă viață, zbucium), ar fi o contrazicere.* D. Caracostea, *Creativitatea eminesciană.*

c) Poate fi alt termen subordonat, cu sau fără determinări:

Totuși nu-i o simplă întîmplare că cele mai numeroase sufixe (substantivale și de alt fel) sînt latinești sau (vechi) slave [....] I. Iordan, *Limba română contemporană.*

Pe unele dintre ele [= cuvinte moldovenești] *nu le înțeleg nici eu (dacă nu le caut prin dicționare și glosare), deși sînt lingvist și, pe deasupra, moldovean.* I. Iordan, *Limba română contemporană.*

Scanned with OKEN Scanner

d) Poate fi constituit din cuvinte sau construcţii i n c i d e n t e, din fragmente în raport de i n d e p e n d e n ţ ă cu restul (v. şi § 300 d, 313 c):

Erau în joc postul de la internat şi viaţa lui (aşa credea). G. Călinescu, *Bietul Ioanide.*

Pronunţarea s-a schimbat pe nesimţite (numai cînd compari stările de lucruri din două perioade îndepărtate una de alta apare net diferenţa), iar scrierea s-a păstrat prin tradiţie. Al. Graur, *Limba literară.*

§ 317. Parantezele d r e p t e se folosesc de obicei în lucrări ştiinţifice, pentru a separa un adaos personal într-un text străin citat sau pentru a atrage atenţia asupra unui fapt:

Aşa procedează Bogza în exemplul: [*Oltul*] *„tînăr şi îndrăzneţ, întregii lumi, cîntă".* T. Vianu, *Observaţii asupra limbii şi stilului lui Geo Bogza.*

Uite, ăsta e cusurul tău [—] *eşti curios.* I. L. Caragiale, *Amici.*

[Linia de pauză este închisă în paranteze drepte cu scopul de a se reliefa una dintre întrebuinţările ei, aşa cum s-a procedat în lucrarea de faţă şi cu celelalte semne de punctuaţie, exceptînd parantezele.]

§ 318. Între paranteze o b l i c e a fost închisă în lucrarea aceasta transcrierea fonetică: *chip — /k'ip/* (v. § 5 passim).

§ 319. Pentru introducerea unui adaos în altul, deja cuprins între paranteze, se folosesc paranteze diferite; de pildă, explicaţia la exemplul al doilea din § 317 ar putea fi scrisă şi astfel:

[*Linia de pauză este închisă în paranteze drepte cu scopul de a se reliefa una dintre întrebuinţările ei, aşa cum s-a procedat în lucrarea de faţă şi cu celelalte semne de punctuaţie (exceptînd parantezele)*].

§ 320. Este neîngăduită folosirea parantezelor pentru a izola, într-un text personal, ceva scris greşit — în loc de ştersătură, tăiere şi corectare etc.

PUNCTELE DE SUSPENSIE

§ 321. Punctele de suspensie, [...], marchează o pauză m a r e, care î n t r e r u p e cursul vorbirii şi care, cînd este intenţionată, poate fi precedată de intonaţie ascendentă, iar cînd e neintenţionată — de coborîrea tonului (v. şi § 230 c).

§ 322. Punctele de suspensie se pot folosi d u p ă o propoziţie independentă sau d u p ă o frază, în situaţii ca următoarele:

a) Dacă propoziţia sau fraza conţine o comunicare î n c h e i a t ă, punctele de suspensie înlocuiesc punctul şi pot însoţi semnul întrebării şi semnul exclamării, sugerînd, prin pauza mare, tempoul mai lent al vorbirii şi starea vorbitorului:

M-am răzgîndit [...] *Nu mă mai interesează* [...] *Arde-le! Fă ce crezi cu ele* [...] Cezar Petrescu, *Întunecare.*

Scanned with OKEN Scanner

Ei! zic în gîndul meu; de acum sînt pierdut! pierdut în pragul patrici mele![...] *Ce e de făcut?*[...] I. L. Caragiale, *Identitate.*

b) După propoziții și fraze independente întrerupte, punctele de suspensie se folosesc astfel:

1. Întreruperea se poate produce din intenția vorbitorului, care nu-și continuă gîndul fie pentru că, întrerupîndu-și-l, mărește efectul pe care l-ar produce comunicarea lui întreagă, fie pentru că starea sufletească în care se găsește nu-i îngăduie să continue:

— *În sfîrșit, ce e? de ce e vorba?*

— *Dumneata cunoști pe* [...] *Știu că-l cunoști!* I. L. Caragiale, *Bacalaureat.*

Să nu dai, bade Vasile, că [...] *Să nu dai!... Să nu dai!....* L. Rebreanu, *Ion.*

— *Otilia, ce eram să fac? Te-am așteptat. Eu am crezut că tu mă iubești, am avut încredere în tine și de aceea cînd ai plecat pe neașteptate cu* [...] *cu* [...]

— *Cu Pascalopol* — *preciză rîzînd Otilia.* G. Călinescu, *Enigma Otiliei.*

2. Întreruperea se produce din intenții asemănătoare, dar vorbitorul sugerează completarea prin mimică, gesturi:

— *Atunci e o prietenă cam* [...]

Radu Comșa nu-și sfîrși cuvîntul, înlocuindu-l cu un semn din degete, care arăta cît de puțină considerație simțea el pentru inteligența și poezia acestei prietene necunoscute a Luminiței. Cezar Petrescu, *Întunecare.*

3. Întreruperea se produce din cauza intervenției altui vorbitor:

Tincuța. — *Ai fost* [...]?

Mărdica. — *Taci tu!... Las' să-l întreb eu... Ai fost aseară la circ?* I. L. Caragiale, *Five o'clock.*

§ 323. Punctele de suspensie se folosesc în interiorul propozițiilor și al frazelor, cînd pot marca întreruperea vorbirii după orice parte de propoziție sau după orice propoziție, în situații ca următoarele:

a) Pentru a mări pauza gramaticală pe care ar nota-o alte semne de punctuație în aceeași poziție, sugerînd astfel tempoul mai rar al vorbirii, determinat de o stare sau de o împrejurare aparte:

Afară noapte, liniște, stele [...] *un cîine* [...] *un gardist* [...] I. A. Bassarabescu, *Don Bazil.*

Începe să numere [...] *se încurcă* [...] *începe iar* [...] *iar se încurcă* [...] *îi cade pălăria* [...] *se întoarce repede la dreapta, crezînd că vrea să-l fure cineva* [...] *se necăjește că-i lipsește o hîrtie pe care o găsește sub dosar...* I. Al. Brătescu-Voinești, *Microbul.* [Izolarea prin punct n-ar fi sugerat la fel starea de agitație, de încordare a personajului.]

Scanned with OKEN Scanner

Nu-mi pasă nimic [...] *dar sînt curios să văd pînă unde merge mişelia omului...* I. L. Caragiale, *Amici.*

Cînd te-a arestat Fănică, te-am scăpat eu [...] *acum te arestez eu şi n-ai să scapi decît atunci cînd mi-oi găsi scrisoarea* [...] *pentru că poate să mai am noroc s-o găsesc...* I. L. Caragiale, *O scrisoare pierdută.*

b) Pentru a marca pauzele mari pe care vorbitorul le face, fără intenţie, chiar şi acolo unde pauzele mici interioare n-ar fi fost posibile. Starea sufletească puternică sau împrejurarea deosebită care determină întreruperea şirului vorbirii rup în asemenea cazuri cursivitatea exprimării, uneori alterîndu-i coerenţa.

Da' [...] *dumnealui* [...] *de unde ştie?* I. L. Caragiale, *În vreme de război.*

Vă asigur că [...] *o afacere* [...] *urgentă...* I. L. Caragiale, *Five o'clock.*

c) Pentru a marca pauzele de insistenţă, care întrerup cursul vorbirii intenţionat, uneori în vederea obţinerii unui anumit efect (situaţii asemănătoare cu cele din § 322 b):

Ana. — Ieri am fost împreună cu [...] *(face o pauză, ca o reticenţă) o prietenă, Ana, să vedem pe o mătuşă a noastră, care are un copil bolnav.* Camil Petrescu, *Iată femeia pe care o iubesc.*

Îţi păzeşti zestrea ta, fetiţo. Mama soacră ne umple de bani, dacă [...] *mă înţelegi.* G. Călinescu, *Enigma Otiliei.*

Întreruperea poate lăsa neterminat un cuvînt, început uneori chiar cu intenţia, ascunsă, de a nu fi spus pînă la capăt:

Otilia, scumpo, fă-mi plăcerea, tu nu vezi ce e pe noi? ce tu crezi că noi nu ştim ce e durerea? parcă pe noi nu ne doare că moş Costache a mu[...] *vreau să zic e bolnav?* G. Călinescu, *Enigma Otiliei.*

d) Pentru a marca pauzele produse de capriciile memoriei, cînd cuvîntul trebuincios nu vine la timp:

— Şi eu cunosc oameni care, chiar dacă ar fi în peşteri, ar juca în arşice [...] *În arşice de ăia* [...] *cum se cheamă?*

— De mastodont, cum cunosc eu un exemplar! Cezar Petrescu, *Întunecare.*

§ 324. În dialog, punctele de suspensie se pot folosi la începutul unei replici pentru a marca pauza produsă de întîrzierea răspunsului sau, alături de semnul întrebării şi de semnul exclamării, în replicile mute, pentru a sublinia absenţa răspunsului:

— Cît ai pierdut, mă?
— [...] Tot. I. L. Caragiale, *La conac.*
— Mergeţi departe? întreabă domnul.
— De! departe şi nu departe...
— [...]?
— Pînă la Mărăşeşti. I. L. Caragiale, *Accelerat Nr. 17.*

Scanned with OKEN Scanner

— *Dar ce e mai frumos e că n-am sfanţ, monşer!* ...
— !![...]
— [...] *Adică vorba vine că n-am sfanţ; aşa, tot am cîţiva franci...* I. L. Caragiale, *Mici economii.*

§ 325. Punctele de suspensie se întrebuinţează pentru a nota l i p s a unui fragment dintr-o propoziţie sau frază, citate. În această împrejurare semnul de punctuaţie nu are legătură cu mersul vorbirii şi este pus de obicei între paranteze:

„Nae Ipingescu", prin sonoritate numai (ori e o impresie personală) [...] sugerează extracţie inferioară, ocupaţie de rînd şi imbecilitate. G. Ibrăileanu, *Numele proprii în opera comică a lui Caragiale* (v. § 315 a), în loc de:

„Nae Ipingescu", prin sonoritate numai (ori e o impresie personală?); fără nici o asociaţie de idei cu croitoria inferioară (ipingea) şi cu ciubotăria (pingea), sugerează extracţie inferioară, ocupaţie de rînd şi imbecilitate.

Cu această funcţie punctele de suspensie au fost folosite adeseori în lucrarea de faţă, pentru economie de spaţiu.

§ 326. După t i t l u r i de poezii, care reproduc primul vers sau primele cuvinte cu care începe poezia, se pun de obicei puncte de suspensie:

Pe lîngă plopii fără soţ [...] M. Eminescu.
Atît de fragedă [...] M. Eminescu.

CRATIMA

§ 327. Ca semn de punctuaţie, cratima se foloseşte numai în i n t e r i o r u l propoziţiei, între cuvinte sau grupuri de cuvinte separate de obicei printr-o pauză mică precedată de o uşoară ridicare a tonului, în situaţii ca acestea:

a) În r e p e t i ţ i i, cînd cuvîntul repetat formează o unitate, cînd între cuvintele repetate se face o pauză, iar cratima poate fi înlocuită de virgulă:

Se desfăcuse încet[-]*încet de lume şi intrase oarecum în sine.* M. Sadoveanu, *Baltagul.* [Se desfăcuse încet, încet ...]

Da[-]*da, încuviinţă bătrînul, ne dă de ştire că vîntoasa a trecut munţii şi lumea a intrat în rînduiala ei.* M. Sadoveanu, *Împărăţia apelor.* [Da, da, încuviinţă bătrînul...]

Cri[-]*cri*[-]*cri,*

Toamnă gri. G. Topîrceanu, *Balada unui greier mic.* [Cri, cri, cri,...]

b) Între două numerale, pentru a arăta că indicaţia numerică este a p r o x i m a t i v ă, cînd se poate folosi şi virgula:

Păi, să fi fost așa, la cincisprezece[-]*douăzeci de minute după încetarea bombardamentului.* M. Preda, *O oră din august.* [Să se compare cu: *Nu poți să spui la fix, dar așa, aproximativ: să fi fost la cincisprezece, douăzeci de minute după încetarea bombardamentului. Ibidem.*]

c) Între cuvinte care arată l i m i t e l e unei distanțe sau ale unui interval de timp, în formulări de fapt prescurtate, în care sensul este „de la ... pînă la..." (cînd poate fi folosită și linia de pauză):

Șoseaua județeană Focșani[-]*Odobești.*

Perioada 1[-]*15 ianuarie sau 1 ianuarie*[-]*1 februarie.*

Se poate merge cu 70[-]*80 de kilometri pe oră.*

Orele de serviciu pentru public: 14[-]*16.*

Se scrie și se rostește: *între orele 14 și 16;* formula scrisă: *între orele *14-16* este greșită.

LINIA DE DIALOG

§ 328. Linia de dialog, [—], semn grafic folosit și cu funcție de linie de pauză (v. § 313), indică începutul vorbirii directe a fiecărei persoane care ia parte la o convorbire. Linia de dialog nu are legătură cu pauza și cu intonația care delimitează vorbirea directă de ceea ce o anunță sau vorbirea directă a unei persoane de vorbirea directă a altei persoane. Pauza și intonația sînt marcate în transcrierea dialogului de alte semne de punctuație:

Îl privea de departe; îl întrebă cu glas răgușit:

[—] *A venit cineva?*

[—] *N-a venit, Măria ta.* M. Sadoveanu, *Zodia Cancerului.*

§ 329. În texte științifice, didactice etc., acest semn grafic se folosește uneori pentru a marca începutul fiecărei idei (sau situații) noi care dezvoltă o idee (sau situație) generală — fie de la capăt de rînd, fie în continuarea comunicării; v., de exemplu, § 178 și 112 din lucrarea de față.

GHILIMELELE

§ 330. Ghilimelele sau semnele citării, [„ ... "] ori [« ... »], se întrebuințează cînd se reproduce un text spus sau scris de cineva. Ca și linia de dialog, ghilimelele sînt, cu puține excepții, un semn de punctuație fără legătură cu pauza și cu intonația.

§ 331. Ghilimelele pot închide o v o r b i r e d i r e c t ă, în situații ca următoarele:

a) Cînd propoziția sau fraza care anunță vorbirea directă se află î n a i n t e a acesteia, ghilimelele se folosesc, în raport cu semnele de punctuație care marchează pauza și intonația, astfel:

Scanned with OKEN Scanner

1. Dacă vorbirea directă are caracter enunțiativ și se integrează în comunicare, ghilimelele o închid înainte de punctul care marchează sfîrșitul comunicării întregi:

În acest sens s-a putut spune că [„]*Ioana d'Arc a creat două națiuni: Franța și Anglia*["]. A. Oțetea, *Renașterea și Reforma.*

2. Dacă vorbirea directă alcătuiește o comunicare independentă cu caracter enunțiativ, ghilimelele finale se pun după punctul care anunță sfîrșitul ei:

Povestitorul din satul Bogdana din Moldova o spune clar în felul lui: [„]*Ștefan a fost fecior de țăran de-ai noștri, de aceea a fost atît de cuminte și ne-a ajutat atît de mult.*["] O. Papadima, *Literatura populară română.*

3. Dacă după vorbirea directă cu caracter enunțiativ comunicarea celui ce a reprodus-o continuă, ghilimelele închid vorbirea directă înainte de alt semn de punctuație care marchează pauza interioară:

Dacă ar fi răspuns: [«]*Nu mai citesc nimic peste Victor Hugo*[»], *ni s-ar fi părut sublim, asta ar fi fost o filozofie a ignoranței.* G. Călinescu, *Bietul Ioanide.*

4. Dacă vorbirea directă are caracter interogativ sau exclamativ, ghilimelele finale se pun totdeauna după semnul întrebării și semnul exclamării:

Dar și în privința aceasta, Ioanide era ros de întrebări: [„]*Dacă și-a făcut un tic?*["] G. Călinescu, *Bietul Ioanide.*

Asta-i era mînia cea mai mare: [„]*Măi domnule!*["] M. Sadoveanu, *Domnu' Trandafir.*

b) Cînd propoziția sau fraza care anunță vorbirea directă se află după aceasta, ghilimele se folosesc, în raport cu semnele de punctuație care marchează pauza și intonația, astfel:

1. Dacă vorbirea directă are caracter enunțiativ, ghilimelele o închid înainte de alt semn de punctuație care marchează pauza interioară:

[„]*Trebuie să fi aflat*["], *își zise ea* (...). I. Al. Brătescu-Voinești, *Două surori.*

2. Dacă vorbirea directă are caracter interogativ sau exclamativ, ghilimelele finale se pun totdeauna după semnul întrebării și semnul exclamării:

[„]*Ce-i cu dobitocul ăsta?*["] *se miră Ioanide.* G. Călinescu, *Bietul Ioanide.*

[„]*Nero! înapoi!*["] *s-a auzit un glas strigînd.* I. Al. Brătescu-Voinești, *Puiul.*

c) Cînd propoziția sau fraza care anunță vorbirea directă este intercalată în aceasta, ghilimelele finale se pun după semnul

Scanned with OKEN Scanner

de punctuație care marchează sfîrșitul comunicării întregi, indiferent de caracterul ei (enunțiativ etc.), iar construcția incidentă se izolează în interior prin semne de punctuație corespunzătoare:

[„]*Sultana asta, medita Demirgian, e mai neguștor decît un bărbat.*["] G. Călinescu, *Bietul Ioanide.*

[«]*Poți să fii modest — scrise Ioanide — și să ții seamă de părerea oamenilor fără să cazi în patru labe.*[»] G. Călinescu, *Bietul Ioanide.*

[«]*Elucrubații, domnule Doru! comentă Ioanide. Poporul are bun-simț!*[»] G. Călinescu, *Bietul Ioanide.*

§ 332. Semnele citării pot închide f r a g m e n t e de vorbire directă, care se integrează în propoziție sau în frază de obicei ca părți constitutive ale lor, păstrîndu-și totuși aspectul de porțiuni reproduse, spuse de altcineva sau altcîndva și precedate în general de o pauză scurtă:

Păi eu [„]*cal*["] *am zis?... am zis* [„]*călare*["]. I. L. Caragiale, *Calul dracului.*

Și zicînd [„]*dumnealui*["], *mama mi-arată rîzînd pe domnul maior.* I. L. Caragiale, *Vizită...*

Olimpia nu știu să vorbească bătrînului decît de Aglae, Aurica și ceilalți care [„]*țin foarte mult, unchiule, la dumneata*["], *ceea ce nu provocă din partea lui moș Costache decît niște mormăituri incredule.* G. Călinescu, *Enigma Otiliei.*

§ 333. Se pun ghilimele la începutul și la sfîrșitul unui t e x t c i t a t, în aceleași condiții și în aceleași relații cu semnele de punctuație care marchează pauza și intonația ca în cazurile în care se reproduce vorbirea directă:

Constatînd prezența în vocabularul românesc a unui număr anumit de cuvinte nelatine, Sextil Pușcariu scria: [„]*Cît de puțin importante sînt însă împrumuturile din limbi străine — în cazul limbii române, se poate vedea prin imposibilitatea de a formula măcar o singură propoziție din cuvinte nelatine.*["] D. Macrea, *Contribuții la istoria lingvisticii și filologiei românești.*

Împrumuturile din latină și din limbile romanice trebuie făcute, arată Heliade, numai pe măsura necesităților. [„] *Trebuie — scrie el — să luăm numai ceea ce trebuie și de acolo de unde trebuie și cum trebuie*["], *iar cuvintele împrumutate să ia aspectul românesc,* [„]*să se înfățișeze în haine românești*["] (p. 198). D. Macrea, *Contribuții la istoria lingvisticii și filologiei românești.*

Pentru introducerea unui citat în cuprinsul altuia se folosesc ghilimele diferite:

Scanned with OKEN Scanner

În capitolul despre semnele citării din **Mic tratat de ortografie**, *acad. Al. Graur dă și următorul exemplu:* [„] *Deși* [«]*veșnic tînăr și ferice*[»], *Alecsandri a scris și versuri triste*["].

§ 334. Ghilimelele se folosesc pentru a atrage atenția asupra unor cuvinte, pentru a le s u b l i n i a — datorită importanței sau semnificației care li se atribuie în comunicare:

[„]*Provincial*["] *și* [„]*regional*["] *se opun, în mod obișnuit (din cauza nuanței semantice locale), mai ales lui* [„]*comun*["], *iar* [„]*dialectal*["], *mai ales lui* [„]*literar*["]. I. Iordan, *Limba română contemporană.*

§ 335. Semnele citării pot nota a t i t u d i n e a (ironia, indignarea etc.) a celui ce reproduce un cuvînt sau un grup de cuvinte, față de cel ce le-a folosit în vorbire sau în scris ori față de faptul relatat. În situația aceasta, înainte de porțiunea cuprinsă între ghilimele se face o pauză ca și cum comunicarea ar fi întreruptă de puncte de suspensie, semnele de punctuație sugerînd totodată intonația corespunzătoare atitudinii:

Prietenii țin să afle pentru care afacere [„]*foarte serioasă*["] *a venit în capitală munteanul lor.* I. L. Caragiale, *Cam tîrziu.*

Culmea impertinenței, a doua zi un adevărat [„]*comunicat*["] *fu publicat de gazete* (...). G. Călinescu, *Bietul Ioanide.*

§ 336. Se închid între semnele citării t r a d u c e r e a și e c h i v a l a r e a înțelesului unor cuvinte (de obicei, în lucrările științifice):

Cine cunoaște istoria limbii române nu se poate îndoi că substantivul **ie** *reproduce latinul* **linea** *(derivat de la* **linum** [„]*in*["]*)* ... Al. Graur, *Mic tratat de ortografie.*

De notat că în unele situații cele două formule au ajuns să exprime idei total opuse: **el numai cîntă** *înseamnă* [„]*nu face nimic altceva, tot timpul cîntă*["], iar **el nu mai cîntă** *este* [„]*a încetat de a cînta*["] *(deci face altceva).* Al. Graur, *Mic tratat de ortografie.*

Scanned with OKEN Scanner

IX

INDEX DE CUVINTE

§ 337. Indexul cuprinde cuvinte și grupuri de cuvinte de interes ortografic și (sau) ortoepic, în legătură cu care se dau în general una sau mai multe dintre indicațiile următoare:

a) Între paranteze oblice este înregistrat modul de p r o n u n ț a r e, de regulă pentru situații care cer în școală sublimiere insistentă sau care nu pot fi limpezite doar prin indicarea silabelor; de exemplu: *áer /aer/* (deci nu */aer/), *próprіu /-priu/* (deci nu */-priu/).

b) Despărțirea în s i l a b e se dă în paranteze rotunde, potrivit cu normele din § 127—135, în limitele cărora ea servește și pronunțarea; de exemplu: *accelerá (ac-ce-); culoár (cu-loar)*. Pentru economie de spațiu, cînd în cursul flexiunii alcătuirea silabelor cuvîntului se modifică, parantezele cuprind de obicei silaba sau silabele c o n s t a n t e; de exemplu, dacă indicația este *(ac-tu-)* înseamnă că *u* din *-tu-* își păstrează valoarea de vocală, silabică, în toate formele flexionare ale adjectivului: *actual (-tu-al), actuali (-tu-ali), actuală (-tu-a-)* etc.

c) Unde este cazul, se menționează între ghilimele, succint, s e n s u l cuvîntului sau al grupului sintactic; de exemplu: *delóc „nicidecum, defel"; de loc „originar, de fel"*.

d) După două puncte se propun e x e m p l e de folosire a cuvîntului sau a grupului sintactic, pentru a scoate în relief sensul lor, valoarea lor gramaticală și ortografia lor; de exemplu: *decît: mai bine decît tine; de cît: de cît timp*.

e) Între paranteze drepte se cuprind un adaos, de exemplu: [a] *dóuă sútea* (numeral inserat la litera *d*), sau trimiteri reciproce, la cuvinte care se pot confunda, în general de la un paronim la altul, de exemplu: [*cf.* deferi] (la *diferi*) și [*cf.* diferi] (la *deferi*).

f) După *și*, *sau*, scrise cu litere cursive (aplecate spre dreapta), se consemnează uneori o variantă a cuvîntului respectiv, admisă de exprimarea literară, de exemplu: alături *și* alătura; iar după *v.* (= vezi), scris tot cursiv, se face trimitere de obicei la un cuvînt de bază (în cazul

verbelor) a cărui flexiune, prezentînd interes sub raport ortografic și ortoepic, o are și cuvîntul respectiv; de exemplu: conlocuí, *v.* locui.

g) Informațiile g r a m a t i c a l e se referă la partea de vorbire de care ține un cuvînt, la o categorie gramaticală etc. — de exemplu: i-a, *pronume* + *auxiliar;* apláuze, *pl.* (substantivul are, adică, numai plural) — sau cuprind, după forma-tip, formele flexionare necesare pentru orientare în scrierea și pronunțarea corectă a modificărilor cuvîntului în cursul declinării ori al conjugării. Din nevoia de a face economie de spațiu și de a sublinia totodată porțiunile importante din punct de vedere ortografic și ortoepic ale formelor flexionare, se propun mai ales fie fragmente finale ale acestora, nedelimitate gramatical, fie numai mărci gramaticale, sufixe și desinențe (ultimele, cu sau fără articole). Uneori, natura gramaticală a formelor înregistrate este denumită, scrisă abreviat cu litere cursive; de exemplu: bea, *imperf.* beam, *perf. s.* băúi. Cînd nu se întîmplă astfel, formele consemnate pentru fiecare parte de vorbire sînt cele specificate în continuare:

1. La substantivele masculine și neutre se dă forma de plural nearticulat; de exemplu: *máistru, -ștri; abatáj, -e.* La masculinele cu rădăcina în *-i* se dă și n.-ac. pl. art.: *fiu, fii, fíii (fi-ii).*

2. La substantivele feminine se dau g.-d. sg. neart., omonim cu pluralul, g.-d. sg. art. (indicație neprecedată de forma fără articol dacă substantivul nu are plural sau are pluralul în *-uri*) și forma aceasta din urmă; de exemplu: *cămáșă, cămăși, -ii; léne, -ei; ceártă, cértei; cérturi.* La cele în *-ie* /ii̯e/ și *-ee* se adaugă n.-ac. sg. art.; de exemplu: *hîrtíe (-ti-e), -íi; -ía (-ti-a), -íei; idée /idée/, idéi; idéea, idéii; marée /-ree/, marée; maréea, maréei.*

3. La adjective se menționează formele pentru m. sg., m. pl.; f. sg., f. pl., chiar dacă unele sînt omonime; de exemplu: *auríu, -íi; -íe (-ri-e), -íi.*

4. La pronumele nepersonale se dau formele ca pentru adjectiv; de exemplu: *acéla, acéia; acéea, acélea.*

5. La numeralele ordinale forma de feminin urmează după cea de masculin; de exemplu: [*al*] *zécelea, a zécea.*

6. La verbele de conjugarea I de felul: *tăiá, apropiá* /apropii̯a/ (cu rădăcina în /i̯/), se dau: — ind. prez. 1 sg. și 2 sg. (omonime), precum și 1 pl.; — perf. s. 3 sg.; — ger.; de exemplu: *apropiá, aprópii, aprópii, apropiém; apropié; apropiínd.*

7. La verbele de conjugarea I de felul: *îngrășa, afișá, aranjá* (cu rădăcina în *-ș, -j*), la cele de felul: *creá, situá* (cu rădăcina terminată ortografic în *e* sau *u*), la cele de tipul: *întemeiá, liniá* — /linii̯a/ (cu rădăcina în /i̯/), precum și la cele de felul: *îngenuncheá, vegheá* (cu rădăcina terminată în /k'/, /g'/), se dau: — ind. prez. 1 sg., 3 sg. și pl., 1 pl.; — perf. s.

3 sg.; — conj. prez. 3 sg. și pl.; — ger.; de pildă: *aranjá, -jéz, -jeáză, -jăm; -jă; -jéze; -jínd.*

8. La verbele de conjugarea a II-a, a III-a și a IV-a în *-i* de felul: *vedeá, scoáte, auzí—aude* (cu rădăcina în *-t, -d*), se dau: — ind. prez. 1 sg.; — conj. prez. 1 sg., 3 sg. și pl.; iar la cele de felul *púne, vení* (cu rădăcina în *-n*), și gerunziul; de exemplu: *vedeá, văd; să văd, să vádă; púne, pun; să pun, să púnă; punínd.* La verbele de conjugarea a IV-a de tipul *sărí* (cu rădăcina în *-r*) se adaugă la ind. și conj. prez. persoana 2 sg., precum și imper. sg.; de exemplu: *sărí, sar, sari; să sar, să sari, să sáră; sărínd; sari.*

9. La verbele de conjugarea a IV-a în *-i* de felul: *greșí, cojí, găsí, păzí, păți* (cu rădăcina în *-ș, -j, -s, -z, -ț*), sau *ochí, zbughí* (cu rădăcina în /k'/, /g'/), precum și la cele în *-î* cu sufixul *-ăsc* etc., de felul *hotărî*, se dau: — ind. prez. 1 sg. și 3 pl., 3 sg., 1 pl.; — imperf. 3 sg.; — conj. prez. 3 sg. și pl.; — ger.; de exemplu: *greșí, -șésc, -șéște, -șím; -șeá; -șeáscă; -șínd.*

h) Modul de marcare a locului a c c e n t u l u i este cel dat în § 136. Nu se notează accentul cînd cuvîntul este monosilabic, cu excepția grupurilor sintactice în care trebuie deosebite cuvintele accentuate de cele neaccentuate.

Cînd se dau două variante ale unui cuvînt sau ale unei forme gramaticale, prima este cea preferată ca recomandare.

Scanned with OKEN Scanner

A

a „a"
abajúr, -uri
abatáj, -e
abcés, -e
abdomén, -e
aberáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
abiá (a-bia)
abíl, -i; -ă, -e
abís, -uri
abjécție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
abnegáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
aborigén, -i; -ă, -e
abreviá, -viéz, -viáză, -viém; -vié; -viéze; -viínd (a-bre-vi-)
abreviére, -i, -ii (-vi-e-)
abrogá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* abrógă; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să abróge
abscísă, -e, -ei (-sci-)
absént, -ți; -tă, -te
absídă, -e, -ei
absolút, -ți; -tă, -te
absolví „a termina o clasă etc.", *ind. prez. 1 sg. și 3 pl.* absolvésc
absolví „a scuti de pedeapsă", *ind. prez. 1 sg.* absólv
absorbí, „a se îmbíba, a încorpora", *ind. prez. 3 sg.* absoárbe [*cf.* adsorbi]
abstráct, -ți; -tă, -te
abstrácție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-e), -iei
absúrd, -zi; -dă, -de
abțíne, *v.* ține
abundénță, -ei
abúz, -uri
abuzív, -i; -ă, -e
academicián, -éni (-mi-ci-)
academíe (-mi-e), -íi; -ía (-mi-a), -íei
acalmíe (-mi-e), -ía (-mi-a), -íei
acásă
acătării [-rij]
accelerá (ac-ce-)
accént (ac-cent), -e
accentuá, -tuéz, -tueáză, -tuăm; -tuă; -tuéze; -tuínd (ac-cen-tu-)
acceptá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* accéptă (ac-cep-)
accés „izbucnire violentă", accése
accés „intrare", accésuri
accesóriu /-rju/, -ii (ac-ce-)
accesóriu /-rju/, -ii; -ie (-ri-e), -ii (ac-ce-)
accidént, -e (ac-ci-)
acél, acéi; aceá (a-cea), acéle
acéla, acéia; acéea, acélea
acélași, acéiași; acéeași, acéleași
acést, acești (a-cești); aceástă, acéste
acésta, acéștia (-tia; și -ti-a); aceásta, acéstea
achizíție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
achiziționá (-ți-o-)
acid, -zi
aciuá, aciuéz, aciueáză, aciuăm; aciuă; aciuéze, aciuínd (a-ciu-)
aclamáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
acnée /-née/, acnéea, acnéei
acoládă, -e, -ei
acólo
acompaniá, -niéz, -niáză, -niém; -nié; -niéze; -niínd (a-com-pa-ni-)
acoperământ, -minte
acoperí, *ind. prez. 1 sg.* acópăr, *3 sg. și pl.* acóperă; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să acópere
acoperíș, -uri
acordá „a da; a stabili un acord gramatical", *ind. prez. 3 sg. și pl.* acórdă

Scanned with OKEN Scanner

acordá „a regla tonurile unui instrument", *ind. prez. 3 sg. și pl.* acordează
acordeón, -oáne (a-cor-de-)
acrobație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
acrópolă, -e, -ei
acrostíh, -uri (-cro-)
actínie (-ni-e), -ii; -ia (-ni-a), -iei
actuál, -i; -ă, -e (ac-tu-)
acționá (-ți-o-)
acțiúne, -i, -ii (ac-ți-)
acuarélă, -e, -ei (a-cua-)
acuitáte, -tății (-cu-i-)
acúm *și* acúma
acumulatór, acumulatoáre *și* acumulatóri
acupláj, -e
acústic, -ci; -că, -ce
acústică, -cii
acúși (a-cuși) *și* acușa
acváriu /-rĭu/, -ii
acvátic, -ci; -că, -ce
ácvilă, -e, -ei
acvilín, -i; -ă, -e
adágio „dezvoltare melodică în tempo lent" (-gi-o)
adágiu /-ĝu/ „dicton", adágii
adáos (-da-os), -uri
adaptá „a potrivi, a acomoda" [*cf.* adopta]
adăpá, *ind. prez. 1 sg.* adắp
adăugá (-dă-u-), *ind. prez. 1 sg.* adắug (-da-ug), *1 pl.* adăugắm; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să adáuge (-da-u-)
adecvát, -ți; -tă, -te
adésea
adéseori (-se-ori)
adeverință, -țe, -ței
adeziúne, -i, -ii (-de-zi-)
adezív, -i
ad-hóc, *lat.* „anume pentru acest scop"
adiá, *ind. și conj. prez. 3 sg. și pl.* adíe; *ger.* adiínd (a-di-)
adiacént, -ți; -tă, -te (-dia-)
adícă *și* ádícă
adineáuri (-nea-uri) *și* adineáori (-nea-ori)
ad-ínterim, *lat.* „care ține locul titularului"
adjúnct, -ți; -tă, -te (ad-junc-te)
ad lítteram, *lat.* „cuvînt cu cuvînt, literă cu literă"
administrație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
admirație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
admíte, admít; să admít, să admítă
admonestá
adnotá
adolescént (-les-cent), -ți
adolescență, -ei (-les-cen-)
adoptá „a-și insuși o părere etc." *ind. prez. 3 sg. și pl.* adóptă, *conj. prez. 3 sg. și pl.* să adópte [*cf.* adapta]
adresánt, -ți
adsorbí „ a se fixa pe suprafața unui corp", *ind. prez. 3 sg. și pl.* adsoárbe [*cf.* absorbi]
adsórbție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
adúce, *imperf.* aduceám; *imper. sg.* ádu, nú adúce
adúcere-amínte, adúceri-amínte, adúcerii amínte
adúcție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
aéd /aéd/, aézi
áer /áer/; „atitudini" áere
aerián /ae-/, -éni; -ână, -éne (-e-ri-)
aerisí /ae-/, -sésc, -sește, -sím; -seá; -seáscă; -sínd
aerodinámic /ae-/, -ci; -că, -ce
aerodinámică /ae-/, -cii
aerodróm /ae-/, -uri
aeromodél, /ae-/, -e
aeronaútic /ae-/, -ci; -că, -ce
aeronaútică /ae-/, -cii
aeroplán /ae-/, -e
aeropórt /ae-/, -uri
aerosól /ae-/, -i
afără de
afectuós, -óși; -oásă, -oáse (a-fec-tu-)
afecțiúne, -ii (-fec-ți-)
afiliá, -liéz, -liáză, -liém; -lié; -liéze; -liínd (a-fi-li-)
afirmație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
afișá, -șéz, -șează, -șắm; -șắ; -șéze; -șínd
afișáj, -e
afișáre, -șări, -șării
afișiér, -e (-fi-și-)
afluént (-flu-ent), -ți
aflúx, -uri
aforísm, -e
afurisi, -sésc, -sește, -sím; -seá; -seáscă; -sínd
agắță, *ind. prez. 1 sg.* agắț, *2 sg.* agắți, *3 sg. și pl.* agắță
ageamíu (a-gea-miu), -íi; -íe (-mi-e), -íi
agenție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
ageríme, -ii
aghiotánt, -ți (a-ghio-)
agíl, -i; -ă, -e
agitație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
aglomerație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
agoniseálă, -séli, -sélii

Scanned with OKEN Scanner

agonisí, -sésc, -séşte, -sím; -seá; -seáscă; -sínd
agramát, -ţi; -tă, -te
agreá /agreá/, agreéz /agreéz/, agreeázã, agreăm; agreă; să agreéze; agreínd (a-gre-)
agreábil, -i; -ă; -e (-gre-a-)
agregát, -e
agrement, -e
agresiúne, -i, -ii (-gre-si-)
agricultúră, -i, -ii
ágrişă, -e, -ei
agroalimentár, -i; -ă, -e (-gro-a-)
agrozootehníe (-zo-o-teh-ni-e), -ía (-ni-a), -íei
aheeán, aheéni /aheénj/, aheeánă, aheéne /aheéne/
ahtiát, -ţi; -tă, -te (ah-ti-)
ai, *verb:* ái báni; *auxiliar:* ai dát; *articol:* ai lúi
a-i, *prepoziţie* + *pronume:* pentru a-i cére
áibă, *v.* avea
aíci *şi* aícea
aídoma (a-i-)
aiévea (a-ie-vea)
áisberg /áis-/, -uri
aiúrea
ajustáj, -e
al, *articol*
a-l, *prepoziţie* + *pronume:* pentru a-l luá
alái, aláiuri
aláltăieri
aláltăseară
alámă, alámei; „obiecte" alămuri
alármă, -e, -ei
alaún
alături *şi* alăturea
albanéz, -zi; -ză, -ze
albástru, -ştri; -stră, -stre
albatrós, -şi
albăstríu, -íi; -íe (-tri-e), -íi
albăstrúi, albăstrúi; albăstrúie, albăstrúi
álbie (-bi-e), -ii; -ia (-bi-a), -iei
albioáră, -e, -ei (-bi-oa-)
alburíu, -íi; -íe (-ri-e), -íi
albúş, -uri
alcătuí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (al-că-tu-)
alcoól (-co-ol), -i; „spirturi, băuturi alcoolice" alcooluri
alcoólic, -ci; -că, -ce (-co-o-)
aleán (a-lean), -uri
alée /alée/, aléi; aléea, aléii (-le-ii)
alége, *imperf.* alegeám
alegoríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
aléne
álgă, álge, álgei
algerián, -éni; -ánă, -éne (-ge-ri-)
aliá, aliéz, aliázã, aliém; alié; să aliéze; aliínd (a-li-)
aliáj (-li-aj), -e
aliánţă, -e, -ei (-li-an-)
alibí, alibíuri
alienă (-li-e-)
alimentáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
alineát (-ne-at), -e
aliniá, -niéz, -niázã, -niém; -nié; -niéze; -niínd (a-li-ni-); *part.* aliniát
aliniamént, -e (-ni-a)
aliteráţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
alizéu, alizée /-zée/
allegrétto
allégro
alocá, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* alócă; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să alóce
alocáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
alócuri *şi* alócurea
alocuţiúne, -i, -ii (-cu-ţi-)
alpéstru, -ştri; -stră, -stre
alt, alţi; áltă, álte
áltădată „odinioară"
áltă dátă, álte dáţi
áltcareva
áltceva
áltcineva
áltcindva
áltcum
áltcumva
álteori „odată, odinioară" (-te-ori)
altercáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
áltfel „altminteri"
ált fél, álte féluri
altmínteri, altmínterea *şi* altmíntrelea
altói, altoáie
altoí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (al-to-)
altruísm
áltul, álţii; álta, áltele
áltundeva
aluát (-lu-at), -uri
alúră /aljúră/, -ii
aluvionár, -i; -ă, -e (-vi-o-)
aluviúne, -i, -ii (-lu-vi-)
alúzie (-zi-e), -ii; -ia (-zi-a), -iei
alveólă, -e, -ei (-ve-o-)
alvíţă, -e, -ei
amalgám, -e

Scanned with OKEN Scanner

amăgeálă, -géli, -gélii
amărăciúne (-ciu-ne), -i, -ii
amăreálă, -éli, -élii
amărîu, -îi; -îe (-ri-e), -îi
amărî, -ăsc, -ăşte, -îm; -á; -áscă; -înd
ambalaj, -e
ambarcadér, -e
ambarcáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
ambiánţă, -e, -ei (-bi-an-)
ambiguitáte, -tăţi, -tăţii (-gu-i-)
ambiguu (-gu-u), -gui; -guă, (-gu-ă), -gue
ámbii /-bij/, ámbele, *pl.*
ambíţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
ambiţiós, -óşi; -oásă, -oáse (-bi-ţi-)
ambreiá, -iéz, -iázá, -iém; -ié; -iéze; -índ
ambreiáj, -e
ambulatóriu /-rju/, -ii; -ie (-ri-e), -ii
ambuscádă, -e, -ei
amcliorá (-li-o-)
amenajá, -jéz, -jează, -jăm; -jă; -jéze; -jînd
amenajáre, -jări, -jării
améndă, -zi, -zii
ametíst, -e
ameţeálă, -ţéli, -ţélii
ameţí, -ţésc, -ţéşte, -ţím; -ţeá; -ţeáscă; -ţînd
amfíbiu /-bju/, -ii; -ie (-bi-e), -ii
amfibráh, -i
amfiteátru, -e (-fi-tea-)
amfitrión, -i (-fi-tri-)
ámforă, -e, -ei
a-mi, *prepoziţie + pronume:* pentru a-mi luá
amiázá (-mia-), amiézi (a-miezi), amiézii
amigdálă, -e, -ei
amînte
amînă, amîn; să amîn, să amîne; amînînd
amîndói, amîndúror [părinţii], [părinţii] amîndúrora
amnistiá, -tiéz, -tiázá, -tiém; -tié; -tiéze; -tiínd (am-nis-ti-)
amoniác (-ni-ac)
amór-própriu
amortizá, -zéz, -zează, -zăm; -ză; -zéze; -zînd
amortizór, -oáre
amorţeálă, -ţéli, -ţélii
amorţí, -ţésc, -ţéşte, -ţím; -ţeá; -ţeáscă; -ţînd
ampér, -i
ampermétru, -e
ampér-óră, ampér-óre, -órei
amplasamént, -e
amplificá, *ind. prez. 1 sg.* amplífic
amplificatór, -oáre
amploáre, amplórii
amploiát (-plo-iat) *şi* amploaiát (-ploa-iat), -ţi
ampréntă, -e, -ei
amuzá, *ind. prez, 3 sg. şi pl.* amúză
anacrónic, -ci; -că, -ce
analizá, -zéz, -zează, -zăm; -ză; -zéze; -zînd
analóg, -gi; analoágă, -ge
anapést, anapésti
anápoda
anarhíe (-hi-e), -ía (-hi-a), -íei
anatomofiziológic, -ci; -că, -ce (-zi-o-)
anatomopatológic, -ci; -că, -ce
anchilozáre, -zări, -zării
áncie (-ci-e), -ii; -ia (-ci-a), -iei
anecdótă, -e, -ei
anemiă, -miéz, -miázá, -miém; -mié; -miéze; -miínd (a-ne-mi-)
anevóie
anexiúne, -i, -ii (-ne-xi-)
angajá, -jéz, -jează, -jăm; -jă; -jéze; -jînd
angajáre, -jări, -jării
angará, angarále, -lei
anghínă *şi* angínă, -e, -ei
angrenáj, -e
anilínă, -ei
animáţie (-ţi-e), -ia (-ţi-a), -iei
aniversáre, -sări, -sării
an-lumínă, ani-lumínă
ansámblu, -uri
antárctic, -ci; -că, -ce
antebélic, -ci; -că, -ce
antebráţ, -e
antedatá
antediluvián, -éni; -ánă, -éne (-di-lu-vi-)
antemeridián, -áni; -ánă, -áne (-ri-di-)
antepenúltim, -i; -ă, -e
anteproiéct, -e
anteriór, -óri; -oárá, -oáre (-te-ri-)
antét, -uri
antevorbitór, -i
antiaerián, -éni; -ánă, -éne (-ti-a-e-ri-)
antialcoólic, -ci; -că, -ce (-ti-al-co-o-)
antibiótic, -ci; -că, -ce (-bi-o-)
antíc, -ci; -că, -ce
anticámeră, -e, -ei
anticariát, -e (-ca-ri-)
antichitáte, -tăţii; „obiecte vechi" antichităţi

Scanned with OKEN Scanner

anticipá, *ind. prez. 1 sg.* anticipéz *şi* antícip
anticipáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a); -iei
antidót, -uri
antiepidémic, -ci; -că, -ce (-ti-e-)
antiimperialíst, -şti; -stă, -ste (-ti-im-pe-ri-a-)
antiinfecţiós, -óşi; -oásă, -oáse (-ti-in-)
antipód, -zi
antoním, -e
antráct, -e
antrepózit, -e
antreprenór, -i (-tre-pre-)
antreprízǎ, -e, -ei (-tre-pri-)
antréu, -uri
antricót, -coáte
anturáj, -e
anuál „la un an", anuáli; -ă, -e (a-nu-)
anuár, „publicaţie anuală", anuáre (a-nu-)
anúme
anvelópă, -e, -ei
anvergúră, -i, -ii
anxietáte, -tăţii (-xi-e-)
aórtă, -e, -ei
apanáj, -e
aparénţă, -e, -ei
aparíţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a) -iei
apárte
aparţíne, *v.* ţine
apăreá, *v.* părea
apăsá, *ind. prez. 1 sg.* apás; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să apése
apedúct, -e,
apicultúră, -ii
aplaudá, *ind. prez. 1 pl.* aplaudắm (a-pla-u-)
apláuze, *pl.* (a-pla-u-)
aplicáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
apogéu, apogée /-ge-e/
apogiatúră, -i, -ii (-gi-a-)
apologíe (-gi-e), -íi; -ía (-gi-a), -íei
apométru, -e
apoteóză, -e, -ei (-te-o-)
apoziţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
apreciá, -ciéz, -ciázǎ, -ciém; -cié; -ciéze; -ciínd (a-pre-ci-)
áprig, -gi; -gă, -ge
aprílie (-li-e)
aprínde, *v.* prinde
apropiá (-pi-a), -pii, -pii -piém (-pi-em); -pié; -píind (-pi-ind) [*cf.* apropria]
apropó *şi* apropóu, apropóuri
apropriá „a-şi însuşi", -priéz, -priázǎ, -priém; -prié; -priéze; -príind (a-pro-pri-) [*cf.* apropia]
aproximáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
aprozár, -uri
apúne, *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să apúnă; *ger.* apunínd
apuseán, -séni; -seánă, -séne
arabésc, „ornamente" arabéscuri
arác, aráci (a-raci)
arámă, arámei; „obiecte" arămuri
aranjá, -jéz, -jeázǎ, -jắm; -jă; -jéze; -jínd
aranjáre, -jări, -jării
aráreori (-re-ori)
arămíu, -íi; -íe (-mi-e), -íi
arătá, *ind. prez. 1 sg.* arắt, *2 sg.* arăţi, *3 sg. şi pl.* arátă; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să aráte
arbitrál „de arbitru", arbitráli; -ă, -e
arbitrár „după bunul plac, la întîmplare", arbitrari; -ă, -e
arbítru, -i
arborescént (-res-cent), -ţi; -tă, -te
arc, árce: arc de cerc
arc „resort", árcuri
arcádă, -e, -ei
árctic, -ci; -că, -ce (arc-)
arcúş, -uri
árde, ard; să ard, să árdă
ardeiá, -iéz, -iázǎ, -iém; -ié; -iéze; -índ (ar-de-)
ardézie (-zi-e), -ii; -ia (-zi-a), -iei
ardoáre, ardórii
aréndă, -zi, -zii; *şi* aránde, -zi
areopág, -uri (-re-o-)
argentinián, -éni; -ánă, -éne (-ti-ni-)
argílă, -e, -ei
argintíu, -íi; -íe (-ti-e), -íi
argínt-viu
argóu, -uri
argumentáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
arháic, -ci; -că, -ce
arhaísm, -e (ar-ha-)
arheológ, -gi (-he-o-)
arhipelág, -uri
arhitéct, -ţi
arián, ariéni; ariánă, ariéne (a-ri-)
aríci, aríci
aríd, -zi; -dă; -de
árie (-ri-e), -ii; ária (-ri-a), -iei
áriergárdă, -gărzi, -gărzii (-ri-er-)
áripă *şi* arípă, -i, -ii
aripioárǎ, -e, -ei (-ri-pioa-)

Scanned with OKEN Scanner

aritmétic, -ci; -că, -ce
aritmétică, -cii
armátúră, -i, -ii
armistíţiu /-ţiu/, -ii,
armoníe (-ni-e), -ii; -ia, (-ni-a), -iei
armoniós, -óşi; -oásă, -oáse (-mo-ni-)
arogá, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* arógă; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să aróge
arogánţă, -ei
aromân, -i; -ă, -e
aromâncă, -ce, -cei
aromânésc, -ésti; -céască, -ésti
arpagíc
arpégiu /-ĝu/, -gii
árşiţă, -e, -ci
arteźián; arteźiană, arteźiéne (ar-te-zi-)
artícol, -e
articulá
artificiál, -i; -ă, -e (-fi-ci-)
artifíciu /-ĉu/, -cii
artilérie (-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei
arţág, -uri
arţăgós, -óşi; -oásă, -oáse
ascendént „autoritate morală" (as-cen-)
ascendént „care urcă", -ţi; -tă, -te (as-cen-)
ascensiúne, -i, -ii (as-cen-si-)
ascensór, -oáre (as-cen-)
ascúnde, ascúnd; să ascúnd, să ascúndă
ascuţí, ascút; să ascút, să ascútă
ascuţitoáre, -tóri, -tórii
aseárá
asediá, -diéz, -diázá, -diém; -dié; -diéze; -díind (a-se-di-)
asédiu /-dĵu/, -ii
asemănâ, *v.* semăna
asémenea
asemuí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (a-se-mu-)
aserţiúne, -i, -ii (-ser-ţi-)
asfixiá, -xiéz, -xiázá, -xiém; -xié; -xiéze; -xiínd (as-fi-xi-)
asiátic, -ci; -că, -ce (-si-a-)
asíduu (-du-u), -dui; -duă (-du-ă), -due
asimilâţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
asimptótă, -e, -ei (-simp-to-)
asirián, -éni; -ánă, -éne (-si-ri-)
asíro-babilonián, -babilonieni; -babiloniánă, -babiloniéne (-lo-ni-)
asmuţí, asmút; să asmút, să asmútă
asociá, -ciéz, -ciázá, -ciém; -cié; -ciéze; -ciínd (a-so-ci-)
asociâţie (-ci-a-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
asociére, -i, -ii (-ci-e-)
asortimént, -e
aspectuós, -óşi; -oásă, -oáse (-pec-tu-)
aspirâţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
ástă dátă
ástă-iárnă
ástă-noápte
ástă-primávară
ástă-seárá
ástă-toámnă
ástă-várá
ástăzi (2 sil.)
asterísc, -uri
ástfel
ástmă (ast-mă), -ei; *şi* astm
astrahán
astringént, -ţi; -tă, -te
astronomíe (-mi-e), -ia (-mi-a), -iei
ástru, ástri
asumá, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* asúmă
asúpra
asurzí, *v.* surzi
aş, *auxiliar*: aş cití
aş, *interjecţie*
aşá
aşadár
aşa-numít, -ţi; -tă, -te
aşa-zís, -şi; -să, -se
áşchie (-chi-e), -ii; -ia (-chi-a), -iei
aşezá, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* aşázá
a-şi, *prepoziţie + pronume*:: pentru a-şi luá
atacá, *ind. prez. 1 sg.* atác; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să atáce; *ger.* atacínd
ataşá, -şéz, -şeázá, -şám; -şá; -şéze; -şínd
ataşáre, -şări, -şării
atée /atée/, atée; atéea, atéei
ateísm
ateliér (-li-er), -e
atenéu, atenée /-née/
aténţie (-ţi-e), -ia (-ţi-a), -iei; „acte amabile" aténţii
atenuá, -nuéz, -nueázá, -nuám; -nuá; -nuéze; -nuínd (a-te-nu-)
aterizá, -zéz, -zeázá, -zám; -zá; -zéze; -zínd
atestá, *ind. prez. 1 sg.* atést, *3 sg. şi pl.* atéstă; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să atéste
atéu, atéi
átic, -ci; -că, -ce
atít, *şi* atíta, atíţi *şi* atíţia; atíta, atítea
atlás, -e: atlas geografic
atláz „ţesătură", atlázuri

Scanned with OKEN Scanner

atotcuprinzător, -tóri; -toáre, -toáre
atotputérnic, -ci; -că, -ce
atotştiutór, -tóri; -toáre, -toáre (-şti-u-)
atrácţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
atribuí, *ind. prez. 1 sg.* atríbui, *3 sg. şi pl.* atríbuie
atróce, *invariabil*
atú „element care oferă o şansă în plus", atúuri (-tu-uri); *n.-ac. sg. art.* atúul (-tu-ul)
atú „carte la joc", atále
atúnci *şi* atúncea
aţi, *auxiliar*: aţi scrís, aţi scríe
a-ţi, *prepoziţie + pronume*: pentru a-ţi luá
aţíne, *v.* ţine
aţintí
aţipí
aţîţá
audiá, -diéz, -diáză, -diém; -dié; -diéze; -diínd (a-u-di-)
audiénţă, -e, -ei (a-u-di-en-)
audiére, -i, -ii (a-u-di-)
auditór, -tóri; -toáre, -toáre (a-u-)
auditóriu /-rĭu/ „sală şi public ascultător"; „săli de curs" auditórii (a-u-)
audíţie (a-u-di-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
augúr (au-gur), -i
áugust „lună a anului" (au-)
augúst „impunător", augúşti; -stă, -ste (au-)
áulă, -e, -ei (a-u-)
áur (a-ur)
aureólă, -e, -ei (a-u-re-o-)
aurícul, -e (a-u-)
auríu, -íi; -íe (-ri-e), -íi (a-u-)
auróră, -e, -ei (a-u-)
austér, -i; -ă, -e (a-us-)
australián, -éni; -ână, -éne (a-us-tra-li-)
austriác, austriéci; austriácă, austriéce (a-us-tri-)
auténtic, -ci; -că, -ce (a-u-)
autentificá, *ind. prez. 1 sg.* autentífic (a-u-)
autoadministráre, -ări, -ării (a-u-to-ad-)
autoapărare, -ări, -ării (a-u-to-a-)
autobáză, -e, -ei (a-u-)
autobiografíe (a-u-to-bi-o-gra-fi-e), -íi; -ía (-fi-a), -íei
autobúz, -e (a-u-)
autoelogiére, -i, -ii (a-u-; -gi-e)
autoexcavatór, -oáre (a-u-)
autograf, -e (a-u-)
autohtón, -i; -ă, -e (a-u-)
autorizaţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
autoturísm, -e (a-u-)
auxiliár /augzi-/, -e (a-u-xi-li-)
auxiliár /augzi-/, -i; -ă, -e (a-u-xi-li-)
auzí (a-u-), aúd; să aúd, să aúdă
avalánşă, -e, -ei
avangárdă, -gărzi, -gărzii
avanpost, -uri
avanpremiéră, -e, -ei (-mi-e-)
avanscénă, -e, -ei (-sce-)
avantáj, -e
avantajá, -jéz, -jeáză, -jăm; -jă; jéze; -jínd
avariá, -riéz, -riáză, -riém; -rié; -riéze; -riínd (a-va-ri-)
avaríe (-ri-e), -íi; -ía (ri-a), -íei
aveá, *perf. s.* avúi, *m.m.c. perf.* avusésem; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să áibă
aveá de-a fáce
aventuriér, -i (-tu-ri-)
aversiúne, -i, -ii (-ver-si-)
aviátic, -ci; -că, -ce (-vi-a-)
aviatór, -i (-vi-a-)
aviáţie (-vi-a-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
avíd, -zi; -dă, -de
avión, -oáne (a-vi-)
avocát, -ţi
ax, -e: axul unei roţi
áxă, -e, -ei: axă de simetrie
axiómă, -e, -ei (a-xi-o-)
azalée /-lée/, azalée; azaléea, azaléei
azbést
azi (1 sil.)
azi-dimineáţă
azuríu, -íi; -íe (-ri-e), -íi
azvîrlí, *ind. prez. 1 sg.* azvîrl, *3 sg.* azvîrlă *şi* azvîrle; *3 pl.* azvîrlă *şi* azvîrl

Ă

ă „ă"
ăla, ăia [áia, álea]
ălălalt, ăilalţi [áilaltă, álelalte]
ăsta, ăştia (-tia şi -ti-a) [ásta, ástea]
ăstălalt, ăştilalţi [ástălaltă, ástelalte]

B

b „be"
bába-oárba
bacalaureát, -e (-la-u-re-)

Scanned with OKEN Scanner

bacalaureát, -ți (-la-u-re-)
bacanálă, -e, -ei
bácă, -c^, -cei
bacíl, -i
bacterián, -éni; -ánă, -éne (-te-ri-)
bactérie (-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei
bacteriológ, -gi (-ri-o-)
bacteriológă, -ge, -gei (-ri-o-)
badijoná
báhic, -ci; -că, -ce
báie, băi, băii (bă-ii)
báieră (ba-ie-), băieri, -ii
baionétă, -e, -ei (ba-io-)
bairám, -uri (bai-)
baiț (1 sil.), -uri
balamá, balamále, -ței
balansá, -séz, -seáză, -sắm; -sắ; -séze; -sínd
balansoár (-lan-soar), -e
balánță, -țe, -ței
balastiéră, -e, -ei (-ti-e-)
balizáj, -e
balneár, -i; -ă, -e (bal-ne-)
balneoclimatéric, -ci; -că, -ce (-ne-o-)
balneológ, -gi (-ne-o-)
balneológă, -ge, -gei (-ne-o-)
balneologíe (-ne-o-lo-gi-e), -ía (-gi-a), -íei
balneoterapíe (-ne-o; -pi-e), -ía (-pi-a), -íei
balót, -uri
balotáj, -e
balsám, -uri
balustrádă, -e, -ei
bancnótă, -e, -ei (banc-no-)
bandajá, -jéz, -jeáză; -jắm; -jắ; -jéze; -jínd
bandajáre, -jări, -jării
bándă „grup", bánde, -ei
bándă „fîșie", benzi, -ii
banduliéră, -e, -ei (-li-e-)
bániță, -țe, -ței
banjó, banjóuri
bántă, benți, -ii
barácă, baráci, -cii
baráj, -e
barbár, -i
barcagíu, -gíi, -gíii (-gi-ii)
bard, zi
bárdă, bărzi, -ii
barém „indicator de calcul", baréme
bárem, *adverb*
baricádă, -e, -ei
bariéră, -e, -ei (-ri-e-)
báriu /-riu/
baróc, -ci; -că, -ce
baróu, -uri
basc, basci; báscă, básce (bas-ce)
báscă, băști, -ii
bascúlă, -e, -ei
basmá, basmále, -lei
basoreliéf (-li-ef), -uri
bastión, -oáne (bas-ti-)
batalión, -oáne (-ta-li-)
batardóu, -uri
báte, *ind. prez. 1 pl.* bátem, *2 pl.* báteți; *viit.* voi báte; *opt. prez.* aș báte; *imper. negativ sg.* nú báte
bateríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
batiscáf, -uri
batjocorí
batjocoritór, -tóri; -toáre, -toáre
batjócură, -i, -ii
batracián, -éni (-tra-ci-)
bauxítă, -ei (ba-u-)
bavaréz, -zi; -ză, -ze
bazílică, -ci, -cii
bazín, -e
băcăuán (-că-uan), -i; -ă, -e
băgăciós (-gă-cios), -cióși; -cioásă, -cioáse
băiát, băiéți
băietánă, -e, -ei
băiețél, -țéi
băjenár, -i
băjénie (-ni-e), -ii; -ia (-ni-a), -iei
bălái, bălái; băláie, băláie *și* bălắi
bălăceálă, -céli, -célii
bălăcí, *imperf.* bălăceám; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să bălăceáscă
bănățean, -țéni; -țeánă, -țéne
bănățeáncă, -țénce, -țéncei
bănuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (bă-nu-)
bănuiálă, -iéli, -iélii
bărbát, -ți
bărbiér, -i (băr-bi-)
bărbierí (-bi-e-)
bășícă, -ci, -cii
băștináș, -și; -șă, -șe
bătáie, bătắi, bătắii (-tă-ii)
bătrînețe, -ții; „anii bătrînețiI" bătrînéți
bea, *imperf.* beam, *perf. s.* băúi
beat, beți; beátă, béte
beatitúdine, -ii (be-a-)
becísnic, -ci; -că, -ce
begónie (-ni-e), -ii; -ia (-ni-a), -iei
bej, *invariabil*
belciúg (bel-ciug), belciúge
bele-árte, *pl.*

Scanned with OKEN Scanner

beletrístic, -ci, -că, -ce
beletrística, -cii
belgián, -éni; -ánă, -éne (bel-gi-)
beneficiá, -ciéz, -ciázǎ, -ciém; -cié; -ciéze; -ciínd (be-ne-fi-ci-)
benefíciu /-ču/, -cii
benevól, -i; -ă, -e
berărie (-ri-e), -íi; -ia (-ri-a), -íei
bére, bérii; „porții, sorturi" beri
beregátă, -e, -ei
berlinéz, -zi; -ză, -ze
bestiál, -i; -ă, -e (bes-ti-)
beteálă, betélii
betejeálă, -jéli, -jélii
betejí, -jésc, -jéște, -jím; -jeá; -jeáscă; -jínd
betelíe (-li-e), -íi; -ia (-li-a), -íei
betoniéră, -e, -ei (-ni-e-)
bezmétic, -ci; -că, -ce
béznă, -e, -ei
bianuál, -i; -ă, -e (bi-a-nu-)
bibelóu, -uri
bíber, -i
bibliofíl, -i; -ă, -e (-bli-o-)
bibliografíe (-bli-o-; -fi-e), -íi; -ia (-fi-a), -íei
bibliotécă, -ci, -cii (-bli-o-)
bíceps, bícepși
bici (1 sil.), bíce
biciuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (bi-ciu-)
biélă, -e, -ei (bi-e-)
bienál, -i; -ă, -e (bi-e-)
biet, bieți; biátă, biéte
bifurcá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* bifúrcă
bijutiér, -i (-ju-ti-)
biliár, -i; -ă, -e (bi-li-)
biliárd, -e (bi-li-)
bilión, -oáne (bi-li-)
bimensuál, -i; -ă, -e (-men-su-)
binecuvíntáre, -ări, -ării
binefácere, -i, -ii
binefăcătór, -tóri; -toáre, -toáre
bineînțelés „desigur"
bíne înțelés, bíne înțeleși; bíne înțeleásă, bíne înțelése
binemeritá
binevoí, *v.* voi
binevoitór, -tóri; -toáre, -toáre (-vo-i-)
binóclu, -uri
binóm, -oáme
biografíe (bi-o-; -fi-e), -íi; -ia (-fi-a), -íei
biológ, -gi (bi-o-)
biológă, -ge, -gei (bi-o-)
biologíe (bi-o-; -gi-e), -ia (-gi-a), -íei
biosféră, -ei (bi-o-)
bioxíd, -zi (bi-o-)
bírjár, -i
bírjă, -e, -ei
birocrát, -ți
birocrație (-ți-e), -íi; -ia (-ți-a-), -íei
biruí, *ind. prez. 1 sg.* bírui, *3 sg. și pl.* bíruie; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să bíruie
biruínță, -țe, -ței (-ru-in-)
biséct, -ți: an bisect
bisectoáre, bisectoáre, -ei
bisturíu, -íe (-ri-e)
bívoliță, -țe, -ței
bivuác, (-vu-ac), -uri
bizuí, *ind. prez. 1 sg.* bízui, *3 sg. și pl.* bízuie
bîiguí, *ind. prez. 1 sg.* bîigui, *3 sg. și pl.* bîiguie
bîiguiálă, -iéli, -iélii
bîjbîí, *ind. prez. 1 sg.* bîjbîi, *3 sg. și pl.* bîjbîie
bîlbîí, *ind. prez. 1 sg.* bîlbîi, *3 sg. și pl.* bîlbîie
bîlbîiálă, -iéli, -iélii
bîntuí, *ind. prez. 3 sg. și pl.* bîntuie; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să bîntuie
bîzîí, *ind. prez. 3 sg. și pl.* bîzîie
blachéu, -uri
blánă, blănii; „piei" blăni; „haine de blană, soiuri de blăni" blănuri
blazá, -zéz, -zeázǎ, -zăm; -zǎ; -zéze, -zínd
blazón, -oáne
bleg, -gi; bleágă, blége
bleojdí
blestém, -e
blestemá
bleu /blö/, *invariabil*
bleumarín /blömarín/, *invariabil*
blînd, -zi; -dă, -de
blîndéțe, -ii
blocá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* blocheáză
blocáj, -e
blocnótes, -uri
bloc-túrn, blócuri-túrn
blúming, -uri
bóa (bo-a)
boácăn, -i; -ă, -e
boálă, boli, -ii; *în expresii și* boále
boáre, boárei (boa-)
bobînáj, -e
bocánc, -ci
bocceá, boccéle, -lei (boc-)
boccíu, -íi; -íe (-ci-e), -íi (boc-)

Scanned with OKEN Scanner

boém /boém/, -i; -ă, -e
bogătáș, -și; -șă, -șe
boiangerie (-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei
boiangíu, -gíi, -gıii (-gi-ii)
boicotá (boi-co-)
boiér, -i
bóiler (boi-ler), -e
bojdéucă (-deu-că), -ci, -cii
bolborosí, -sésc, -sește, -sím; -seá; -seáscă; -sínd
boleró „dans", boleróuri
boleróu „ilic", -róuri
bolnáv, -i; -ă, -e
bolnăvíor (-nă-vior), -i; -vioáră, -e
bóltă, -ți, -ții
bombardiér, -e (-bar-di-)
bombéu, -uri
bomboánă, -e, -ei
bomfáier, -e
boniér, -e (bo-ni-)
bordéi, bordéie
borderóu, -uri
bordó, *invariabil*
bordúră, -i, -ii
boreál, -i; -ă, -e (bo-re-)
boroánă, -e, -ei
botánică, -cii
botgrós „pasăre", botgrósi
bótniță, -țe, -ței
boți, -țésc, -țește, -țím; -țeá; -țeáscă; -țínd
bouár (bo-uar), -i
bóur, -i
boxér, -i
braconiér, -i (-co-ni-)
brad, -zi
brahicefál, -i; -ă, -e
brancardiér, -i (-car-di-)
bránhie (-hi-e), -ii; -ia (-hi-a), -iei
bránșă, -e, -ei
brasárdă, -e, -ei
brázdă, -e, -ei
brazilián, -éni; -ánă, -éne (-zi-li-)
brățáră, -țări, -țării
breáslă, brésle, -ei
breaz, breji; breáză, bréze
brelóc, -uri
bresláș, -i
bréșă, -e, -ei
breviár, -e (bre-vi-)
briantínă, -ci (bri-an-)
briceág, bricége
brici (1 sil.), bríce
brigádă, -gázi, -gázii
brigadiér, -i (-ga-di-)
briliánt, -e (bri-li-)
brióșă, -e, -ei (bri-o-)
bríșcă, briști, -ii
brindúșă, -e, -ei
brínză, -ei; „sortimente de brînză" brînzéturi
brînzoáică, -ce, -cei
briu „cingătoare", bríie
briu „dans", bríuri
brocárt, -uri
brodéză, -e, -ei
brónhie (-hi-e), -ii; -ia (-hi-a), -iei
bronșítă, -e, -ei
bronzá, -zéz, -zează, -zăm; -ză; -zéze; -zínd
broșá, -șéz, -șează, -șăm; -șă; -șéze; -șínd
broșáre, -șări, -șării
bróșă, -e, -ei
bruftuí, -iésc, -iește, -ím; -iá; -iáscă; -índ (bruf-tu-)
bruiá, -iéz, -iáză, -iém; -ié; -iéze; -índ (bru-)
bruión, -ioáne
brumăríu, -ii; -ie (-ri-e), -ii
brusc, bruști; brúscă, brúște
bruschețe, -ței
bubuí, *ind. prez. 3 sg. și pl.* búbuie
buclucáș, -și; -șă, -șe
búcșă, -e, -ei
bucurie (-ri-e), -ii; -ia (-ri-a) -iei
budoár (bu-doar), budoáre
búfniță, -țe, -ței
buiandrúg, -gi (bu-ian-)
buimácí, *imperf. 3 sg. și pl.* buimăceá; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să buimăceáscă
bujíe (-ji-e), -ii; -ia (-ji-a), -iei
buldózer, -e
búlgăr *și* búlgăre, -i
bulín, -e *și* bulínă, -e, -ei
bulión, „cultură de microbi", bulioáne (bu-li-)
bulión „preparat culinar", buliónuri (bu-li-)
bulón, -loáne
bulz, -i
búnă-credínță, búnei-credínțe
búnă-cuviínță, búnei-cuviínțe (-vi-in-)
bunăoáră
bunăstáre, bunăstării
bunăvóie, bunăvóiei
bunăvoínță, bunăvoínței (-vo-in-)
bunícă, buníci; bunícii, bunícăi *sau* buníchii

Scanned with OKEN Scanner

bun-gúst, *g.-d.* búnului-gúst
bun-símț, *g.-d.* búnului-símț
burdușeálă, -șéli, -șélii
burdușí, -șésc, -șéște, -șím; -șeá; -șeáscă; -șínd
burghéz, -zi; -ză; -ze
burghíu, burghíe (-ghi-e)
burlésc, -ști; burléscă, -ști
bursiér, -i (bur-si-)
burtăvérde, burtăvérde
burtăverzíme, -ii
buruiánă, -iéni, -iénii
bușí, -șésc, -șéște, -șím; -șeá; -șéască; -șínd
butélie (-li-e), -ii; -ia (-li-a), -iei
butói, butoáie
butón „comutator", butoáne
butón „nasture", butóni
butoniéră, -e, -ei (-ni-e-)
buturúgă, -gi, -gii
búzna
buzunár, -e

C

c „ce"
ca „la fel cu": bún ca tíne
c-a, *conjuncție + auxiliar:* bíne c-a plecát
cabaniér, -i (-ba-ni-)
cáblu, -uri
cabotín, -i
cabriolétă, -e, -ei (-bri-o-)
cacáo, *n.-ac. sg. art.* cacáua
cádă, căzi, -ii
cafeá, caféle, -lei
cafegioáică, -ce, -cei (-fe-gioai-)
cafegíu, -gíi, -gíii (-gi-ii)
cafeníu, -íi; -ie (-ni-e), -íi
caiác, -ce
cáier, -e
caiét, -e
caís (ca-is), caíși
caísă, -e, -ei (ca-i-)
calcán „zid", calcáne
calcán „pește", calcáni
calcanéu, calcanée /-née/
cálcio-vécchio (-ci-o-; -chio)
cálciu /-ĉu/
cálcul „operații cu numere", cálcule
cálcul „pietre în organe interne", cálculi
caldarím, -uri
caldeeán, caldeéni /-deénj/, caldeeánă, caldeéne /-deéne/
cal-de-máre, cai-de-máre
cále, căi, cáii (că-ii)
caleáșcă, -léști, -léștii
cálea-válea
caleidoscóp, -scoápe (ca-lei-do-)
calendár, -e
calíciu /-ĉu/, -cii
califică, *ind. prez. 1 sg.* calífic
caligrafiá, -fiéz, -fiázã, -fiém; -fié; -fiéze; -fiínd (ca-li-gra-fi-)
calomniá, -niéz, -niázã, -niém; -nié; -niéze; -niínd (-lom-ni-)
calomniós, -óși; -oásă, -oáse, (-lom-ni-)
cal-putére, cai-putére
cam „oarecum": cam greu
c-am, *conjuncție + auxiliar:* poáte c-am găsít
camée /-mée/, camée; caméea, caméei
cameleón, -i (-me-le-)
camélie (-li-e), -ii; -ia, (-li-a), -iei
cámfor
camión, -oáne (ca-mi-)
camionagíu (-mi-o-), -gíi, -gíii (-gi-ii)
camionáj, -e (-mi-o-)
camión-cisternă, camioáne-cisternă (-mi-)
camionétă, -e, -ei (-mi-o-)
campánie (-ni-e), -ii; -ia (-ni-a), -iei
cámping, /k'emping/, -uri
campión, -i (cam-pi-)
camufláj, -e
canadián, -éni; -ánă, -éne (-na-di-)
canál „conductă", canále
canál „curs de apă"; „cale de circulație pe apă", canáluri
canapeá, canapéle, -lei
canavá, -le, -lei
cánă, căni, -ii
cancelárie (-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei
candíd, -zi; -dă, -de
candidát, -ți
candoáre, -dórii
caneá, canéle, -lei
cánge, căngi, -gii
cangrénă, -e, -ei
canículă, -e, -ei
canóe, /-nóe/, canóe; canóea, canóei
canotáj
cantaragíu, -gíi, -gíii (-gi-ii)
cantiniér, -i (-ti-ni-)
cantoniér, -i (-to-ni-)
caolín
capcánă, -e, -ei
capélmaistru (-mais-tru), -ștri

Scanned with OKEN Scanner

capitél „partea superioară a unei coloane", capitéluri
capítol „diviziune a unei lucrări", capítole
capítul „eflorescență", capítule
capodóperă, -e, -ei
capriciós, -óși; -oásă, -oáse (-pri-ci-)
capríciu /-ĉu/, -cii
cápsă, -e, -ei
caracátiță, -țe, -ței
caractér, -e
característic, -ci; -că, -ce
característica, -ci, -cii
caracúl; „blănițe" caracúluri
caraghiós (-ra-ghios), -ghióși; -ghioásă, -ghioáse
carantínă, -ei
carapáce, carapáce, -ei
carbúră, -i, -ii
carcásă, -e, -ei
cardiác, -ci; -că, -ce (car-di-)
cardiológ, -gi (-di-o-)
cardiológă, -ge, -gei (-di-o-)
cardiovasculár, -i; -ă, -e (-di-o-)
cáre, *g.-d. sg. m.* căruia, *f.* căreia; *n.-ac. pl.* cáre, *g.-d. pl.* cărora
caréná, -e, -ei
caréu, -uri
carevá
cáre va să zică
cargobót, -uri
cargóu, -uri
cariá, -riáză; -rié; -riéze; -riínd (ca-ri-)
cariatídă, -e, -ei (-ri-a-)
cárie (-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei
cariéră, -e, -ei (-ri-e)
caritáte, -tăți
carlíngă, -gi, -gii
carnasiér, -i; -ă, -e (-na-si-)
caroseríe (-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei
caróu, -uri
cárstic, -ci; -că, -ce
cártă „act", cárte, -ei
cárte, cărți, -ii
cartiér, -e (car-ti-)
cartilaginós, -óși; -oásă, -oáse
cartilaj, -e
cartóf, -i
cartotécă, -ci, -cii
cartușiéră, -e, -ei (-și-e-)
casá, -séz, -seázǎ, -sắm; -sắ; -séze; -sínd
cásă, -e, -ei
ca să
cáscă, căști, -ii
cáscă-gúră
casieríe (-si-e-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei
casieríță, -e, -ei (-si-e-)
cásnic, -ci; -că, -ce
castaniétă, -e, -ei (-ta-nie-)
castaníu, -ii; -ie (-ni-e), -ii
ca și cînd
ca și cum
catadicsí, -sésc, -séște, -sím; -seá; -seáscă; -sínd
catalíge, *pl.*
catalizátor, -tóri
catarámă, cataráme, -ei
categoríe (-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei
catifeá, catiféle, -lei
catrínță, -țe, -ței
caucazián, -éni; -ánă, -éne (ca-u-ca-zi-)
cauciúc (ca-u-ciuc); „anvelope" cauciúcuri
caústic, -ci; -că, -ce (ca-us-)
cauțiúne, -i, -ii (ca-u-ți-)
cauzál „privitor la cauză", cauzáli; -ă, -e (ca-u-) [*cf.* cazual]
cavalérie (-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei
cazangeríe (-ri-e), -ii; -ia (-ri-a) -iei
cazangíu, -gíi, -gíii (-gi-ii)
cazármă, cazármi, -ii
cazeínă -ei
caziér, -e (ca-zi-)
cazinóu, -uri
cazmá, -le, -lei
cáznă, -e, -ei
cazuál „accidental; privitor la cazuri" cazuáli, -ă, -e (ca-zu-) [*cf.* cauzal]
cazuár „pasăre", cazuári (ca-zu-)
cădeá, cad; să cad, să cádă
căí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (că-)
căínță, -țe, -ței
căláre
călătúză, -e, -ei (-lă-u-)
călcíi, călcíie
căldărúșă, -e, -ei
călimără, călimări, -ii
călușár, -i
cămără, cămări, -ii
cămășă, cămăși, -ii
cămășúță, -țe, -ței
cămin „instituție", cămine
cămín „sobă", cămínuri
căpătíi; căpătíie
căpătuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (că-pă-tu-)
căpătuiálă, -iéli, -iélii
căpățínă, -i, -ii

Scanned with OKEN Scanner

căpiá, căpiéz, căp..., căpiém; căpié; căpiéze; căpiínd (că-pi-)
căpíță, -țe, -ței
căprioáră, -e, -ei (-pri-oa-)
căprúi, căprúi; căprúie, căprúi
căpșúnă, -e, -ei
căptușeálă, -șéli, -șélii
căptușí, -șésc, -șește, -șím; -șeá; -șeáscă; -șínd
căpúșă, -e, -ei
cărămidă, -zi, -zii
cărămizíu, -íi; -íe (-zi-e), -íi
cărărúie, -rúi, -rúii (-ru-ii)
cărpănós, -óși; -oásă, -oáse
căruntéțe, -ții
cărúță, -țe, -ței
căsnicíe (-ci-e); -íi; -ía (-ci-a), -íei
cășăríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
cătínă, -i, -ii
către
cătún, -e
cătúșă, -e, -ei
cățărá, *ind. prez. 1 sg.* căț*ă*r, *2 sg* căț*ă*ri, *3 sg. și pl.* căț*ă*ră
cățél, căței
cățelúșă, -e, -ei
căutá (că-u-), *ind. prez. 1 sg.* cáut (ca-ut)
căzní
cea, *v.* cel: cea búnă
ce-a, *pronume + auxiliar:* ce-a luát
ceáfă, céfe, -ei
ceai, -uri
ceainăríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
ceáinic, -ce
ceápă, cépe, -ei
ceaprazár, -i (cea-pra-)
ceáră, cérii
ceárcăn, -e
cearșáf, -uri
ceártă, cértei; certuri
ceas, -uri
ceas-brățáră, ceásuri-brățáră
ceáșcă, cești, -ii
ceátă, céte, -ei
ceáță, céții; céțuri
ceaún, -e
céea ce (ce-ea)
cei, *v.* cel: cei buni
ce-i, *pronume + pronume:* ce-i dă
ce-i, *pronume + verb:* ce-i ásta
cel, cei; cea, céle
ce-l, *pronume + pronume:* ce-l doáre
céla, céia; céea, célea
célălalt, céilalți; ceálaltă, célelalte
celuloíd (-lo-id)
centímă, -e, -ei
centimétru „panglică de măsurat", centimétre
centimétru „unitate de măsură", centimétri
centrifúg, -gi; -gă, -ge
centrifúgă, -ge, -gei
centripét, -ți; -tă, -te
céntru „punct central", céntre: centre culturale
céntru, céntri: centri nervoși
centúră, -i, -ii
cenușár, -e
cenúșă, -ii
cenușăreásă, -rése, -rései
cenușíu, -íi; -íe (-și-e), -íi
cenzúră, -i, -ii [*cf.* cezură]
cerámică, -ci, -cii
cerbíce, -ei
cerbicíe (-ci-e), -ía (-ci-a), -íei
cerceveá, cercevéle, -lei
cerdác, cerdáce *și* cerdácuri
cére, *ind. prez. 2 sg.* ceri; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să ceáră
cereálă, -e, -ei (-re-a-)
cerealiér, -i; -ă, -e (-re-a-li-)
ceremoniál, ceremoniále *și* ceremoniáluri (-mo-ni-)
ceremoniós, -óși; -oásă, -oáse (-mo-ni-)
cérgă, cergi, -gii
cerínță, -țe, -ței
cerneálă, cernélii; cernéluri
cernozióm (-no-ziom), -uri
cerșetór, -i
cerșí, -șésc, -șește, -șím; -șeá; -șeáscă; -șínd
certificá, *ind. prez. 1 sg.* certífic
ceruí, -iésc, -iește, -ím; -iá; -iáscă; -índ (ce-ru-)
cérul-gúrii
céstălalt, céștilalți; ceástălaltă, céstelalte
cetacéu, cetacée /-ĉée/
cetățeánă, cetățéne, -nei
cetățenésc, -ești; -eáscă, -ești
cetățúie, -țúi, -țúii (-țu-ii)
cétină, -i, -ii
cevá
ce va să zícă
cezúră „pauză metrică", cezúri, -ii [*cf.* cenzură]
cheag (1 sil.), cheáguri
cheflíu, -íi; -íe (-fli-e), -íi

Scanned with OKEN Scanner

chefuí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (che-fu-)
chei, chéiuri
chéie, chei, chéii (che-ii)
cheíţă, -ţe, -ţei
chel, chei; cheálă, chéle
chelíe (-li-e), -íi; -ía (-li-a), -íei
chélner, -i
cheltuí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (chel-tu-)
cheltuiálă, -iéli, -iélii
chemá, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* cheámă
chenzínă, -e, -ei
cheotoáre, -tóri, -tórii (che-o-)
chepéng, -uri
cherestegíu, -gíi, -gíii (-gi-ii)
chestioná (-ti-o-)
chestiúne, -i, -ii (-ti-u-)
chezáşă, -e, -ei
chezăşíe (-şi-e), -íi; -ía (-şi-a), -íei
chiabúr, -i
chiar
chibrít, -uri
chibzuí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (chib-zu-)
chibzuiálă, -iéli, -iélii
chíciură, -i, -ii (chi-ciu-)
chifteá, chiftéle, -lei
chihlimbár, „obiecte, bucăţi" chihlimbáre, „sorturi" chihlimbáruri
chilíe (-li-e), -íi; -ía (-li-a), -íei
chilioáră, -e, -ei (-li-oa-)
chimíe (-mi-e), -ía (-mi-a), -íei
chimión (-mi-on)
chimonóu, chimonóuri
chinéz, -zi; -ză, -ze
chíngă, -gi, -gii
chintál, -e
chintesénţă, -ţei
chinuí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (chi-nu-)
chior, -i; chioáră, -e
chiorí, -ăsc, -ăşte, -ím; -á; -áscă; -índ
chioşc (1 sil.), -uri
chíot (chi-ot), -e
chipíu, chipíe (-pi-e)
chiriáşă, -e, -ei (-ri-a-)
chiríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
chirílic, -ci; -că, -ce
chirúrg, -gi
chíseliţă, -ţe, -ţei
chíşiţă, -ţe, -ţei
chitánţă, -ţe, -ţei
chitanţiér, -e (-tan-ţi-)
chitáră, -e, -ei
chituí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (chi-tu-)
chiţibuşăríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
chiui, *ind. prez. 1 sg.* chíui, *3 sg. şi pl.* chíuie
chiuitúră, -i, -ii (chi-u-i-)
chiul (1 sil.), -uri
chiulangíu (chiu-lan-), -gíi, -gíii (-gi-ii)
chiuvétă, -e, -ei (chiu-ve-)
chiverniseálă, -séli, -sélii
cianură, -i, -ii (ci-a-)
cibernétică, -cii
cicatríce, cicatríce, -ei
ciclámă, -e, -ei
ciclón, -oáne
cicoáre (ci-coa-), cicóri, -ii
cífră, -e, -ei
cífru, -uri
cilíndru, -i
ciment, -uri
cimpanzéu, -zéi
cimpói, cimpoáie
cínă, -e, -ei
cincantín (cin-can-)
cinci
[al] cíncilea, a cíncea
cín(ci)sprezece
[al] cín(ci)sprezecelea, a cín(ci)sprezecea
cin(ci)zéci
[al] cin(ci)zécilea, a cin(ci)zécea
cineamatór, -i (-ne-a-)
cineást (-ne-ast), -şti
cineflí, -i; -ă, -e
cinematécă, -ci, -cii
cinétică, -cii
cinevá
cingătoáre, -tóri, -tórii
cínic, -ci; -că, -ce
cínste, -ei
cioáră, ciori, -ii
ciobán, -i
ciocán „unealtă", ciocáne
ciocán „cocean", ciocáni
ciocănitoáre, -tóri, -tórii
cioc-boc
ciocoiésc, -iéşti; -iáscă, -iéşti
ciocolátă, ciocoláte, -ei
ciomág, ciomége
ciomăgeálă, -géli, -gélii
ciomăgí, *imperf.* ciomăgeám; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să ciomăgeáscă
cioráp, -i
ciorchíne, -i

Scanned with OKEN Scanner

ciorovăí, -iésc, -iéşte, -ím, -iá; -iáscă; -índ (cio-ro-vă-)
ciorovăiálă, -iéli, -iélii
ciot, -uri
ciozvírtă, -e, -ei
circuít, -e
circulaţie, (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
circumferínţă, -ţe, -ţei
circumfléx, -xe: accent circumflex
circumscrípţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
circumscrís, -şi; -să, -se
circumspéct, -ţi; -tă, -te
circumstánţă, -ţe, -ţei
circumstanţiál, -i; -ă, -e (-stan-ţi-)
circumvolúţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
cireádă, cirézi, -ii
cireáşă, ciréşe, -şei
cireşár, -i
ci şi
cişmeá, cişméle, -lei
citáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a) -iei
cití
cititór, -i
citronádă, -e, -ei
ciubăr, ciubére
ciuboţíca-cúcului, ciuboţélele-cúcului
ciubúc „pipă", „ornament arhitectonic", ciubuce
ciubúc „bacşiş", ciubúcuri
ciúdă, -e, -ei
ciufulí
ciuntí
ciupí
ciuruí „a găuri, a cerne", -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (ciu-ru-)
ciuruí „a curge şiroind, cu zgomot", *ind. prez. 3 sg. şi pl.* ciúruie
ciut, -ţi; ciútă, -e
civíl, -i; -ă, -e
civilizáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
cizmár, -i
cízmă, -e, -ei
cíine, cíini
cíine-lup, cíini-lupi
cîlţi (1 sil.), *pl.*
címpie (-pi-e), -ii; -ia (-pi-a), -iei
cînd şi cînd
cîndvá
cînepíu, -ii; -ie (-pi-e), -ii
cîrciumă, -i, -ii
cîrdăşie *şi* cărdăşie (-şi-e), -ii; -ia (-şi-a), -iei
cîrlí, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* cîrlie
cîrliálă, -iéli, -iélii
cîrjă, -e, -ei
cîrlíg, -ge
cîrliónţ, -i (cîr-li-)
cîrmáci, cîrmáci
cîrmă, -e, -ei
cîrmuí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (cîr-mu-)
cîrpáci, cîrpáci
cîrpăceálă, -céli, -célii
cîrtiţă, -ţe, -ţei
cît, cîţi; cîtă, cîte
[a] cîta oară
cîtă vréme
cît cólo
cît de cît
cîte doi
[al] cîtelea, a cîta
cît pe-ací
cît pe ce
cîteodátă /-ţeo-/ „uneori"
cîte o dátă: cîte o dată istorică, cîte o singură dată
cîteşipátru (cî-teşi-)
cîteşitréi (cî-teşi-)
cîtíme, -i, -ii
cîtuşi (cî-tuşi)
cîtvá, cîţivá (cîţi-va); cîtăvá, cîtevá
cláie, clăi, clăii (clă-ii)
clámă, -e, -ei
clánţă, -ţe, -ţei
clarificá. *ind. prez. 1 sg.* clarífic
clarobscúr, -uri
clarvăzătór, -tóri; -toáre, -toáre
clarviziúne, -i, -ii (-vi-zi-)
clasificá, *ind. prez. 1 sg.* clasífic
cláuză, -e, -ei (cla-u-)
claviatúră, -i, -ii (-vi-a-)
claxoná
clătiná, *ind. prez. 1 sg.* clátin
clepsídră, -e, -ei
cléşte, cleşti (1 sil.)
clícă, -ci, -cii
cliént (cli-ent), -ţi
climatéric, -ci; -că, -ce
clin, clini *şi* clínuri
clínică, -ci, -cii
clinician, -éni; -ánă. -éne (-ni-ci-)
clípă de clípă
clipoceálă, -céli, -célii
clipocí, *imperf. 3 sg.* clipoceá; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să clipoceáscă
clísmă, -e, -ei
clişéu, clişée /-şée/
cloácă, -ce, -cei (cloa-)

Scanned with OKEN Scanner

cloceálă, -céli, -célii
clocí, *imperf. 3 sg.* cloceá; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să cloceáscă
clopótniţă, -ţe, -ţei
clóşcă, cloşti, -ii
clovn, -i
clujeán, -jéni; -jeánă, -jéne
clujeáncă, -jénce, -jéncei
cneaz, cneji
cnócaut (cnoc-aut), -uri
coabitá (co-a-)
coácăză, -e, -ei (coa-că-)
coáda-şoricélului, cózii-şoricélului
coádă, cózi, -ii
coafá (coa-)
coaféză, -e, -ei (coa-)
coafór, -i (coa-)
coafúră, -i, -ii (coa-)
coagulá (co-a-)
coájă, coji, -ii
coálă, coli, -ii
coalíţie (co-a-li-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
coárdă, coárde, -ei şi corzi, -ii
coáse, *ind. prez. 1 sg. şi 3 pl.* cos, *1 pl.* coásem; *imperf.* coseám; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să coásă
coasociát, -ţi; -tă, -te (co-a-so-ci-)
coáte-goále
coautór, -i (co-a-u-)
cobeligeránt, -ţi
cóbiliţă, -ţe, -ţei
coborí, *imperf.* coborám
cocárdă, -e, -ei
cócă „copil", „aluat", cócăi
coceán, cocéni
cochilíe (-li-e), -íi; -ía (-li-a), -íei
cócină, -i, -ii
cocîrját, -ţi; -tă, -te
cocláuri, *pl.* (co-cla-uri)
cocoáşă, -e, -ei
cocór, -i
cocóş „percutor", cocoáşe
cocóş „pasăre", cocóşi
cocoşá, -şéz, -şeáză, -şăm; -şă; -şézo; -şínd
cocoţá, *ind. prez. 1 sg.* cocóţ, *3 sg. şi pl.* cocoáţă
cocs
cocseríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
cocsifică, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* cocsífică
codáş, -şi; -şă, -şe
códice, códice
codiréctor, -i
coechipiér, -i (-chi-pi-)
coeficiént, -ţi (-fi-ci-)
coerént, -ţi; -tă, -te
coexistá /-egzis-/
coexisténţă /-egzis-/, -ţe, -ţei
coeziúne, -i, -ii (co-e-zi-)
cogeámite (-gea-mi-), *invariabil*
coincidénţă, -ţe, -ţei (co-in-ci-)
cointeresá, *v.* interesa (co-in-te-)
cojeálă, -jéli, -jélii
cojí, -jésc, -jéşte, -jím; -jeá; -jeáscă; -jínd
cojóc, cojoáce
colaterál, -i; -ă, -e
colcăí, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* cólcăie
colcăiálă, -iéli, -iélii
colectór „aparat care colectează", colectoáre
colectór „persoană care colectează", colectóri
colécţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
colégă, -ge, -gei
colegiál, -i; -ă, -e (-le-gi-)
colégiu /-gu/, -gii
colériс, -ci; -că, -ce
colét, -e
cólică, -ci, -cii
coliér, -e (co-li-)
coliziúne, -i, -ii (-li-zi-)
cólo
colocatár, -i
colócviu /-vju/, -ii
cologarítm, -i
colonél, colonéi
coloniál, -i; -ă, -e (-lo-ni-)
colonialísm (-ni-a-)
colţ „dinte", colţi
colţ „unghi", cólţuri
comándă, coménzi, -ii
comándo, comándouri
comasáre, -sări, -sării
combáte, *v.* bate
combínă, -e, -ei
combinér, -i
combustíbil, -i
comedián, -éni; -ánă, -éne (-me-di-)
comediánt, -ţi; -tă, -te (-me-di-)
comedíe „operă dramatică" (-di-e), -íi; -ía (-di-a), -íei
comédie „întîmplare ciudată, hazlie" (-di-e), -ii; -ia (-di-a), -iei
comentáriu /-rju/, -ii
comeseán, -séni
cómic, -ci, -că, -ce
comísie (-si-e), -ii; -ia (-si-a), -iei

Scanned with OKEN Scanner

comisión, -oáne (-mi-si-)
comóţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
companíe „tovărăşie" (-ni-e), -íi; -ía (-ni-a), -íei
compánie „unitate militară" (-ni-e), -ii; -ia (-ni-a), -iei
comparáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
compartimént, -e
compasiúne, -ii (-pa-si-)
compatriót, -ţi (-pa-tri-)
compătimí
compéndiu / dj̯u/, -ii
compensáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
competénţă, -ţe, -ţei
competitív, -i; -ă, -e
competíţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
compiláţie (-ţi-e), -ii; -ia (ţi-a), -iei
complăceá, *v.* plăcea
complemént „parte de vorbire", complemênte [*cf.* compliment]
complét, -ţi; -tă, -te
completá (-ple-ta)
completáre, -ări, -ării (-ple-tă-rii)
compléx, -cşi, -xă, -xe
compléx, -xe; „construcţii" complexuri
complezénţă, -e, -ei
complicáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
complíce, complíci
complíce, complíce, -ei
compliment „cuvînt de măgulire", compliménte [*cf.* complement]
comportá, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* compórtă; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să compórte
compozíţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
compresiúne, -i, -ii (-pre-si-)
compresór, -oáre
compromíte, *v.* promite
compúne, *v.* pune
comúnă, -ne, -nei
comunicáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
comunísm
comuniúne, -i, -ii (-mu-ni-)
comutá, *ind. prez. 3 sg şi pl.* comútă; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să comúte
comutatór, -toáre
conaţionál, -i; -ă, -e (-ţi-o-)
concediá, -diéz, -diáză, -diém; -dié; -diéze; -diínd (con-ce-di-)
concédiu /-dj̯u/, -ii
concépt, -e
concépţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
concért-lécţie, concérte-lécţii
concértmaistru(-mais-tru), -maiştri
concésie „îngăduinţă, cedare" (-si-e), -ii; -ia (-si-a), -iei [*cf.* concesiune]
concesioná (-si-o-)
concesiúne „drept de exploatare a unui teren etc.", concesiúni, -ii (-ce-si-) [*cf.* concesie]
concetăţeán, -ţéni
conchíde „a trage o concluzie"
conciliá, -liéz, -liáză, -liém; -lié; -liéze; -liínd (con-ci-li-)
conciliatór, -tóri; -toáre, -toáre (-li-a-)
concís, -şi; -să, -se
concízie (-zi-e), -ii; -ia (-zi-a), -iei
conclusív, -i; -ă, -e
conclúzie (-zi-e), -ii; -ia (-zi-a), -iei
concordá, *ind. prez, 3 sg. şi pl.* concórdă
concordánţă, -ţe, -ţei
concretizáre, -zări, -zării
condensá, -séz, -seáză, -săm; -să, -séze; -sínd
condíţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
condiţionál, -i; -ă, -e (-ţi-o-)
condoleánţe, *pl.* (-le-an-)
conductór „persoană", conductóri
conductór „aparat", conductoáre
conduítă, -e, -ei (-du-i-)
condúrii-doámnei
conexiúne, -i, -ii (-ne-xi-)
confécţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
confecţioná (-ţi-o-)
confederáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
conferenţiár, -i (-ren-ţi-)
conferínţă, -ţe, -ţei
confesiúne, -i, -ii (con-fe-si-)
confidenţiál, -i; -ă, -e (-den-ţi-)
confirmá
confiscá
conflagráţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
confluénţă, -ţe, -ţei (-flu-en-)
conformá, *ind. prez. 1 sg.* conforméz
confórt, -uri
confráte, -ţi
confundá
confúz, -zi; -ză, -ze
confúzie (-zi-e), -ii; -ia (-zi-a), -iei
congéstie, (-ti-e), -ii; -ia (-ti-a), -iei
congestioná (-ti-o-)
conglomerát, -e
coniác (co-niac), -uri
conifér, -e
conivénţă, -e, -ei
conjectúră „ipoteză, presupunere", conjectúri, -ii [*cf.* conjunctură]
conjunctív, -i; -ă, -e (con-junc-)

Scanned with OKEN Scanner

conjunctivítă, -e, -ei (con-junc-)
conjunctúră „concurs de împrejurări", conjunctúri, -ii (con-junc-) [*cf.* conjectură]
conjúncție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei (con-junc-)
conlocuí, *v.* locui
conlucrá
consacrá
consătean, -téni
consecínță, -țe, -ței
consecvént, -ți; -tă, -te
consecvéntă, -țe, -ței
consemná
conséns, -uri
conservatór „instituție", conservatoáre
conservatór, -tóri; -toáre, -toáre
consfătuí, *v.* sfătui
considerație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
consignație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
consíliu /-lĭu/, -ii
consimțămínt, -mínte
consimți, *v.* simți
consistá
consisténț, -ți; -tă, -te
consoánă, -e, -ei
conspirație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
constá, *ind. prez. 3 sg.* constă, *3 pl.* constáu; *imperf.* constá; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să consteá
constitui, *ind. prez. 1 sg.* constítui, *3 sg. și pl.* constítuie
constitúție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
constituțional, -i; -ă, -e (-ți-o-)
construcție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
consultație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
conștiént, -ți; -tă, -te (con-ști-)
conștiinciós (-ști-in-cios), -cióși; -cioásă, -cioáse
conștiinciozitáte, -tăți (-ști-in-cio-)
conștiínță, -țe, -ței (-ști-in-)
contábil-șef, contábili-șefi
contagiá, -giéz, -giázã, -giém; -gié; -giéze; -giínd (con-ta-gi-)
contagiós, -óși; -oásă, -oáse (-ta-gi-)
contagiúne, -i, -ii (-ta-gi-)
contemplație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
contemporán, -i; -ă, -e
contestație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
contingént, -e (con-tin-)
continuá (-nu-a), *ind. prez. 1 sg.* contínuu, *2 sg.* contínui
continuitáte, -tăți, -tățíi (-nu-i-)
contínuu (-nu-u), -nui; -nuă (-nu-ă), -nue
contór, -oáre
contorsiúne, -i, -ii (-tor-si-)
contraalizéu, -alizée /-zée/ (-tra-a-)
contraamirál, -i (-tra-a-)
contraanalíză, -e, -ei (-tra-a-)
contraargumént, -e (-tra-ar-)
contraatác, -uri (-tra-a-)
contrácție, (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
contradictóriu /-rĭu/, -ii; -ie (-ri-e), -ii
contradícție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
contraexpertíză, -e, -ei
contramáistru (-mais-tru), -ștri
contraofensívă, -e, -ei
contrapáginã, -i, -ii
contrár, -i; -ă, -e
contrariá, -riéz, -riázã, -riém; -rié; -riéze; -riínd (con-tra-ri-)
contráriu /-rĭu/, -ii
contratímp, -i
contraveniént, -ți (-ve-ni-)
contravénție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
contribuábil, -i (-bu-a-)
contribuí, *ind. prez. 1 sg.* contríbui, *3 sg. și pl.* contríbuie
contribúție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
conține, *v.* ține
convalescént, -ți; -tă, -te (-va-les-)
convalescénță, -ței (-les-cen-)
conveniénță, -țe, -ței (-ni-en-)
convénție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
convențional, -i; -ă, -e (-ți-o-)
conversație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
convéx, -cși; -xă, -xe
conviețuí, *v.* viețui
convocá, *ind, prez, 1 sg.* convóc, *3 sg. și pl.* convoácă; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să convoáce
convói, convoáie
convorbí
convúlsie (-si-e), -ii; -ia (-si-a), -iei
cooperá (co-o-)
cooperatívă, -e, -ei (co-o-)
cooperatór, -i (co-o-)
cooperație (co-o-; -ți-e), -ia (-ți-a), -iei
cooptá (co-op-)
coordoná (co-or-)
coordonáre, -ări, -ării (co-or-)
coordonát, -ți; -tă, -te (co-or-)
coordonatór, -tóri; -toáre, -toáre (co-or-)
copáie, copăi, copăii (-pă-ii)
coparticipáre, -ări, -ării
copărtășă, -e, -ei
cópcă, -ci, -cii

Scanned with OKEN Scanner

copértă, -e, -ei
copiá, -piéz, -piézi, -piém; -pié; -piéze; -piínd (co-pi-)
cópie (-pi-e), -ii; -ia (-pi-a), -iei
copíl, copíi, copíii (-pi-ii)
copilăşă, -e, -ei
copilărie (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
copiós, -óşi; -oásă, -oáse (co-pi-)
copleşí, -şésc, -şéşte, -şím; -şeá; -şeáscă; -şínd
coprodúcţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
coproprietár, -i (-pri-e-)
coraliér, -i; -ă, -e (-ra-li-)
corapórt, corapoárte
corcodúşă, -e, -ei
corectitúdine, -ii
coreeán, coreéni /-reéni̯/, coreeánă, coreéne /-reéne/
coreferát, -e
coregrafíe (-fi-e), -ía (-fi-a), -íei
corelaţie (-ţi-e), -ii, -ia (-ţi-a), -iei
corespondénţă, -ţe, -ţei
corespúnde, corespúnd; să corespúnd, să corespúndă
corifée /-fée/, corifée; coriféea, coriféei
coriféu, -féi
corigént, -ţi
corigíbil, -i; -ă, -e
corijá, -jéz, -jeáză, -jăm; -jă; -jéze; -jînd
cornée /-née/, cornée; cornéea, cornéei
corníşă, -e, -ei
corosív, -i; -ă, -e
coroziúne, -i, -ii (-ro-zi-)
corpúscul, -i
cortégiu /-gi̯u/, -gii
corúpe (co-ru-)
corúpt (co-rupt), -ţi; -tă, -te
corúpţie (co-rup-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
corvádă *şi* corvoádă, corvézi, -ii
corvétă, -e, -ei
cosecántă, -e, -ei
cosí, -sésc, -séşti; -sím; -seá; -seáscă; -sínd
cósinus, -uri
cositoáre „persoană", cositoáre, -toárei
cositoáre „unealtă", cositóri, -tórii
cósmic, -ci; -că, -ce
cosmonaút, -ţi (-mo-na-)
cósmos
costíşă, -e, -ei
coşár „hornar", coşári
coşár „pătul", coşáre
cóşniţă, -ţe, -ţei
cotangéntă, -e, -ei
cótă-párte, cóte-părţi, cótei-părţi
cot la cot
cotidián, -éni; -ánă, -éne (-ti-di-)
cotlét, -e
cotrobăí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (co-tro-bă-)
coulómb /kulómb/, -i
cozeur /-zör/, -i
cozoróc, -roáce
crácă, crăci, -cii
crab, -uri
cráma, -e, -ei
cranián, -éni; -ánă, -éne (cra-ni-)
crániu /-ni̯u/, -ii
crátiţă, crátiţe, -ei
cravášă, -e, -ei
cravátă, craváte, -ei
crăiésc, -iéşti; -iáscă, -iéşti
crăpá, *ind. prez. 1 sg.* crăp; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să crápe
creá, creéz, creează, creăm; creá; să creéze; creínd (cre-)
creánţă, -ţe, -ţei (cre-an-)
creásta-cocóşului, créstei-cocóşului
creatór, -i (cre-a-)
creatúră, -i, -ii (cre-a-)
creáţie (cre-a-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
créde, cred; să cred, să creádă
credínţă, -ţe, -ţei
créier, -e
creión, -ioáne
crénvurşt, -i
creól, -i; -ă, -e (cre-)
creozót „produs chimic" (cre-o-) [*cf.* creuzet]
crepúscul, -e
crescéndo, -uri (cres-cen-)
créşă, -e, -ei
creuzét, „vas", creuzéte (cre-u-) [*cf.* creozot]
criptogámă „plantă", criptogáme, -ei
criptográmă „scriere secretă", criptográme, -ei
crisalídă, -e, -ei
cristál, „mineral", cristále
cristál „obiect de cristal", cristáluri
critériu /-ri̯u/, -ii
crític, -ci; -că, -ce
crítică, -ci, -cii
crîmpéi, crîmpéie
croát, -ţi; -tă, -te (cro-)

Scanned with OKEN Scanner

croaziéră, -e, -ei (croa-zi-e-)
crochíu, -uri
croí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (cro-)
croiálă, -iéli, -iélii
croncăní
crónic, -ci; -că, -ce
crónică, -ci, -cii
cronológic, -ci; -că, -ce
cronologíe (-gi-e), -íi; -ía (-gi-a), -íei
cronométru, -e
cruciádă, -e, -ei (-ci-a-)
cruciál, -i; -ă, -e (cru-ci-)
crucíş, -şi; -şă, -şe
crucişătór, -toáre
crud, -zi; -dă, -de
crustacéu, crustacée /-cée/
ctítor, -i
cuántă, -e, -ei (cuan-)
cuántum (cuan-tum), -uri
cuarţ (1 sil.), -uri
cuaternár, -i; -ă, -e (cua-ter-)
cu de-amănúntul
cu de-a sila
cui, cúie
cuiér, -e
cuirasát, -e (cu-i-)
cuirásă, -e, -ei (cu-i-)
culége, *imperf.* culegeám
culoár (cu-loar), -e
culoáre (cu-loa-), culóri, -ii
cultivá, *ind. prez. 1 sg.* cultív
cultúră, -i, -ii
cum că
cumínte, cumínţi; cumínte, cumínţi
cuminţénie (-ni-e), -ia (-ni-a), -iei
cúmpănă, cúmpene, -ei
cumsecáde, *invariabil*
cúmulus: nori cúmulus
cumvá
cunoştínţă, -ţe, -ţei
cunúnă, -i, -ii
cupláj, -e
curajós, -óşi; -oásă, -oáse
curăţá, *ind. prez. 1 sg.* cúrăţ, *2 sg.* cúreţi; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să cúreţe
curcubéu, -béie
curelúşă, -e, -ei
curiér (cu-ri-er), -i
curiós, -óşi; -oásă, -oáse (-ri-)
curiozitáte, -tăţii; „lucruri rare, ciudate" curiozităţi (-ri-o-)
curtoazíe (-toa-zi-e), -íi; -ía (-zi-a), -íei
cúşcă, cuşti, -ii
cutanéu, cutanéi; cutanée /-née/, cutanée
cu toáte că
cutreieră, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* cutréieră
cuţít, -e
cuviincíos (-vi-in-cios), -cióşi; -cioásă, -cioáse
cuviinţă, -ţe, -ţei (-vi-in-)
cvadrúplu, -i; -ă, -e
cvártă şi cuártă (cuar-), -e, -ei
cvártét şi cuartét (cuar-), -e
cvasiunaním, -i; -ă, -e (cva-si-u-)
cvíntă, -e, -ei
cvintét, -e

D

d „de"
da, *ind. prez. 1 pl.* dăm, *2 pl.* daţi; *imperf.* dădeám; *perf. s.* dădúi; *m.m.c. perf.* dădúsem; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să dea
da cápo
dacoromán, -i; -ă, -e
dactilografiá, -fiéz, -fiázăm, -fiém; -fié; -fiéze; -fiínd (dac-ti-lo-gra-fi-)
dálie (-li-e), dálii; dália (-li-a), dáliei
dáltă, dălţi, -ii
damásc „ţesătură"
damblagíu, -gíi, -gíii (-gi-ii)
damigeáná, damigéne, -ei
danéz, -zi; -ză, -ze
dánie (-ni-e), -ii; -ia (-ni-a), -iei
dantúră, -i, -ii
danubián, -éni; -ánă, -éne (-nu-bi-)
dărămite şi dármite
dátină, dátini, -ii
datorá „a avea o datorie", *ind. prez. 3 sg. şi pl.* datoreáză
datorí „a avea drept cauză", *ind. prez. 3 sg.* datorésţe
dáună, -e, -ei (da-u-)
dăinuí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (dăi-nu-)
dărăpănă, *ind. prez. 1 sg.* dărápăn, *3 sg. şi pl.* dărápănă; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să dărápene
dăruí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (dă-ru-)
dăuná (dă-u-), *ind. prez. 1 sg.* dăunéz
de-a berbeleácul
de-abiá
de-a bínelea
de-a búşilea

Scanned with OKEN Scanner

de acéea
de-a curmezíşul
de-a dreápta
de-a dréptul
de-a dúra
de-a fáce
de-a fir-a-păr
de-a gáta
de aíci
de ajúns
de-a látul
de-álde
de-al dóilea
de áltădată
de áltfel „de altminteri"
de ált fél, de álte féluri
de altmínteri *şi* de altmínterea *sau* de altmíntrelea (alt-)
de-a lúngul
de-a-ndărătelea *şi* de-a-ndărătele
de-a-ndoáselea *şi* de-a-ndoásele
de aproápe
de-a púruri *şi* de-a púrurea
de-a rîndul
de-a rostogólul
de asémenea *şi* de asémeni
deasúpra
de-a súrda
de-a válma
debará, debarále, -lei
debarcá, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* debárcă
deblocá, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* deblochează
de búnă seámă
debuşéu, -uri
decaédru /-kaé-/, -e
decalítru, -i
de către
de ce
decémbrie (-bri-e)
decéniu /-nĭu/, -ii
decénţă, -ţei
decépţie (-ţi-e), -ii -ia (-ţi-a), -iei
decerná, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* decerneáză *şi* decérnă; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să decernéze *şi* să decérne
decilítru, -i
decimétru, -i
decisív, -i; -ă, -e
decízie (-zi-e), -ii; -ia (-zi-a), -iei
decít: mai bine decít el
de cît: de cît timp
de cíte ori
declamáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
declanşá, -şéz, -şeázã, -şăm; -şă; -şéze, -şînd
declanşáre, -şări, -şării
declaráţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
decoráţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
decretá, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* decretează
decrét-lége, decréte-lége
de cum
decupáj, -e
de cu seárã
de cu vréme
de demúlt
dedesúbt, *adverb*
dedesúbtul, *prepoziţie*
dedicáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
de dimineáţă
de dóuă ori
dedúcţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
de dúpă
defalcá, *ind. prez. 1 sg.* defalchéz
de fáţă cu
defavoáre, defavórii
defăimá (-făi-ma)
defectuós, -óşi; -oásă, -oáse (-fec-tu-)
defecţiúne, -i, -ii (-fec-ţi-)
defél „nicidecum, deloc"
de fel „originar, de loc"
deferénţă „respect, consideraţie", deferénţei [*cf.* diferenţă]
deferí „a trimite în judecată" [*cf.* diferi]
defetíst, -şti; -stă, -ste
deficiént, -ţi; -tă, -te (-fi-ci-)
deficiénţă, -ţe, -ţei (-ci-en-)
deficít, -e
defiléu, -uri
definitóriu /-rĭu/, -ii; -ie (-ri-e), -ii
definíţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -i i
deformá
deformáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
defrişá, -şéz, -şeázã, -şăm; -şă; -şéze; -şînd
defrişáre, -şări, -şării
degajá, -jéz, -jeázã, -jăm; -jă; -jéze; -jînd; „a răspîndi, a emana" degájă *etc.*
degajáre, -jări, -jării
degeába
degrábă
degresá, -séz, -seázã, -săm; -să; -séze; -sînd
degrevá
deîmpărţít
deînmulţít

Scanned with OKEN Scanner

dejucá, *ind. prez. 1 sg.* dejóc
dejugá, *ind. prez. 1 sg.* dejúg
de jur împrejúr, *locuţiune adverbială*
de jurul împrejúrul, *locuţiune prepoziţională*
de la
delatór, -i
delaţiúne, -i, -ii (-la-ţi-)
delăsá, *v.* lăsa
delegáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
deliciós (-li-cios), -cióşi; -cioásă, -cioáse
delíciu /-ĉu/, -cii
delincvént (de-linc-vent), -ţi
delincvénţă, -ţe, -ţei (de-linc-ven-)
de lîngă
delóc „nicidecum, defel"
de loc „originar, de fel"
demaráj, -e
demarcáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
demascá, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* demáscă, *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să demáşte
demísie (-si-e), -ii; -ia (-si-a), -iei
demisioná (-si-o-)
demisól, -uri
demíte
demíu, -uri
demiúrg (-mi-urg)
demîncáre
democraţíe (-ţi-e), -íi; -ía (-ţi-a), -íei
demonstráţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
demontá
demúlt „odinioară"
de mult: de mult timp
de múlte ori
denotá, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* denótă; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să denóte
denutríţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
deoarecé (-de-oa-)
de obicéi
de óbşte
deocamdátă (deo- *şi* de-o-)
deocheá (de-o-), *ind. prez. 1 şi 2 sg.* deóchi (de-ochi), *3 sg. şi pl.* deoáche (de-oa-); *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să deoáche; *ger.* deochínd (de-o-)
deodátă „brusc" (deo- *şi* de-o-)
de o dátă, de [despre] álte dáte
deopárte „alături, izolat" (deo- *şi* de-o-)
de o párte, de áltă párte
deopotrívă (deo- *şi* de-o-)
deosebí (de-o-)
depárte
depănă, *ind. prez. 1 sg.* deápăn *şi* dépăn, *3 sg. şi pl.* deápănă; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să dépene
depăşí, *v.* păşi
de pe
de pe la
de pe lîngă
depéşă, -e, -ei
depopulá
depóu, -uri
depoziţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
depreciá, -ciéz, -ciázǎ, -ciém; -cié; -ciéze; -ciínd (de-preci-)
depreciére, -i, -ii (-ci-e-)
depresiúne, -i, -ii (-pre-si-)
deprínde, *v.* prinde
depúne, *v.* pune
deraiá, -iéz, -iázǎ, -iém; -ié; -iéze; -índ (de-ra-)
deranjá, -jéz, -jeázǎ, -jăm; -jă; -jéze; -jínd
deranjáre, -jări, -jării
derapá
dereglá
deretícă, *ind. prez. 1 sg.* derétic
deriváţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
derizóriu /-rĵu/, -ii; -ie (-ri-e), -ii
derogá, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* derógă; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să deróge
deságă *şi* deság, deságe
desărá
desărcinà
desăvîrşí, *v.* săvîrşi
descalificá, *v.* califica
descătuşá, -şéz, -şeázǎ, -şăm; -şă; -şéze; -şínd
descătuşáre, -şări, -şării
descăzút, -uri (de-)
descendént, -ţi (des-cen-)
descheiá, deschéi, deschéi, descheiém; descheié; descheínd
deschíde, deschíd; să deschíd, să deschídă
descifrá (des-ci-)
descínde (des-cin-)
descínge (des-cin-), *imperf.* descingeám
descleiá, -iéz, -iázǎ, -iém; -ié; -iéze; -índ (des-cle-)
descoáse, *v.* coase
descojí, *v.* coji
descompletá (-ple-ta)
descompletáre, -pletări, -pletării
descompúne, *v.* pune
descongestioná (-ti-o-)
descoperí, *ind. prez. 1 sg.* descópăr, *3 sg. şi pl.* descóperă; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să descópere

Scanned with OKEN Scanner

descreți, -țésc, -țéște, -țím; -țeá; -țeáscă; -țínd
descríe, *v.* scrie
descuiá, descúi, descúi, descuiém; descuié; descuínd
descurajá, -jéz, -jeáză, -jăm; -jă; -jéze; -jínd
descurajare, -jări, -jării
deseáră *și* diseáră
desemná „a indica" [*cf.* desena]
desén, -e
desená „a face un desen" [*cf.* desemna]
déseori (-se-ori)
desfáce, *v.* face
desfășá, desfăș, desféși, desfășă, desfășăm; desfășă; să desféșe; desfășínd
desfășurá, *ind. prez. 1 sg.* desfășór, *3 sg. și pl.* desfășoáră
desfătá, *ind. prez. 1 sg.* desfăt, *3 sg. și pl.* desfátă; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să desféte; *și* desfătez *etc.*
desfăța, *ind. prez. 3 sg. și pl.* desfáță
desființá, -téz, -țeáză, -țăm; -ță; -téze; -tínd (-fi-in-)
deshămá, *ind. prez. 1 sg.* deshám
desigilá
desígur „de bună seamă"
de sígur: atît de sigur
desinénță, -e, -ei
de sine stătător, stătători, stătătoare, stătătoare
desluși, -șésc, -șéște, -șím; -șeá; -șeáscă; -șínd
desolidarizáre, -zări, -zării
despărțămînt, -mínte
desperá, *ind. prez. 1 sg.* despér; *și* disperá, dispér
desperáre *și* disperare, -rări, -rării
desperecheá, -chéz, -cheáză, -chém; -ché; -chéze; -chínd
despletí
despotísm
despovărá
déspre
despresurá, *ina. prez. 1 sg.* despresór, *3 sg. și pl.* despresoáră
desprimăvărá
desprínde, *v.* prinde
desproprietărí (-pro-pri-e-)
despuiá, *ind. prez. 1 sg.* despói, *3 sg. și pl.* despoáie, *1 pl.* despuiém; *ger.* despuínd
destăinuí, *v.* tăinui
destinație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
destíns „relaxat, liniștit", destínși, -să, -se [*cf.* distins]
destituí, *ind. prez. 1 sg.* destítui, *3 sg. și pl.* destítuie
destructór, -i
desțelení
de sub
desuét /-suét/, -ți; -tă, -te
desurzí, *v.* surzi
deszăpezí, *v.* înzăpezi
deszăvorí, *v.* zăvorî
deșănțát, -ți; -tă, -te
deșelá, *ind. prez. 1 sg.* deșél, *3 sg. și pl.* deșálă; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să deșále
deșért, -ți; deșártă, -e
deșért, -uri
deșertá, *ind. prez. 1 sg.* deșért, *3 sg. și pl.* deșártă; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să deșárte
deșertăciúne (-ciu-), -i, -ii
deșéu, -uri
deșeuá (-șe-ua), -șeuéz (-uez), -șeueáză (-uea-), -șeuăm (-uăm); -șeuă (-uă), -șeuéze (-ue-ze); -șeuínd (-uînd)
deși
deșucheát (-șu-cheat), -ți; -tă, -te
deșurubá
detaliát, -ți; -tà, -te (-ta-li-)
detáliu /-liu/, -ii
detașá, -șéz, -șeáză, -șăm; -șă; -șéze; -șínd
detașáre, -șări, -șării
detectív, -i
detențiúne, -i, -ii (-ten-ți-)
deteriorá (-ri-o-)
detestá, *ind. prez. 1 sg.* detést
de tot
detractór, -i
de treábă
detroná
deține, *v.* ține
deúnàzi (de-u-năzi)
devále
devení, *v.* veni
deversór, -oáre
deviá, -viéz, -viáză, -viém; -vié; -viéze; -viínd (de-vi-)
deviație (-vi-a-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
deviére, -i, -ii (-vi-e-)
de vóie de nevóie
devoțiúne, -i, -ii (-vo-ți-)
devréme „curînd"
de vréme: de vreme rea
de vréme ce

Scanned with OKEN Scanner

dezacórd, -uri (dez-)
dezagreábil, -i; -ă, -e (dez-a-gre-a-)
dezagregá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* dezagrégă (dez-)
dezamăgí, *imperf.* dezamăgeám; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să dezamăgeáscă (dez-)
dezaprobá (dez-)
dezasimiláție (dez-a-; -ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei.
dezastruós, -óși; -oásă, -oáse (-zas-tru-)
dezavantajá, *v.* avantaja
dezaxá (dez-)
dezbáte, *v.* bate
dezbiná
dezbrăcá
dezbrobodí
dezdoí, *ind. prez. 3 sg. și pl.* dezdoáie
dezechilibrá (dez-)
dezgheță, *ind. prez. 3 sg. și pl.* dezgheață
dezghiocá (-ghio-)
dezgolí
dezgropá
dezgustá
dezíce, *v.* zice
dezilúzie (-zi-e), -ii; -ia (-zi-a), -iei (dez-)
dezinfectá (dez-)
dezinformá (dez-)
dezintegrá (dez-)
dezinterés (dez-)
dezintoxicá (dez-)
dezinvoltúră, -ii (dez-)
dezlănțuí, *ind. prez 1 sg.* dezlănțui, *3 sg. și pl.* dezlănțuie
dezlegá
dezlipí
dezlînát; -ți; -tă, -te
dezmáț, -uri
dezmembrá
dezmeticí, *imperf.* dezmeticeám; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să dezmeticeáscă
dezmierdá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* dezmiárdă
dezminți, *v.* minți
dezmiriști
dezmorți, -țésc, -țéște, -țím; -țeá; -țeáscă; -țínd
dezmoștení
deznaționalizá (-ți-o-)
deznădăjduí, *v.* nădăjdui
deznădéjde, -i, -ii
deznodá
deznodământ, -minte
dezonoáre, -ei (dez-)
dezonorá (dez-)
dezórdine, -i, -ii (dez-)
dezorganizá, -zéz, -zeázá, -zăm; -ză; -zéze; -zínd (dez-)
dezorientat, -ți; -tă, -te (dez-o-ri-en-)
dezrădăcinà
dezrobí
dezumanizá, -zéz, -zeázá, -zăm; -ză; -zéze; -zínd (dez-)
dezumflá (dez-)
dezunì (dez-)
dezvăluí, *ind. prez. 1 sg.* dezvălui, *3 sg. și pl.* dezvăluie
dezvățá
dezvelí
dezvinovăți, -țésc, -țéște, -țím; -țeá; -țeáscă; -țínd
dezvoltá
diabólic, -ci; -că, -ce (di-a-)
diacrític, -ce: semn diacritic (di-a-)
diadémă, -e, -ei (di-a-)
diafán, -i; -ă, -e (di-a-)
diafílm, -e (di-a-)
diafrágmă, -e, -ei (di-a-)
diagnóstic, -ce (di-a-)
diagonálă, -e, -ei (di-a-)
dialéct, -e (di-a-)
dialéctic, -ci; -că, -ce (di-a-)
dialéctică, -cii (di-a-)
dialóg, -uri (di-a-)
dialogá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* dialogheáză (di-a-)
diamánt, -e (di-a-)
diamétru, -e (di-a-)
diapazón, -oáne (di-a-)
diapozitív, -e (di-a-)
diarée /-rée/, diaréea, diaréei (di-a-)
diatéză, -e, -ei (di-a-)
diatríbă, -e, -ei (di-a-)
diávol (dia-vol), -i
dibáci, dibáci; dibáce, dibáce
dibuí, *ind. prez. 1 sg.* díbui *și* dibuiésc *3 sg.* díbuie *și* dibuiéște
dichisí, -sésc, -séște, -sím; -seá; -seáscă; -sínd
dictatór, -i
dicționár, -e (-ți-o-)
dicțiúne, -i, -ii (dic-ți-)
dísesel /dízel/: motor diesel
diétă, -e, -ei (di-e-)
dietétic, -ci; -că, -ce (di-e-)
diéz (di-ez), -zi
diferénd, -e
diferență „deosebire", diferénțe, -ei [*cf.* deferență]

Scanned with OKEN Scanner

diferenţiá, -ţiéz, -ţiázǎ, -ţiém; -ţié; -ţiéze; -ţiínd (di-fe-ren-ţi-)
diferí „a se deosebi" [*cf.* deferi]
difícil, -i; -ă, -e
difórm, -i; -ă, -e
difrácţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
difuzá, -zéz, -zeázǎ, -zăm; -ză; -zéze; -zínd
difuziúne, -i, -ii (-fu-zi-)
digéstie (-ti-e), -ii; -ia (-ti-a), -iei
digresiúne, -i, -ii (-gre-si-)
diluá, -luéz, -lueázǎ, -luăm; -luă; -luéze; -luínd (di-lu-)
diluvián, -éni; -ánă, -éne (-lu-vi-)
dimensioná (-si-o-)
dimensiúne, -i, -ii (-men-si-)
diminuá, -nuéz, -nueázǎ, -nuăm; -nuă; -nuéze; -nuínd (di-mi-nu-)
dimpotrívă
dimprejúr, *adverb*
dimprejúrul, *prepoziţie*
dimpreúnă (-pre-u-)
din
dinadíns (din-)
din afára „din exteriorul"
[pe] dinafără „pe de rost" (din-)
din afără „din exterior"
dinaínte, *adverb*
dinaíntea, *prepoziţie*
dinapói, *adverb* (din-)
dinapóia, *prepoziţie* (din-)
dinăúntru, *adverb*
dinăúntrul, *prepoziţie*
din ce în ce
díncoace „în partea aceasta"
dincoáce „de aici"
díncolo „în partea cealaltă"
dincólo „de acolo"
din cóntra
dincotró
dindărăt, *adverb*
dindărătul, *prepoziţie*
dinéu, -uri
din fir-a-păr
dínspre
dintîi, *invariabil*
dintotdeaúna
dintr-adíns
díntre
dintr-ínsul, dintr-ínşii; dintr-ínsa, dintr-ínsele
díntr-o
dintr-o dátă
díntr-un
dionisiác (di-o-ni-si-ac), -ci; -că, -ce
dioptríe (di-op-tri-e), -ii; -ía (-tri-a), -íei
diorámă, -e, -ei (di-o-)
díplomă, -e, -ei
directoáre, directoáre, -ei
diréctor „şef de instituţie etc.", diréctori
directór, „care arată direcţia", directóri; -toáre, -toáre
dirécţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
dirigenţíe (-ţi-e), -ii; -ía (-ţi-a), -íei
dirijá, -jéz, -jeázǎ, -jăm; -jă; -jéze; -jínd
dirijáre, -jări, -jării
dirijór, -i
discernămínt; „judecăţi" discernăminte (dis-cer-)
discérne (dis-cer-)
disciplínă, -e, -ei (dis-ci-)
discípol, -i (dis-ci-)
discontínuu (-nu-u), -nui; -nuă (-nu-ă), -nue
discórdie (-di-e), -ii; -ia (-di-a), -iei
discréţie (-ţi-e), -ia (-ţi-a), -iei
disculpá, *ind. prez. 1 sg.* discúlp
discúţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a) -iei
dis-de-dimineáţă
disecá, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* disécă
disensiúne, -i, -ii (-sen-si-)
disertáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -ţiei
disjunctív, -i; -ă, -e (-junc-)
dislocá, *ind. prez. 1 sg.* dislóc, *3 sg. şi pl.* dislócă; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să dislóce
disociá, -ciéz, -ciázǎ, -ciém; -cié; -ciéze; -ciínd (di-so-ci-)
disociére, -i, -ii (-ci-)
disonánţă, -ţe, -ţei
disparíţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
dispăreá, *v.* părea
dispécer, -i
dispensár, -e
displăceá, *v.* plăcea
dispozíţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
dispreţuí, *v.* preţui
dispropórţie (-ţi-e), -ii; -ia, (ţi-a), -iei
dispúne, *v.* pune
distíh, -uri (di-)
distileríe (-ri-e), -ii; -ía (-ri-a), -íei
distíncţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
distíns „deosebit, eminent", distínşi; distínsă, -e [*cf.* destins]
distrácţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
distribuí, *ind. prez. 1 sg.* distríbui, *3 sg. şi pl.* distríbuie
distructív, -i; -ă, -e

Scanned with OKEN Scanner

ditirámb, -i
diúrnă, -e, -ei (di-ur-)
divergénță, -țe, -ței
diversiúne, -i, -ii (-ver-si-)
divertisment, -e
divízie „unitate militară", „grup de echipe sportive" (-zi-e), -ii; -ia (-zi-a), -iei
diviziúne „fragmentare", diviziúni, -ii (-vi-zi-)
dizenteríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
dizgrațiá, v. grația
dizgrație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
dizgrațiós, -óși; -oásă, -oáse (-gra-ți-)
dizolvá
dînsul, dînșii; dînsa, dînsele
dîrdîí, *ind. prez. 1 sg.* dîrdîi, *3 sg. și pl.* dîrdîie
dîrz, dîrji; dîrză, -e
dîrzénie (-ni-e), -ia (-ni-a), -iei
doar
doborî, *ind. prez. 3 sg. și pl.* doboară
dobrogeán, -géni; -geană, -géne
dochér, -i
dóctoriță, -țe, -ței
documentație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
dodecaédru /-kaé-/, -e
dogărie (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
dogoáre, -ei
dogorí, *ind. prez. 3 sg.* dogorește, *imperf. 3 sg.* dogorea
dogoritór, -tóri; -toáre, toáre
doi, dóuă
[al] dóilea, a dóua
doíme, -i, -ii
dóisprezece, dóuăsprezece
[al] dóisprezecelea, a dóuăsprezecea
dojánă, dojéni, -ii
doleánță, -țe, -ței (-le-an-)
doméniu /-niu/, -ii
domiciliá, -liéz, -liázǎ, -liém; -lié; -liéze; -liínd (do-mi-ci-li-)
domicíliu /-liu/, -ii
dominație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a) -iei
dómino „joc"
dominó „îmbrăcăminte", dominóuri
domnie (-ni-e), -íi; -ía (-ni-a), -íei
domníță, -e, -ei
domól, -i; domoálă, -e
donație, (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a) -iei
donjuán (-ju-an), -i
dorínță, -țe, -ței
dormézǎ, -e, -ei
dosí, -sésc, -séște, -sím; -seá; -seáscă; -sínd
dósnic, -ci; -că, -ce
dóuă púncte
dóuă súte
[a] dóuă sútea
douăzéci
[al] douăzécilea, a douăzécea
douăzéci și únu
dozáj, -e
drag, -gi; drágă, -gi
drágă „navă, instrument de dragare", dráge, -gei
drágoste, drágoste, -ei
drajéu, -uri
drăcuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (dră-cu-)
drăgălășénie (-ni-e), -ii; -ia (-ni-a), -iei
dreptúnghi, -uri (drept-)
dresá, -séz, -seázǎ, -sám; -sá; -séze; -sínd
drezínă, -e, -ei
drișcuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (driș-cu-)
droáie, droáiei
drogá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* drogheázǎ
drogherie (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a) -íei
drójdie (-di-e), -ii; -ia (-di-a), -iei
drópie (-pi-e), -ii; -ia (-pi-a), -iei
drúm-de-fiér, drúmul-de-fiér
dualísm (du-a-)
dubiós, -óși; -oásă, -oáse (du-bi-)
dúbiu /-biu/, -ii
dublét, -e
dúblu-decalítru, dúbli-decalítri
dúblu-decimétru, dúbli-decimétri
dublúră, -i, -ii
dúce, *imperf.* duceám; *imper. sg.* du, nú dúce
dud, duzi
duduí, *ind. prez. 3 sg. și pl.* dúduie
duél /duél/, -uri
duét /duét/, -e
dugheánă, dughéne, -ei
dulăpiór (-pior), dulăpioáre (-pioa-)
dulceáță, dulcéții; „preparate" dulcéțuri; „lucruri plăcute" dulcéți
dulíe (-li-e), -íi; -ía (-li-a), -íei
dumbrávă, dumbrăvi, -ii
dumerí
dumínică, -ci, -cii
dumneaéi
dumnealór

Scanned with OKEN Scanner

dumnealúi
dumneatá
dumneavoástră
duodén, -uri (du-o-)
dúpă
dúpă acéea
dúpă-amiáză, dúpă-amiéze, dúpă-amiézei
dúpă ce
dúpă cît
dúpă cum
dúpă-másă, dúpă-mése, dúpă-mései
dupăoláltă
dúpă-prînz
duralumíniu /-nĭu/ (dur-)
durdulíu, -íi; -íe (-li-e), -íi
dușmán, -i
dușumeá, -éle, -éle
du-te-víno
dúză, -e, -ei
duzínă, -i, -ii

E

e „e"
e /ĭe/, *v.* fi
ea /ĭa/, *v.* el
ebóșă, -e, -ei
echér, -e
echilaterál, -i; -ă, -e
echinócțiu /-țĭu/, -ii
echipáj, -e
echitáte „dreptate", echităților
echitáție „călărie" (-ți-e), -ia (-ți-a), -iei
echivóc, -ci; echivócă, -ce
eclúză, -e, -ei
ecologíe (-gi-e), -ía (-gi-a), -íei
economíe (-mi-e), -íi; -ía (-mi-a), -íei
economisí, -sésc, -séște, -sím; -seá; -seáscă; -sínd
ecoséz, *invariabil*
ecóu, -uri
ecrú /ekrú/, *invariabil*
ecuatór (-cu-a-)
ecuatoriál, -i; -ă, -e (-cu-a-to-ri-)
ecuáție (-cu-a-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
ecusón, -oáne
ecvéstru, -ștri; -ră, -stre
eczémă, -e, -ei
edifíciu /-ĉu/, -cii
editoriál, -e (-to-ri-)
editoriál, -i; -ă, -e (-to-ri-)
edíție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
educáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
efectuá, -tuéz, -tueáză, -tuăm; -tuă; -tuéze; -tuínd (e-fec-tu-)
efervescéntă, -te, -tei (-ves-cen-)
eficáce, *invariabil*
eficiént, -ți; -tă, -te (-fi-ci-)
eficiéntă, -te, -tei (-ci-en-)
efígie (-gi-e), -ii; -ia (-gi-a), -iei
eflorescéntă, -te, -tei (-res-cen-)
eflúviu /-vĭu/, -ii
efuziúne, -i, -ii (-fu-zi-)
egeeán, egeéni /eĝeéni/; egeeánă, egeéne
egoísm (-go-ism)
eh /eh/
ehéi /ehéĭ/
ei /eĭ/, interjecție
ei /ĭeĭ/, *v.* el
el /ĭel/, ei /ĭeĭ/; ea /ĭa/, éle /ĭéle/
elán, „animal", eláni
elán „avînt", elánuri
éle /ĭéle/, *v.* el
eléctric, -ci; -că, -ce
electrocardiográmă, -e, -ei (-di-o-)
electrocutá
electromagnét, -ți
electromecánică, -cii
electromotór, -oáre
electrotéhnic, -ci; -că, -ce
electrotéhnică, -cii
elegíe (-gi-e), -íi; -ía (-gi-a), -íei
elén, -i; -ă, -e
elíce, elíce, -ei
elicoidál, -i; -ă, -e (-co-)
elicoptér, -e
eliminá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* elímină
eliminatóriu /-rĭu/, -ii; -ie (-ri-e), -ii
elípsă, -e, -ei
elipsoíd, -e
elixír /eligzír/, -e
elizéu, elizée /-zée/
eliziúne, -i, -ii (-li-zi-)
elocuțiúne, -i, -ii (-cu-ți-)
elocvént, -ți; -tă, -te
elocvéntă, -tei
elogiá, -giéz, -giáză, -giém; -gié; -giéze; -giínd (e-lo-gi-)
elogiós, -óși; -oásă, -oáse (-lo-gi-)
elógiu /-ĝu/, -gii
elvețián, -éni; -ánă, -éne (-ve-ți-)
emáil (e-mail), -uri
emailá (e-mai-la)
emanáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
embargó, embargóuri
emblémă, -e, -ei
embrión, -i (em-bri-)

Scanned with OKEN Scanner

emfátic, -ci; -că, -ce
emfázǎ, -ei
emigrá „a se expatria" [*cf.* imigra]
eminént „excelent, cu mari calităţi", eminénţi; -tă, -te [*cf.* iminent]
eminescián, -éni; -ánă, -éne (-nes-ci-)
emisféră, -e, -ei
emisiúne, -i, -ii (-mi-si-)
emistíh, -uri (-mi-)
emóţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
emoţioná (-ţi-o-)
emuláţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
emúlsie (-si-e), -ii; -ia (-si-a), -iei
enciclopédic, -ci; -că, -ce
enciclopedíe (-di-e), -íi; -ía (-di-a), -íei
enclávă, -e, -ei
enervá „a se înfuria, a se irita" [*cf.* inerva]
engléz, -zi; -ză, -ze
entuziásm (-zi-asm), -e
enumerá, *ind. prez. 1 sg.* enúmer, *3 sg. şi pl.* enúmeră; conj. prez. *3 sg. şi pl.* să enúmere
enumeráre, -rări, -rării
enunţá
enunţiatív, -i; -ă, -e (-ţi-a-)
eolián, -éni; -ánă, -éne (e-o-li-)
éolític, -ci; -că, -ce (e-o-)
epic, -ci; -că, -ce
epicurián, -éni; -ánă, -éne (-ri-)
epidiascóp, -scoápe (-di-a-)
epilóg, -uri
episód, -oáde
episódic, -ci; -că, -ce
epístolă, -e, -ei
epitáf, -uri
epitéliu /-lĭu/, -ii
epitét, -e
épocă, -ci, -cii
epolét, -ţi
epopée /-pée/, epopéi; epopéea, epopéii (-pe-ii)
eprubétă, -e, -ei
epuizá, -zéz, -zeázǎ, -zăm; -ză; -zéze; -zînd
erá /ĭerá/, *v.* fi
erái /ĭeráĭ/, *v.* fi
erám /ĭerám/, *v.* fi
eráţi /ĭeráţĭ/, *v.* fi
eráu /ĭeráŭ/, *v.* fi
eră, -e, -ei
erbicíd, -e
erbivór, -i; -ă, -e
erés, -uri
eréte, -ţi
erétic, -ci
erijá, -jéz, -jeázǎ, -jăm; -jă; -jeze; -jînd
ermétic, -ci; -că, -ce
ermetísm
eroicómic, -ci; -că, -ce (-ro-i-)
eroáre, eróri, -ii
eróu, erói
eroziúne, -i, -ii (-ro-zi-)
erudíţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
erúpe „a face erupţie" [*cf.* irupe]
erúpţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei [*cf* irupţie]
escádră, -e, -ei
escadrílă, -e, -ei
escadrón, -oáne
escaladá
escálă, -e, -ei
escapádă, -e, -ei
eschimós, -şi
eschimósă, -e, -ei
eschivá
escortá
escórtă, -e, -ei
escroácă, -ce, -cei
escróc, -ci
escrocá, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* escrocheázǎ
esenţiál, -i; -ă, -e (-sen-ţi-)
eséu, -uri
espadrílă, -e, -ei
esperánto
esplanádă, -e, -ei
est /ést/
éste /ĭéste/, *v.* fi
estétic, -ci; -că, -ce
estétică, -cii
estetician, -éni (-ti-ci-)
estonián, -éni; -ánă, -éne (-to-ni-)
estompá
estrádă, -e, -ei
estuár, -e (-tu-)
eşantión, -oáne (-şan-ti-)
eşárfă, -e, -ei
eşti /ĭeştĭ/, *v.* fi
eşuá, eşuéz, eşueázǎ, eşuăm; eşuă; să eşuéze; eşuînd (e-şu-)
etajá, -jéz, -jeázǎ, -jăm; -jă; -jéze; -jînd
etajáre, -jări, -jării
etalón, -oáne
etánş, -şi; -şă, -şe
etanşáre, -şări, -şării
etanşeítáte, -tăţi, -tăţii (-şe-i-)
eteríe (-ri-e), -ía (-ri-a), -íei

Scanned with OKEN Scanner

eterogén, -i; -ă, -e
étic, -ci; -că, -ce
étică, -cii
etichétă, -e, -ei
etimologíe (-gi-e), -íi; -ía (-gi-a), -íei
etiopián, -éni; -ánă, -éne (e-ti-o-pi-)
étnic, -ci; -că, -ce
eu /ieu̯/, *pronume*
eucalípt, -ţi (e-u-)
eufemísm, -e (e-u-)
euforíe (e-u-fo-ni-e), -íi; -ía (-ni-a), -íei
euforíe (e-u-fo-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
european (e-u-ro-pean), -péni; -peánă, -péne
ev, évuri
evacuá, -cuéz, -cueáză, -cuăm; -cuă; -cuéze; -cuínd (e-va-cu-)
evaluá „a calcula, a aprecia valoarea unui lucru", -luéz, -lueáză, -luăm; -luă; -luéze; -luínd (e-va-lu-) [*cf.* evolua]
evantái, evantáie
evaporá, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* eváporă *şi* evaporeáză
evazáre, -ări, -ării
evaziúne, -i, -ii (-va-zi-)
evazív, -i; -ă, -e
eveniment, -e
eventuál, -i; -ă, -e (-ven-tu-)
evidenţiá, -ţiéz, -ţiáză, -ţiém; -ţié; -ţiéze; -ţiínd (e-vi-den-ţi-)
evidenţiére, -i, -ii (-ţi-)
evocá, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* evócă; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să evóce
evoluá „a se dezvolta, a se transforma", -luéz, -lueáză, -luăm; -luă; -luéze; -luínd (e-vo-lu-) [*cf.* evalua]
evolúţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
evoluţionísm (-ţi-o-)
évul médiu /-dĭu̯/
exacerbá /eksa-/
exáct /egzákt/, -ţi; -tă, -te
exactitáte /egzak-/, -tăţi, -tăţii
exagerá /eksa-/
exalá /egza-/, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* exálă
exaltá /egzal-/, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* exáltă
exámen /egzá-/, -e
exantemátic /egzan-/, -ce: tifos exantematic
exasperá /egzaspe-/
excavá (ex-ca-)
excavatór, -oáre (ex-ca-)
excedént, -e (ex-ce-)
excelá (ex-ce-)
excelént, -ţi; -tă, -te (ex-ce-)
excelénţă, -e, -ei (ex-ce-)
excéntric, -ci; -că, -ce (ex-cen-)
excépţie (ex-cep-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
excepţionál, -i; -ă, -e (ex-cep-ţi-o-)
excés (ex-ces), -e
excesív, -i; -ă, -e (ex-ce-)
excitáţie (ex-ci-ta-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
exclamá, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* exclámă (ex-cla-)
exclamáţie (ex-cla-ma-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
exclúde (ex-clu-)
exclusív, -i; -ă, -e (ex-clu-)
exclusivísm (ex-clu-)
excúrsie (ex-cur-si-e), -ii; -ia (-si-a), -iei
excursioníst, -şti (-si-o-)
execrábil /egze-/, -i; -ă, -e
executá /egze-/
execúţie /egzekúţi̯e/, -ii; -ia (-ţi-a), -iei
exegéză /ekse-/, -e, -ei
exemplár /egzem-/, -e
exemplár /egzem-/, -i; -ă, -e
exemplificá /egzem-/, *ind. prez. 1 sg.* exemplífic
exémplu /egzém-/, -e
exercitá /egzer-/, *ind. prez. 1 sg.* exércit
exercíţiu /egzerchíţi̯u/, -ii
exersá /egzer-/
exhaustív, -i; -ă, -e (ex-ha-us-)
exhibíţie (ex-hi-bi-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
exigént /eksi-/, -ţi; -tă, -te
exigénţă /eksi-/, -e, -ei
exíl /egzíl/, -uri
exilá /egzi-/
existá /egzis-/
existénţă /egzis-/, -ţe, -ţei
exód /eksód/, -uri
exorbitánt /eksor-/, -ţi; -tă, -te
exótic /egzó-/, -ci; -că, -ce
exotísm /egzo-/
expansiúne, -i, -ii (ex-pan-si-)
expansív, -i; -ă, -e (ex-pan-)
expatriá, -triéz, -triáză, -triém; -trié; -triéze; -triínd (ex-pa-tri-)
expectatívă, -e, -ei (ex-pec-)
expectorá (ex-pec-)
expediá, -diéz, -diáză, -diém; -dié; -diéze; -diínd (ex-pe-di-)
expediént, -e (ex-pe-di-)
expeditór, -tóri; -toáre, -toáre (ex-pe-)
expedíţie (ex-pe-di-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
expediţionár, -i; -ă, -e (ex-pe-di-ţi-o-)

Scanned with OKEN Scanner

experiénță, -țe, -ței (ex-pe-ri-en-)
experiménт, -e (ex-pe-)
expért (ex-pert), -ți
expirație (ex-pi-ra-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
explicá (ex-pli-)
explicație (ex-pli-ca-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
exploatá (ex-ploa-)
exploatatór -tóri; -toáre, - toáre (ex-ploa-)
explodá (ex-plo-)
explorá (ex-plo-)
explózie (ex-plo-zi-e), -ii; -ia (-zi-a), -iei
exploratór (ex-plo-), -i
explozív, -e (ex-plo-)
explozív, -i; -ă, -e (ex-plo-)
exponát, -e (ex-po-)
exponént, -ți (ex-po-)
exponențiál, -i; -ă, -e (ex-po-nen-ți-)
exponométru, -e (ex-po-)
exportá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* expórtă (ex-por-)
exportatór, -tóri; -toáre, -toáre (ex-por-)
expozánt, -ți (ex-po-)
expozéu, -uri (ex-po-)
expozíție (ex-po-zi-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
exprés, -și; -să, -se (ex-)
exprésie (ex-pre-si-e), -ii; -ia (-si-a), -iei
expresív, -i; -ă, -e (ex-pre-)
expresionísm (ex-pre-si-o-)
expresivitáte, -tăți (ex-pre-)
exprimá (ex-pri-)
expropriá, -priéz, -priază, -priém; -prié; -priéze; -priínd (ex-pro-pri-)
expropriére, -i, -ii (ex-pro-pri-)
expulzá (ex-pul-za)
expúne (ex-pu-), *v.* pune
expúnere, -i, -ii (ex-pu-)
extátic, -ci; -că, -ce (ex-ta-)
extáz (ex-taz), -e
extaziá, -ziéz, -ziază, -ziém; -zié; -ziéze; -ziínd (ex-ta-zi-)
extemporál, -e (ex-tem-)
extensíbil, -i; -ă, -e (ex-ten-)
extensiúne, -i, -ii (ex-ten-si-)
extensór, -oáre (ex-ten-)
extenuá, -nuéz, -nueáză, -nuăm; -nuă; -nuéze; -nuínd (ex-te-nu-)
extenuánt, -ți; -tă, -te (exte-nu-)
extenuáre, -ări, -ării (ex-te-nu-)
exteriór, -oáre (ex-te-ri-)
exteriór, -óri; -oáră, -oáre (ex-te-ri-)
exteriorizá, -zéz, -zează, -zăm; -ză; -zéze; -zínd (ex-te-ri-o-)
exteritoriál, -i; -ă, -e (ex-te-ri-to-ri-)
extermină, *ind. prez. 3 sg. și pl.* extérmină (ex-ter-)
extérn, -i; -ă, -e (ex-)
externát, -e (ex-ter-)
extínde (ex-tin-), extínd; să extínd, să extíndă
extirpá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* extírpă (ex-tir-)
extráct (ex-tract), -e
extracție (ex-trac-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
extrafín, -i; -ă, -e (ex-tra-)
extráge (ex-tra-ge), *imperf*, extrăgeám
extraordinár, -i; -ă, -e (ex-tra-or-)
extrás (ex-tras), -e
extrașcolár, -i; -ă, -e (ex-tra-)
extrateritoriál, -i; -ă, -e (ex-tra-te-ri-to-ri-)
extravagánt, -ți; -tă, -te (ex-tra-)
extrădá (ex-tră-)
extrém (ex-trem), -i; -ă, -e
extrémă, -e, -ei (ex-tre-)
extremísm (ex-tre-)
extremitáte, -tăți, -tății (ex-tre-)
extrinséc, -ci; -că, -ce (ex-trin-)
exuberánt, /eksu-/, -ți; -tă, -te
exultá /egzul-/ *ind. prez. 3 sg. și pl.* exúltă
ezitá

F

f „fe", *în simboluri și* „ef"
fabricáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
fábrică, fábrici, -cii
fáce, *ind. prez. 1 pl.* fácem, *2 pl.* fáceți; *viit.* voi fáce; *opt. prez.* aș fáce; *imper. sg.* fă, nú fáce, *pl.* nú fáceți
fácere-de-bíne, fáceri-, fácerii-
faciál, -i; -ă, -e (fa-ci-)
facsimíl *și* facsímil, -e
factótum
facțiúne „grupare politică", facțiúni, -ii (fac-ți-) [*cf.* fracțiune]
fadó, -óuri
faetón /fae-/, faetoáne
fagót, -uri
faiánță, -țe, -ței
faianțărie (-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei
fáimă, -e, -ei

Scanned with OKEN Scanner

falángă, -ge, -gei
fálcă, fălci, -cii
faléză, -e, -ei
fálie (-li-e), -ii; -ia (-li-a), -iei
fals, -și; -să, -se
fals, -uri
falsifică, *ind. prez. 1 sg.* falsífic
falsitáte, -tăți
familiál „de familie", familiáli; -ă, -e (-mi-li-)
familiár „prietenos, obișnuit", familiári; -ă, -e (-mi-li-)
famílie (-li-e), -ii; -ia (-li-a), -iei
fanfără, -e, -ei
fanfarón, -i; fanfaroánă, -e
fanión, -oáne (fa-ni-)
fantásmă, -e, -ei
fántă, „deschidere, crăpătură", fánte, -ei [*cf.* fentă]
fantezíe (-zi-e), -íi; -ía (-zi-a), -íei
fantóșă, -e, -ei
farfurioáră, -e, -ei (-ri-oa-)
farínge, farínge
farmaceútic, -ci; -că, -ce (-ce-u-)
farmacíe (-ci-e), -íi; -ía (-ci-a), -íei
farsór, -i
fascícul „mănunchi de raze", fascícule (fas-ci-)
fascículă „broșură", fascícule, -ei (fas-ci-)
fasciná (fas-ci-)
fasóle, -ei
fastuós, -óși; -oásă, -oáse (fas-tu-)
fásung, -uri
fașă, fești, féșii
față, féțe, féței
față de
faună, -e, -ei (fa-u-)
favoáre, favórii; favóruri
făclíe (-cli-e), -íi; -ía (-cli-a), -íei
făgăduí, -iésc, -iește, -ím; -iá; -iáscă; -índ (fă-gă-du-)
făgăduiálă, -iéli, -iélii
făgărășean, -séni; -șeană, -séne
făgărășeáncă, -sénce, -séncei
făină, -ii; „pulberi din măcinare" făinuri (fă-i-)
făptașă, -e, -ei
făptuí, -iésc, -iește, -ím; -iá; -iáscă; -índ (făp-tu-)
făráș, -e
fără ca să
fără de
fărădelége, fărădelégi, -gii
fără să
fărimá, *ind. prez. 1 sg.* fărím, *1 pl.* fărimăm
fărimătură, -i, -ii
fărimicios, (-mi-cios), -cióși; -cioásă, -cioáse
fărimiță, -țéz, -țează, -țăm; -ță; -țéze; țínd
fărimíță, -țe, -ței
fățuí, -iésc, -iește, -ím; -iá; -iáscă; -índ (fă-țu-)
fățuiálă, -iéli, -iélii
februárie (-bru-a-ri-e)
federáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
feéric /feé-/, -ci; -că, -ce
feeríe /feeríje/, -íi; -ía (-ri-a), -íei
felíe (-li-e), -íi; -ía (-li-a), -íei
fel și chíp
feméie, feméi, feméii (-me-ii)
femeiésc, -iești; -iáscă, -iești
feminín, -i; -ă, -e
fenician, -éni; -ánă, -éne (-ni-ci-)
fénix, fénicși
fenomén, -e
féntă „mișcare de inducere în eroare a adversarului, la sport", fénte, -ei [*cf.* fantă]
ferăstrău, ferăstráie
fércheș, -și; -șă, -șe
ferchezuí, -iésc, -iește, -ím; -iá; -iáscă; -índ (fer-che-zu-)
ferecá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* férecă; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să férece
ferestrúie, ferestrúi, -trúii (-tru-ii)
férfeniță, -e, -ei
ferfeniți, -țésc, -țește, -țím; -țeá; -țeáscă; -țínd
feríce, *invariabil*
ferígă, -gi, -gii
fermecá, *ind. prez. 1 sg.* fármec, *2 sg.* fármeci, *3 sg. și pl.* fármecă; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să fármece
fermentáție, (-ți-e), -ii, -ia (-ți-a), -iei
fermoár (fer-moar), -e
feromagnétic, -ci; -că, -ce
feroneríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
ferós, -óși; -oásă, -oáse
feroviár -i; -ă, -e (-ro-vi-)
feruginós, -óși; -oásă, -oáse
fervoáre, -vórii
fetíș, -uri
fétru
feudál, -i; -ă, -e (fe-u-)
fi, *ind. prez. 1 sg.* sînt, *2 sg.* ești /jeștj/, *3 sg.* éste /jéste/, e /je/, *1 pl.* sîntém

Scanned with OKEN Scanner

2 *pl.* sintéţi, 3 *pl.* sînt; *imperf.* erám /i̯erám/, erái /i̯erái̯/, erá /i̯erá/, eráţi /i̯eráţi̯/, eráu /i̯eráu̯/; *viit.* voi fi; *opt. prez.* aş fi; *conj. prez.* 2 *sg.* să fii; *imper. sg. afirmativ* fii, *negativ* nu fi; *ger.* fiínd (fi-ind)
fiáră, fiáre, -ei (fia-)
fiásco (fias-co)
ficţiúne, -i, -ii (fic-ţi-)
fiecáre, *g.-d. sg. m.* fiecărui, fiecăruia, *f.* fiecărei, fiecăreia; *pl.* fiecăror, fiecărora (fi-e-)
fiecé (fi-e)
fiecíne, *g.-d.* fiecúi (fi-e-)
fiecúm (fi-e-)
fier; „unelte" fiáre
fierár, -i
fiérbe
fierbinţeálă, -ţéli, -ţélii
fiére, -ii
fieştecáre (fi-eş-)
fii, să fii, *v.* fi
fiícă, -ce, -cei (fii-)
fiínd (fi-ind), *v.* fi
fiíndcă (fi-ind-)
fiínţă, -ţe, -ţei (fi-in-)
filamént, -e
filarmónică, -ci, -cii
filé „carne", filéuri
filéu „plasă", filéuri
filiál, -i; -ă, -e (-fi-li-)
filiálă, -e, -ei (-li-a-)
filiáţie (-li-a-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
filiéră, -e, -ei (-li-e-)
filigrán, -e
filipinéz, -zi; -ză, -ze
filológ, -gi
filológă, -ge, -gei
filón, -oáne
filozóf, -i
filozofíe (-fi-e), -íi; -ía (-fi-a), -íei
financiár, -i; -ă, -e (-nan-ci-)
finét, -uri
finéţe, -ii; „rafinamente" finéţuri
finisá, -séz, -seáză, -sắm; -sắ; -séze; -sínd
finisáj, -e
finlandéz, -zi; -ză, -ze
fiólă, -e, -ei (fi-o-)
fiór (fi-or), -i
fiórd (fi-ord), fiórduri
fiorós, -óşi; -oásă, -oáse (fi-o-)
firídă, -de, -dei
firimitúră, -i, -ii
físă, -e, -ei: fisă de telefon [*cf.* fişă]
fisioná „a diviza un nucelu" (-si-o-) [*cf.* fuziona]
fisiúne „diviziunea unui nucleu", fisiúni, -ii (fi-si-) [*cf.* fuziune]
fistichíu, -íi; -íe (-chi-e), -íi
fisúră, -i, -ii
fíşă, -e, -ei: fişă de hîrtie [*cf.* fisă]
fişiér, -e (fi-şi-)
fişíu, -uri
fiu̯, fii, fíii (fi-ii)
fix, ficşi; fíxă, fíxe
fízic, -ci; -că, -ce
fízică, -cii
fiziologíe (-zi-o-lo-gi-e), -ía (-gi-a), -íei
fizionomíe (-zi-o-no-mi-e), -íi; -ía (-mi-a), -íei
fîlfîí, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* fîlfîie
fîneáţă, fînéţe, -ei
fîntînă, -i, -ii
fîşîí, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* fîşîie
fîşíe (-şi-e), -íi; ía (-şi-a), -íei
fîşîí, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* fîşîie
fîţîí, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* fîţîie
flácără, flăcări, -ii
flagél, -uri
flámură, -i, -ii
flăcărúie, flăcărúi, flăcărúii (-ru-ii)
flec, -uri
fleşcăí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (fleş-că-)
flexiúne, -i, -ii (fle-xi-)
floárea-soárelui, flórii-soárelui
flóră, -ei
fluctuá, -tueáză; -tuắ; -tuéze; -tuínd (fluc-tu-)
fluctuáţie (-tu-a-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
fluént (flu-ent), -ţi; -tă, -te
fluíd (flu-id), -e
flúier, -e
flúieră-vînt
fluór (flu-or)
fluorescént, -ţi; -tă, -te (flu-o-res-)
fluşturátic, -ci; -că, -ce
fluviál, -i; -ă, -e (flu-vi-)
flúviu /-vi̯u/, -ii
flux, -uri
foáie, foi, fóii (fo-ii)
foaiér, -e (foa-ier; foa-ie-re)
foáme, -ei
foámete, -ei
foárfece, foárfece
fócă, foci, -cii
foehn /fön/; „aparate" foehnuri

foí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (fo-)
foiálă, -iéli, -iélii
foiletón, -oáne (fo-i-)
foişór, -oáre (fo-i-)
folclór
folosí, -sésc, -séşte, -sím; -seá; -seáscă; -sínd
fonétică, -cii
fonf, -i; -ă, -e
foráibăr, -e (-rai-)
foráj, -e
forestiér, -i; -ă, -e (-res-ti-)
fórfotă, -ei
forjá, -jéz, -jéază, -jăm; -jă; -jéze; -jínd
forjár, -i
fórjă, -e, -ei
formáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a) -iei
fortificá, *ind. prez. 1 sg.* fortífic
fortificáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
fortíssimo
fortuít „neprevăzut, întîmplător", fortuíţi; -tă, -te
forţát „impus, silit", forţáţi; -tă, -te
fosforescént, -ţi; -tă, -te (-fo-res-)
fotoamatór, -i (-to-a-)
fotocópie (-pi-e), -ii; -ia (-pi-a), -iei
fotografiá, -fiéz, -fiáză, -fiém; -fié; -fiéze; -fiínd (-gra-fi-)
fotogrammetríe (-tri-e), -ía (-tri-a), -íei
fotóliu /-lĭu/, -ii
fotomontáj, -e
fotoobiectív, -e (-to-o-)
fotosintéză, -e, -ei
fox, focşi
frácţie „raport între două numere" (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei [*cf.* fracţiune]
fracţioná (-ţi-o-)
fracţiúne „fragment, grup izolat", fracţiúni, -ii (frac-ţi-) [*cf.* fracţie; facţiune)
frágă, fragi, -gii
fráged, -zi; -dă, -de
fragíl, -i; -ă, -e
fraht, -uri
franc, -ci; -că, -ce
francá, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* francheáză
francéz, -zi; -ză, -ze
franj, -uri
frásin, -i
fratricíd, -zi; -dă, -de (fra-tri-)
fráudă, -e, -ei (fra-u-)
frazeologíe (-ze-o-lo-gi-e), -íi; -ía (-gi-a), -íei
frăţésc, -ţéşti; -ţeáscă, -ţéşti
frăţiór, -i (fră-ţi-)
freámăt, -e
freátic, -ci; -că, -ce (fre-a-)
frecvént, -ţi; -tă, -te
fréscă, frésce (fres-ce), -ei
frícă, frici, -cii
fricţioná (-ţi-o-)
fricţiúne, -i, -ii (fric-ţi-)
frigărúie, frigărúi, frigărúii (-ru-ii)
frîşcă, frîşcăi „produs lactat"
frizeríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
frînă, -e, -ei
fringhíe (-ghi-e), -íi; -ía (-ghi-a), -íei
friu, frîie
frontiéră, -e, -ei (-ti-e-)
frontispíciu /-ĉu/, -cii
fructiéră, -e, -ei (-ti-e-)
fructificá, *ind. prez. 1 sg.* fructífic
fructuós, -óşi; -oásă, -oáse (fruc-tu-)
frumuséţe, -ii; „lucruri frumoase" frumuséţi
fruntáş, -şi; -şă, -şe
frust „uzat, tocit; rudimentar, natural", fruşti; frústă, frúste: medalie frustă
frustrá „a lipsi de un drept, a păgubi"
fugí, *imperf.* fugeám
fulguí, -iéşte; -iá; -iáscă; -índ (ful-gu-)
fumăráie, fumăráiei
fumoár (fu-moar), -e
fumuríu, -íi; -íe (-ri-e), -íi
fúncţie (func-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
funcţioná (func-ţi-o-)
funcţiúne, -i, -ii (func-ţi-)
fundá
fundáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
fúndă, -e, -ei
funerálii /-lĭi/, *pl.*
funerár, -i; -ă, -e
funiculár, -e
fúnie (-ni-e), -ii; -ia (-ni-a), -iei
funíngine, -i, -ii
furáj, -e
furajér, -i; -ă, -e
furculíţă, -ţe, -ţei
fúrie (-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei
furişá, -şéz, -şeáză, -şăm; -şă; -şéze; -şínd
furnír, -e
furnizá, -zéz, -zeáză, -zăm; -ză; -zéze; -zínd
furnizór, -i
furoáre, furóri, furórii
furséc, -uri
furtúnă, -i, -ii

Scanned with OKEN Scanner

fus, -e: fus de tors
fus, -uri: fus orar
fuzée /-zée/, fuzée; fuzéea, fuzéei
fuzeláj, -e
fuzioná (-zi-o-)
fuziúne „contopire", -i, -ii (fu-zi-) [*cf.* fisiune]

G

g „ghe"; *în abrevieri şi* „ge"
gabarít, -e
gáică (gai-că), găici (1 sil.), -cii
gáiţă, -ţe, -ţei (ga-i-)
galanteríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
galaxíe (-xi-e), -íi; -ía (-xi-a) -íei
galeríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
gáleş, -şi; -şă, -şe
galéz, -zi; -ză, -ze
galimátias (-ti-as)
galinacée /-cée/, -cée; -céea, -céei
ganglión, -i (gan-gli-)
garanţíe (-ţi-e), -íi; -ía (-ţi-a), -íei
gárdă, gărzi, -ii
garderób „dulap pentru haine", garderóburi
garderóbă, -e, -ei
gardián, gardiéni (gar-di-).
gárdină, -i, -ii
gargără, -e, -ei
garnisí, -sésc, -séşte, -sím; -seá; -seáscă; -sínd
gárniţă, -ţe, -ţei
garsoniéră, -e, -ei (-ni-e-)
gasteropód *şi* gastropód, -e
gáşcă, găşti, -ii
gáta-gáta „cît pe-aci"
gáter, -e
gáură (ga-u-), găuri (gă-uri), -ii
gauss (1 sil.), gauşi
gázdă, -e, -ei
găinúşă, -e, -ei (gă-i-)
găitán, -e (gă-i-)
gălăgíe (-gi-e), -ía (-gi-a), -íei
gălăgiós, -óşi; -oásă, -oáse (-lă-gi-)
gălbeneálă „vopsea", gălbenéle, -ei
gălbeneálă „paliditate", gălbenéli, -ii
gălbenúş, -uri
gălbiór, -óri; -oáră, -oáre (găl-bi-)
gălbúi, gălbúi; gălbúie, gălbúi
găleátă, găléţi, -ii
gălúşcă, -şte, -ştei
găoáce, găóci, -cii
gărgăriţă, -ţe, -ţei
găsí, -sésc, -séşte, -sím; -seá; -seáscă; -sínd
găunós, -óşi; -oásă -oáse (gă-u-)
găzduí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (găz-du-)
geam (1 sil.), -uri
geamandúră, -i, -ii (gea-)
geamantán, -e (gea-)
geámăn, gémeni; geámănă, gémene
geámăt, gémete
geamgíu, -gíi, -gíii (-gi-ii)
geánă, géne, -ei
geántă, genţi, -ii
geluí „a da la rîndea", -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (ge-lu-)
gem, -uri
genealogíe (-ne-a-lo-gi-e), -íi; -ía (-gi-a), -íei
generál, -i
generál-colonél, generáli-colonéi
generál-locotenént, generáli-locotenénţi
generál-maiór, generáli-maióri
generatór, -oáre
generáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
generós, -óşi; -oásă, -oáse
generozitáte, -tăţii
geniál, -i; -ă, -e (ge-ni-)
genitív, -e
géniu /-nju/, -ii
gentiléţe, -ei
genúnchi, genúnchi
genunchiéră, -e, -ei (-chi-e-)
genúne, -i, -ii
geocéntric, -ci; că, -ce (ge-o-)
geodeźie (ge-o-de-zi-e), -ía (-zi-a), -íei
geográf, -i (ge-o-)
geografíe (ge-o-gra-fi-e), -ía (-fi-a), -íei
geológă, -ge, -gei (ge-o-)
geologíe (ge-o-lo-gi-e), -ía (-gi-a), -íei
geometríe (ge-o-me-tri-e), -ía (-tri-a), -íei
georgián, -éni; -ánă, -éne (geor-gi-)
geosféră, -e, -ei (ge-o-)
geosinclinál, -e (ge-o-)
geotropísm (ge-o-)
germináţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
gerúnziu /-zju/, -ii
gestáţie (-ţi-e), -ia (-ţi-a), -iei
gesticuláţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
gestiúne, -i, -ii (ges-ti-)
get-begét
gheáră, -e, -ei
gheátă, ghéte, -ei

Scanned with OKEN Scanner

gheáță, ghéții; „întinderi de gheață" ghéțuri
gheboșá, -șéz, -șeázã, -șăm; -șă; -șéze; -șínd
gheboșáre, -șări, -șării
gheénă /g'eénă/, gheéne, -ei
ghéizer (ghei-zer), -e
ghemuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (ghe-mu-)
gherdáp, -uri
ghetóu, -uri
ghiaúr, -i (ghia-)
ghicí, *imperf.* ghiceám; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să ghiceáscă
ghid „carte", ghiduri
ghid „persoană", ghizi
ghiftuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (ghif-tu-)
ghiliméle, *pl.*
ghinión, -oáne (ghi-ni-)
ghintuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (ghin-tu-)
ghioágă, ghioáge, -ei (ghioa-)
ghióc (2 sil.) „melc", ghiócuri
ghióc (2 sil.) „floare albăstrea", ghióci
ghiol (1 sil.), -uri
ghionoáie, ghionói *și* ghionoáie; ghionóii *și* ghionoáiei (ghi-o-)
ghiont, -ți (1 sil.)
[cu] ghiótura (ghio-tu-)
ghiozdán (ghioz-dan), -e
ghips; „ornamente" ghípsuri
ghirlándă, -e, -ei
ghișéu, ghișée /-șée/
ghiudén, -uri (ghiu-)
ghiuleá, ghiuléle, -lei (ghiu-)
ghivéci „vas pentru flori", ghivéce
ghivéci „mîncare", ghivéciuri
ghivént, -uri
gimnaziál, -i; -ă, -e (-na-zi-)
gimnáziu /-zi̯u/, -ii
gíngaș, -și; -șă, -șe
gingíe (-gi-e), -íi; -ía (-gi-a), -íei
gíntă, ginți, -ii
gioársă, -e, -ei (gioar-)
giratóriu /-ri̯u/, -ii ; -ie (-ri-e), -ii
giruétă, /-rue-/, -e, -ei
giúlgiu /gi̯úlgu/, -uri
giuvaiér, -e
giuvaiergíu, -gíi, -gíii (gi-ii)
gífíí, *ind. prez. 1 sg.* gífíi, *3 sg. și pl.* gífíie
gífíiálă, -iéli, -iélii
gílceávă, gílcévi, -ii
gílgíí, *ind. prez. 3 sg. și pl.* gílgíie
gîngánie (-ni-e), gîngánii; gîngánia (-ni-a), gîngániei
gírbov, -i; -ă, -e
gíscă, gíște, -ei
gîtuí, *ind. prez. 1 sg.* gítui, *3 sg. și pl.* gítuie
glaciál „de gheață", -i; -ă, -e (gla-ci-): zîmbet glacial
glaciár, -i; -ă, -e (gla-ci-): eră glaciară
gladiólă, -e, -ei (-di-o-)
gláspapir
glásvand, -uri
glaucóm (glau-com), -coáme
glazúră, -i, -ii
glăscíor (glăs-cior), glăscioáre
glăsuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (glă-șu-)
glézná, -e, -ei
glicerínă, -ei
glicínă, -e, -ei
glíe (gli-e), glii; glía (gli-a), glíei
glob, -i: glob ocular
glob, -uri: glob terestru
glórie (-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei
glorificá, *ind. prez. 1 sg.* glorífic
gloriós, -óși; -oásă, -oáse (glo-ri-)
glósă, -e, -ei
glúgă, -gi, -gii
goblén, -uri
goelétă /goe-/, -e, -ei
gogoáșă, -e, -ei
gogoșár, -i
gógoriță, -țe, -ței
gol, goi; goálă, goále
gol, -uri
goláș, -și; -șă, -șe
goliciúne (-li-ciu), -i, -ii
gorjeán, -jéni; -jeánă, -jéne
gospodăríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-), -íei
gostát, -uri (go-)
gradáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
grafician, -éni; -ánă, -éne (gra-fi-ci-)
grafíe (-fi-e), -íi; -ía (-fi-a), -íei
grai, -uri
gramátică, -ci, -cii
grandilocvént, -ți; -tă, -te
grandiós, -óși; -oásă, -oáse (gran-di-)
grandoáre, grandóri, -ii
grániță, -țe, -ței
granuláție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
grápă, -e, -ei

Scanned with OKEN Scanner

grátie (-ti-e), -ii; -ia (-ti-a), -iei
gratificá, *ind. prez. 1 sg.* gratífic
graţiá, -ţiéz, -ţiázǎ, -ţiém; -ţié; -ţiéze; -ţiínd (gra-ţi-)
gráţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
graţiós, -óşi; -oásǎ, -oáse (gra-ţi-)
gravitáte, -táţii
gravitáţie (-ţi-e), -ia (-ţi-a), -iei
grădínǎ, -i, -ii
grădinăríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
grăí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (gră-)
grămádă, grămézi, -ii
grămăjoárǎ, -e, -ei
grăsulíu, -íi; -íe (-li-e), -íi
grătár, -e
grăúnte, -ţi
grăúnţă, -ţe, -ţei
greábăn, grébene *şi* grébeni
greáţă, gréţei; gréţuri
grefiér, -i (gre-fi-)
gréier, -i
greói, greói; greoáie, greoáie
grep, -uri
grésie (-si-e), -ii; -ia (-si-a), -iei
greşeálă, greşéli, -ii
greşí, -şésc, -şéşte, -şím; -şeá; -şeáscă; -şínd
gri, *invariabil*
gríjă, -i, -ii
grijí, -jésc, -jéşte, -jím; -jeá; -jeáscă; -jínd
grijulíu, -íi; -íe (-li-e), -íi
gríndă, -zi, -zii
gríndină, -e, -ei
griş
grizú, *n.-ac. art.* grizúul (-zu-ul)
gríne „cereale", *pl.*
grîu; „lanuri de grîu" grîie; „sorturi" grîuri
groázǎ, -ei
groáznic, -ci; -că, -ce
grohotíş, -uri
grosciór, -cióri; -cioárǎ, -cioáre (gros-)
grotésc, -şti; grotéscă, -şti
grumáz, -ji
grund, -uri
grunz, grunji *şi* grúnzuri
grunzurós, -óşi; -oásǎ, -oáse
guáşă (gua-şă), -e, -ei
guineeán, guineéni /-neénj/; guineeánă, guineéne (gu-i-)
gulíe (-li-e), -íi; -ía (-li-a), -íei
gunói, gunoáie
gunoiér, -i
gúra-léului, gúrii-léului
gúră-cáscă
gúră-spártă
gúreş, -şi; -şă, -şe
gurgúi, -ie
gúşă, -i, -ii
gutúie, gutúi, gutúii (-tu-ii)

H

h „ha"; *în abrevieri şi* „haş"
habár
hagiografíe (-gi-o-gra-fi-e), -íi; -ía (-fi-a), -íei
haida-dé
haihúi, haihúi; haihúie, haihúi
haimaná, haimanále, -lei
haín, -i; -ă, -e
háină, -e, -ei
hálă, -e, -ei
háită, -e, -ei
haló, halóuri
háltă, -e, -ei
halucináţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
halvá
hamác, hamácuri *şi* hamáce
hambár, -e
han „conducător mongol", hani
han „local", hánuri
handicáp, -uri
hangár, -e
hangíu, -gíi, -gíii (-gi-ii)
hántru, -i
háos, -uri
hapsín, -i; -ă, -e
harababúră, -i, -ii
harachíri
hárcea-párcea
hardughíe (-ghi-e), -íi; -ía (-ghi-a), -íei
harnaşamént, -e
hárţă, -ţei
hatír, -uri
havúz, -uri
hazárd, -uri
hazlíu, -íi; -íe (-li-e), -íi
hazná, -ále, -álei
hăituí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (hăi-tu-)
hăituiálă, -iéli, -iélii
hălăduí, -iésc, -iéşte, -ím; -ía; -iáscă; -índ (hă-lă-du-)
hămăí, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* hămăie

Scanned with OKEN Scanner

hămeseálă, -sélii
hămesít, -ți; -tă, -te
hăpăí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (hă-pă-)
hărnicíe (-ci-e), -ía (-ci-a), -íei
hărțuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (hăr-țu-)
hărțuiálă, -iéli, -iélii
hăuí, *ind. prez. 3 sg. și pl.* hăúie (hă-u-)
hăulí (hă-u-)
hectolítru, -i
hegemoníe (-ni-e), -ía (-ni-a), -íei
heleștéu, heleștéie
heliocentrísm (-li-o-)
heliogravúră, -i, -ii (-li-o-)
helioterapíe (-li-o-; -pi-e), -íi; -ía (-pi-a), -íei
heliotropísm (-li-o-)
héliu /-liu/
hematíe (-ti-e), -íi; -ía (-ti-a), -íei
hematóm, -oáme
hematozoár (zo-ar), -e
hemicíclu, -uri
hemoglobínă, -ei
hemoragíe (-gi-e), -íi; -ía (-gi-a), -íei
hepátic, -ci; -că, -ce
hepatítă, -e, -ei
heptagón, -oáne
heráldic, -ci; -că, -ce
heráldică, -cii
herculeán (le-an), herculeéni /-leéni/; herculeană, herculeéne
herghelíe (-li-e), -íi; -ía (-li-a), -íei
héring, -gi
hermínă, -e, -ei
herníe (-ni-e), -íi; -ía (-ni-a), -íei
hertz /herț/, hertzi
hertzián /herțián/, hertziéni /herțiéni/; hertziană, hertziéne
heteroclít, -ți; -tă, -te
hexaédru /heksaé-/, -e
hexagón, -oáne
hexamétru, -i
hiát (hi-at), -uri
hibríd, -zi; hibridă, -e
hidós, -óși; -oásă, -oáse
hidraúlic, -ci; -că, -ce
hídră, -e, -ei
hidroameliorații (-dro-a-me-li-o-), *pl.*
hidroavión, -oáne (-dro-a-vi-)
hidrocarbúră, -i, -ii
hidrocentrálă, -e, -ei
hidroeléctric, -ci; -că, -ce
hidrofíl, -i; -ă, -e
hidrofób, -i; -ă, -e
hidrogén
hiénă, -e, -ei (hi-e-)
hierátic, -ci; -că, -ce (hi-e-)
hieroglífă, -e, -ei (hi-e-)
himéră, -e, -ei
hinghér, -i
hipérbolă, -e, -ei
hiperrealísm
hipertensiúne, -ii (-ten-si-)
hipertrofíe (-fi-e), -íi; -ía (-fi-a), -íei
hipísm
hipnotísm
hipnotizá, -zéz, -zeázã, -zăm; -zã; -zéze; -zínd
hipodróm, -uri
hipofíză, -e, -ei
hipopotám, -i
hipotensiúne, -ii (-ten-si-)
hîrbuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (hîr-bu-)
hîrdău, hîrdáie
hîrîí, *ind. prez. 3 sg. și pl.* hîrîie
hîrîiálă, -iéli, -iélii
hîrlét, -e
hîrșîí, *ind. prez. 1 sg.* hîrșii, *3 sg. și pl.* hîrșîie
hîrtíe (-ti-e), -íi; -ía (-ti-a), -íei
hîrțoágă, -ge, -gei
hîrzób, hîrzoábe
hîțînă
hlamídă, -e, -ei
hoárdă, -e, -ei
hóchei
hodorogeálă, -géli, -gélii
hodorogí, *imperf.* hodorogeám, *conj. prez. 3 sg. și pl.* să hodorogeáscă
hodorónc-trónc
hóge, hogi
hogeág (ho-geag), -uri
hóhot, -e
hol, -uri
hóldă, -e, -ei
holéră, -e, -ei
holocáust (-caust), -uri
holtéi, holtéi
homár, -i
homéric, -ci; -că, -ce
hóră, -e, -ei
hórbotă, -e, -ei
horcăí, *ind. prez. 1 sg.* hórcăi, *3 sg. și pl.* hórcăie

Scanned with OKEN Scanner

horcăiálă, -iéli, -iélii
hormón, -i
horn, -uri
horténsie (-si-e), -ii; -ia (-si-a), -íei
horticultór, -i
horticultúră, -ii
hotărî, -ăsc, -ăşti, -îm; -á; -áscă; -índ
hotél, -uri
hoteliér, -i (-te-li-)
hoţoáică, -ce, -cei
hráně, -e, -ei
hrean (1 sil.)
hrúbă, -e, -ei
hublóu, -uri
huhuréz, -zi
huí, huiéşte; huiá; să huiáscă; huínd (hu-)
huíă, -e, -ei (hu-i-)
húlă, -e, -ei
huligán, -i
húmă, -e, -ei
humoréscă
hurducá, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* hurdúcă
hurducăí, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* hurdúcăie
hurezeán, -zéni; -zeánă, -zéne
huruí, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* húruie
huruiálă, -iéli, -iélii
húsă, -e, -ei
huzurí

I

i „i"
ia, *interjecţie*
ia, *v.* lua
i-a, *pronume + auxiliar:* i-a dát
iádă, iéde, -ei
iahníe (-ni-e), -íi; -ía (-ni-a), -íei
iaht, -uri
i-ai, *pronume + auxiliar:* i-ai dát, i-ai dá
i-am, *pronume + auxiliar:* i-am dát, i-am dá
ianuárie (-nu-a-ri-e)
iar *şi* iáră
i-ar, *pronume + auxiliar:* i-ar dá
iárăşi
iárba-fiárelor, iérbii-fiárelor
iárbă, iérbii; „buruieni" iérburi
iárbă-de-máre, iérbii-de-máre
iard, -zi
iarmaróc, iarmaroáce
iasomíe (-mi-e), -íi; -ía (-mi-a), -íei
i-aş, *pronume + auxiliar:* i-aş dá
iatác, -uri
i-aţi, *pronume + auxiliar:* i-aţi dát, i-aţi dá
ia-ţi, *verb + pronume:* iá-ţi háina
iau, *v.* lua
i-au, *pronume + auxiliar:* i-au dát
iaurgíu (ia-ur-), -gíi, -gíii (-gi-ii)
íbidem, *lat.* „în acelaşi loc, în aceeaşi lucrare"
íbis, íbişi
ici-cólo
ícter, -e
ideál (-de-al), -uri
idéal, -i; -ă, -e (i-de-)
idealísm (-de-a-)
idealizá, -zéz, -zează, -zăm; -ză; -zéze; -zínd (-de-a-)
idée /idée/, idéi, idéii (-de-ii)
ídem, *lat.* „acelaşi lucru, acelaşi autor"
idéntic, -ci; -că, -ce (i-den-)
identificá, *ind. prez. 1 sg.* identífic (i-den-)
identitáte, -tăţi, -tăţii (i-den-)
ideologíe (-de-o-lo-gi-e), -íi; -ía (-gi-a), -íei
idióm (-di-om), -uri
idiót, -ţi; idioátă, -e (i-di-)
íe /íje/, ii; ía /íja/, íei
ied, iezi
iéderă, iédere, -ei
iéftin, -i; -ă, -e (ief-)
ieftiní
iéle, *pl.*
ienibahár (ie-ni-)
ienicér, -i (ie-ni-)
ienúpăr, ienúperi (ie-nu-)
iépure, -i
ierarhíe (-hi-e), -íi; -ía (-hi-a), -íei
ierbár, -e
ieri (1 sil.)
ieri-dimineáţă
ieri-noápte
ieri-seáră
iernátic, -ci; -că, -ce
iertá, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* iártă
iésle, iésle, -ei
ieşeán, -şéni; -şeánă, -şéne
ieşeáncă, -şénce, -şéncei
ieşí, *ind. prez. 3 sg.* iése; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să iasă
ieşíre, -i, -ii
iezătúră, -i, -ii
iézer, -e

Scanned with OKEN Scanner

iezuít, -ți (ie-zu-)
igiénă, -ei (-gi-e-)
igiénic, -ci; -că, -ce (-gi-e-)
íglițǎ, -țe, -ței
iglú, iglúuri (-glu-uri); *n.-ac. ari.* iglúul (-glu-ul)
ignorá, *ind. prez. 1 sg.* ignoréz *și* ignór
igrasíe (-si-e), -ía (-si-a), -íei
igrasiós, -óși; -oásă, -oáse (-gra-si-)
iguánă, -e, -ei (-gua-)
ihtiozáur, -i (-ti-o-za-)
i-i, *pronume + pronume:* i-i dă
i-l, *pronume + pronume:* i-l dă
ilár, -i; -ă, -e
ilariánt, -ți; -tă, -te (-la-ri-)
ilaritáte, -tăți
ilău, iláie
iliác, -ci; -că, -ce (i-li-)
ilegál, -i; -ă, -e
ilizíbil, -i; -ă, -e
ilógic, -ci; -că, -ce
iluminát, -ți; -tă, -te
iluminație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
iluminism
ilustrație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
ilústru, -ștri; -ștră, -ștre
ilúzie (-zi-e), -ii; -ia (-zi-a), -iei
iluzioná (-zi-o-)
iluzóriu /-rĭu/, -ii; -ie (-ri-e), -ii
imaculát, -ți; -tă, -te
imaginație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
imágine, -i, -ii
imáș, -uri
imateriál, -i; -ă, -e (-te-ri-)
imbatábil, -i; -ă, -e
imból, -uri
imediát, -ți; -tă, -te
imemoriál, -i; -ă, -e (-mo-ri-)
imersiúne, -i, -ii (-mer-si-)
imigrá „a se stabili într-o țară străină" [*cf.* emigra]
iminént „inevitabil", iminénți; -tă, -te [*cf.* eminent]
imitație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
imixtiúne, -i, -ii (-mix-ti-)
imóbil „clădire", imóbile
imobíl „nemișcat", imobíli; -ă, -e
imorál, -i; -ă, -e
impacientá (-ci-en-)
imparțiál, -i; -ă, -e (-par-ți-)
imperiós, -óși; -oásă, -oáse (-pe-ri-)
impériu /-rĭu/, -ii
impermeábil, -i; -ă, -e (-me-a-)
impetuós, -óși; -oásă, -oáse (-pe-tu-)
impiegát, -ți (im-pie-)
impietá (-pi-e-)
implicá
implorá, *ind. prez. 1 sg.* implór
impolitețe, -ii; „cuvinte, gesturi" impolitéți *și* impolitéțuri
imprecație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
imprecízie (-zi-e), -ii; -ia (-zi-a), -iei
imprésie (-si-e), -ii; -ia (-si-a), -iei
impresioná (-si-o-)
impresionísm (-si-o-)
imprimá, *ind. prez. 1 sg.* imprím
impriméu, -uri
impropriu /-próprĭu/, -ii; -ie (-pri-e), -ii
improvizație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
imprudént, -ți; -tă, -te
impúlsie (-si-e), -ii; -ia (-si-a), -iei
impúne, *v.* pune
imputá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* impútă
imuábil, -i; -ă, -e (-mu-a-)
inadecvát, -ți; -tă, -te (in-)
inalienábil, -i; -ă, -e (in-a-li-e-)
inaníție (-ți-e), -ia (-ți-a) -iei
inápt, -ți; -tă, -te (in-)
inaugurá (in-au-)
incandescént (-des-cent), -ți; -tă, -te
incandescénță, -ței (-des-cen-)
incarná
incendiá, -diéz, -diáză, -diém; -dié; -diéze; -diínd (in-cen-di-)
incendiár, -i; -ă, -e (-cen-di-)
incéndiu /-dĭu/, -ii
incért, -ți; -tă, -te
incestuós, -óși; -oásă, -oáse (-ces-tu-)
inchizitoriál, -i; -ă, -e (-to-ri-)
inchizíție (-ți-e), -ia (-ți-a), -iei
incíntă, -e, -ei
incipiént, -ți; -tă, -te (-ci-pi-)
incisív, -i; -ă, -e
incitá, *ind. prez. 1 sg.* incít
incízie (-zi-e), -ii; -ia (-zi-a), -iei
inclusív
incluziúne, -i, -ii (-clu-zi-)
incoerént, -ți; -tă, -e
incoerénță, -țe, -ței
incógnito (-cog-ni-)
incompeténță, -țe, -ței
incomplét, -pléți; -plétă, -pléte
incomprehensíbil, -i; -ă, -e
inconsecvént, -ți; -tă, -te
inconsecvénță, -țe, -ței

Scanned with OKEN Scanner

inconștiént, -ți; -tă, -te (-con-ști-)
inconveniént, -e (-ve-ni-)
incorigíbil, -i; -ă, -e
incoruptíbil, -i; -ă, -e (-co-rup-)
incriminá, *ind. prez. 1 sg.* incrimінéz
incrustá
incrustáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
incubáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
inculpá, *ind. prez. 1 sg.* incúlp
incunábul, -e
incursiúne, -i, -ii (-si-)
indecént, -ți; -tă, -te
indecénță, -țe, -ței
indecís, -și; -să, -se
indecízie (-zi-e), -ii; -ia (-zi-a), -iei
indelicatéțe, -i, -ii
indemnizáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
independént -ți; -tă, -te (in-de-pen-)
indescifrábil, -i; -ă, -e (-des-ci-)
indescriptíbil, -i; -ă, -e
indestructíbil, -i; -ă, -e (-de-struc-)
índex „listă alfabetică", índexuri
índex „degetul arătător", índecși
indezirábil, -i; -ă, -e
indián, -éni; -ánă, -éne (in-di-)
indicáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
índice, índici
indíciu /-ĉu/, -cii
indiferénță, -ței
indigéstie (-ti-e), -ii; -ia (-ti-a), -iei
indigó, *invariabil*
indigó, indigóuri
indiréct, -ți; -tă, -te
indisciplínă, -ei (-dis-ci-)
indiscréție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
indispúne, *v.* pune
individuál, -i; -ă, -e (-di-vi-du-)
indiviziúne, -ii (-vi-zi-)
índo-europeán (-e-u-ro-pean), -européni; -europeánă, -européne
indonezián, -éni; -ánă, -éne (-ne-zi-)
indúcție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
indulgénță, -ței
industriál, -i; -ă, -e (-dus-tri-)
indústrie (-tri-e), -ii; -ia (-tri-a), -iei
inechitáte, -tăți, -tății (in-)
inedít, -ți; -tă, -te (in-)
inefábil, -i; -ă, -e (in-)
ineficáce, *invariabil* (in-)
inegál, -i; -ă, -e (in-)
inepție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
inepuizábil, -i; -ă, -e (in-e-pu-i-)
inerție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
inervá „a forma rețeaua de nervi a unui țesut" [*cf.* enerva]
inexáct /inegzákt/ -ți; -tă, -te (in-)
inexistént /inegzis-/, -ți; -tă -te (in-)
infailíbil, -i; -ă, -e (-fa-i-)
infamíe (-mi-e), -ii; -ia (-mi-a), -iei
infantérie (-ri-e), -ia (-ri-a), -iei
infárct, -e
infatuát, -ți; -tă, -te (-fa-tu-)
infécție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
infecțiós, -óși; -oásă, -oáse (-fec-ți-)
inferiór, -óri; -oáră, -oáre (-fe-ri-)
infidél, -i; -ă, -e
infiltrá
infírm, -i; -ă, -e
infirmeríe (-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei
infirmiér, -i (-fir-mi-)
inflamáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
inflație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
inflorescénță, -țe, -ței (-res-cen-)
influént, -ți; -tă, -te (in-flu-)
influénță, -țe, -ței (-flu-en-)
infracțiúne, -i, -ii (-frac-ți-)
infraróșu, -róșii; -róșie (-și-e) -róșii
infructuós, -óși; -oásă, -oáse (-fruc-tu-)
infúzie (-zi-e), -ii; -ia (-zi-a), -iei
ingeniós, -óși; -oásă, -oáse (-ge-ni-)
ingeniozitáte, -tăți, -tății (-ni-o-)
ingenuitáte, -tății (-nu-i-)
ingénuu (-nu-u), -nui; -nuă (-nu-ă), -nue
inginér-șef, inginéri-șefi
ingredиént, -e (-gre-di-)
inhalá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* inhaleáză
inhibíție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
inițiá, -țiéz, -țiáză, -țiém; -țié; -țiéze; -țiínd (i-ni-ți-)
inițiál, -i; -ă, -e (-ni-ți-)
inițiatívă, -e, -ei (-ți-a-)
injécție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
injúrie (-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei
injuriós, -óși; -oásă, -oáse (-ju-ri-)
injustéțe, -i, -ii
inofensív, -i; -ă, -e (in-)
inopinát, -ți; -tă, -te (in-)
inospitaliér, -i; -ă, -e (in-; -ta-li-)
inováție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
inscripție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
insensíbil, -i; -ă, -e
inseră „a introduce un adaos într-un text, într-un tabel etc." [*cf.* însera]
insesizábil, -i; -ă, -e
insignifiánt, -ți; -tă, -te (-ni-fi-)
insinuá, -nuéz, -nueáză, -nuăm; -nuă; -nuéze; -nuínd (in-si-nu-)

Scanned with OKEN Scanner

insinuánt, -ți; -tă, -te (-si-nu-)
insolație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
insolúbil, -i; -ă, -e
inspirație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
instalație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
instantanéu, -néi; -née, -née /-née/
instaurá (-sta-u-)
instigá
instilá
instinctuál, -i; -ă, -e (-stinc-tu-)
instituí, *ind. prez. 1 sg.* instítui, *3 sg. și pl.* instítuie
instituție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
instrúcție „învățătură, pregătire" (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
instrucțiúne „indicație", instrucțiúni, -ii (-struc-ți-)
instruí, -iésc, -iește, -ím; -iá; -iáscă; -índ (in-stru-)
insuccés (-suc-ces), -e
insuficiént, -ți; -tă, -te (-fi-ci-)
insuflá, *ind. prez. 1 sg.* insúflu
insurécție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a) -iei
insurgént, -ți
intelectuál, -i; -ă, -e (-lec-tu-)
inteligență, -țe, -ței
inteligíbil, -i; -ă, -e
intemperíe (-ri-e), -íi; -ría (-ri-a), -íei
intendént (in-ten-dent), -ți
intensificá, *ind. prez. 1 sg.* intensífic
intenție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
intenționá (-ți-o-)
interacțiúne, -i, -ii (-ac-ți-)
interdependență, -ței
interdicție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
interesá, -séz, -seáză, -sắm; -sắ; -séze; -sínd
interiór, -oáre (-te-ri-)
interiór, -óri; -oáră, -oáre (-te-ri-)
interjécție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
intermediár, -i; -ă, -e (-me-di-)
intermédiu /-dĭu/, -ii
intermézzo /-métso/, -mézzi /-metsi/
internaționál, -i; -ă, e (-ți-o-)
interogá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* interogheáză
interogatóriu /-rĭu/, -ii
interregionál, -i; -ă, -e (-gi-o-)
interrégn, -uri
intersécție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
intervení, *v.* veni
intervenție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
intervievá (-vi-e-)
intervíu, -uri
interzíce, *v.* zice
íntim *și* intím, -i; -ă, -e
intitulá, *ind. prez. 1 sg.* intituléz
intoná, *ind. prez. 1 sg.* intonéz
intonație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
intoxicație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
intransigént, -ți; -tă, -te
intransigență, -ței
intrepíd „cutezător", intrepízi; intrepídă, intrepíde
íntrigă, -gi, -gii
intrinséc, -ci; -că, -ce
introspécție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
intuí, -iésc, -iește, -ím; -iá; -iáscă; -índ (in-tu-)
intuíție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
inumán, -i; -ă, -e (in-)
inundație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
invariábil, -i; -ă, -e (-ri-a-)
invázie (-zi-e), -ii; -ia (-zi-a), -iei
inventariá, -riéz, -riáză, -riém; -rié; -riéze; -ríind (in-ven-ta-ri-)
invénție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
ínvers, -și; -să, -se
inversá, -séz, -seáză, -sắm; -sắ; -séze; -sínd
investí „a face o investiție" [*cf.* învesti]
investigá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* investigheáză
investigație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
investíție „alocare de fonduri materiale" (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
inveterát „învechit", -ți; -tă, -te [*cf.* învederat]
invidiá, -diéz, -diáză, -diém; -dié; -diéze; -díind (in-vi-di-)
invidiós, -óși; -oásă, -oáse, (-vi-di-)
inviolábil, -i; -ă, -e (-vi-o-)
invitație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
invocá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* invócă, *conj. prez. 3 sg. și pl.* să invóce
involúție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
i-o, *pronume + pronume*: i-o dáu
i-o, *pronume + auxiliar*: poáte i-o dá
iobăgíe (-gi-e); -ía (-gi-a), -íei
iólă, (io-lă), -e, -ei
ión (i-on), -i
iónic, -ci; -că, -ce (i-o-)
ionizáre, -zări, -zării (i-o-)
ionosféră, -ei (i-o-)

Scanned with OKEN Scanner

ipocrít, -ți; -tă, -te
ipohondríe (-dri-e), -íi; -ía (-dri-a), -íei
ipohóndru, -i
ipostáză, -e, -ei
ipotecá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* ipotecheáză
ipotécă, -ci, -cii
ipotenúză, -e, -ei
ipotétic, -ci; -că, -ce
ipotéză, -e, -ei
ípsos
iradiá, -diéz, -diáză, -diém; -dié; -diéze; -díind (i-ra-di-)
iradiáție (-di-a-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
iradiére, -i, -ii (-di-e-)
irakián, -éni; -ánă, -éne (-ra-ki-)
iranián, -éni; -ánă, -éne (-ra-ni-)
irascíbil, -i; -ă, -e (-ras-ci-)
irațional, -i; -ă, -e (-ți-o-)
ireál (-re-al), -i; -ă, -e
irealizábil, -i; -ă, -e (-re-a-)
ireconciliábil, -i; -ă, -e (-li-a-)
iremediábil, -i; -ă, -e (-di-a-)
iresponsábil, -i; -ă, -e
ireverențios, -óși; -oásă, -oáse (-ren-ți-)
irevocábil, -i; -ă, -e
irigá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* irigheáză
irigáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
íris „membrană a ochiului", írisuri
íris „stînjenel", írișI
iritáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
irizáre, -zări, -zării
irlandéz, -zi; -ză, -ze
ironizá, -zéz, -zeáză, -zăm; -ză; -zéze; -zínd
irosí, -sésc, -séște, -sím; -seá; -seáscă; -sínd
irúpe „a izbucni, a năvăli" [*cf.* erupe]
irúpție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei [*cf.* erupție]
iscusínță, -țe, -ței
islám
islandéz, -zi; -ză, -ze
ismailíți, *pl.* (-ma-i-)
isoscél (-sos-cel), -e: triunghi isoscel
ispăsí, -șésc, -șéște, -șím; -șeá; -șeáscă; -șínd
isteríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
istórie (-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei
istorioáră, -e, -ei (-ri-oa-)
istroromán, -i; ă, -e
italián, -éni; -ánă, -éne (-ta-li-)
italiáncă, italiénce, -cei (-li-)
itinerár, -e (-i-ti-)
íță, íțe, íței
iugosláv, -i; -ă, -e
iúlie (-li-e)
iúnie (-ni-e)
iuțeálă, -țéli, -țélii
iuți, -țésc, -țéște, -țím; -țeá; -țeáscă -țínd
ivóriu /-rĭu/
izbăví
izbí
izbíndă, -zi, -zii
izbucní
izbutí
izgoní
izláz, -uri
ízmă, -ei
izobáră, -e, -ei
izoglósă, -e, -ei
izoláție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
izomér, -i
izomórf, -i; -ă, -e
izomorfísm
izotérmă, -e, -ei
izotóp, -i
izvód, izvoáde
izvór, izvoáre
izvorí, -ăsc; -ăște, -ím; -á; -áscă; -índ

Î

î „î"
îmbarcá, *ind. prez. 1 sg.* îmbárc
îmbăiá, -iéz, -iáză, -iém; -ié; -iéze; -índ (îm-bă-)
îmbărbătá
îmbelșugát, -ți; -tă, -te (-bel-șu-)
îmbiá (-bi-a), îmbíi, îmbíi, îmbiém (-bi-em); îmbié; îmbiínd (-bi-ind)
îmbibá, *ind. prez. 1 sg.* îmbíb
îmbietór, -tóri; -toáre, -toáre (-bi-e-)
îmbiná, *ind. prez. 1 sg.* îmbín
îmbîcseálă, -séli, -sélii (-bîc-)
îmbîcsí, -sésc, -séște, -sím; -seá; -seáscă; -sínd (îm-bîc-)
îmblînzí, -zésc, -zéște, -zím; -zeá; -zeáscă; -zínd
îmbogăți, -țésc, -țéște, -țím; -țeá; -țeáscă; -țínd
îmbrăcămínte, -ei
îmbrățișá, -șéz, -șeáză, -șăm; -șă; -șéze; -șínd

Scanned with OKEN Scanner

îmbrățișáre, -șări, -șării
îmbrînci, *imperf.* îmbrînceám; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să îmbrînceáscă
îmbucurătór, -tóri; -toáre, -toáre
îmbulzeálă, -zéli, -zélii
îmbulzí, -zésc, -zéște, -zím; -zeá; -zeáscă; -zínd
îmbuná, *ind. prez. 1 sg.* îmbunéz
îmi (1 sil.)
împachetá
împácă, *ind. prez. 1 sg.* împác, *conj. prez. 3 sg. și pl.* să împáce
împăciuitorísm (-ciu-i-to-)
împăduri
împăiá, -iéz, -iáză, -iém; -ié; -iéze; -índ (îm-pă-)
împăienjení
împărát, -ți
împărăție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
împărtăși, -șésc, -șéște, -șím; -șeá; -șeáscă; -șínd
împărți, *ind. prez, 1 sg.* împárt, *2 sg.* împárți; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să împártă
împăuná (-pă-u-)
împelițắt, -ți; -tă, -te
împerecheá, -chéz, -cheáză, -chém; -ché; -chéze; -chínd
împestrițắ, -țéz, -țeáză, -țăm; -țắ; -țéze; -țínd
împiedicá (-pie-di-)
împietrit, -ți-; -tă, -te (îm-pie-)
împilá
împînzí, -zésc, -zéște, -zím; -zeá; -zeáscă; -zínd
împotríva, *prepoziție*
împotrívă, *adverb*
împrăștiá (-ti-a), -tii, -tii, -tiém (-ti-em); -tié; -tiínd (-ti-ind)
împrejmuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (îm-prej-mu-)
împrejúr, *adverb*
împrejúrul, *prepoziție*
împresurá, *ind. prez. 1 sg.* impresór, *3 sg. și pl.* împresoáră; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să împresoáre
împreúnă (-pre-u-)
împricinát, -ți; -tă, -te
împrietení (-pri-e-)
împroprietărí (-pro-pri-e-)
împuiá, -iéz, -iáză, -iém; -ié; -iéze; -índ (îm-pu-)
înadíns (în-)
în afára, *locuțiune prepozițională*
în afără, *locuțiune adverbială*
în afără că
în afără de
înaintáș, -și; -șă, -șe
înaínte, *adverb*
înaíntea, *prepoziție*
înaínte-mergător, -mergători
înált, -ți; -tă, -te
înapói, *adverb* (în-)
înapóia, *prepoziție* (în-)
înapoiá, -iéz,-iáză, -iém; -ié; -iéze;-índ (în-a-po-)
înăbușeálă, -șélii, -șélii
înăbuși, *v.* năbuși
înăcrí (în-)
înăduși, *v.* năduși
înălbí (în-)
înălțắ, *ind. prez. 1 sg.* înalț
înălțíme, -i, -ii
înăsprí (în-)
înăúntru, *adverb*
înăúntrul, *prepoziție*
încáltea *și* încálte
încasá, -séz, -seáză, -săm; -să; -séze; -sínd
încăierá, *ind. prez. 1 sg.* încăier, *3 sg. și pl.* încáieră
încălțămínte, -ei
încălzí, -zésc, -zéște, -zím; -zeá; -zeáscă; -zínd
încăpățínat, -ți; -tă, -te
încăpeá, *ind. prez. 1 sg.* încáp, *2 sg.* încápi; *viit.* vom încăpeá; *opt. prez.* aș încăpeá
încărunți, -țésc; -țéște, -țím; -țeá; -țeáscă; -țínd
încătușá, -șéz, -șeáză, -șăm; -șă; -șéze; -șínd
încătușáre, -șări, -șării
încercuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (în-cer-cu-)
închegá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* încheágă
încheiá, închéi, închéi, încheiém; încheié; încheínd
încheietúră, -i, -ii
închíde, închíd; să închíd, să închídă
închipuí, *ind. prez. 1 sg.* închípui, *3 sg. și pl.* închípuie
închiriá, -riéz; -riáză, -riém; -rié; -riéze; -ríind (închi-ri-)
închistá
înciudá (-ciu-)

Scanned with OKEN Scanner

încîlceálă, -céli, -célii
încîlcí, *imperf.* încîlceám; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să încîlceáscă
în cît: în cît tímp
încît „în așa măsură că"
încleiá, -iéz, -iázǎ, -iém; -ié; -iéze; -índ (-în-cle-)
înclinație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
încoáce
încólo
încolți, -țésc, -țéște, -țím; -țéa; -țeáscă; -țínd
încónjur, -uri
înconjurá, *ind. prez. 1 sg.* încónjur *și* înconjór
încontínuu (-nu-u)
încotró
încovoiá, -iéz, -iázǎ, -iém; -ié; -iéze; -índ (în-co-vo-)
încréde, *v.* crede
încreți, -țésc, -țéște, -țím; -țéa; -țeáscă; -țínd
încrîncená, *ind. prez. 1 sg.* încrîncen *și* încrîncenéz
încrucișá, -șéz, -șeázǎ, -șắm; -șắ; -șéze; -șínd
încrucișáre, -șắri, -șắrii
încuiá, încui, încui, încuiém; încuié; încuínd
încuietoáre, -tóri, -tórii
încumetá, *ind. prez. 1 sg.* încúmet
încunoștință (-noș-tin-)
încunoștințáre, -țări, -țării (-noș-tin-)
încurajá, -jéz, -jeázǎ, -jắm; -jắ; -jéze; -jínd
încúrcă-lúme
încuviința, -țéz, -țeázǎ -țắm; -țắ; -țéze; -țínd (-cu-vi-in-)
îndátă ce
îndărắt, *adverb*
îndărătul, *prepoziție*
îndeajúns (-de-a- *și* -dea-)
îndeaproápe (-de-a- *și* -dea-)
[pe] îndeléte
îndelúng, -gi; -gă, -gi
îndemînátic, -ci; -că, -ce
îndemînă
îndeóbște (-de-ob-)
îndeosébi (-de-o-sebi)
îndeseárǎ
îndoí „a dubla", „a avea o îndoială", -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (în-do-)
îndoí „a încovoia", *ind. prez. 1 sg.* îndói, *3 sg. și pl.* îndoáie; *imperf.* îndoiám
îndoiálă, -iéli, -iélii
îndoiélnic, -ci; -că, -ce
îndrăgí, *imperf.* îndrăgeám; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să îndrăgeáscă
îndrăzneálă, -néli, -nélii
îndrăzní
înduioșá, -șéz, -șeázǎ, -șắm; -șắ; -șéze; -șínd
înduioșáre, -șắri, -șắrii
înduioșătór, -tóri; -toáre, -toáre (-du-io-șă-)
înéc, -uri
înecá
înecăciós, -cióși; -cioásă, -cioase
în fáță
înfăptuí, *v.* făptui
înfășá, înfắș, înféși, înfășá, înfășắm; înfășắ; să înféșe; înfășínd
înfășurá, *ind. prez. 1 sg.* înfășór
înfățișá, -șéz, -șeázǎ, -șắm; -șắ; -șéze; -șínd
înfățișáre, -șắri, -șắrii
înfeuda (-fe-u-)
înfiá, -fiéz, -fiázǎ, -fiém; -fié; -fiéze; -fíind (în-fi-)
înfierá (-fie-ra)
înfierbîntá (-fier-bîn-)
înființa, -țéz, -țeázǎ, -țắm; -țắ; -țéze; -țínd (-fi-in-)
înfiorá, *ind. prez. 1 sg.* înfiór, *3 sg. și pl.* înfioárǎ (în-fi-)
înfiorătór, -tóri; -toáre, -toáre (-fi-o-)
înfoiá, -iéz, -iázǎ, -iém; -ié; -iéze; -índ (în-fo-)
înfricoșá, -șéz, -șeázǎ, -șắm; -șắ; -șéze; -șínd
înfricoșătór, -tóri; -toáre, -toáre (-co-șă-)
înfuriá (-ri-a), înfúrii, înfúrii, înfuriém (-ri-em); înfurié; înfuriínd (-ri-ind)
îngădui, *ind. prez. 1 sg.* îngădui, *3 sg. și pl.* îngăduie
îngăduință, -țe, -ți
îngăimá (-găi-), *ind. prez. 1 sg.* îngắim, *3 sg. și pl.* îngáimă (-gai-); *conj prez. 3 sg. și pl.* să îngaime
îngenuncheá, -chéz, -cheázǎ, -chém; -ché; -chéze; -chínd
înghesuí, *ind. prez. 1 sg.* înghésui, *3 sg. și pl.* înghésuie
înghesuiálă, -iéli, -iélii
înghețá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* înghează

Scanned with OKEN Scanner

înghețátă, înghețáte, înghețátei
înghiontí (-ghion-)
înghiți, înghít; să înghít, să înghítă
îngîmfá, *ind. prez. 1 sg.* îngîmf
îngrășá, îngráș, îngrășă, îngrășăm; îngrășă; să îngrășe; îngrășínd
îngrășáre, -șări, -șării
îngrășămînt, -șăminte
îngrășătoríe (-șă-to-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
îngrețoșá, -șéz, -șează, -șăm; -șă; -șéze; -șínd
îngrețoșáre, -șări, -șării
îngreuiá, -iéz, -iază, -iém; -ié; -iéze; -índ (în-gre-u-)
îngrijá „a se îngrijora", -jéz, -jează, -jăm; -jă; -jéze; -jínd
îngrijí „a avea grijă de cineva", -jésc, -jește, -jím; -jeá; -jească; -jínd
îngroșá, îngróș, îngroașă, îngroșăm; îngroșă; să îngroașe; îngroșínd
îngroșáre, -șări, -șării
înhămá, *ind. prez. 1 sg.* înhám
înjghebá, *ind. prez. 1 sg.* înjghebéz *și* înjgheb
înjunghiá, *v.* junghia
înjunghietúră, -i, -ii (-ghi-e-)
în jur, *locuțiune adverbială*
în júrul, *locuțiune prepozițională*
înlăcrimát, -ți; -tă, -te
înlănțuí, *ind. prez. 1 sg.* înlănțui, *3 sg. și pl.* înlănțuie
în lături
înlesní
în loc de
în loc să
înlocuí, *v.* locui
înmagaziná
înmatriculá
înmănuncheá, -chéz, -cheáză, -chém; -ché; -chéze; -chínd
înmănușát, -ți; -tă, -te
înmărmurí
înmií, -miésc, -miește, -miím; -miá; -miáscă; -miínd (în-mi-)
înmiresmát, -ți; -tă, -te
înmînă
înmlădiá, *v.* mlădia
înmugurí
înmulți, -țésc, -țește, -țím; -țéa; -țeáscă; -țínd
înnădí
înnămolí
înnărăví
înnăscút, -ți; -tă, -te
înnebuní
înnegrí
înnegurá
înnobilá
înnodá
înnoí, -iésc, -iește, -ím; -iá; -iáscă; -índ (în-no-)
înnoptá
înnorá
înnoroí, -iésc, -iește, -ím; -iá; -iáscă; -índ (în-no-ro-)
înót
înotá
înotătór, -tóri; -toáre; -toáre
în preajma, *locuțiune prepozițională*
în preajmă, *locuțiune adverbială*
înrăí, -iésc, -iește, -ím; -iá; -iáscă; -índ (în-ră-)
înrăutăți, -țésc, -țește, -țím; -țéa; -țeáscă; -țínd (-ră-u-)
înrolá
înroși, -șésc, -șește, -șím; -șeá; -șeáscă; -șínd
însăilá (-să-i-)
însămi, însăți, însăși; însene, însevă, înseși *sau* însele
însănătoși, -șésc, -șește, -șím; -șeá; -șeáscă; -șínd
însăși, *v.* însămi
înscená (în-sce-)
înscríe, *v.* scrie
însemná, *ind. prez. 1 sg.* însémn *și* însemnéz, *3 sg. și pl.* înseámnă *și* însemneáză
însenină
înserá „ a se face seară" [*cf.* insera]
înseși, *v.* însămi
însetoșá, -șéz, -șează, -șăm; -șă; -șéze; -șínd
în sfîrșit
însoți, -țésc, -țește, -țím; -țeá; -țeáscă; -țínd
înspăimîntá, *ind. prez. 1 sg.* înspăimînt, *3 sg. și pl.* înspăimîntă
înspre
înstrăinà (-stră-i-)
însumi, însuți, însuși; înșine, înșivă, înșiși
însurá, *ind. prez. 1 sg.* însór, *3 sg. și pl.* însoáră
însuși, *v.* însumi
înșelá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* înșâlă

Scanned with OKEN Scanner

înşelăciúne, -i, -ii
înşeptít, -ţi; -tă, -te
înşesít, -ţi; -tă, -te
înşeuá (-şe-ua); -şeuéz (-uez), -şeueázǎ (-uea-). -şeuăm (-uăm); -şeuă (-uă); -şeuéze (-ue-ze), -şeuínd (-uínd)
înşíácá, *ind. prez. 1 sg.* înşíác
înşiruí, *ind. prez. 1 sg.* înşírui, *3 sg. şi pl.* înşíruie
înşişi, *v.* însumi
înştiinţá, -ţéz, -ţeázǎ, -ţăm; -ţă; -ţéze; -ţínd (-şti-in-)
întărîtá, *ind. prez. 1 sg.* întărît
întemeiá, -iéz, -iázǎ, -iém; -ié; -iéze; -índ (în-te-me-)
întemeietór, -i
întemeitoáre, întemeietoáre, -ei
întínde, întínd; să întínd, să întíndă
întîi, *invariabil; art. înainte de nume,* întîiul copíl, întîia fiícă
întîiaşi (3 sil.): întîiaşi dată
întîietáte, -tăţii
întîmpiná, *ind. prez. 1 sg.* întîmpin
întîrziá (-zi-a), întîrzii, întîrzii, întîrziém (-zi-em); întîrzié; întîrziínd (-zi-ind)
întîrziére, -i, -ii (-zi-e-)
întócmai
întortocheá, -chéz, -cheázǎ, -chém; -ché; -chéze; -chínd
întortocheálă, -chéli, -chélii
întotdeaúna
întovărăşí, -şésc, -şéşte, -şím; -şeá; -şeáscă; -şínd
într-adevăr
într-adíns
într-aiúrea
întrajutorá (într-)
întrajutoráre, -ări (într-)
întraripá (într-)
întrarmá (într-)
într-ascúns
întredeschíde, *v.* deschide
întreít, -ţi; -tă, -te
întremá
întrepătrúnde, *v.* pătrunde
întreprínde, *v.* prinde
întrepríndere, -i, -ii [între- + prindere]
întretăiá, *v.* tăia
întretăiére, -i, -ii
între tímp
întreţíne, *v.* ţine
întrevedeá, *v.* vedea
întrevedére, -i, -ii
într-ínsul, într-ínşii; într-ínsa, într-ínsele
într-o
întroiení
întroná
întru
întrucît „deoarece"
întru cît „în măsura în care"
întrucîtvá
într-un
într-úna: într-una din zilé
întrúna „mereu"
întru tótul
întunéric
înţelége, *imperf.* înţelegeám
înţelení
înţelepciúne, -ii
înţepá
înţepeni
înţesá, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* înţeásă
învălmăşeálă, -şéli, -şélii
învălmăşí, -şésc, -şéşte, -şím; -şeá; -şeáscă; -şínd
învăluí, *ind. prez. 1 sg.* învălui, *3 sg. şi pl.* învăluie
învăpăiá, -iéz, -iázǎ, -iém; -ié; -iéze; -índ (în-vă-pă-)
învăţămînt; „învăţături, precepte" învăţămínte
învechí, -chésc, -chéşte, -chím; -chéá; -cheáscă; -chínd
învederát „evident", învederáţi; -tă, -te [*cf.* inveterat]
învelí
înverşúná
învestí „a acorda un drept, o demnitate" [*cf.* investi]
învestitúră, -i, -ii
înveşmîntá, *ind. prez. 1 sg.* înveşmînt *şi* înveşmîntéz
înviá, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* învié; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să învíe; *ger.* înviínd (în-vi-)
învinuí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (în-vi-nu-)
înviorá (-vi-o-)
învîrstá
învîrtí, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* învîrtésc
învîrtoşá, -şéz, -şeázǎ, -şăm; -şă; -şéze; -şínd
învîrtoşáre, -şări, -şării
învoí, *v.* voi

Scanned with OKEN Scanner

invoiálă, -iéli, -iélii
învólt, -ți; învoáltă, -e
în zadár
înzăpezí, -zésc, -zéște, -zím; -zeá; -zeáscă; -zínd
înzdrăvení
își (1 sil.)
îți (1 sil.)

J

j „je"
jabóu, -uri
jachétă, -e, -ei
jad, -uri
jaf, -uri
jaguár (-guar), -i
jálbă, -e, -ei
jále, -ei
jaluzeá, jaluzéle, -lei
jambiéră, -e, -ei (-bi-e-)
japonéz, -zi; -ză, -ze
jar
jargón, -oáne
jartiéră, -e, -ei (-ti-e-)
jaz /jaz/; „orchestre de jaz" jázuri
jărátic
jder, -i
jecmăneálă, -éli, -élii
jecmăní
jefuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (je-fu-)
jeg, -uri
jelánie (-ni-e), -ii; -ia (-ni-a), -iei
jeléu, -uri
jelí
jeluí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă -índ (je-lu-)
jénă, -ei
jerpelít, -ți; -tă, -te
jerséu, -uri
jértfă (jert-fă), -e, -ei
jertfí (jert-fi)
jgheab (1 sil.), -uri
jigărít, -ți; -tă, -te
jigní
jílav, -i; -ă, -e
jinduí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (jin-du-)
jir
jivínă, -e, -ei
jneápăn, jnépeni
joágăr, -e
jochéu, jochéi
joi, joi, jóii (jo-ii); *n.-ac. sg. art.* jóia
joncțiúne, -i, -ii (jonc-ți-)
jonglér, -i
jongleríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
jósnic, -ci; -că, -ce
josnicíe (-ci-e), -íi; -ía (-ci-a), -íei
joule /jul/, jouli
joviál, -i; -ă, -e (jo-vi-)
jubiléu, jubilée /-lée/
jubiliár, -i; -ă, -e (-bi-li-)
jucăríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
jucărioáră, -e, -ei (-ri-oa-)
jucăúș, -și; -șă, -șe
județeán (-de-țean), -éni; -eánă, -éne
judiciár, -i; -ă, -e (-di-ci-)
judiciós, -óși; -oásă, -oáse (-di-ci-)
jumătáte, -tăți, -tății
júncă, -ci, -cii
junghi (1 sil.), júnghiuri (2 sil.)
junghiá (-ghi-a), júnghii, júnghii, junghiém (-ghi-em); junghié; junghiínd (-ghi-ind)
junghietúră, -i, -ii (-ghi-e-)
juniór, -óri; -oáră, -oáre (-ju-ni-)
jupuí, *ind. prez. 1 sg.* jupói, *3 sg. și pl.* jupoáie; *imperf.* jupuiam; *ger.* jupuínd
jupuiálă, -iéli, -iélii
jurásic, -ci; -că, -ce
jurămínt, -mínte
jurisconsúlt, -ți
jurisdícție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
júriu /-rịu/, -ii
justéțe, -ței
justificá, *ind. prez. 1 sg.* justífic
justíție, (-ți-e), -ia (-ți-a), -iei
juveníl, -i; -ă, -e
juxtapúne, *v.* pune

K

k „ca"
káizer „afumătură"
kakí, *invariabil*
káliu /-lịu/
kantián, -éni; -ánă, -éne (kan-ti-)
kenotrón, -oáne
kilográm, -e
kilogrammétru, -i
kilolítru, -i
kilometráj, -e

Scanned with OKEN Scanner

kilométru, -i
kilowátt, kilowáți
kilowatt-óră, kilowáți-óră
kinescóp, -scoápe
kriptón

L

l „le"; *în simboluri și* „el"
la, *prepoziție:* la gără
l-a, *pronume + auxiliar:* l-a dús
labiál, -i; -ă, -e (la-bi-)
lab'íl, -i; -ă, -e
laboratór, -toáre
laboriós, -óși; -oásă, -oáse (-bo-ri-)
lácăt, lácăte
lácrimă, -i, -ii
lactée /-tée/
lactovegetarián, -éni; -ánă, -éne (-ta-ri-)
lactóză, -ei
lacústru, -ștri; -ră, -stre
lagúnă, -e, -ei
lai „negru", lăi; láie, lăi
l-ai, *pronume + auxiliar:* l-ai dús, l-ai dúce
láic (la-ic), -ci; -că, -ce
láitmotiv, -e (lait-mo-)
l-am, *pronume + auxiliar:* l-am dús, l-am dúce
lamentáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
lámpă, lămpi, -ii
lampión, -oáne (lam-pi-)
lánce, lănci, -cii
lanceolát, -ți; -tă, -te (-ce-o-)
laoláltă
la o párte „în margine, izolat"
lápoviță, -ței
lápsus, -uri
láptele-cúcului
l-ar, *pronume + auxiliar:* l-ar dúce
larghétto
larghéțe, -ci
laríngе, laríngе
larmă, -ei
lásă-mă-să-te-lás
lascív (-las-civ), -i; -ă, -e
lasóu, -uri
laș, -și; -șă, -șe
l-aș, *pronume + auxiliar:* l-aș dúce
latifundiár, -i (-fun-di-)
latifúndiu /-dju/, -ii
latitúdine, -i, -ii
látură, láturi, -ii; *n.-ac. sg. art.* látura
l-ați, *pronume + auxiliar:* l-ați dús, l-ați dúce
l-au, *pronume + auxiliar:* l-au dús
la un loc
la un loc cu
laureát, -ți; -tă, -te (la-u-re-)
lavabóu, -uri
lavaliéră, -e, -ei (-li-e-)
lavándă, -e, -ei
lávă, -e, -ei
láviță, -țe, -ței
lavoár (-voar), -e
lăcăráie, lăcăráiei
lăcătușărie (-șă-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei
lăcătúș-mecánic, lăcătúși-mecánici
lăcrimá
lăcrimioáră, -e, -ei (-cri-mioa-)
lăcuí, -iésc, -iește, -ím; -iá; -iáscă; -índ (lă-cu-)
lădíță, -țe, -ței
lăfăí, -iésc, -iește, -ím; -iá; -iáscă; -índ (lă-fă-)
lălíu, lălíi; lălíie, lălíie *și* lălíi
lămíie, lămíi, lămíii (-mî-ii)
lărgí, *imperf.* lărgeám, *conj. prez. 3 sg. și pl.* să lărgească
lăsá, *ind. prez. 1 sg.* las, *2 sg.* lași, *3 sg. și pl.* lásă; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să lăse
lăscáie *și* lețcáie, -cái, -cáii (-că-ii)
lăturáș, -și; -șă, -șe
lăúntric, -ci; -că, -ce (-lă-un-)
le-a, *pronume + auxiliar:* le-a dát
leac, -uri
leáfă, léfii; léfuri
leágăn, -e
le-ai, *pronume + auxiliar:* le-ai dát, le-ai dá
leál, -i; -ă, -e (le-)
le-am, *pronume + auxiliar:* le-am dát, le-am dá
leándru, -i (le-an-)
le-ar, *pronume + auxiliar:* le-ar dá
leásă, lése, -ei
le-aș, *pronume + auxiliar:* le-aș dá
le-ați, *pronume + auxiliar:* le-ați dát, le-ați dá
le-au, *pronume + auxiliar:* le-au dát
lébădă, lébede, -ei
lébărvurșt, -i
lécție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
lecuí, -iésc, iește, -ím; -iá; -iáscă; -índ (le-cu-)

Scanned with OKEN Scanner

lefegíu, -gíi, -gíii (-gi-ii)
legáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
legănă, *ind. prez. 1 sg.* leágăn *și* légăn, *2 sg.* légeni, *3 sg. și pl.* leágănă; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să légene
lége, legi, -gii
léghe, léghe, -ei
legislație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
legítim, -i; -ă, -e
lehámite
leít (le-it), -ți; -tă, -te
lejér, -i; -ă, -e
lemn-cînésc
léne, -ei
léneș, -și; -ă, -e
lenjereásă, -rése, -rései
lenjerie (-ri-e), -ía (-ri-a), -íei
lénjuri, *pl.*
lénto
le-o, *pronume + pronume:* le-o dă
le-o, *pronume + auxiliar:* le-o fí séte
leoáică, -ce, -cei (le-oai-)
leoárcă (leoar-că), *invariabil*
leopárd, -zi (le-o-)
leorpăí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (leor-pă-); *și* leórpăi *etc.*
lepădá, *ind. prez. 1 sg.* lépăd, *3 sg. și pl.* leápădă; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să lépede
lésne
lesniciós (-ni-cios), -ciósi; -cioásă, -cioáse
leșiétic, -ci; -că, -ce (-și-e-)
leșín, -uri
leșiná, *ind. prez. 1 sg.* leșín, *3 sg. și pl.* leșínă
leșiós, -ósi; -oásă, -oáse (le-și-)
leucocítă, -e, -ei (le-u-)
levănțícă, -cii
léxic
leziúne, -i, -ii (le-zi-)
liánă, -e, -ei (li-a-)
liánt, -ți; -tă, -te (li-)
libanéz, -zi; -ză, -ze
libelúlă, -e, -ei
líber arbítru, *art.* líberul arbítru
líber-cugetátor, líber-cugetători
líber-profesionist, líber-profesioníști (-si-o-)
librét „carnet de economii", libréte [*cf.* livret]
liceál, -i; -ă, -e (li-ce-)
liceán (-ce-an), liceéni /-ceénĭ/
liceánă (-ce-a-), liceéne /-ceéne/
licențiá, -țiéz, -țiázǎ, -țiém; -ți; -țiéze; -țiínd (li-cen-ți-)
licéu, licée /-cée/
lichiór (li-chior), -uri
licitație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
licoáre, licóri, -ii
licuríci, licuríci
líder, -i
lied /lid/, líeduri
ligheán, lighéne
lighioánă, -oáne (-ghi-oa-)
li-l, *pronume + pronume:* să li-l deá
liliác, liliéci (li-li-)
liliacée /-cée/, liliacée; liliacéea, liliacéei (li-li-a-)
liliachíu, -chíi; -chíe (-chi-e), -chíi (li-li-a-)
limbáj, -e
límba-soácrei
límbă, -i, -ii
límfă, -e, -ei
limonádă, -e, -ei
limpezí, -zésc, -zéște, -zím; -zeá; -zeáscă; -zínd
línge-blíde
linguál, -i; -ă, -e (lin-gu-)
lingușeálă, -șéli, -șélii
linguși, -șésc, -șéște, -șím; -șeá; -șeáscă; -șínd
lingvíst, -ști
lingvístic, -ci; -că, -ce
lingvística, -ci, -cii
liniá, -niéz, -niázǎ, -niém; -nié; -niéze; -niínd (li-ni-)
liniár, -i; -ă, -e (li-ni-)
linioáră, -e, -ei (-ni-oa-)
liniúță, -țe, -ței (-ni-u-)
líniște, -ii
linoléum, -uri (-no-le-)
linșá, linșéz, linșeázǎ, linșăm; linșă să linșéze; linșínd
linșáre, -șări, -șării
línte, -ei
linx, lincși
líotă, -e, -ei
lipăí, *ind. prez. 3 sg. și pl.* lípăie
lipiciós, (-pi-cios), -ciósi; -cioásă, -cioáse
lipíe (-pi-e), -íi; -ía (-pi-a), -íei
lípsă, lípsei; lípsuri
lipsí, -sésc, -séște, -sím; -seá; -seáscă; -sínd
lișiță, -țe, -ței
literál „literă cu literă, cuvînt cu cuvînt", literáli; -ă, -e

Scanned with OKEN Scanner

literár, -i; -ă, -e
líteră, -e, -ei; *n.-ac. pl. art.* líterele
litigiós, -óși; -oásă, -oáse (-ti-gi-)
litígiu /-ĝu/, -gii
litografiá, -fiéz, -fiázã, -fiém; -fié; -fiéze; fiínd (li-to-gra-fi-)
lituanián, -éni; -ánă, -éne (li-tu-a-ni-)
livádă, livézi, -ii
livíd, -zi; -dă, -de
livrésc, -ști; -scă, -ști
livrét „document", livréte: livret militar [*cf.* libret]
liziéră, -e, -ei (-zi-e-)
lînă „lîna oilor", lîni, -ii; „obiecte, varietăți de lînă" lînuri
lînced, -zi; -dă, -de
lîncezeálă, -zélii
lînçezí, -zésc, -zéște, -zím; -zeá; -zeáscă; -zínd
locáș, -uri
locáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
locomóție -(ți-e), -ia (-ți-a), -iei
locotenént-colonél, locotenénți-colonéi
locotenént-majór, locotenénți-majóri
locțiitór, -i (-ți-i-)
locuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (lo-cu-)
locuínță, -țe, -ței
locuțiúne, -i, -ii (-cu-ți-)
locváce, *invariabil*
loess /löss/; loessuri
logarítm, -i
lóggia, lóggii, lóggiei
lógică, -ci, -cii
logician, -éni (-gi-ci-)
logorée /-rée/, logoréea, logoréei
loiál (2 sil.), -i; -ă, -e
lójă, -i, -ii
lorniétă, -e, -ei (lor-nie-)
lornión (lor-nion), lornioáne (lor-nioa-)
lótcă, -ci, -cii
loteríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a) -íei
loțiúne, -i, -ii (lo-ți-)
lozíncă, -ci, -cii
luá, *ind. prez. 1 sg. și 3 pl.* iau, *2 sg.* iei, *3 sg.* ia; *1 pl.* luăm (lu-ăm); *imperf.* luám (lu-am); *m.m.c. perf.* luásem (lu-a-); *imper. sg.* ia, *pl.* luáți (lu-ați); *ger.* luînd (lu-înd); *part.* luát (lu-at)
luáre-amínte (lu-a-), luării-amínte (lu-ă-)
luceáfăr, lucéferi
lucérnă, lucérnei
lucí, *imperf. 3 sg.* luceá; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să luceáscă
lucíd, -zi; -dă, -de
luciós (-cios), -ciósi; -cioásă, -cioáse
lúciu /-ĉu/, lúcii; lúcie (-ci-e), lúcii
lúciu /-ĉu/, lúciuri
lucrá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* lucreáză; *conj. prez.* să lucréze
lugojeána „dans", lugojénei
lugojeán, -jéni; -jeánă, -jéne
lugojeáncă, lugojénce, -ei
lújer, -i
lumínă, -i, -ii
luminescént (-nes-cent), -ți; -tă, -te
luminescéntă, -țe, -ței (-nes-cen-)
luminíță, -țe, -ței
luminozitáte, -tăți, -tății
lunátic, -ci; -că, -ce
lungmetráj, lungmetráje
lunguiéț, -i; lunguiáță, lunguiéțe
luni, luni, lúnii; *n.-ac. sg. art.* lúnea
lúntre, lúntre, -ei
lustragíu, -gíi, -gíii (-gi-ii)
lustruí, -iésc, -iéște, -ím; -iá -iáscă; -índ (lus-tru-)
luteranísm
lux, lucși
luxáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a) -iei
luxuriánt, -ți; -tă, -te (lu-xu-ri-)

M

m „me"; *în simboluri și* „em"
m-a, *pronume + auxiliar:* m-a văzút
macagíu, -gíi, -gíii (-gi-ii)
macaragíu, -gíi, -gíii (-gi-ii)
macedoromân, -i; -ă, -e
macerație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
machiá, -chiéz, -chiáză, -chiém; -chié; -chiéze; -chiínd (ma-chi-)
machiáj, -e (ma-chi-)
machiavélic, -ci; -că, -ce (-chi-a-)
machiór (-chi-or), -i
macrocósm
madrigál, -e
maéstră, -e, -ei (ma-es-)
maéstru, -ștri (ma-es-) [*cf.* maistru]
magazinér, -i
maghérniță, -țe, -ței
maghiár /-g'ár/, -i
maghirán, -i
magician, -éni (-gi-ci-)
magiún (2 sil.); „varietăți" magiúnuri

Scanned with OKEN Scanner

magnetóu, -uri
magnéziu /-ziu/
magnólie (-li-e), -ii; -ia (-li-a), -iei
mahalá, mahalále, -lei
mai: luna mai
mai: mai bíne
m-ai, *pronume + auxiliar*: m-ai văzút, m-ai vedeá
máică, -ci; máicii, máicăi *sau* máichii mai demúlt
maiestáte, -tăți, -tății
maiestuós, -óși; -oásă, -oáse (-ies-tu-)
mai-márele, mai-márii
mai mult ca perféct
maimúță, -țe, -ței
maimuțărie (-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei
maimuțică, țéle, -țélei
maionéză, -e, -ei (ma-io-)
maiór, -i
maióu (ma-iou), maióuri
máistru (mais-tru), -ștri [*cf.* maestru]
majolică, -cii
majúscul, -i; -ă, -e
malaiéz, -zi; -ză, -ze
malárie (-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei
malaxór, -oáre
maleábil, -i; -ă, -e (-le-a-)
maliției, -óși; -oásă, -oáse (-li-ți-)
maliției zitáte, -tăți (-ți-o-)
m-am, *pronume + auxiliar*: m-am dús
mámă-eroínă, máme-eroíne, mámei-eroíne
mámă-máre, mámei-mari
mámă-soácră, mámei-soácre
manciurián, -éni; -ánă, -éne (-ciu-ri-)
maniábil, -i; -ă, -e (-ni-a-)
maniác, -ci; -că, -ce(ma-ni-)
manichiúră, -i, -ii (-ni-chiu-)
manie (-ni-e), -ii; -ia (-ni-a), -iei
manierát, -ți; -tă, -te (-ni-e-)
maniéră, -e, -ei (-ni-e-)
manifestá „a exprima, a prezenta", *ind. prez. 1 sg.* manifést
manifestá „a demonstra", *ind. prez. 1 sg.* manifestéz
manióc (ma-ni-)
manométru, -e
mansárdă, -e, -ei
mánșă, -e, -ei
manșón, -oáne
mantá, mantále, -lei
mántie (-ti-e), -ii; -ia (-ti-a), -iei
mantóu, -uri
manuál, -e (ma-nu-)
manuál, -i; -ă, -e (ma-nu-)
manuscrís, -e
mapamónd, -uri
mápă, -e, -ei
m-ar, *pronume + auxiliar:* m-ar vedeá
marámă, -e, -ei
maramureșeán, -éni; -șeánă, -șéne
maramureșeáncă, -șénce, -șéncei
marcá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* marcheáză
marcáj, -e
márcă, mărci, -ii
marée /-rée/, marée; maréea, maréei
márfă, mărfii; mărfuri
márgine, -i, -ii; *n.-ac. sg. art.* márginea
marionétă, -e, -ei (-ri-o-)
marmeládă, -e, -ei
marmoreán (-re-an), marmoreéni /-reéni/, marmoreánă (-re-a-), marmoreéne /-reéne/
mármură, -ii; „sorturi" mármuri
maró, *invariabil*
marochinărie (-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei
marsupiál, -e (-su-pi-)
mártie (-ti-e)
marți, marți, márții; *n.-ac. sg. art.* márțea
marțiál, -i; -ă, -e (mar-ți-)
marxísm
marxísm-leninísm
masáj, -e
másă „mulțime", máse, -ei
másă, mése, -ei
mascá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* mascheáză
mascarádă, -e, -ei
maséză, -e, -ei
masór, -i
mass-média
masticație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
m-aș, *pronume + auxiliar*: m-aș dúce
mașínă, -i, -ii
mașinărie (-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei
mașínă-uneáltă, mașíni-unélte, mașínii-unélte
matahálă, mahalále, -lei
mátcă, mătci, -ii
matemátică, -ci, -ii
matematician, -éni; -ánă, -éne (-ti-ci-)
materiál, -e (-te-ri-)
materiál, -i; -ă, -e (-te-ri-)
materialísm (-ri-a-)
materializá, -zéz, -zează, -zăm; -ză; -zéze; -zînd (-ri-a-)

Scanned with OKEN Scanner

matérie (-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei
matinéu, matinée /-née/
matriarhát (-tri-ar-)
matríce, matríce, -ei
matrícolă, -e, -ei
matrimoniál, -i; -ă, -e (-mo-ni-)
matríță, -țe, -ței
matrițắr, -i
matróz, -zi
matúr, -i; -ă, -e
máțe-frípte
máțe-goále
máțe-pestríțe
m-ați, *pronume + auxiliar:* m-ați dús, m-ați dúce
m-au, *pronume + auxiliar*: m-au dús
máur, -i; -ă. -e (ma-)
maurésc, -și; mauréscă, -și (ma-u-)
mausoléu, mausolée /-lée/ (ma-u-)
maxilár, -e
máxim, -i; -ă, -e
máximum, *adverb*
mázăre, -ii
măcár că
măcár să
măcăí, *ind. prez. 3 sg. și pl.* măcăie
măcăleándru (-că-lean-), măcăléndri
măceáșă. măcéșe, -ei
măcéș, -i
măciúcă, -ci, -cii
măduvă, -ei
măgár, -i
măgăríță, -țe, -ței
măiestríe (-ies-tri-e), -íi: -ía (-tri-a). -íei
măiéstru „iscusit, minunat", măiéștri; măiástră, măiéstre [*cf.* maestru, maestră; maistru]
mălái
mălăiéț, -i; mălăiáță, mălăiéțe
mămícă, -ci; mămícăi, mămícii *și* mămíchii
mănăstíre, -i, -ii
mănúnchi (2 sil.), -uri
mănúșă, -i, -ii
mănușăríe (-ri-e). -íi; -ía (-ri-a), -íei
mărgeá *și* mărgícă, mărgéle, -ei
mărgeán, -uri (2 sil.)
mărgelúșă, -e, -ei
mărgináș, -și; -șă, -șe
măr-gutúi „pom", méri-gutúi
măr-gutúie „fruct", mére-gutúi
mărinimíe (-mi-e), -ía (-mi-a) -í
mărșăluí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -i că; -índ
mărturisí, -sésc, -séște, -sím; -seá; -seáscă; -sínd
măruntáie, *pl.*
măscăríci, măscăríci (3 sil.)
măseá, măséle, -lei
măslínă, -e, -ei
măsliníu, -íi; -íe (-ni-e), -íi
măsluí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (măs-lu-)
mătáse, mătăsii; „varietăți, țesături de mătase" mătăsuri
mătásea-broáștei, mătăsii-broáștei
mătúșă, -i, -ii
mătușícă; mătușícăi, mătușícii *sau* mătușíchii
meándru, -e (me-an-)
mecánică, -cii
meci, méciuri
medálie (-li-e), -ii: -ia (-li-a), -iei
medalión, -oáne (-da-li-)
mediá, -diéz, -diáză, -diém; -dié; -diéze; -díind (me-di-)
mediatór, -i (-di-a-)
mediatoáre, mediatoáre, -ei (-di-a-)
mediáție (-di-a-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei (-iei)
medicáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
medicínă, -ei
médico-farmaceútic, -tici; -tică, -tice
médico-legál, -li; -lă, -le
médico-sanitár, -i; -ă, -e
médico-veterinár, -i; -ă, -e
médie (-di-e), -ii; -ia (-di-a), -iei
medievál, -i; -ă, -e (-di-e-)
mediócru, -i; -ă, -e (-di-o-)
meditáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
mediteraneán (-ne-an), mediteraneéni /-neéni/; mediteraneánă, mediteraneéne /-neéne/
médiu /-dju/, -ii
médiu /-dju/, -ii; -ie (-di-e), -ii
megalít, -ți
megalomaníe (-ni-e), -íi; -ía (-ni-a), -íei
megiéșă, -e, -ei (-gi-e-)
meglenoromân, -i; -ă, -e
melánă, -ei
melancolíe (-li-e), -íi; -ía (-li-a), -íei
melestéu, melestéie
méliță. -țe, -ței
melodíe (-di-e), -íi; -ía (-di-a), -íei
melodiós, -óși; -oásă, -oáse (-lo-di-)
melopée /-pée/, -melopéi; melopéea, melopeii (-pe-ii)

Scanned with OKEN Scanner

mémbru, -e: membru al corpului
mémbru „persoană", mémbri
memorándum, -uri
memoriál, -i; -ă, -e (-mo-ri-)
memórie (-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei
memóriu /-rḭu/, -ii
menáj, -uri
menajá, -jéz, -jeáză, -jăm; jă; -jéze; -jînd
menajáre, -jări, -jării
menajeríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
ménghină, -e, -ei
menhír (men-hir), -e
meníu, -uri
mensuál, -i; -ă, -e (men-su-)
méntă, -ei
menţíne v. ţine
menţioná (-ţi-o-)
menţiúne, -i, -ii (men-ţi-)
menuét /-nuét/, -e
merceológ, -gi (-ce-o-)
merceológă, -ge, -gei
merceríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
meridián, -e (-ri-di-)
meridionál, -i; -ă, -e (-di-o-)
merinós, *invariabil*
meritóriu /-rḭu/, -ii; -ie (-ri-e), -ii
merituós, -óşi; -oásă, -oáse (-ri-tu-)
mesagér, -i
mesageríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
mesáj, -e
meseán, meséni
meseriáş, -i (-se-ri-)
meseriáşă, -e, -ei (-ri-a-)
meseríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
mesteácăn, mestéceni
méşă, -e, -ei
meşínă, -e, -ei
méşter-lăcătúş, méşteri-lăcătúşi
metacarpián -éni; -ánă, -éne (-car-pi-)
metafízică, -cii
metafizicián, -éni (zi-ci-)
metáforă, -e, -ei
metaloíd, -zi (-ta-lo-)
metalurgíe (-gi-e), -ía (-gi-a), -íei
meteór, -i (me-te-)
meteorít, -ţi (-te-o-)
meteorologíe (-te-o-; -gi-e), -ía (-gi-a), -íei
metís, -şi
metráj, -e
metrópolă, -e, -ei
metróu, -uri
meu, mei; mea, méle
mezaliánţă, -ţe, -ţei (-li-an-)
mezanín, -e
mezocárp
mezodérm, -e
mezozóic, -ci; -că, -ce (-zo-zo-)
mezzo-fórte /meţo-/
mezzo-sopránă /meţo-/, -e, -ei
[a] mía /míḭa/: a mia parte
mi-a, *pronume* + *auxiliar*: mi-a dát
mi-ai, *pronume* + *auxiliar*: mi-ai dát, mi-ai dá
mi-am, *pronume* + *auxiliar*: mi-am amintít
mi-aş, *pronume* + *auxiliar*: mi-ar dá
miásmă, -e, -ei (mi-as-)
mi-aş, *pronume* + *auxiliar*: mi-aş amintí
mi-aţi, *pronume* + *auxiliar*: mi-aţi dát, mi-aţi dá
mi-au, *pronume* + *auxiliar*: mi-au dát
miazănoápte
miazăzí
mic-burghéz, mic-burghézi; mic-burgheză, mic-burghéze
microampér, -i (-cro-am-)
microbián, -éni; -ánă, -éne (-cro-bi-)
microbiológ, -gi (-bi-o-)
microbiológă, -ge, -gei (-bi-o-)
microbiologíe (-bi-o-lo-gi-e), -ía (-gi-a), -íei
microcósm, -uri
microfón, -oáne
microorganísm, -e (-cro-or-)
microradiografíe (-di-o-gra-fi-e), -íi; -ía (-fi-a), -íei
microscóp, -scoápe
microsión, -sioáne (-cro-si-)
microzoár (-zo-ar), -e
micsándră, -e, -ei (mic-san-)
mídie (-di-e), -ii, -ia (-di-a), -iei
míe /míḭe/, *pronume*
míe /míḭe/, mii; mía /míḭa/, míei
mi-e, *pronume* + *verb*: mi-e fríg
miel, miei
[al o] mielea (mi-e-lea)
miércuri, miércuri, miércurii; *n.-ac. sg. art.* miércurea
miére, -ii
miérlă, -e, -ei
mieună (mie-u-), *ind. prez. 3 sg. şi pl.* miáună (mia-u-)
miez, miezuri; miezi [de nucă]

Scanned with OKEN Scanner

migdálă, -e, -ei
migratór, -tóri; -toáre, -toáre
migraţiúne, -i, -ii (-gra-ţi-)
mii /mij/, *v.* mie
mi-i, *pronume + pronume*: mi-i dă
[al doua] míilea (mi-i-lea)
miíme (mi-i-), -i, -ii
mijí, -jésc, -jéşte, -jím; -jeá; -jeáscă; -jínd
míjloc „procedeu, resursă, utilaj", míjloace; *şi* mijlóc, mijloáce
mijlóc „centru, talie", mjlócuri
mijlocáş, -şi; -şă, -şe
mijlocíu, -cíi; -cíe (-ci-e), -cíi
mi-l, *pronume + pronume*: mi-l dă
miléniu /-nju/, -ii
miliampér, -i (-li-am-)
miliárd, -e (mi-li-)
milión, -oáne (mi-li-)
milionár, -i; -ă, -e (-li-o-)
miliţián, -éni (-li-ţi-)
milíţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
miluí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (mi-lu-)
mimetísm
mímică, -cii
mimóză, -e, -ei
minarét, -e
mincinós, -óşi; -oásă, -oáse
minér „muncitor în mină", minéri [*cf.* minier]
mineréu, -uri
míngе, mingi (1 sil.), míngii
miniaturál, -i; -ă, -e (-ni-a-)
miniatúră, -i, -ii (-ni-a-)
miniér „privitor la mină", miniéri, miniéră, miniére (mi-ni-) [*cf.* miner]
mínim, -i; -ă, -e
mínim, -uri
mínimum
ministeriál, -i; -ă, -e (-te-ri-)
míniu /-nju/
minotáur, -i (-no-ta-)
minţí, mint; să mint, să míntă
minúscul, -i; ă-, -e
minút (mi-nut), -e
minuţiós, -óşi; -oásă, -oáse (-nu-ţi-)
minuţiozitáte, -tăţi, -tăţii (-ţi-o-)
mi-o, *pronume + pronume*: mi-o dái
mi-o, *pronume + auxiliar* poáte mi-o dá
mioáră, -e, -ei (mi-oă-)
miocárd (mi-o-)
miocén (mi-o-)
mióp, -i; mioápă, -e (mi-)
miopíe (mi-o-pi-e), -íi; -ía (-pi-a), -íei
mioríţă, -ţe, -ţei (mi-o-)
miorlăí, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* miórlăie
miozótis (mi-o-)
mirácol, -e
miraculós, -óşi; -oásă, -oáse
míră, -e, -ei
mireásmă, mirésme, -ei
miriapód, -e (-ri-a-)
mírişte, mírişti, -ii
mirosí, *ind. prez. 1 sg. şi 3 pl.* mirós, *3 sg.* miroáse; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să miróásă
misádă, -e, -ei
miscelanéu; miscelanée /-née/, miscelanée (mis-ce-)
misionár, -i (-si-o-)
misiúne, -i, -ii (mi-si-)
misteriós, -óşi; -oásă, -oáse (-te-ri-)
mistificá, *ind. prez. 1 sg.* mistífic
mistríe (-tri-e), -íi; -ía (-tri-a), -íei
mistuí, *ind. prez. 1 sg.* místui, *3 sg şi pl.* místuie
mişél, mişéi; mişeá, mişéle
míting, -uri
mitologíe (-gi-e), -íi; -ía (-gi-a), -íei
mitraliá, -liéz, -liáză, -liém; -lié; -liéze; -líind (mi-tra-li-)
mitraliéră, -e, -ei (-li-e-)
mituí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (mi-tu-)
mixt, micşti; mí::tă, míxte
mizá, mizéz, mizează, mizăm; mizá; mizéze; mizínd
mízer, -i; -ă, -e
mizérie (-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei
mîine
mînă, mîini, mînii (mîi-nii)
mînătárcă, -tárci, -tárcii
mîncá, *ind. prez. 1 sg.* mănînc, *3 sg. şi pl.* mănîncă, *1 pl.* mîncăm
mîncáre, -cări, -cării; „feluri de mîncare" mîncăruri
mîndréţe, -ţii; „obiecte; persoane" mîndréţi
mînecă, -ci, -cii
mîngîiá, mîngîi, mîngîi, mîngîiém, mîngîié; mîngîínd
mîngîiére, -i, -ii
mîniá (-ni-a), mînii, mînii, mîniém (-ni-em); mînié; mîniínd (-ni-ind)
mînie (-ni-e), -íi; -ía (-ni-a), -íei
mîniós, -óşi; -oásă, -oáse (mî-ni-)
mînjeálă, -jéli, -jélii

Scanned with OKEN Scanner

mînjí, -jésc, -jéşte, -jím; -jeá; -jeáscă; -jínd
mîntuí, *ind. prez. 1 sg.* mîntui, *3 sg. şi pl.* mîntuie; „salvează" mîntuiéşte
mîntuiálă, -iéli, -iélii
mînuí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (mî-nu-)
mînz, mînji
mîrîí, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* mîríie
mîrşav, -i; -ă, -e
mîrşăvíe (-vi-e), -íi; -ía (-vi-a), -íei
mîzgă, -ăi
mîzgălí
mîzgălitúră, -i, -ii
mláştină, -i, -ii
mlădiá, -diéz, -diáză, -diém; -dié; -diéze; -diínd (mlă-di-)
mlădiére, -i, -ii (-di-e-)
mlădiós, -óşi; -oásă, -óase (mlă-di-)
mlădíţă, -ţe, -ţei
moáşă, -e, -ei
mobíl, i; -ă, -e
mobíl, -uri
móbilă, -e, -ei
mobiliár, -i; -ă, -e (bi-li-)
mobiliér, -e (-bi-li-)
moderáţie (-ţi-e), -ii, -ia, (-ţi-a), -iei
modést, -şti; -stă, -ste
modifică, *ind. prez. 1 sg.* modífic
moduláţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
moftangíu, -gíi, -gíii (-gi-ii)
mohorî, -âsc, -âşte, -îm; -á; -áscă; -índ
móină, -ei; „terenuri" móine (moi-)
mojíc, -ci; -că, -ce
mojicíe (-ci-e), -íi; -ía (-ci-a), -íei
molátic, -ci; -că, -ce
mólcom
moleşeálă, -şéli, -şélii
moleşí, -şésc, -şéşte, -şím; -şeá; -şeáscă; -şínd
moletiéră, -e, -ei (-ti-e)
moliciúne (-ciu-), -i, -ii
milíd, -zi
mólie (-li-e), -ii; -ia (-li-a), -iei
molfu, molfi; molfie, molfie *şi* molfi
molúscă, molúşte, -e
momíie, momíi, momíii (-mî-ii)
monáh „călugăr", monáhi
monárh „rege, împărat", monárhi
monarhíe (-hi-e), -íi; -ía (-hi-a) -íei
mondiál, -i; -ă, -e (mon-di-)
monédă, -e, -ei
monetăríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
mongoloíd, -zi; -dă, -de (-go-lo-)
monocelulár, -i; -ă, -e
monografíe (-fi-e), -íi; -ía (-fi-a), -íei
monográmă, -e, -ei
monológ, monoloáge *şi* monológuri
mologá, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* monologheáză
monóm, monoáme
monotón, -i; -ă, -e
monoteísm
mónstru (mon-stru), mónştri
monstruós, -óşi; -oásă, -óase (mon-stru-)
monstruozitáte, -tăţi, -tăţii (mon-stru-o-)
montáj, -e
montór, -i
montúră, -i, -ii
mops „câine", mopşi
mops „cleşte", mópsuri
moratóriu /-rju/, -ii
morbíd, -zi; -dă, -de
morgána: fata morgana
moríşcă, -şti, -ştii
mormăí, *ind. prez. 1 sg.* mórmăi, *3 sg. şi pl.* mórmăie
mormăiálă, -iéli, -iélii
mortuár, -i; -ă, -e (mor-tu-)
moschée /-k'ée/, moschéi, moschéea, moschéii (-che-ii)
móstră, -e, -ei (mos-)
moş, -i
moşíe (-şi-e), -íi; -ía (-şi-a), -íei
moşiér, -i (mo-şi-)
moşioáră, -e, -ei (-şi-oa-)
moşnegésc, -géşti; -geáscă, -géşti
móto, motóuri
motríce, *invariabil:* forţă motrice
moţăí, *ind. prez. 1 sg.* móţăi, *3 sg. şi pl.* móţăie
moţăiálă, -iéli, -iélii
moţiúne, -i, -ii (mo-ţi-)
movílă, -e, -ei
mrániţă, -ţei
mreájă, mréje, -ei
mreánă, mréne, -ei
múced, -zi; -dă, -de
mucegái, -uri
mucegăí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (mu-ce-gă-)
mucezeálă, -zéli, -zélii
múchie (-chi-e), -ii; -ia (-chi-a), -iei
muezín /mue-/, -i
múgur, -i

Scanned with OKEN Scanner

muiá, *ind. prez. 1 şi 2 sg.* mói, *3 sg. şi pl.* moáie, *1 pl.* muiém, *2 pl.* muiáţi; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să moáie
mujdéi, -ie
muláj, -e
multiplicáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
mumíe (-mi-e), -íi; -ía (-mi-a), -íei
muncél, -e
muncí, *imperf.* munceám; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să muncéască
municípiu /-pi̯u/, -ii
mureşeán, -şéni, -şeánă, -şéne
mureşeáncă, -şénce, -şéncei
muribúnd, -zi; -dă, -de
múrmur, -e
murmurá, *ind. prez. 1 sg.* múrmur, *3 sg. şi pl.* múrmură
múscă, múşte, -ei
muscél (mus-cel), -e
musculár, -i; -ă, -e
musculatúră, -i, -ii
musculós, -óşi; -oásă, -oáse
mustáţă, -ţíţi, -táţii
mustrá, *ind. prez. 1 sg.* mústru, *3 sg. şi pl.* mústră
muşamá, muşamále, -lei
muşchi (1 sil.), muşchi
muşeţél
muşteríu, -ríi, -ríii (-ri-ii)
muştruluí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (muş-tru-lu-)
muşurói, muşuroáie
mutáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
mutuál, -i; -ă, -e (mu-tu-)
muţénie (-ni-e), -ia (-ni-a), -iei
múzeal, -i; -ă, -e (mu-ze-)
muzéu, muzée /-zée/
múzică, -ci, -cii
muzician, -éni (-zi-ci-)
muzicológ, -gi
muzicológă, -ge, -gei
muzicúţă, -ţe, -ţei

N

n „ne"; *în simboluri şi* „en"
na, *interjecţie*
n-a, *negaţie + auxiliar:* n-á venít
nádă, -e, -ei *şi* năzi, -ii
naftalínă, -ei
nai, -uri
n-ai, *negaţie + verb:* n-ái báni *ori auxiliar:* n-ái dát, n-ái dá
nálbă, nálbe, -ei
n-am, *negaţie + verb:* n-ám báni *ori auxiliar:* n-ám dát
námilă, námile, -ei
n-ar, *negaţie + auxiliar:* n-ár dá
naraţiúne, -i, -ii (-ra-ţi-)
nără, nări, -ii
narcísă, -e, -ei
naş, -i
n-aş, *negaţie + auxiliar:* n-áş dá
náşă, -e, -ei
natáţie (-ţi-e), -ia (-ţi-a), -iei
nátriu /-tri̯u/
naturaléţe, -ei
naturalísm
n-aţi, *negaţie + auxiliar:* n-áţi dát, n-áţi dá
na-ţi, *interjecţie + pronume:* ná-ţi cártea
naţionál, -i; -ă, -e (-ţi-o-)
naţionalitáte, -táţi, -táţii (-ţi-o-)
naţionalizáre, -zări, -zării (-ţi-o-)
naţiúne, -i, -ii (na-ţi-)
n-au, *negaţie + verb:* n-áu báni *ori auxiliar:* n-áu dát
naufragiá, -giéz, -giáză, -giém; -gié; -giéze; -giínd (na-u-fra-gi-)
naufrágiu /-gu̯/, -gii (na-u-)
naútic, -ci; -că, -ce (na-u-)
návă, -e, -ei
navigá, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* navigheáză
navigáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
năbuşeálă, -şéli, -şélii
năbuşí, -şésc, -şéşte, -şím; -şeá; -şeáscă; -şínd
năclăí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (nă-clă-)
nădăjduí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă -índ (nă-dăj-du-)
nădéjde, -i, -ii
năduşeálă, -şéli, -şélii
năduşí, -şésc, -şéşte, -şím; -şeá; -şeáscă; -şínd
năfrámă, -e, -ei
năméte, -ţi
nămól, -uri
năpástă, -e, -ei *şi* năpăşti, -ii
năpăstuí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (nă-păs-tu-)
năprásnic, -ci; -că, -ce
năráv, -uri
nărăváş, -şi; -şă, -şe
năruí, *ind. prez. 1 sg.* nărui, *3 sg şi pl.* năruie

Scanned with OKEN Scanner

năstrúşnic, -ci; -că, -ce
năút
năválă, -e, -ei
năzări, *ind. prez. 3 sg.* năzáre *şi* năzăréşte; *conj. prez. 3 sg.* să năzără *şi* să năzăreáscă
năzbîtie (-ti-e), -ii; -ia (-ti-a), -iei
năzdrăvăníe (-ni-e), -íi; -ía (-ni-a), -íei
năzui, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (nă-zu-)
năzuínţă, -ţe, -ţei (-zu-in-)
nea, *n.-ac. sg. art.* neáua
ne-a, *pronume + auxiliar*: ne-a dát
ne-ai, *pronume + auxiliar*: ne-ai dát, ne-ai dá
neam, -uri
ne-am, *pronume + auxiliar*: ne-am amintít
neánt (ne-ant)
neáoş (nea-oş), -şi; -şă, -şe
ne-ar, *pronume + auxiliar*: ne-ar dá
ne-aţi, *pronume + auxiliar*: ne-aţi dát, ne-aţi dá
ne-au, *pronume + auxiliar*: ne-au dát
nebunátic, -ci; -că, -ce
necáz, -uri
necăjí, -jésc, -jéşte, -jím; jeá; -jeáscă; jínd
nechezá, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* necheázã
necrópolă, -e, -ei
necúm
necuviinciós, -cióşi; -cioásă; -cioáse (-vi-in-)
necuviínţă, -ţe, -ţei (-vi-in-)
nedéie, nedéi, nedéii (-de-ii)
nedelicatéţe, -ii; „vorbe, fapte" nedelicatéţi
nedezlipít, -ţi; -tă -te
nedezminţít, -ţi; -tă, -te
nedumerít, -ţi; -tă, -te
needucát /nee-/, -ţi; -tă, -te
neexaminát /neegza-/, -ţi; -tă, -te
nefiínţă, -ţei (-fi-in-)
negáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
neghínă, -e, -ei
neghiobíe (-ghio-bi-e), -íi; -ía (-bi-a), -íei
neglijá, -jéz, -jeáză, -jăm; -jă; -jéze; -jínd
neglijént, -ţi; -tă, -te
negociá, -ciéz, -ciáză, -ciém; -cié; -ciéze; -ciínd (ne-go-ci-)
neîndemînátic, -ci; -că, -ce
nelalócul [său]
nemaiauzít, -ţi: -tă, -te
nemaiavínd
nemaiîntîlnít, -ţi; -tă, -te
nemaipomenít, -ţi; -tă, -te
nemaiştiínd (-şti-ind)
nemaivăzínd
nemaivăzût, -ţi, -tă, -te
nemérnic, -ci; -că, -ce
ne-o, *pronume + pronume*: ne-o dă
ne-o, *pronume + auxiliar*: poáte ne-o dá
neofalínă, -ei (ne-o-)
neogréc, -ci; neogreácă, neogréce (ne-o-)
neolatín -i; -ă, -e (ne-o-)
neolític, -ci; -că, -ce (ne-o-)
neologísm, -e (ne-o-)
neón (ne-on)
neozóic, -ci; -că, -ce (ne-o-zo-)
nepieritór, -tóri; -toáre, -toáre
nepoţícă, -ţéle, -ţélei
nepricopsít, -ţi; -tă, -te
nepriinciós, -cióşi; -cioásă, -cioáse (-pri-in-)
neputínţă, -ţe, -ţei
neród, -zi; neroádă, -e
nerozíe (-zi-e), -íi; -ía (-zi-a), -íei
nervós, -óşi; -oásă, -oáse
nervozitáte, -tăţii
nesăţiós, -óşi; -oásă, -oáse (-să-ţi-)
nesocotínţă, -ţe, -ţei
nestemátă, -e, -ei (ne-)
neştiínţă, -ţei (-şti-in-)
netezí, -zésc, -zéşte, -zím; -zeá; -zeáscă; -zínd
neurasténic, -ci; -că, -ce (ne-ur-)
neurológ, -gi (ne-u-)
neurológă, -ge, -gei (ne-u-)
neurón, -i (ne-u-)
neutralitáte, -tăţii (ne-u-)
néutru *şi* neútru, -i; -ă, -e (ne-u-)
nevoiáş, -şi; -şă, -şe
nevóie, nevói, nevóii (-vo-ii)
newton /njúton/, newtoni
nezdruncinát, -ţi; -tă, -te
nicăiéri *şi* nicăiérea
nicheláj, -uri
nicicínd (2 sil.) „niciodată"
nici cînd: nici atunci cînd
nicicít (2 sil.) „nicidecum"
nici cît: nici atît cît
nicicúm (2 sil.) „nicidecum"
nici cum: nici aşa cum
nicidecúm (3 sil.) „în nici un chip"
nici de cum: nici de felul cum
nici o

Scanned with OKEN Scanner

niciodátă „nicicînd" (nici-o-)
nici o dátă: nici o singură dată; nici o dată istorică
nici un
nici úna, nici únele
niciúnde (3 sil.) „nicăieri"
nici únde: nici acolo unde
nici únul, nici únii
nicoválă, -e, -ei
ni-i, *pronume* + *pronume*: ni-i dáu
ni-l, *pronume* + *pronume*: ni-l dáu
nímeni (ni-meni)
nimerí
nímfă, -e, -ei
níscai *şi* niscái
niscaivá
nisíp, -uri
níşă, -e, -ei
nitám-nisám
nitrocelulóză, -e, -ei
nitroglicerínă, -ei
nituí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (ni-tu-)
nivél „instrument", nivéle
nivél „înălţime, stadiu", nivéluri
niznái
nobléţe, -ei
noián, -e
noiémbrie (-bri-e)
nóimă, -e, -ei
nojíţă, -ţe, -ţei
nonséns, -uri
noptátic, -ci; -că, -ce
noptiéră, -e, -ei (-ti-e-)
nóră, nuróri, nurórii
nord
nord-american, -i; -ă, -e
nord-dunăreán, -dunăréni; -dunăreánă; -dunăréne
nord-ést
nord-vést
noróc, noroáce
norói, noroáie
norvegián, -éni; -ánă, -éne (-ve-gi-)
nóstru, nóştri; noástră, noástre
notariát, -e (-ta-ri-)
notáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
notifică, *ind. prez. 1 sg.* notífic
notorietáte, -táţii (-ri-e-)
notóriu /-rĭu/, -ii; -ie (-ri-e), -ii
noţiúne, -i (no-ţi-)
nou, noi; nóuă, noi
nou-apărút, nou-apărúţi; nou-apărútă, nou-apărúte
nóuă
[al] nóuălea, a nóua
nóuăsprezece
[al] nóuăsprezecelea, a nóuăsprezecea
nouăzéci şi únu
[al] nouăzécilea, a nouăzécea
nou-născút, nou-născúţi; nou-născútă, nou-născúte
nou-noúţ, noi-noúţi; nóuă-noúţă, noi-noúţe
novíce, novíce, -cei
novíce, novíci
nuánţă, -ţe, -ţei (nu-an-)
nucleár, -i; -ă, -e (nu-cle-)
nucléu, nuclée /-klée/
nu-i, *negaţie* + *pronume*: nú-i dáu
nu-i, *negaţie* + *verb*: nú-i bíne
nuiá, nuiéle, -lei
nuielúşă, -e, -ei
nu-l, *negaţie* + *pronume*: nú-l văd
númai „doar"
nu mai: nu mai vine
numaidecît „imediat"
númai de cît: numai de atît cît
nu-mă-uitá „miozotis"
numerál „parte de vorbire", numerále
numerár „bani gheaţă"
numerotáţie (-ţi-e), -ii; -ţia (-ţi-a), -iei
nu-mi, *negaţie* + *pronume*: nú-mi dáu
numismátică, -cii
nuntáşă, -e, -ei
nupţiál, -i; -ă, -e (nup-ţi-)
núrcă, -ci, -cii
nu-şi, *negaţie* + *pronume*: nú-şi créde óchilor
nu-ştiu-cé
nutríţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a) -iei
nu-ţi, *negaţie* + *pronume*: nú-ţi dáu
nuvélă, -e, -ei
nuvelístic, -ci; -că, -ce
nuvelística, -cii

O

o „o"
oácheş, -şi; -şă, -şe
oáie, oi, óii (o-ii)
oálă, -e, -ei
oáră, ori
oarecáre, *pronume* — „careva"; *adjectiv invariabil* — „care nu iese din comun"
oáre cáre: oare care dintre ei?
oarecé „ceva"

Scanned with OKEN Scanner

oare ce: oare ce gîndeşte?
oarecíne „cineva"
oáre cíne: oare cine vine?
oarecînd „cîndva"
oáre cînd: oare cînd vine?
oarecît „întrucîtva"
oáre cît: oare cît costă?
oarecúm „aproximativ"
oáre cum: oare cum vine?
oareşicáre
oareşicúm
oareúnde „undeva"
oáre únde: oare unde stă?
oáspete, -ţi
oáste, oşti, óştii
oáză, -e, -ei (oa-)
obádă, obézi, -ii
óbcină, óbcini, -ii
obediénţă, -ţe, -ţei (-di-en-)
óberliht, -uri
obéz, -zi; -ză, -ze
obicéi, -uri
obiéct, (o-biect), -e
obiectivísm (o-biec-)
obiécţie (o-biec-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
obişnuí, -iésc, -iéşte, -ím; -íá; -iáscă; -índ (o-biş-nu-)
obîrşie (-şi-e), -ii; -ia (-şi-a), -iei
obligatóriu /-rju/, -ii; -ie (-ri-e), -ii
obligáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
oblojeálă, -jéli, -jélii
oblojí, -jésc, -jéşte, -jím; -jeá; -jeáscă; -jínd
obói, oboáie
oboseálă, -séli, -sélii
obosí, -sésc, -séşte, -sím; -seá; -seáscă; -sínd
obráz, obráji
obráznic, -ci; -că, -ce
obrăznicíe (-ci-e), -ii; -ia (-ci-a), -iei
obscén (ob-scen), -i; -ă, -e
obscúr, -i; -ă, -e
observá, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* obsérvă
observatór, -tóri; -toáre, -toáre
observáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
obsésie (-si-e), -ii; -ia (-si-a), -iei
obstácol, -e
obstrúcţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
óbşte, obşti, -ii
obturatór, -toáre
obturáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
obtúz, -zi; -ză -ze
obţíne, *v.* ţine
ocără, ocări, -ii
ocarínă, -e, -ei
ocázie (-zi-e), -ii; -ia (-zi-a), -iei
ocazionál, -i; -ă, -e (-zi-o-)
ocărí, -ăsc, -ăşte, -ím; -á; -áscă; -índ
occidént (oc-ci-)
occipitál, -i; -ă, -e (oc-ci-)
oceán (o-cean), -e
oceánic, -ci; -că, -ce (o-cea-)
ocheádă, -e, -ei (o-chea-)
ocheán (o-chean), -e
ochelári, *pl.*
ochí, ochésc, ochéşte, ochím; ocheá; ocheáscă; ochínd
ochi-de-pisícă
ochiós, ochióşi; ochioásă, ochioáse
óchiul-bóului
ocól „spaţiu delimitat, gard, ogradă", ocoále
ocól „ocolire", ocóluri
octaédru /-taé-/, -e
octogón, -goáne
octoíh (-to-ih), -uri
octómbrie (-bri-e)
ocupáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
odáie, odăi, odăii (-dă-ii)
odalíscă, odalísce (-lis-ce), -ei
odátă „odinioară, cîndva"
o dátă; o singură dată, o dată importantă
o dátă ce
o dátă cu
odgón, -goáne
odíhnă, -ei; „platforme după scări" odíhne
odinioáră (-ni-oa-)
odiós, -óşi; -oásă, -oáse (o-di-)
odisée /-sée/, odiséea, odiséei
odráslă, -e, -ei
oferí, *ind. prez. 1 sg.* ofér, *3 sg. şi pl.* oféră; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să ofére
oficiá, -ciéz, -ciázá, -ciém; -cié; -ciéze; -ciínd (o-fi-ci-)
oficiál, -i; -ă, -e (-fi-ci-)
oficiére, -i, -ii (-fi-ci-)
oficiós, -óşi; -oásă, -oáse (-fi-ci-)
ofíciu (-ĉu/, -cii
ofrándă, -e, -ei
oglíndă, -zi, -zii
ográdă, ográzi, -ii
ohm /om/, ohmi
ohmmetru, -e
oiér, -i
oieríe (-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei

Scanned with OKEN Scanner

óină (oi-nă), -ei
óiște (o-iș-), oiști, -ii
olándă „țesătură", olándei
olandéz, -zi; -ză, -ze
oleácă
oleaginós, -óși; -oásă, -oáse (-le-a-)
oligarhíe (-hi-e), -íi; -ía (-hi-a), -íei
olimpiádă, -e, -ei (-pi-a-)
olimpián, -éni; -ánă, -éne (-lim-pi-)
om, oámeni
omagiá, -giéz, -giáză, -giém; -gié; -giéze; -giínd (o-ma-gi-)
omagiál, -i; -ă, -e (-ma-gi-)
omágiu /-ğu/, -gii
omídă, -zi; -zii
o míe o sútă
omisiúne, -i, -ii (-mi-si-)
omogenitáte, -tắții
omológ, -gi; omoloágă, -ge
omologá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* omologheáză
omucídere, -i ,-ii
ondulatóriu /-rĭu/, -ii; -ie (-ri-e), -ii
onduláție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
onís
onoáre, -ei
onomástic, -ci; -că, -ce
onomatopée /-pée/, onomatopéea, onomatopéei
onór, -uri
onoráriu /-rĭu/, -ii
oolític, -ci; -că, -ce
oosféră, -e, -ei
operáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
opínie (-ni-e), -ii; -ia (-ni-a), -iei
ópiu /ópĭu/
oportunísm
opozíție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
opresiúne, -i, -ii (-pre-si-)
opróbriu /-brĭu/
óptic, -ci; -că, -ce
óptică, -cii
optician, -éni; -ánă, -éne (-ti-ci-)
optimísm
óptsprezece
[al] óptsprezecelea, a óptsprezecea
opt súte
[al] óptulea, a ópta
optzéci
[al] optzécilea, a optzécea
opțiúne, -i, -ii (op-ți-)
opúne, *v.* pune
or „însă"
orál „verbal, privitor la gură", oráli; -ă, -e [*cf.* orar]
oránj, *invariabil*
oranjádă, -e, -ei
orár „privitor la ore", orári; -ă, -e [*cf.* oral]
oratóriu /-rĭu/, -ii
oráție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
orăcăí, *ind. prez. 3 sg. și pl.* orăcăie
orășeán, -șéni; -șeánă, -șéne
orășeáncă, -șénce, -șéncei
orătánie (-ni-e), orătánii; orătánia (-ni-a), orătániei
orb, -i; oárbă, -e (oar-)
orbecăí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (or-be-că-)
orchestráție (or-ches-tra-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
orchéstră, -e, -ei (or-ches-)
ordinál „care indică ordinea numerică", ordináli; -ă, -le: numeral ordinal
ordinár „obișnuit, normal, comun", ordinári; -ă, -e
órdine, -i, -ii
ordoná, *ind. prez. 3 sg. și pl.* ordónă, *conj. prez.* să ordóne
organizáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
órgă, orgi, órgii
orgoliós, -óși: -oásă, -oáse (-go-li-)
orgóliu /-lĭu/, -ii
orhidée /-dée/, orhidée; orhidéea, orhidéei
ori „sau"
oricáre: știe oricare dintre ei
ori cáre: [care merge] ori care stă
oricé: fac orice
ori ce: [ce face] ori ce zice
oricíne: intră oricine
ori cíne: [cine vrea] ori cine poate
oricînd: vine oricînd
ori cînd: [cînd merge] ori cînd stă
oricît: oricît ar costa
ori cît: [cît este] ori cît era
oricúm: oricum o fi
ori cum: [cum este] ori cum era
ori de cíte óri
oriént (-ri-ent)
orientá (-ri-en-)
orifíciu /-ĉu/, -cii
originál „care nu e imitat", originăli; -ă, -e
originár „de loc din", originări; -ă, -e
orígine, -i, -ii; *n.-ac. sg. art.* orígineа
oriîncotró: merg oriîncotro spui

Scanned with OKEN Scanner

ori încotró: [încotro vrei] ori încotro trebuie
orişicáre
orişicé
orişicíne
orişicínd
orişicít
orişicúm
orişiúnde
oriúnde: merge oriunde
ori únde: [merge unde vrea] ori unde i se cere
orînduí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (o-rîn-du-)
ornamentáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
oroáre, orórii; „grozăvii" oróri
orológiu /-gu/, -gii
oropsí, -sésc, -séşte, -sím; -seá; -seáscă; -sínd
ortodóx, ortodócşi; ortodóxă, -xe
ortoepíe (-to-e-pi-e), -ía (-pi-a), -íei
ortografíe (-fi-e), -ía (fi-a), -íei
os, oáse (oa-se)
oscilatór, -toáre (os-ci-)
oscilatóriu /-riu/, -ii; -ie (-ri-e), -ii (os-ci-)
osciláţie, (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei (os-ci-)
osîndă, -e, -ei
osîrdie (-di-e), -ia (-di-a), -iei
osmóză, -e, -ei
ospăţ, ospéţe
ospíciu /-ciu/, -cii
ospitaliér, -i; -ă, -e (-ta-li-)
ospitalitáte, -tăţii
ostátic, -ci
ostăşésc, -şéşti; -şeáscă, -şéşti
ostentáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
ostoí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (os-to-)
ostróv, ostroáve
oşeán, oşéni; oşeánă, oşéne
oşeáncă, oşénce, oşéncei
otrávă, otrávei; otrávuri
oţărí, -ăsc, -ăşte, -ím; -á; -áscă; -índ
oţél-betón, oţéluri-betón
oţetí
ou, óuă; *n.-ac. pl. art.* óuăle, *g.-d.* óuălor
ouá
ováţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
ovaţioná (-ţi-o-)
ovăz; „lanuri de ovăz" ovéze
ovoidál, -i; -ă, -e (-vo-i-)
oxigén

P

p „pe"
páce, păci, -cii
pachebót, -uri
paciént, -ţi (pa-ci-)
pacificá, *ind. prez. 1 sg.* pacífic
pácoste, pácoste, -ei
pádină, -i, -ii
paftá, paftále, -lei
paginăţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
págină, -i, -ii
pahár, -e
pahidérm, -e
pai, páie
paiántă, -e, -ei
paiáţă, -e, -ei
páisprezece (pai-spre-)
[al] páisprezecelea, a páisprezecea (pai-spre-)
pájişte, -i, -ii
pájură, -i, -ii
pakistanéz, -zi; -ză, -ze
palavragíu, -gíi, -gíii (-gi-ii)
pálă, -e, -ei
paleocén, -i; -ă, -e (-le-o-)
paleografíe (-le-o-gra-fi-e), -ía (-fi-a), -íei
paleolític, -ci; -că, -ce (-le-o-)
paleozóic, -ci; -că, -ce (-le-o-zo-)
paliatív, -e (-li-a-)
pálid, -zi; -dă, -de
paliér, -e (pa-li-)
palmarés, -uri
pálmă, -e, -ei
palmiér, -i (pal-mi-)
paloáre, -óri, -órii
palpitáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
palústru, -ştri; -ştră, -stre
pamflét, -e
panacéu, panacée /-cée/
pănă, péne, -ei
pancártă, -e, -ei
pancreás (-cre-as), -uri
pancreátic, -ci; -că, -ce (-cre-a-)
pandişpán, -uri
panegíric, -ce
panél, -e
pánglică, -ci, -cii
pánică, -cii
panificáţie (-ţi-e), -ia (-ţi-a), -iei
panonián, -éni; -ánă, -éne (-no-ni-)
panóptic, -ce
panorámă, panoráme, -ei

Scanned with OKEN Scanner

pansá, -séz, -seázã, -sắm; -sắ; -séze; -sínd
panteísm (-te-ism)
panteón, -uri (pan-te-)
pantofíor (-fior), -i
pantomímă, -e, -ei
pápă, papi; *g.-d. sg. art.* pápei
pápă-lápte
papetărie (-ri-e), -íi; -i (-ri -ie.
papión, -oáne (pa-pi-)
papiótă, -e, -ei (-pi-o)
pápură, -i, -ii
parádă, -e, -ei
paradiziác, -ci; -că, -ce (-di-zi-)
paradóx, paradóxuri *şi* paradóxe
paráfă, -e, -ei
parágină, -i, -ii
paragráf, -e
paralelipipéd, -e
paramétru, -i
paranóic, -ci; -că, -ce (-ra-no-)
parantéză, -e, -ei
paratrăsnet, -e
pără „flacără", párei
pără, „fruct", pére, -ei
parbríz, -e
parcá, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* parcheázã
parcáj, -e
párcă
pardesíu, -uri
pardoseálă, -séli, -sélii
pardosí, -sésc, -séşte, -sím; -seá; -seáscă -sínd
parfumerie (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
pariá, -riéz, -riázã, -riém; -rié; -riéze, -ríind (pa-ri-)
parietál, -i; -ă, -e (-ri-e-)
paríu, -uri
parizián, -éni; -ánă, -éne (-ri-zi-)
parloár (par-loar), -e
parnasián, -éni; -ánă, -éne (-na-si-)
parodiá, -diéz, -diázã, -diém; -dié; -diéze; -díind (pa-ro-di-)
parodíe (-di-e), -íi; -ía (-di-a), -íei
paroxísm, -e
participá, *ind. prez. 1 sg.* partícip
participíu /-pi̯u/, -ii
parţiál, -i; -ă, -e (par-ţi-)
parvení, *v.* veni
pas „trecătoare", pásuri
pas, paşi: pas cu pas
pasagér, -i
pasáj, -e
pasarélă, -e, -ei
pásămite
pásăre, păsări, -ii
pásăre-líră, păsări-líră, păsării-líră
pasioná (-si-o-)
pasionánt, -ţi; -tă, -te (si-o-)
pasiúne, -i, -ii (pa-si-)
paspartú, paspartúuri (-tu-uri); *n.-ac. sg. art.* paspartúul (-tu-ul)
pasteurizá /pastõriza/
pastişá, -şéz, -şeázã, -şắm; -şắ; -şéze; -şínd
pastíşă, -e, -ei
pastramagíu, -gíi, -gíii (-gi-ii)
pastrámă, pastrámei; păstrămuri
páşă, paşi; *g.-d. sg. art.* páşei
páşnic, -ci; -că, -ce
patéu, -uri
pátimă, -i, -ii
patinoár (-ti-noar), -e
patriarhál, -i; -ă, -e (-tri-ar-)
pátrie (-tri-e), -ii; -ia (-tri-a), -iei
patrimoniál, -i; -ă, -e (-mo-ni-)
patrimóniu /-ni̯u/, -ii
patriót, -ţi (pa-tri-)
patriótă, patrióte, patriótei (pa-tri-)
patriotísm (-tri-o-)
[al] pátrulea, a patra
pátru súte
patruzéci
[al] patruzécilea, a patruzécea
patvagón, -oáne
pauperizáre, -zări, -zării (pau-)
paupertáte, -tắţii (pau-per-)
pauşál, -i; -ă, -e (pa-u-)
páuză, -e, -ei (pa-u-)
pavagíu, -gíi, -gíii (-gi-ii)
paváj, -e
pávăză, páveze, -ei
pavilión, -oáne (-vi-li-)
pavoazá, -zéz, -zeázã, -zắm; -zắ; -zéze; -zínd (pa-voa-)
pavoazáre, -zări, -zării (pa-voa-)
pázã, -e, -ei
páznic, -ci
păcát, -e
păcălí
păcătoşénie (-şe-ni-e), -ii; -ia (-şe-ni-a), -iei
păcătuí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá -iáscă; -índ (pă-că-tu-)
păcură, -ii
pădurátic, -ci; -că, -ce
păgubáşă, -e, -ei

Scanned with OKEN Scanner

păiánjen, -i
păienjeníș, -uri
pălăláie, pălălái, pălălăii (-lă-ii)
pălăríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
pălăriér, -i (-lă-ri-)
pălărioáră, -e, -ei (-ri-oa-)
pălăvrăgí, *imperf.* pălăvrăgeám; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să pălăvrăgeáscă
pălmáșă, -e, -ei
pălmuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (păl-mu-)
pământíu, -íi; -íe (-ti-e), -íi
pănúșă, -i, -ii
păpușár, -i
păpúșă, -i, -ii
păpușăríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
părăginí
părăsí, -sésc, -séște, -sím; -seá; -seáscă; -sínd
păreá, *ind. prez. 1 pl.* părém, *2 pl.* păréți; *viitor* voi păreá; *cond. prez.* aș păreá; *imper. negativ sg.* nú păreá
părtășă, -e, -ei
păruí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (pă-ru-)
păruiálă, -iéli, -iélii
păstáie, păstái, păstăii (-tă-ii)
păsuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (pă-su-)
păși, -șésc, -șéște, -șím; -șeá; -șeáscă; -șínd
pătimáș, -și; -șă, -șe
pătlágină, -i, -ii
pătrát, -e
pătrúnde, pătrúnd; să pătrúnd, să pătrúndă
pă ánie (-ni-e), -ii; -ia (-ni-a), -iei
pățí, -țésc, -țéște, -țím; -țeá; -țeáscă; -țínd
păzí, -zésc, -zéște, -zím; -zeá; -zeáscă; -zínd
pe aíci
pe alócuri
pe aproápe
pe atúnci
pecéte, -ți, -ții
pecetluí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă, -índ (pe-ce-tlu-)
pecíngine, -i, -ii
pe cînd
pe cît
pecuniár, -i; -ă, -e (-cu-ni-)
pedagóg, -gi
pedagógă, -ge, -gei
pe de áltă párte, *v.* pe de o parte
pe de-a-ntrégul
pe de lături
pe de o párte, *v.* pe de altă párte
pedepsí, -sésc, -séște, -sím; -seá; -seáscă; -sínd
pe de rost
pediatríe (-di-a-tri-e), -ía (-tri-a), -íei
pedichiúră, -i; -ii (-di-chiu-)
pe dinafără „pe de rost"
pe din afără „pe din exterior" închide ușa pe din afară
pe dinaínte
pe dinapói
pe dinăúntru
pe din dos
pe dúpă
pehliván, -i
peioratív, -i; -ă, -e (pe-io-)
peisagíst, -ști (pe-i-)
peisáj, -e (pe-i-)
pe îndeléte
pe la
pelerináj, -e
pelerínă, -e, -ei
películă, -e, -ei
pe lîngă
pe lîngă că
pe loc
pelúză, -e, -ei
pe măsúră ce
penáj, -e
penál „cu privire la infracțiuni", penáli: -ă, -e: cod penal
penár, -e: penar școlar
pendúl, -e
pendúlă „ceas", -e
penél, -uri
penetráție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
península, -e, -ei
penitenciár, -e (-ten-ci-)
peniténță, -țe, -ței
penítă, -țe, -ței
pénsie (-si-e), -ii; -ia (-si-a), -iei
pensión, -oáne (pen-si-)
pensionár, -i (-si-o-)
pensiúne, -i, -ii (pen-si-)
pénsulă, -e, -ei
pentaédru /-taé-/, -e
péntru ca să
péntru că
pentru cé

Scanned with OKEN Scanner

penuríe (-ri-e), -ía (-ri-a), -íei
pepiniéră, -e, -ei (-ni-e-)
pepít, *invariabil*
pepsínă, -e, -ei
perceptór „încasator de impozite", perceptóri [*cf.* preceptor]
perchezíție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
percheziționá (-ți-o-)
percúție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
peréche, peréchi, -chii
peremptóriu /-rĭu/ (-remp-to-riu), -ii; -ie (-ri-e), -ii
peréte, -ți, -ții
perfecționá (-ți-o-)
perfecțiúne, -i, -ii (-fec-ți-)
periá (-ri-a), périi, périi, periém (-ri-em); perié; periínd (-ri-ind)
perícol, -e
periculós, -óși; -oásă, -oáse
périe (-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei
perigéu, perigée /-ĝée/
perinéu, perinée /-née/
perioádă, -e, -ei (-ri-oa-)
periódic, -ci; -că, -ce (-ri-o-)
peripeție (-ți-e), -íi; -ía (-ți-a), -íei
peritonéu, peritonée /-née/
periúță, -țe, -ței (-ri-u-)
permeábil, -i; -ă, -e (-me-a-)
permísie „învoire în armată" (-si-e), -ii; -ia (-si-a), -iei
permisiúne „îngăduință", permisiúni, -ii (-mi-si-)
pérnă, -e, -ei
perniciós, -óși; -oásă, -oáse (-ni-ci-)
peronéu, peronée /-née/
perorație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
perpetuá, -tuéz, -tueáză, -tuăm; -tuă; -tuéze; -tuínd (per-pe-tu-)
perpétuu (-tu-u-), perpétui; perpétuă (-tu-ă), perpétue (-tu-e)
perpléx, -cși; -xă, -xe
persecúție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a) -iei
perseverénță, -ței
persistá, *ind. prez. 1 sg.* persíst
personáj, -e
personificá, *ind. prez. 1 sg.* personífic
perspicáce, *invariabil*
perspicacitáte, -tăți
perturbáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
peruán, -i; -ă, -e (pe-ru-)
peruvián, éni; -ánă, -éne (-ru-vi-)
peruzeá, peruzéle, -lei
pescuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (pes-cu-)
pesémne „probabil"
pesimísm
pesmét, -ți
pestilențiál, -i; -ă, -e (-len-ți-)
pe sub
petárdă, -e, -ei
pétic, -ce
pétică, -ce, -cei
peticí, *imperf.* peticeám; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să peticeáscă
petíție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
petiționár, -i (-ți-o-)
petrificá, *ind. prez. 1 sg.* petrífic
petrochimíe (-mi-e), -ía (-mi-a), -íei
petrografíe (-fi-e), -ía (-fi-a), -íei
petroliér „care ține de petrol", petroliéri; -ă, -e: vas petrolier (-tro-li-)
petrolifér „care produce petrol", petroliféri; -ă, -e: regiune petroliferă
petúnie (-ni-e), -ii; -ia (-ni-a), -iei
pețiól, -uri (pe-ți-)
pe úrmă
pian, -e
pianínă, -e, -ei (pi-a-ni-)
pianíssimo (pia-)
piáno (pia-)
piátră, piétre, -ei
piață, piețe, -ei
picáj, -e
picior, picioáre
picromigdálă, -e, -ei
píctoriță, -țe, -ței
piedestál, piedestále *și* piedestáluri (pie-)
piédică, -ci, -cii (pie-)
pieíre, -ii (pie-i-)
pielărie (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
piéle, piei, piélii; [la animale] piéii
piéliță, -țe, -ței
piept, -uri
pieptănă, *ind. prez. 1 sg.* piéptăn, *2 sg.* piépteni, *3 sg. și pl.* piáptănă; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să piéptene (piep-)
piéptene, -i (piep-)
piérde, pierd; să pierd, să piárdă
piérde-vára
pierí, pier, pieri; să pier, să pieri, să piáră; pierínd; piei
piérsică, -ci, -cii
pierzánie (pier-za-ni-e), -ia (-ni-a), -iei
piésă, -e, -ei (pie-)
pietáte, -tăți (pi-e-)
pietón, -i (pi-e-)

Scanned with OKEN Scanner

pietrár, -i (pie-)
pietríș, -uri (pie-)
pietrói, pietroáie (pie-)
pietruí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (pie-tru-)
piezíș, -și; -șă, -șe (pie-)
pigmée /-mée/, pigmée; pigméea, pigméei
pigmént, -ți
pigméu, pigméi
pijamá, pijamále, -lei
pilotáj, -e
pilúlă, -e, -ei
pinacotécă, -ci, -cii
pîngeá, pingéle, -lei
pingelí
pinguín, -i (pin-gu-)
pinión, -oáne (pi-ni-)
piolét, -ți (pi-o-)
pión, -i (pi-)
pioniér, -i (pi-o-ni-)
pipăí, *ind. prez. 1 sg.* pípăi, *3 sg. și pl.* pípăie
piperát, -ți; piperátă, -e
pirogravúră, -i, -ii
piróșcă, piróște, -ei
pirpiríu, -íi; -íe (-ri-e), -íi
piruétă, -e, -ei (-ru-e-)
pisánie (-ni-e), -ii; -ia (-ni-a), -iei
piscícol, -i; -ă, -e (pis-ci-)
piscicultúră, -i, -ii (pis-ci-)
piscínă, -e, -ei (pis-ci-)
pitorésc, -réști; pitoreáscă, -réști
píuă (pi-uă), píve, pívei
piuí, *ind. prez. 3 sg. și pl.* píuie (pi-u-)
piulíță, -țe, -ței (pi-u-)
piunéză, -e, -ei (piu-ne-)
piuré, piuréuri (piu-)
pívniță, -țe, -ței
pizmáș, -și; -șă, -șe
pízmă, -ei
pizmuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (piz-mu-)
pizzicáto /pițikáto/
píine, pîini, -ii
pílnie (-ni-e), -ii; -ia (-ni-a), -iei
pîlpîí, *ind. prez. 3 sg. și pl.* pílpîie
pînă
pînă către
pînă ce
pînă după
pînă la
pînă lîngă
pînă să
pînă úna álta
pînă únde
píntece, píntece
pínză, -e, -ei
pîră, -e, -ei
pîrghie (-ghi-e), -ii; -ia (-ghi-a), -iei
pîrguí, -iéște; -iá; -iáscă; -índ (pîr-gu-)
pîrguiálă, -iéli, -iélii
pîrî, -ăsc, -âște, -îm; -á; -áscă; -înd
pîrîí, *ind. prez. 3 sg. și pl.* pîrîie
pîríu, pîráie
pîrtie (-ti-e), -ii; -ia (-tí-a), -iei
pîslă, -ei
placá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* placheáză
placárdă, -e, -ei
plafár, -e
plafón, -oáne
plágă, plăgi, -gii
plagiá, -giéz, -giáză, -giém; -gié; -giéze; -giínd (pla-gi-)
plai, -iuri
plájă, -e, -ei
planificá, *ind. prez. 1 sg.* planífic
planisféră, -e, -ei
plánșă, -e, -ei
planșéu, planșée /-șée/
plantáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
plápumă, plăpumi, -ii
plásă, -e, -ei
plásmă, -ei; „feluri" plásme
plástic, -ci; -că, -ce
plastrón, -oáne
plásture, -i
plátcă, plătci, -cii
plátină, -ei
plátoșă, -e, -ei
plauzíbil, -i; -ă, -e (pla-u-)
plávie (-vi-e), plávii; plávia (-vi-a), pláviei
plăceá, *ind. prez. 1 pl.* plăcém, *2 pl.* plăcéți; *viit.* voi plăceá; *cond. prez.* aș plăceá
plăiéș, -i
plămádă, plămézii; „feluri" plămézi
plănuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (plă-nu-)
plăseá, plăséle, -lei
plăsmuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (plăs-mu-)
pleásnă, plésne, -ei
pleávă, plévei
plébe, -ei
plebeián, -iéni; -iánă, -iéne (ple-be-)

Scanned with OKEN Scanner

plebéu, plebéi; plebée /-bée/, plebée
plebiscít (-bis-cit), -e
pledoaríe (ple-doa-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
pleiádă, -e, -ei
plenipotenţiár, -i; -ă, -e (-ten-ţi-)
pleoápă, -e, -ei (pleoa-)
pleonásm, -e (ple-o-)
pleosc (1 sil.)
pleoscăí, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* pleóscăie, (pleos-)
pleoştí (pleoş-ti)
plescăí, *ind. prez. 1 sg.* pléscăi, *3 sg. şi pl.* pléscăie
plesní
pléură, -e, -ei (ple-u-)
pleurezíe (ple-u-re-zi-e), -íi; -ía (-zi-a), -iei
plex, -uri
pliánt, -e (pli-)
plictisí, sésc, -sêşte, -sím; -seá; -seáscă; -sínd
pliocén (pli-o-)
plíu, -uri
ploáie, ploi, plóii (plo-ii)
plonjá, -jéz, -jeáză, -jăm; -jă; -jéze; -jínd
plóscă, ploşti, -ii
plóşniţă, -ţe, -ţei
plouá, *ind. prez.* plóuă; *conj. prez.* să plóuă; *ger.* plouínd
plumbuí, -iésc, -iêşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (plum-bu-)
plurál, -e
pluş, -uri
pluşát, -ţi; -tă, -te
plútă, -e, -ei
plutón, -oáne
plutoniér, -i (-to-ni-)
pluviál, -i; -ă, -e (plu-vi-)
pluviométru, -e (-vi-o-)
pneu (1 sil.), -uri
pneumátic, -ci; -că, -ce (pne-u-)
pneumoníe (pne-u-mo-ni-e), -íi; -ía (-ni-a), -íei
poálă, -e, -ei
poále-n-brîu, *pl.*
poántă, -e -ei (poan-)
poártă, porţi, -ii
poáte „probabil"
pocăí, -iésc, -iêşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (po-că-)
pocí, *imperf.* poceám, *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să poceáscă
pocládă, poclăzi, -zii
podgórie (-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei
pódină, -i, -ii
pódium, -uri (po-di-)
poém /poém/, -e
poét /poét/, -ţi
poétic /poé-/, -ci; -că, -ce
poetizá /poe-/, -éz, -zeáză, -zăm; -ză; -zéze; -zínd
poezíe (po-e-zi-e), -íi; -ía (-zi-a), -íei
pogróm, -uri (po-)
poiánă, poiéni, -ii *şi* poiéne, -ei
poieníţă, -ţe, -ţei
póimîine
pojár; „incendii" pojáruri
pojghíţă, -ţe, -ţei
polarizá, -éz, -zeáză, -zăm; -ză; -zéze; -zínd
poleí, -iésc, -iêşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ
poleiálă, -iélii, -iélii
polémică, -ci, -cii
polemizá, -éz, -zeáză, -zăm; -ză; -zéze; -zínd
poliédru, -e (-li-e-)
poliestér, -i (-li-es-)
polilogíe (-ghi-e), -íi; -ía (-ghi-a), -íei
polinezián, -éni; -ánă, -éne (-ne-zi-)
polinóm, -oáme
poliomielítă, -e, -ei (-li-o-mi-e-)
politéhnică, -cii
politéţe, -ii; „cuvinte ori gesturi de politeţe" politéţi *sau* politéţuri
polítică, -ci, -cii
politician, -éni (-ti-ci-)
póliţă, -ţe, -ţei
polizór, -oáre
polonéz, -zi; -ză, -ze
poluá, -luéz, -lueáză, -luăm; -luă; -luéze; -luínd (po-lu-)
pomádă, pomézi, -ii
poméţi (2 sil.), *pl.*
pompiér, -i (pom-pi-)
pónce, *invariabil*
póndere, -i, -ii
pontáj, -e
pópă, popi; *g.-d. sg. art.* pópii
poposí, -sésc, -sêşte, -sím; -seá; -seáscă; -sínd
populáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
porfiríu, -íi; -íe (-ri-e), -íi
porozitáte, -tăţii
portál „construcţie de intrare", portáluri [*cf.* portar]
portaltói, -altoáie

Scanned with OKEN Scanner

portár „persoană", portári [*cf.* portal]
portavión, -avioáne (-a-vi-)
portbagáj, -e
portdrapél, -e
porthártă, -hărți, -hărții
portiéră, -e, -ei (-ti-e-)
portmonéu, portmonée /-née/
portocalíu, -íi; -íe (-li-e), -íi
portofél, -e
portofóliu /-lịu/, -ii
portrét, -e
portuár, -i; -ă, -e (por-tu-)
portughéz, -zi; -ză, -ze
portvizít, -e
porțelán; „obiecte de porțelan" porțelánuri
pórție „cantitate determinată a unui produs, destinată consumului", (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
porțiúne „fragment", porțiúni, -ii (por-ți-)
poruncí, *imperf.* porunceám; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să porunceáscă
posedá, *ind. prez. 1 sg.* poséd, *3 sg. si pl.* posédă; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să poséde
posesiúne, -i, -ii (-se-si-)
posomorí, -ắsc, -ắște, -ím; -á; -áscă; -rínd
pospái
pospăiálă, -iéli, -iélii
postbélic, -ci; -că, -ce
postdatá
postdiluvián, -éni; -ánă, -éne (-lu-vi-)
posteriór, -óri; -oáră, -oáre (-te-ri-)
postmeridián, -éni; -ánă, -éne (-ri-di-)
post-mórtem
postpús, -și; -să, -se
post-restánt
post-scríptum
postúră, -i, -ii
póștă, -e, -ei
potáie, potắi, potắii (-tă-ii)
potásiu /-sịu/
potécă, -ci, -cii
potențiál, -i; -ă, -e (-ten-ți-)
potențiométru, -e (-ți-o-)
poticní
potîrníche, -chi, -chii
potóu, -uri
potpuríu, -uri
potrívă
potrívnic, -ci; -că, -ce (po-triv-)
pováră, povéri, -ii
pováță, povéțe, -ei
povățuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (po-vă-țu)
pozíție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
poznáș, -și; -șă, -șe
póznă, -e, -ei
práctică, -ci, -cii
practicián, -éni (-ti-ci-)
prádă, prăzi, -ii
pragmátic, -ci; -că, -ce
pramátie (-ti-e), -ii; -ia (-ti-a), -iei
prășilă, -e, -ei
prăștie (-ti-e), -ii; -ia (-ti-a), -iei
právilă, -e, -ei
praz, praji
práznic, -ce
prăbușí, -șésc, -șéște, -șím; -șeá; -șeáscă; -șínd
prădá, *ind. prez. 1 sg.* prad, *3 sg. si pl.* prádă; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să práde
prăfuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (pră-fu-)
prăjeálă, -jéli, -jélii
prăjí, -jésc, -jéște, -jím; -jeá; -jeáscă; -jínd
prăjínă, -i, -ii
prăpástie (-ti-e), prăpăstii; prăpástia (-ti-a), prăpástiei
prășí, -șésc, -șéște, -șím; -șeá; -șeáscă; -șínd
prășitoáre „persoană", prășitoáre, prășitoárei
prășitoáre „unealtă", prășitóri, -ii
prăvălí, *ind. prez. 3 sg.* prăvăléște
prăvălíe (-li-e), -íi; -ía (-li-a), -íei
prăznuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá -iáscă, -índ (prăz-nu-)
prealábil, -i; -ă, -e (pre-a-)
preambalát, -ți; -tă, -te (pre-am-)
preambúl, -uri (pre-am-)
preaplín, -uri
preavíz, -e (pre-a-)
precár, -i; -ă, -e
precáut, -ți; -tă, -te *și* precaút (pre-ca-)
precaúție (-ca-u-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
precedá, *ind. prez. 1 sg.* precéd, *3 sg. și pl.* precédă; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să preceádă
preceptór „profesor" preceptóri [*cf.* perceptor]
precipitá, *ind. prez. 1 sg.* precípit
precipitáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
precís, -și; -să, -se
precizá, -zéz, -zeáză, -zắm; -zắ, -zéze; -zínd

precízie (-zi-e), -ii; -ia (-zi-a), -iei
precóce, precóci; precóce, precóce
precocitáte, -tăţii
precúm
predecesór, -i
predilécţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
predispozíţie (-ţi-e), -ii, -ia (-ţi-a), -iei
predispúne, *v.* pune
preelectorál /pree-/, -i; -ă, -e
preexistént /preegzis-/, -ţi; -tă, -te
preferá „a da precădere", *ind. prez. 1 sg.* prefér [*cf.* profera]
pregetá, *ind. prez. 1 sg.* préget
preistórie (-ri-e), -ia (-ri-a), -iei
prejudiciá, -ciéz, -ciázã, -ciém; -cié; -ciéze; -ciínd (pre-ju-di-ci-)
prejudíciu /-ĉu/, -cii
prelevá „a detaşa, a extrage dintr-un text" [cf. prevala]
preluá, *v.* lua
prelúdiu /-dju/, -ii
prematúr, -i; -ă, -e
premiá, -miéz, -miázã, -miém; -mié; -miéze; -míind (pre-mi-)
premiérã, -e, -ei (-mi-e-)
premísă, -e, -ei
prémiu /-mju/, -ii
prenúme „numele mic, de la naştere, care precedă numele de familie", prenúme [*cf.* pronume]
preopinént, -ţi; -tă, -te (pre-o-)
prépeliţă, -ţe, -ţei
preponderénţă, -ţe, -ţei
prepozíţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
preríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
presără, *ind. prez. 1 sg.* presár
prescríe, *v.* scrie
prescrípţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
presimţí, *v.* simţi
presiúne, -i, -ii (pre-si-)
prestánţă, -ţei
prestáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
prestidigitatór, -i
prestígiu /-gju/, -gii
presupúne, *v.* pune
presús: mai presus de el
preténţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
pretenţiós, -óşi; -oásă, -oáse (-ten-ţi-)
pretínde, pretínd; să pretínd, să pretíndă
pretutíndeni *şi* pretutíndenea
preţiós, -óşi; -oásă, -oáse (pre-ţi-)
preţuí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (pre-ţu-)
prevalá „a avea preponderenţă, a se folosi de ceva în scop personal" [*cf.* preleva]
prevedeá, *v.* vedea
prevedére, prevedéri, prevedérii
prevení „a avertiza", *v.* veni [*cf.* proveni]
preventóriu /-rju/, -ii
prevénţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
previziúne, -i, -ii (-vi-zi-)
prezbít, -ţi; -tă, -te
prezentá, *ind. prez. 1 sg.* prezínt, *3 sg. şi pl.* prezíntă, *1 pl.* prezentăm; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să prezínte
prezidenţiál, -i; -ă, -e (-den-ţi-)
prezídiu /-dju/, -ii
prezumtív (-zum-tiv), -i; -ă, -e
prezúmţie (-zum-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
pribeág, pribégi; pribeágă, pribége
pribegí, *imperf.* pribegeám; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să pribegească
prichíci (2 sil.), -ciuri
prícină, -i, -ii
pricinuí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (pri-ci-nu-)
pricopseálă, -séli, -sélii
pricopsí, -sésc, -séşte, -sím; -seá; -seáscă; -sínd
pridvór, -oáre
priélnic, -ci; -că, -ce (pri-el-)
priétenă, -e, -ei (pri-e-)
prieteníe (pri-e-te-ni-e), -íi; -ía (-ni-a), -íei
prií, priésc, priéşte, priím; priá; să priáscă; priínd (pri-)
priinciós, -cióşi; -cioásă, -cioáse (pri-in-)
priínţă, -ţe, -ţei (pri-in-)
priitór, -tóri; -toáre, -toáre (pri-i-)
prilejuí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (pri-le-ju-)
prim, primi; prímă, príme
prim ajutór, príme ajutoáre
primăvárã, primăvéri, -ii
primăvărátic, -ci; -că, -ce
priméjdie (-di-e), -ii; -ia (-di-a), -iei
primejduí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (pri-mej-du-)
primení
prim-miníştru, primi-miníştri; *n.-ac. art* prímul-miníştru, prímii-miníştri *şi* prim-miníştrul *etc.*
primordiál, -i; -ă, -e (-mor-di-)
prim-plán, -uri
primprejúr, *adverb*

Scanned with OKEN Scanner

primprejúrul, *prepoziție*
prim rang
prim-secretár, primi-secretári; *n.-ac. art.* prímul-secretár, prímii-secretári
prímul, prímii; príma, prímele
prin
príncipe, -i
princípiu /-piu/, -ii
prínde, prind; să prind, să príndă
príntre
printr-ínsul, printr-ínșii; printr-ínsa, printr-ínsele
príntr-o
príntr-un
prin urmáre
prioritáte, -tăți, -tății (pri-o-)
pripășí, -sésc, -sește, -sím; -seá; -seáscă; -sínd
prisácă, prisáci, -cii
prismátic, -ci; -că, -ce (pris-)
prísmă, -e, -ei (pris-)
privațiúne, -i, -ii (-va-ți-)
privegheá, *v.* veghea
privéliște, -i, -ii
privighetoáre, -tóri, -tórii
privilegiá, -giéz, -giază, -giém; -gié; -giéze; -giínd (pri-vi-le-gi-)
privilégiu /-giu/, -gii
privínță, -țe, -ței
prizoniér -i (pri-zo-ni-)
proafricán, -i; -ă, -e (pro-a-)
probatóriu /-riu/, -ii
procedéu, procedée /-dée/
procentáj, -e
procentuál, -i; -ă, -e (-cen-tu-)
procesiúne, -i, -ii (-ce-si-)
procés-verbál, procése-verbále
proclamáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
procopsí, -sésc, -sește, -sím; -seá; -seáscă; -sínd
procreá, *v.* crea
prodigiós, -óși; -oásă, -oáse (-di-gi-)
producție (-ți-e); -ii; -ia (-ți-a), -iei
proeminént, -ți; -tă, -te
proferá „a rosti blesteme, amenințări", *ind. prez. 1 sg.* proferéz [*cf.* prefera]
profesionál, -i; -ă, -e (-si-o-)
profesiúne, -i, -ii (pro-fe-si-)
profesór *și* profésor, -i
profil, -uri
profilaxíe (-xi-e), -íi; -ía (-xi-a), -íei
prognóză, -e, -ei (pro-)
progrésie (-si-e), -ii; -ia (-si-a) -iei
prohibíție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a) -iei
proiéct (pro-iect), -e
proiectá (pro-iec-)
proiectíl, -e (pro-iec-)
proiectór, -oáre (pro-iec-)
proiécție (pro-iec-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
proletariát (-ri-at)
prolíx, -cși; -xă, -xe
prológ, -uri
promiscuitáte, -tăți, -tății (-cu-i-)
promisiúne, -i, -ii (-mi-si-)
promíte, promít; să promít, să promítă
promontóriu /-riu/, -ii
promóție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
prompt, prompți; prómptă, prómpte (promp-te)
promptitúdine, -ii (promp-ti-)
pronostíc, -uri
pronúme „parte de vorbire", pronúme [*cf.* prenume]
pronúnție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
propășí, *v.* păși
propíce, *invariabil*
propilée /-lée/, *pl.*
propórție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
proporționál, -i; -ă, -e (-ți-o-)
propozíție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
proprietár, -i (pro-pri-e-)
proprietáte, -tăți, -tății (pro-pri-e-)
proprietăreásă, -rése, -rései (pro-pri-e-)
própriu /-priu/, -ii, -ie (-pri-e), -ii
própriu-zís, própriu-zíși; própriu-zísă, própriu-zíse
propúlsie (-si-e), -ii; -ia (-si-a), -iei
propúne, *v.* pune
próră, -e, -ei *și* próvă, -e, -ei
prorocí, *imperf.* proroceám; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să proroceáscă
prospecțiúne, -i, -ii (-spec-ți-)
prosperá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* prospéră; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să prospére
prostíe (-ti-e), -íi; -ía (-ti-a), -íei
protécție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
proteínă, -e, -ei (-te-i-)
protejá, -jéz, -jeáză, -jăm; -jă; jéze; -jínd
protézã, -e, -ei
protocól, -oále
protoplásmă (-plas-mă), -ei
protozoár (-zo-ar), -e
provení, „a-și avea obîrșia", *v.* veni [*cf.* preveni]

Scanned with OKEN Scanner

proveniénță, -țe, -ței (-ni-en-)
provensál, -i; -ă, -e
providențiál, -i; -ă, -e (-den-ți-)
provinciál, -i; -ă, -e (-vin-ci-)
provízie (-zi-e), -ii; -ia (-zi-a), -iei
provizóriu /-riu/, -ii; -ie (-ri-e), -ii
provocá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* provoácă; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să provoáce
próxim, -i; -ă, -e
prozáic, -ci; -că, -ce (pro-za-)
prózǎ, -e, -ei
prozodíe (-di-e), -íi; -ía (-di-a), -íei
prozopopée /-pée/, prozopopéi, prozopopéii (-pe-ii)
prudénță, -ței
pruncucídere, -i, -ii
pruncucigáș, -și; -șă, -șe
prusián, -éni; -ánă, -éne (pru-si-)
pseudocultúră, -i, -ii (pse-u-)
pseudoním, -e (pse-u-)
pseudopód, -e (pse-u-)
pseudoștiínță, -ei (pse-u-do-ști-in-)
psihanalíză, -ei (psih-)
psihiátru, -i (-hi-a-)
psíhic, -ci; -că, -ce
psihológ, -gi
psihológă, -ge, -gei
psihologíe (-gi-e), -ía (-gi-a), -íei
publicáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
pudoáre, pudórii
puericultúră /pue-/, -ii
pueríl /pue-/, -i; -ă, -e
pufăí, *ind. prez. 1 sg.* púfăi, *3 sg. și pl.* púfăie
puháv, -i; -ă, -e
puhói, puhoáie
pui, pui
puiét; „plante tinere" puiéți
pulóver, -e
púlpă, -e, -ei
pulsáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
punct și vírgulă, *art.* púnctul și vírgula
punctuál, -i; -ă, -e (punc-tu-)
punctuáție (punc-tu-a-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
púne, pun; să pun, să púnă; punínd
pungăși, -șésc, -șéște, -șím; -șeá; -șeáscă; -șínd
púpăză, púpeze, púpezei
purgatóriu /-riu/
púrice, púrici
purificá, *ind. prez. 1 sg.* purífic
purói, puroáie
purpuríu, -íi; -íe (-ri-e), -íi
pursínge, *invariabil*
purtá, *ind. prez. 1 sg.* port, *3 sg. și pl.* poártă
púruri *și* púrurea
pustietáte, -tăți, -tății (-ti-e)
pustií, -tiésc, -tiéște, -tiím; -tiá -tiáscă; -tiínd (pus-ti-)
pustiíre, -i, -ii (-ti-i-)
pustiitór, -tóri; -toáre, -toáre (-ti-i-)
pustíu, pustíi; pustíe (-ti-e), pustíi
pustíu, -uri
pústnic, -ci (pust-)
puteá, *ind. prez. 3 sg.* poáte, *conj. prez.* să poátă
pútină, -i, -ii
putínță, -țe, -ței
putrefácție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
puzdérie (-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei

Q

q „chiu" — /k'u/
quarc /kuark/, quárcuri
quasár /kuasár/, quasári
quattrocénto /kuátro-/ (quat-tro-)
quebrácho /k'ebrâco/
quechua /k'écua/
quiproquó /kviprokvó/, quiproquó-uri
quísling /k'ísling/, quíslingi

R

r „re"; *în simboluri și* „er"
rábiț, -e
rabotéză, -e, -ei
rácilă, -e, -ei
radár, -e
rádă, -e, -ei
ráde, rad; să rad, să rádă
radiá, -diéz, -diáză, -diém; -dié; -diéze; -diínd (ra-di-)
radiál, -i; -ă, -e (ra-di-)
radiatór, -tóare (-di-a-)
radiáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
radiéră, -e, -ei (-di-e-)
rádio, radióuri (-di-o-)
radioactív, -i; -ă, -e (-di-o-ac-)
radiodifuziúne, -i, -ii (-di-o-di-fu-zi-)
radioemisiúne, -i, -ii (-di-o-e-mi-si-)
radiografíe (-di-o-gra-fi-e), -íi; -ía (-fi-a), -íei
radiologíe (-di-o-lo-gi-e), -ía (-gi-a), -íei
radiorecépție (-di-o-; -ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei

Scanned with OKEN Scanner

radiós,-óşi; -oásă, -oáse (ra-di-)
radioscopíe (-di-o-sco-pi-e), -íi; -ía (-pi-a), -íei
rádiu /-dju/
rafinăríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
rahidián, -éni; -ánă, -éne (-hi-di-)
raid (1 sil.), -uri
raid-anchétă, ráiduri-anchétă
raliá, *v.* alia
rambléu, ramblée /-blée/
ramificáţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
ránă, răni, -ii
rániţă, -e, -ei
rapáce, rapáci; rapáce, rapáce
rápiţă, -ţei
rapórt „document, dare de seamă", -rapoárte
rapórt „relaţie", rapórturi
raportá „a aduce venit", *ind. prez. 3 sg. şi pl.* rapórtă *şi* raporteázá
raportá „a da un raport, a se referi", *ind. prez. 3 sg. şi pl.* raporteázá
rapsód, -zi
rapsodíe (-di-e), -íi; -ía (-di-a), -íei
rarefiá, -fiéz, -fiázá, -fiém; -fié; -fiéze; -fiínd (ra-re-fi-)
ráreori (-re-ori)
rárişte, -i, -ii
rásă, -e, -ei
rasiál, -i; -ă, -e (ra-si-)
ratificá, *ind. prez. 1 sg.* ratífic
ráţie „porţie" (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei [*cf.* raţiune]
raţioná (-ţi-o-)
raţionalizá, -zéz, -zeázá, -zăm; -zá; -zéze; -zínd (-ţi-o-)
raţionamént, -e (-ţi-o-)
raţiúne „facultatea de a gîndi", raţiúnii; „temeiuri, justificări" raţiúni (ra-ţi-) [*cf.* raţie]
ravágiu /-gu/, -gii
rázie (-zi-e), -ii; -ia (-zi-a), -iei
rázna
răbdá, *ind. prez. 1 sg.* rabd, *2 sg.* rabzi
răceálă, răcéli, -ii
răchítă, -e, -ei
răcí, *imperf.* răceám; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să răceáscă
răcoáre, răcórii; „fiori" răcóri
rădăcínă, -i, -ii
răfuí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (ră-fu-)
răfuiálă, -iéli, -iélii
răguşeálă, -şéli, -şélii
răguşí, -şésc, -şéşte, -şím; -şeá; -şeáscă; -şínd
rămás-bun
rămăşiţă, -ţe, -ţei
rămíne, rămín; să rămín, să rămínă; răminíind
răpăí, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* rápăie
răpăiálă, -iéli, -iélii
răpciugós, -óşi; -oásă, -oáse (-ciu-)
răpúne, *v.* pune
răsádniţă, -ţe, -ţei
răsaláltăieri (răs-)
răscití (răs-ci-)
răscoáce
răscoálă, -e, -ei
răscroí, v. croi
răsfăţá, *ind. prez. 1 sg.* răsfáţ, *2 sg.* răsféţi, *3 sg. şi pl.* răsfáţă; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să răsféţe
răsfoí, *v.* foi
răspíntie (-ti-e), -ii; -ia (-ti-a), -iei
răsplátă, răsplăţi, -ii
răspóimíine
răspúnde, răspúnd; să răspúnd, să răspúndă
răsséc, -séci; -scácă, -séci
răssemăná
răsstrăbún, -i
răsstrămóş, -i
răstímp, -uri
răsucí, *imperf.* răsuceám; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să răsuceáscă
răsuflá, *ind. prez. 1 sg.* răsúflu
răsuitá (răs-ui-)
răszíce
răşchiá, -chiéz, -chiázá, -chiém; -chié; -chiéze; -chiínd (răş-chi-)
răşínă, -i, -ii
răufăcătór, -tóri; -toáre, -toáre
rău-plátnic, rău-plátnici; rău-plátnică, rău-plátnice
răutăciós, -cióşi; -cioásă; -cioáse
răuvoitór, -tóri; -toáre, -toáre (rău-vo-i-)
răváş, -e
răvăşeálă, -şéli, -şélii
răvăşí, -şésc, -şéşte, -şím; -şeá; -şeáscă; -şínd
răzătoáre, -tóri, -tórii
răzbáte, *v.* bate
răzbí
răzbói, războáie
războí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (răz-bo-)

Scanned with OKEN Scanner

răzbună
răzdá
răzéș, -i
răzgîiá, -gîi, -gîi, -gîiém; -gîié; -gîínd
răzgîiálă, -iéli, -iélii
răzgîndí
răzléț, -ți; răzleáță, răzléțe
răzleți, -țésc, -țéște, -țím; -țeá; -țeáscă; -țínd
răzmeriță, -țe, -ței
răznepót, -ți
răzuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (ră-zu-)
răzvrătí
reabilitá (re-a-)
rea-credínță, rélei-credínțe
reactív, -i (re-ac-)
reactór, -oáre (re-ac-)
reacție (re-ac-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
reacționá (re-ac-ți-o-)
reacțiúne, -i, -ii (re-ac-ți-)
readúce, *v.* duce (re-a-)
reál, -i; -ă, -e (re-)
realége, *v.* alege (re-a-)
realísm (re-a-)
realíst, -ști; -stă, -ste (re-a-)
realitáte, -táți, -táții (re-a-)
realizá, -zéz, -zeáză, -zăm; -ză; -zéze; -zínd (re-a-)
reangajá, *v.* angaja
reangajáre, -jări, -jării (re-an-)
reávăn, réveni; reávănă, révene
rea-voínță, rélei-voínțe
reázem, reázeme (rea-)
recalcitránt, -ți; -tă, -te
recădeá, *v.* cădea
réce, reci; réce, reci
recensămínt, -uri
recenzá, -zéz, -zeáză, -zăm; -ză; -zéze; -zínd
recénzie (-zi-e), -ii; -ia (-zi-a), -iei
receptá, *ind. prez. 1 sg.* receptéz.
receptácul, -e
receptór, -toáre
recépție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
recepționá (-ți-o-)
rechizíte, *pl.*
rechizitóriu /-rĭu/, -ii
rechizíție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
recíf, -e
recipiént, -e (-ci-pi-)
recipísă, -e, -ei
recipróc, -ci; reciprócă, -ce
reclamagíu, -gíi, -gíii (-gi-ii)
reclamáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
reconciliére, -i, -ii (-li-e-)
reconstituí, *ind. prez. 1 sg.* reconstítui, *3 sg. și pl.* reconstítuie
reconstruí, *v.* construi
recreá, *v.* crea
recreáție (-cre-a-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
recrudescénță, -țe, -ței (-des-cen-)
recrút, -ți
rectifică, *ind. prez. 1 sg.* rectífic
rectilíniu /-nĭu/, -ii; -ie (-ni-e), -ii
recunoștínță, -țe, -ței
redácție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
reeditá /ree-/
reeducá /ree-/
reeligíbil /ree-/, -i; -ă, -e
reevalúa /ree-/, *v.* evalua
reexaminá /reegza-/
reexpediá /reekspe-/, *v.* expedia
refáce, *v.* face
referéndum, -uri
referínță, -țe, -ței
reflectá „a oglindi", *ind. prez.* 3 *sg. și pl.* reflécтă
reflectá „a gîndi", *ind. prez.* 3 *sg. și pl.* reflecteáză
reflécție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
refléx, -cși; -ză, -xe
refléx, -e
refléxie (-xi-e), -ii; -ia (-xi-a), -iei
refrácție (-ți-e), -ii; -ia (ți-a), -iei
refrén, -e
refugiá, -giéz, -giáză, -giém; -gié; -giéze; -gínd (re-fu-gi-)
refúgiu /-gu/, -gii
regésc, -géști; -geáscă, -géști
regionál, -i; -ă, -e (-gi-o-)
regionalísm, -e (-gi-o-)
regiúne, -i, -ii (re-gi-)
regizá, -zéz, -zeáză, -zăm; -ză; -zéze; -zínd
regizór, -i
regláj, -e
regresá, -séz, -seáză, -săm; -să; -séze; -sínd
regresiúne, -i, -ii (-gre-si-)
régulă, -i, -ii
reieșí, *v.* ieși
reînnoí, *v.* înnoi
relație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
relaxá
reléu, relée /-lée/

Scanned with OKEN Scanner

relevá „a evidenția", *ind. prez. 1 sg.* relév [*cf.* revela]
relícvă, -e, -ei
reliéf, -uri (re-li-)
relígie (-gi-e), -ii; -ia (-gi-a) -iei
reluá, *v.* lua
remaiá, -maiéz, -maiázǎ, -maiém; -maié; -maiéze; -maínd (re-ma-)
remaiézǎ, -e, -ei
remaniá, -niéz, -niázǎ, -niém; -nié; -niéze; -niínd (re-ma-ni-)
remaniére, -i, -ii (-ni-e-)
remarcá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* remárcă
remárcă, -ce, -cei
remediá, -diéz, -diázǎ, -diém; -dié; -diéze; -diínd (re-me-di-)
remédiu /-dĭu/, -ii
reminiscénță, -țe, -ței (-nis-cen-)
remorcá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* remorcheázǎ
remórcă, -ci, -cii
remuneráție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a) -iei
renghi (1 sil.), rénghiuri
renglótă, -e, -ei
rentiér, -i (ren-ti-)
reparáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
repartíție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
repartizá, -zéz, -zeázǎ, -zăm; -zǎ; -zéze; -zínd
repatriá, -triéz, -triázǎ, -triém; -trié; -triéze; -triínd (re-pa-tri-)
repáus, -uri (re-pa-)
repauzá, -zéz, -zeázǎ, -zăm; -zǎ; -zéze; -zínd (re-pa-u-)
répede, -zi; répede, -zi
repejór
repercusiúne, -i, -ii (-cu-si-)
repercutá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* repercuteázǎ
repertóriu /-rĭu/, -ii
repetíție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
repezí, *ind. prez. 1 sg. și 3 pl.* repéd, *2 sg.* repézi; *3 sg.* repéde; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să repeádă
réplică, -ci, -cii
reportáj, -e
repórter, -i
represálii /-lĭi/, *pl.*
represiúne, -i, -ii (-pre-si-)
reprezentáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
reproșá, -șéz, -șeázǎ, -șăm; -șǎ; -șéze; -șínd
repúblică, -ci, -cii
repudiá, -diéz, -diázǎ, -diém; -dié; -diéze; -diínd (re-pu-di-)
repúlsie (-si-e), -ii; -ia (-si-a), -iei
repurtá, *ind. prez. 1 sg.* repurtéz
reputáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
resimți, *v.* simți
resórbție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
resórt „domeniu de activitate", resoárte
resórt „arc", resórturi
respectuós, -óși; -oásă, -oáse (-pec-tu-)
respirație (re-; -ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
restanțiér, -i; -ă, -e (-tan-ți-)
restaurá (re-sta-u-)
restéu, restéie
restituí, *ind. prez. 1 sg.* restítui, *3 sg. și pl.* restítuie (re-)
restrícție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
restríște
reședínță, -țe, -ței
reșóu, -uri
retevéi, retevéie
retezá, *ind. prez. 1 sg.* retéz, *3 sg. și pl.* reteázǎ; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să retéze
retínă, -e, -ei
retóric, -ci; -că, -ce
retórică, -cii
retribuí, *ind. prez. 1 sg.* retríbui, *3 sg. și pl.* retríbuie
retribúție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
retroactív, -i; -ă, -e (-tro-ac-)
retrográd, -zi; -dă, -de
retușá, -șéz, -șeázǎ, -șăm; -șǎ; -șéze; -șínd
rețeá, rețéle, -lei
rețétă, -e, -ei
rețíne, *v.* ține
reumatísm, -e (re-u-)
reumatologíe (re-u-; -gi-e), -ía (-gi-a), -íei
reuniúne, -i, -ii (re-u-ni-)
reușí, -șésc, -șéște, -șím; -șeá; -șeáscă; -șínd
revanșá, -șéz, -șeázǎ, -șăm; -șǎ; -șéze; -șínd
revanșárd, -zi; -dă, -de
revánșă, -e, -ei
revedeá, *v.* vedea
revelá „a dezvălui", *ind. prez. 3 sg. și pl.* reveleázǎ [*cf.* releva]
reveláție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
revelión, -oáne (-ve-li-)
revendicá „a cere un drept", *ind. prez. 1 sg.* revéndic [*cf.* revindeca]

Scanned with OKEN Scanner

revení, *v.* veni
reverénță, -țe, -ței
reverențiós, -óși; -oásă, -oáse (-ren-ți-)
revérs, -uri
revindecá „a vindeca din nou" [*cf.* revendica]
revirimént, -e
revízie (-zi-e), -ii; -ia (-zi-a), -iei
revizionísm (-zi-o-)
revizuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (re-vi-zu-)
revocá, *ind. prez. 1 sg.* revóc, *3 sg. și pl.* revócă; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să revóce
revoltá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* se revóltă; *conj. prez.* să se revólte
revolúție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
revoluționár, -i; -ă, -e (-ți-o-)
rezemá, *ind. prez. 1 sg.* reázem, *1 pl.* rezemăm; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să rézeme
rezerváție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
reziduál, -i; -ă, -e (-zi-du-)
rezíduu /-duu/, rezíduuri (-du-uri); *n.-ac. sg. art.* rezíduul (-du-ul)
reziliá, -liéz, -liáză, -liém; -lié; -liéze; -liínd (re-zi-li-)
rezolúție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
rezonánță, -țe, -ței
ricínă, -e, -ei
ricoșéu, -uri
ridíche, ridíchi (2 sil.), -chii
ridícol, -i; -ă, -e
ridiculizá, -zéz, -zeáză, -zăm; -zắ; -zéze; -zínd
rigoáre, rigóri, -ii
rinichi, rinichi (2 sil.)
risípă, -e, -ei
rituál, -uri (ri-tu-)
rîcîí, *ind. prez. 1 sg.* rícii, *3 sg. și pl.* rícîie
rîde, rîd; să rîd, să rîdă
rîie, rîiei
rînced, -zi; -dă, -de
rîncezeálă, -zéli, -zélii
rîncezí, -zéște; -zeá; -zeáscă; -zínd
rînduí, -iésc, -iéște, -im; -iá -iáscă; -índ (rîn-du-)
rînduiálă, -iéli, -iélii
rîpă, -e, -ei *și* rîpi, -ii
rîs „acțiunea de a rîde", rísuri
rîs „animal", rîși
rîșniță, -țe, -ței
rívnă, -e, -ei
roáde, rod; să rod, să roádă
roátă, roți, -ții; *în expresii și* roáte
robíe (-bi-e), -íi; -ía (-bi-a), -íei
robinét, -e
rocádă, -e, -ei
rócă, roci, -cii
róchie (-chi-e), -íi; -ia (-chi-a), -iei
rochíța-rîndunícii, rochíței-rîndunícii
rococó, *invariabil:* stil rococo
rodáj, -e
rogojínă, -i; -ii
roi, -uri
roí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (ro-)
romanciér, -i (-man-ci-)
romantísm
romanțiós, -óși; -oásă, -oáse (-man-ți-)
román, -i; -ă, -e
românáș, -i
româncă, -ce, -cei
româncúță, -țe, -ței
românésc, -ești; româneáscă -ești
românéște
româníme, -ii
romboédru /-boé-/, e
romboidál, -i; -ă, -e (-bo-i-)
rondó „piesă muzicală", rondóuri
rondóu „spațiu circular", „poezie", rondóuri
ronțăí, *ind. prez. 1 sg.* rónțăi, *3 sg. și pl.* rónțăie
roșeáță, roșéții
roși, -șésc, -șéște, -șím; -șeá; -șeáscă; -șínd
roșiátic, -étici; -átică, -étice (-și-)
roșiór, -óri; -oáră, -oáre (ro-și-)
róșu, róșii; róșie (-și-e), róșii
rotáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
rotíță, -țe, -ței
rotoféi, rotoféi; rotoféie, rotoféie
rotóndă, -e, -ei
rotúnd, -zi; -dă, -de
rotunjeálă, -jéli, -jélii
rotunjí, -jésc, -jéște, -jím; -jeá; -jeáscă; -jínd
róuă, róuăi; *n.-ac. sg. art.* róua
roz, *invariabil*
rubiníu, -íi; -íe (-ni-e), -íi
rúbrică, -ci, -cii
rúcsac, -uri (ruc-)
rudénie (-ni-e), -ia (-ni-a), -iei; „rude" rudénii

Scanned with OKEN Scanner

rugínă, -i, -ii
ruginíu, -íi; -íe (-ni-e), -íi
ruínă, -e, -ei
rujá, -jéz, -jéază, -jăm; -jă; -jéze; -jínd
ruláj, -e
rulmént, -ți
rulóu, -uri
rumoáre, rumóri, -ii
rutiér, -i; -ă, -e (ru-ti-)
rutínă, -ei

S

s „se"; *în simboluri și* „es"
sa, *posesiv*: cartea sa
s-a, *pronume + auxiliar*: s-a dús
sábie (-bi-e), săbii; sábia (-bi-a), sábiei
sabotáj, -e
sacagíu, -gíi, -gíii (-gi-ii)
sacóșă, -e, -ei
sacrificá, *ind. prez. 1 sg.* sacrífic
sacrifíciu /-ĉu/, -cii
sacrilégiu /-ĝu/, -gii
ságáce, sagáci; sagáce, sagáce
saiván, -e (sa-i-)
salariá, -riéz, -riáză, -riém; -rié; -riéze; -riínd (sa-la-ri-)
saláriu /-rĵu/, -ii
salátă, -e, -ei
sálă, săli, -ii
sálbă, -e, -ei
sálcie (-ci-e), sălcii; sálcia (-ci-a), sálciei
saléu, -uri
salínă, -e, -ei
saliváție (-ți-e), -ia (-ți-a), -iei
sálvă, -e, -ei
samoéd /-moéd/, -zi; -dă, -de
sanatoriál, -i; -ă, -e (-to-ri-)
sanatóriu /-rĵu/, -ii
sanctuár, -e (sanc-tu-)
sancționá (sanc-ți-o-)
sancțiúne, -i, -ii (sanc-ți-)
sandálă, sandále, -lei
sándviș *și* sándvici, -uri
sangvín, -i; -ă, -e
sánie (-ni-e), sănii; sánia (-ni-a), sániei
santinélă, -e, -ei
sápă, -e, -ei
sar, *v.* sări
s-ar, *pronume + auxiliar*: s-ar dúce
sarailíe (sa-ra-i-li-e), -íi; -ía (li-a), -íei
sarcásm, „vorbe" sarcásme
sárcină, -i, -ii
sardéá, sardéle, -lei
sáre, sării; „substanțe chimice" săruri
sáricá, sárici, -cii
sarmáți, *pl.*
sașíu, -íi; -íe (și-e), -íi
satín „țesătură"
satír, -i
sátiră *și* satíră, -e, -ei
satisfácție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
saturáție (-ți-e), -ia (-ți-a), -iei
sau „ori": bun sau rău
s-au, *pronume + auxiliar*: s-au dús
savoáre, -ei
saxofón, -oáne
săi, *posesiv*: părinții săi
să-i, *conjuncție + pronume*: să-i amintésc, să-i văd
să-l, *conjuncție + pronume*: să-l văd
sălășluí, -iésc, -iește, -ím; -iá; -iáscă; -índ (să-lăș-lu-)
sălbátic, -ci; -că, -ce
sălbăticíe (-ci-e), -íi; -ía (-ci-a), -íei
sălcíu, -cíi; -cíe (-ci-e), -cíi
să-mi, *conjuncție + pronume*: să-mi amintésc
sămînță, semínțe, -ei
săpá, *ind. prez. 1 sg.* sap, *2 sg.* sapi; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să sápe
săpuniéră, -e, -ei (-ni-e-)
sărác, -ci; -că, -ce
sărăcíme, -ii
sărí, sar, sari; să sar, să sari, să sară; sărínd; sari
să-și, *conjuncție + pronume*: să-și aminteáscă
să-ți, *conjuncție + pronume*: să-ți spún
sățiós, -óși; -oásă, -oáse (să-ți-)
săvîrși, -șésc, -șește, -șím; -șeá; -șeáscă; -șínd
scaiéte, scaiéți
scálă, -e, -ei
scámă, -e, -ei
scatíu, -íi, -íii (-ti-ii)
scădeá, *ind. prez. 1 sg.* scad; *conj. prez. 1 sg.* să scad, *3 sg. și pl.* să scádă; *viit.* voi scădeá; *cond. prez.* aș scădeá; *imper. negativ sg.* nú scădeá
scăpá, *ind. prez. 1 sg.* scap, *2 sg.* scapi; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să scápe
scărmănă, *ind. prez. 1 sg.* scármăn; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să scármene
scărpină, *ind. prez. 1 sg.* scárpin; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să scárpine

Scanned with OKEN Scanner

scăzământ, -minte
scelerát, -ți; -tă, -te (sce-le-)
scenáriu /-rĭu/, -ii (sce-na-)
scénă, -e, -ei (sce-)
scéptic, -ci; -că, -ce (scep-)
scepticísm (scep-)
scéptru, -e (scep-)
scheci (1 sil.), -ciuri
schémă, -e, -ei
scherzándo /-ţándo/
schérzo /sk'érţo/
scheună (sche-u-), *ind. prez. 3 sg. și pl.* scheáună (schea-u-)
schi, „obiecte" schíuri (schi-uri)
schiá, schiéz, schiáză, schiém; schié; schiéze; schiínd (schi-)
schíjă, -e, -ei
schimb, -uri
schimbá
schimonosí, -sésc, -sește, -sím; -seá; -seáscă; -sínd
schingiuí, -iésc, -iește, -ím; -iá: -iáscă; -índ' (schin-giu-)
schioáre, -e, -ei (schi-oa-)
schiór, -i (schi-)
schísmă, -e, -ei
schiță, -țéz, -țează, -țăm; -ță; -țéze; -țínd
sciátică, -ci, -cii (sci-a-)
scindá (scin-)
scit, sciți; scítă, scíte
sciziúne, -i, -ii (sci-zi-)
scîlciá, -ciéz, -ciáză, -ciém; -cié; -ciéze; -ciínd (scîl-ci-)
scîncí, *imperf.* scînceám; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să scînceáscă
scînteiá, -iéz, -iáză, -iém; -ié; -iéze; -índ (scîn-te-)
scîntéie, scîntéi, scîntéii (-te-ii)
scîrțîí, *ind. prez. 1 sg.* scîrțîi, *3 sg. și pl.* scîrțîie
sclavagísm
sclaváj
scoáte, scot; să scot, să scoátă
scociorí, -ăsc, -ășe, -ím; -á; -áscă; -índ (sco-cio-)
sconcs, „animal", scóncși; „blănuri" scóncsuri
scórbură, -i, -ii
scorojeálă, -jéli, -jélii
scorojí, -jésc, -jește, -jím; -jeá; -jeáscă; -jínd
scórpie (-pi-e), -ii; -ia (-pi-a), -iei
scorpión, -i (scor-pi-)
scorușă, -e, -ei
scoțián, -éni; -ână, -éne (sco-ți-)
scríe (scri-e), *ind. prez. 2 sg.* scrii, *1 pl.* scríem, *2 pl.* scrieți; *imperf.* scriám (scri-am); *viit.* voi scríe; *conj prez. 3 sg. și pl.* să scríe; *cond. prez.* aș scríe; *imper. sg.* scríe; *ger.* scriínd (scri-ind)
scríere, -i, -ii (scri-e-)
scriitór, -i (scri-i-)
scrijelí și scrijelá
scrímă, -ei
scrípete, scrípeți
scrîșní
scrumbíe (-bi-e), -ii; -ía (-bi-a), -íei
scrumiéră, -e, -ei (-mi-e-)
scrúpul, -e
scuar (1 sil.), scuáruri
scúlptor, -i (sculp-)
sculptúră, -i, -ii (sculp-tu-)
scurtcircuít, -e (-cir-cu-)
scurtmetráj, scurtmetráje
scútec, -ce
scuză, *ind. prez. 3 sg. și pl.* scúză
seámă
seámăn *și* sémen „persoană, asemănare"; „persoane" sémeni
seáră, seri, sérii
seárbăd, sérbezi; seárbădă, sérbede
sebacéu; sebacée /-ĉée/, sebacée
sec, seci; seácă, seci
secá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* seácă
secáră, -ei
secătuí, -iésc, -iește, -ím; -iá; -iáscă; -índ (se-că-tu-)
séceră, séceri, -ii
secerătoáre „persoană", -toáre, -toárei
secerătoáre „mașină", -tóri, -tórii
secesiúne, -i, -ii (-ce-si-)
sécetă, -e, -ei
sécol, -e
secrét, -e
secretariát, -e, (-ta-ri-)
secrétie (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
sectár „care ține de o sectă, de o grupare izolată; exclusivist", sectári; -ă, -e
sectór, -oáre
sécție „subunitate" (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
secțiúne, „tăietură, despărțire", secțiúni, -ii (sec-ți-)
seculár, -i; -ă, -e
secúre, -i, -ii
secvență, -țe, -ței
sedílă, -e, -ei

Scanned with OKEN Scanner

sedimént, -e
sédiu /-dĭu/, -ii
segregáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
seif (1 sil.), séifuri
seismográf, -e (se-is-)
selécție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
selecționá (-ți-o-)
semántică, -cii
semănă, *ind. prez. 1 sg.* sémăn, *2 sg.* sémeni, *3 sg. și pl.* seámănă; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să sémene
semănătoáre „persoană", -toáre, -toárei
semănătoáre „unealtă", -tóri, tórii
semeț, -i; semeață, semețe
semețíe (-ți-e), -ía (-ți-a), -íei
semiautomát, -ți; -tă, -te (-mi-a-u-)
semicérc, -uri
semidóct, -ți; -tă, -te
semilúnă, semilúni, -ii
seminár, seminárii *și* semináre
semințeríe (-țe-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
semn, -e
semnalmént, -e
semnific, *ind. prez. 1 sg.* semnífic
semnificáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
senior, -óri; -oáră, -oáre (-ni-)
sens, -uri
sensíbil, -i; -ă, -e
sensibilitáte, -tăți
sentențiós, -óși; -oásă, -oáse (-ten-ți-)
sentínță, -țe, -ței
senzáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
senzațional, -i; -ă, -e (-ți-o-)
senzitív, -i; -ă, -e
senzoriál, -i; -ă, -e (-zo-ri-)
separáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
sépia „vopsea" (-pi-a), -iei (-pi-ei)
sépie „moluscă" (-pi-e), -ii; -ia (-pi-a), -iei
septémbrie (-bri-e)
septentrionál, -i; -ă, -e (-tri-o-)
septuagenár, -i; -ă, -e (-tu-a-)
serenádă, -e, -ei
série (-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei
seríngă, -gi, -gii
seriós, -óși; -oásă, -oáse (se-ri-)
seriozitáte, -tăți (-ri-o-)
sertár, -e
serviábil, -i; -ă, -e (-vi-a-)
servíciu /-ĉu/, -cii
serviétă, -e, -ei (-vi-e-)
sesiúne, -i, -ii (se-si-)
sesizá, -zéz, -zeáză, -zăm; -ză; -zéze; -zínd (se-si-)
sesizáre, -zări, -zării
séte, sétei
sevér, -i; -ă, -e
sex, -e
sezoniér, -i; -ă, -e (-zo-ni-)
sfărimá, *ind. prez. 1 sg.* sfărím, *3 sg. și pl.* sfărímă
sfărîmătúră, -i, -ii
sfărîmicios (-cios), -ciósi; -cioásă, -cioáse
sfătuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (sfă-tu-)
sferoíd, -zi; -dă, -de (sfe-ro-)
sfert, -uri
sfeșnic, -ce
sfiálă, sfiélii; „manifestări" sfiéli
sfií, sfiésc, sfiéște, sfiím; sfiá; sfiáscă; sfiínd (sfi-)
sfiicios (sfi-i-cios), -ciósi; -cioásă, -cioáse
sfiiciúne (sfi-i-ciu-), -ii; „manifestări" sfiiciúni
sfinx, sfincși
sfios, -ósi; -oásă, -oáse (sfi-)
sfîrîí, *ind. prez. 3 sg. și pl.* sfîríie
sfîrșeálă, -șéli, -șélii
sfîrșí, -șésc, -șéște, -șím; -șeá; -șeáscă; -șínd
sfișiá (-și-a), sfîșii, sfîșii, sfîșiém (-și-em); sfișié; sfișiínd (-și-ind)
sfișietór, -tóri; -toáre, -toáre (-și-e-)
sfoáră, sfori, -ii
sforăí, *ind. prez. 1 sg.* sfórăi, *3 sg. și pl.* sfórăie
sforăiálă, -iéli, -iélii
sforzándo /-ţándo/
sfrédel, -e
siaméz, -zi; -ză, -ze (si-a-)
siderurgíe (-gi-e), -ía (-gi-a), -íei
siéstă, -e, -ei (si-es-)
síești (si-eși), *d.*
sigíliu /-lĭu/, -ii
siguránță, -ței; „dispozitive tehnice" siguránțe
síhlă, -e, -ei
sílă, sílei; „constrîngeri" síle
sílex, „obiecte" sílexuri
silí
silíciu /-ĉu/
silogísm, -e
siluétă, -e, -ei (-lu-e-)
simbióză, -e, -ei (-bi-o-)
simbolísm
simfoníe (-ni-e), -íi; -ía (-ni-a), -íei
simplificá, *ind. prez. 1 sg.* simplífic
símplu, -i; -ă, -e
simpózion *și* simpozión, -oáne (-po-zi-)

Scanned with OKEN Scanner

simptóm, simptoáme (simp-)
simțământ, -minte
simți, simt; să simt, să símtă
simulație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
simultán, -i; -ă, -e
sinchisí, -sésc, -sește, -sím; -seá; -seáscă; -sínd
sincrónic, -ci; -că, -ce
sineálă, sinélii
sinecdócă, -ce, -cei
síneși (si-neși), *ac.*
síngur, -i; -ă, -e
singurátic, -ci; -că, -ce
sinilíu, -íi; -íe (-li-e), -íi
sintáxă, -e, -ei
sinucigáșă, -e, -ei (sin-)
sinuós, -óși; -oásă, -oáse (si-nu-)
sinuozitáte, -tăți, -tății (-nu-o-)
sinuzítă, -e, -ei
sirián, -éni; -ánă, -éne (si-ri-)
sístolă, -e, -ei
sítă, -e, -ei
situá, -tuéz, -tueáză, -tuăm; -tuá; -tuéze; -tuínd (si-tu-)
situație (-tu-a-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
sîcîí, *ind. prez. 1 sg.* sícîi, *3 sg. și pl.* sícîie
sîcîiálă, -iéli, -iélii
sínge
sînt, sîntém, sintéți, *v.* fi
sînziánă, sînziéne, -ei (sîn-zi-)
sîrguí, -iésc, -iește, -ím; -iá; -iáscă; -índ (sîr-gu-)
sîrguínță, -ței (-gu-in-)
sîsîí, *ind. prez. 1 sg.* sísîi, *3 sg. și pl.* sísîie
slab, -i; -ă, -e
slávă, slăvi, -ii
slăbiciúne, -ii; „defecte" slăbiciúni
slănínă, -i, -ii
slei, -iésc, -iește, -ím; -iá; -iáscă; -índ (sle-)
slip, -uri
slújbă, -e, -ei
slují, -jésc, -jește, -jím; -jeá; -jeáscă; -jínd
slut, -ți; -tă, -te
sluți, -țésc, -țește, -țím; -țeá; -țeáscă; -țínd
smalț, -uri
smaráld, -e
smălțuí, -iésc, -iește, -ím; -iá; -iáscă; -índ (smăl-țu-)
smead, smezi; smeádă, sméde
smintí
smiorcăí, *ind. prez. 1 sg.* smiórcăi, *3 sg. și pl.* smiórcăie (smior-)
smîntînă, -ii
smîrc, -uri
smîrcîí, *ind. prez. 1 sg.* smírcîi, *3 sg. și pl.* smírcîie
smoálă, -ei
smochínă, -e, -ei
smuceálă, -céli, -célii
smucí, *imperf.* smuceám; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să smuceáscă
smúlge, *imperf.* smulgeám
snoávă, -e, -ei
snob, -i; snoábă, -e
snop, -i
snopí
s-o, *conjuncție+pronume:* s-o iáu
s-o, *conjuncție+auxiliar:* s-o dúce
soáre-apúne
soáre-răsáre
soártă, sorți, -ii
sobrietáte, -tăți (-bri-e-)
socialísm (-ci-a-)
societáte, -tăți, -tății (-ci-e-)
sociológ, -gi (-ci-o-)
sociológă, -ge, -gei (-ci-o-)
sociologíe (-ci-o-lo-gi-e), -ía (-gi-a), -íei
socotí, *ind. prez. 1 sg. și 3 pl.* socotésc
sódiu /-dĭu/
sofá, sofále, -lei
sóia, sóiei
solfegiá, -giéz, -giázã, -giém; -gié; -giéze; -giínd (sol-fe-gi-)
solfégiu /-ĝu/, -gii
solicitá, *ind. prez. 1 sg.* solícit
solicitúdine, -ii
sólniță, -țe, -ței
solstíțiu /-țĭu/, -ii
solúție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
soluționá (-ți-o-)
solz, -zi
somaléz, -zi; -ză, -ze
somáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
somiéră, -e, -ei (-mi-e-)
somptuós, -óși; -oásă, -oáse (somp-tu-)
sondáj, -e
soneríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
sóră, suróri, -ii *și* sórei [sanitare]
sosí, -sésc, -sește, -sím; -seá; -seáscă; -sínd
soté, sotéuri

Scanned with OKEN Scanner

soție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
soviétic, -ci; -că, -ce (-vi-e-)
spádă, -e, -ei
spaghéte, *pl.*
spaliér, -e (spa-li-)
spángă, spăngi, -gii
spaniól, -i; -ă, -e (spa-ni-)
spartachiádă, -e, -ei (-chi-a-)
spasm, -e
spasmódic, -ci; -că, -ce
spațiá, -țiéz, -țiază, -țiém; -țié; -țiéze; -țiínd (spa-ți-)
spațiós, -óși; -oásă, -oáse (spa-ți-)
spáțiu /-țiu/, -ii
specialíst, -ști; -stă, -ste (-ci-a-)
spécie (-ci-e), -ii; -ia (-ci-a), -iei
specífic, -ci; -că, -ce
specificá, *ind. prez. 1 sg.* specífic
specimén, -e
spectácol, -e
spectaculós, -óși; -oásă, -oáse
speculáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
speologíe (spe-o-lo-gi-e), -ía (-gi-a), -íei
speránță, -țe, -ței
speriá (-ri-a), spérii, spérii, speriém (-ri-em); sperié; speriínd (-ri-ind)
sperietúră, -i, -ii (-ri-e)
speriós, -óși; -oásă, -oáse (spe-ri-)
spic, -ce
spicuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (spi-cu-)
spílcuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (spil-cu-)
spión, -i (spi-)
spionáj (spi-o-)
spirituál, -i; -ă, -e (-ri-tu-)
spirt, „substanțe chimice" spírturi
spíță, -e, -ei
spînátic, -ci; -că, -ce
spînz, spînzi
splai, -uri
spléndid, -zi; -dă, -de
spoí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (spo-)
spoiálă, -iélí, -iélii
spoliá, -liéz, -liáză, -liém; -lié; -liéze; -liínd (spo-li-)
spongiós, -óși; -oásă, -oáse (spon-gi-)
spontaneitáte, -tăți (-ne-i-)
sprînceánă, sprîncéne, -ei
spúmă, -e, -ei
spúne, spun; să spun, să spúnă; spunínd
spuzeálă, -zéli, -zélii
spuzí, -zésc, -zéște, -zím; -zéa; -zeáscă; -zínd
sta, *imperf.* stăteám *și* stam, *perf. s.* stătúi; *conj. prez.* să stau; *imper. sg.* stai
stabíl, -i; -ă, -e
stacojíu, -íi; -íe (-ji-e), -íi
stadión, -oáne (sta-di-)
stádiu /-dju/, -ii
stafídă, -e, -ei (sta-)
stafíe (-fi-e), -íi; -ía (-fi-a), -íei
stagiár, -i; -ă, -e (sta-gi-)
stágiu /-gu/, -gii
stagiúne, -i, -ii (sta-gi-)
stalactítă, -e, -ei
stalagmítă, -e, -ei
stand, -uri
stándard, -e
stániu /-nju/
stánță „strofă, poezie", stanțe, -ei [*cf.* știanță]
start, -uri
stat de plátă, státe de plátă
statístică, -ci, -cii
statistician, -éni (-ti-ci-)
stat-majór, státe-majóre
statuár, -i; -ă, -e (sta-tu-)
statuétă /-tué-/, -e, -ei
statúie, statúi, -ii (-tu-ii)
statu-quó /-kvó/, *lat.* „situație care se menține"
státie „punct de oprire" (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei [*cf.* stațiune]
staționá (-ți-o-)
stațiúne „localitate", -i, -ii; stațiune balneară [*cf.* stație]
stául (sta-ul), stáule
stávilă, stávile, -ei
stăruí, *ind. prez. 1 sg.* stărui, *3 sg. și pl.* stăruie
stăruínță, -țe, -ței
stea, stéle, -lei
steag, -uri
stearínă, -ei (ste-a-)
stejár, -i
steláj, -e
stenografiá, -fiéz, -fiáză, -fiém; -fié; -fiéze; -fiínd (ste-no-gra-fi-)
stereotíp, -i; -ă, -e (-re-o-)
stewardésă /stjuardésă/, -e, -ei
stihíe (-hi-e), -íi; -ía (-hi-a), -íei
stilístică, -cii
stilóu, -uri
stímă, -ei

Scanned with OKEN Scanner

stínghie (-ghi-e), -ii; -ia (-ghi a), -iei
stipulație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
stivuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (sti-vu-)
stîlcí, *imperf.* stîlceám; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să stîlceáscă
stînă, -e, -ei
stîngáci, stîngáci; stîngáce, stîngáce
stoc, -uri
stocáj, -e
stófă, -e, -ei
stoicísm (sto-i-)
strádă, străzi, -ii
strai, „haine" stráie
strai, „parîme" stráiuri
strájă, străji, -ii
strangulá
strániu /-nju/, -ii; -ie (-ni-e), -ii
stráșnic, -ci; -că, -ce
stratagémă, -e, -ei
strădánie (-ni-e), -ii; -ia (-ni-a), -iei
străduí, -iésc; -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (stră-du-)
străín, -i; -ă, -e (stră-)
străjuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (stră-ju-)
strălucí, *imperf.* străluceám; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să strălucească
strămoáșă, -e, -ei
strămoșésc, -șești; -șească, -șești
strășnicíe (-ci-e), -ía (-ci-a), -íei
străvéchi, străvéchi; străvéche, străvéchi
străvezíu, -íi; -íe (-zi-e), -íi
streașină, stréșini, -ii
strepezí
striáție (stri-a-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
stricăciúne, (-ciu-), -i, -ii
strictéțe, -ei
strídie (-di-e), -ii; -ía (-di-a-), -iei
strují, -jésc, -jéște, -jím; -jeá; -jeáscă; -jínd
strúnă, -e, -ei
stuc
stucatúră, -i, -ii
studiá, -diéz, -diáză, -diém; -dié; -diéze; -díind (stu-di-)
studió, studióuri (-di-o-)
studiós, -óși; -oásă, -oáse (stu-di-)
stúdiu /-dju/, -ii
stufăríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
stupefácție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
stupefiánt, -e (-pe-fi-)
stupefiánt, -ți; -tă, -te (-pe-fi-)
sturz, -zi
suáv, -i; -ă, -e (su-)
subcapítol, -e
subcarpátic, -ci; -că, -ce
subiéct (su-biect), -e
subliniá, *v.* linia
submersíbil, -e
submersiúne, -i, -ii (-mer-si-)
subpămînteán, -téni; -teană, -téne
subpopulát, -ți; -tă, -te
subscríe, *v.* scrie
subscrípție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
subsemnát, -ți; -tă, -te
subsidiár, -i; -ă, -e
subsól, -uri
substánță, -țe, -ei
substanțiál, -i; -ă, -e (-stan-ți-)
substituí, *ind. prez. 1 sg.* substítui, *3 sg. și pl.* substítuie
substitúție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
substrát, -uri
subsuoáră, -óri, -órii (sub-su-)
subterán, -i; -ă, -e
subterfúgiu /-gu/, -gii
subtíl, -i; -ă, -e
subtítlu, -uri
subțiá, -țiéz, -țiáză, -țiém; -țié; -țiéze; -țiínd (sub-ți-)
subțirátic, -ci; -că, -ce
subțíre, -i; subțíre, -i
subvénție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
subzistență, -ței
succedá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* succédă; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să succeádă; *ger.* succedínd (suc-ce-)
succés (suc-ces), -e
succesiúne, -i, -ii (suc-ce-si-)
succesív, -i; -ă, -e (suc-ce-)
succesór, -i (suc-ce-)
succínt, -ți; -tă, -te (suc-)
sucursálă, -e, -ei
sudanéz, -zi; -ză, -ze
sud-africán, -i; -ă, -e
sud-americán, -i; -ă, -e
sud-dunăreán, -réni; -reană, -réne
sud-ést
sudoáre, sudóri, -ii
sud-vést
suedéz /sue-/, -zi; -ză, -ze
suferí, *ind. prez. 1 sg.* súfăr, *3 sg. și pl.* súferă; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să súfere
suferínță, -țe, -ței

Scanned with OKEN Scanner

suficiént, -ți; -tă, -te (-fi-ci-)
sufíx, -e
sufleór /suflör/, sufleóri
sufocá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* sufócă; *conj. prez.* să sufóce
sufrágiu /-gu/, -gii
sugerá
sugéstie (-ti-e), -ii; -ia (-ti-a), -iei
sugestioná (-ti-o-)
suí, *ind. prez. 1 sg.* sui, *3 sg. și pl.* súie
súi-géneris, *lat.* „unic în felul său" (su-i-)
sulfínă, -e, -ei
súliță, -țe, -ței
supărăciós (-ciós), -cióși; -cioásă, -cioáse
superficiál, -i; -ă, -e (-fi-ci-)
superflúu (-flu-u-), -flúi; -flúă (-flu-ă), -flúe; *și* supérfluu
superiór, -óri; -oáră, -oáre (-pe-ri-)
superstíție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
supleánt, -ți; -tă, -te (su-ple-)
supléțe, -ei
suplíciu /-ciu/, -cii
suplini
supozíție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
supraabundént, -ți; -tă, -te (-pra-a-)
supraaglomerát, -ți; -tă, -te (-pra-a-)
supraalimentá (-pra-a-)
supraapreciá, *v.* aprecia (-pra-a-)
supraestimá
supraetajá, *v.* etaja
suprapúne, *v.* pune
supravegheá, *v.* veghea
supraviețuí, *v.* viețui
supremație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
supúne, *v.* pune
surd, -zi; -dă, -de
surescitát, -ți; -tă, -te
surghiún (2 sil.), surghiúnuri
surioáră, -e, -ei (-ri-oa-)
surîde, *v.* rîde
surmenáj, -uri
surprínde, *v.* prinde
surzí, -zésc, -zéște, -zím; -zeá; -zeáscă; -zínd
susceptíbil, -i; -ă, -e (sus-cep-)
suscitá (sus-ci-), *ind. prez. 1 sg.* suscít
sus-numít, sus-numíți; sus-numítă, sus-numíte
suspendá, *ind. prez. 1 sg.* suspénd, *2 sg.* suspénzi; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să suspénde
suspénsie (-si-e), -ii; -ia (-si-a), -iei
suspiciúne, -i, -ii (-pi-ci-)
sus-pús, sus-púși; sus-púsă, sus-púse
susține, *v.* ține
susurá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* súsură
sútă, -e, -ei
[al o] sútălea; a [o] súta
[al două] sútelea, a două sútea

Ș

ș „și"
șa, șei, șéii (și-ii)
șah „șahinșah", șahi
șah „joc", șáhuri
șáibă, -e, -ei
șáisprezece
[al] șáisprezecelea, a șáisprezecea
șaizéci
[al] șaizécilea, a șaizécea
șáltăr, -e
șamótă, -e, -ei
șantagíst, -ști; -stă, -ste
șantáj, -e
șantajá, -jéz, -jează, -jăm; -jă; -jéze; -jínd
șantajáre, -jări, -jării
șantier, -e (șan-ti-)
șápcă, șépci, -cii
șápte
[al] șáptelea, a șáptea
șáptesprezece
[al] șáptesprezecelea, a șáptesprezecea
șápte súte
șaptezéci
[al] șaptezécilea, a șaptezécea
șarjá, -jéz, -jează, -jăm; -jă; -jéze; -jínd
șárjă, -e, -ei
șarpántă, -e, -ei
șárpe, șerpi
șáse
[al] șáselea, a șásea
șáse súte
șasíu, -uri
șatén, -i; -ă, -e
șátră, -e, -ei
șăgálnic, -ci; -că, -ce
șchiop, -i; șchioápă, -e
școálă, școli, -ii
ședeá, *ind. prez. 1 sg. și 3 pl.* șed, *3 sg.* șáde; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să șádă; *imper. sg.* șezi
ședínță, -țe, -ței
șef, -i

Scanned with OKEN Scanner

şeminéu, -uri
şepcár, -i
şerpuí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (şer-pu-)
şervét, -e
şes, -uri
şesíme, -i, -ii
şevalét, şevaléte şi şevaléturi
şevró, şevróuri
şezlóng, -uri
şfichiuí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (şfi-chiu-)
şi-a, *pronume* + *auxiliar*: şi-a amintít
şi-a, *conjuncţie* + *auxiliar*: a mérs şi-a văzút
şi-a, *conjuncţie* + *articol:* şi-a meá
şi-ai, *conjuncţie* + *auxiliar:* ai mérs şi-ai văzút
şi-ai, *conjuncţie* + *articol:* şi-ai méi
şi-ar, *pronume* + *auxiliar*: şi-ar amintí
şi-ar, *conjuncţie* + *auxiliar*: ar mérge şi-ar vedeá
şi-au, *pronume* + *auxiliar*: şi-au amintít
şi-au, *conjuncţie* + *auxiliar*: au mérs şi-au văzút
şifoniér, -e (-fo-ni-)
şi-i, *pronume* + *pronume*: să şi-i aminteáscă
şi-i, *conjuncţie* + *pronume*: îi véde şi-i cúmpără
şi-i, *conjuncţie* + *verb*: e cáld şi-i bíne
şi-l, *pronume* + *pronume*: să şi-l aminteáscă
şi-l, *conjuncţie* + *pronume*: îl véde şi-l cúmpără
şínă, -e, -ei
şi-o, *pronume* + *pronume*: să şi-o aminteáscă
şi-o, *pronume* + *auxiliar*: poáte şi-o amintí
şi-o, *conjuncţie* + *pronume*: o véde şi-o cúmpără
şíră, -e, -ei
şireténie (-ni-e), -ii; -ia (-ni-a), -iei
şiretlíc, -uri
şirói, şiroáie
şiroí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (şi-ro-)
şlefuí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (şle-fu-)
şliţ, -uri
şmírghel
şniţel, -e
şoárece, -ci
şocá, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* şocheáză
şofér, -i
şomáj
şomér, -i
şoseá, şoséle, -lei
şovăí, *ind. prez. 1 sg.* şóvăi *şi* şovăiésc, *3 sg. şi pl.* şóvăie *şi* şovăiéşte
şovăiálă, -iéli, -iélii
şovăiélnic, -ci; -că, -ce
şpáclu, -uri
şpalt, -uri
şpăcluí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (şpă-clu-)
şpiţ, -uri
şplint, -uri
ştachétă, -e, -ei
ştafétă, -e, -ei
ştaif (1 sil.), -uri
ştampilă, -e, -ei
ştángă, ştángi, -gii
ştánţă „unealtă de ştanţare", ştánţe, -ei [*cf.* stanţă]
ştécăr, -e
ştévie (-vi-e), -ii; -ia (-vi-a), -iei
şti, *ind. prez. 2 sg.* ştii, *3 sg.* ştíe (şti-e); *imperf.* ştiám (şti-am), *part.* ştiút (şti-ut)
ştift, -uri
ştiínţă, -ţe, -ţei (şti-in-)
ştiinţífic, -ci; -că, -ce (şti-in-)
ştiúcă (2 sil.), ştiuci (1 sil.), -cii
ştiuléte, ştiuléţi (ştiu-)
ştiutór, -tóri; -toáre, -toáre (şti-u-)
ştrand, -uri
ştreang, -uri
ştrúdel, -e
şubred, -zi; -dă, -de
şubrezénie (-ni-e), -ii; -ia (-ni-a), -iei
şui, şui; şúie, şúie
şuierá
şúră, -i, -ii
şurubélniţă, -ţe, -ţei
şuvíţă, -ţe, -ţei
şuvói, şuvoáie
şváiţer

T

t „te"
tábără, tábere, -ei
tabiét (ta-bi-et), -uri
tablóu, -uri

Scanned with OKEN Scanner

tabú, tabúuri (-bu-uri); *n.-ac. sg. art.* tabúul (-bu-ul)
táctică, -ci, -cii
taifún, -uri (tai-)
táiniță, -țe, -ței (tai-ni-)
taiór, taioáre
talángă, tălăngi, -gii
taláz, -uri
tálie (-li-e), -ii; -ia (-li-a), -iei
talismán, -e
tálmeș-bálmeș
tálpă, tălpi, -ii
talúz, -uri
tambúr, -e
tam-nisám *și* nitám-nisám
tam-tám, tam-támuri
tandrețe, -ei
tangáj, -e
tangențiál, -i; -ă, -e (-gen-ți-)
tangóu, -uri
tanzanián, -éni; -ánă, -éne (-za-ni-)
tapáj
tapisá „a capitona, a tapeta", -séz, -seázǎ, -sắm; -sắ; -séze; -sínd; *și* tapițá
tapiseríe „țesătură" (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
tapițeríe „meseria de tapițer", „atelierul tapițerului" (-ri-e) -íi; -ía (-ri-a), -íei
tapițeríe *și* tapiseríe „partea tapițată a unei mobile" (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
tarábă, -e, -ei
tarsián, éni; -ánă, -éne (tar-si-)
tátă-sócru
tatuá, -tuéz, -tueázǎ, -tuắm; -tuắ; -tuéze; -tuínd (ta-tu-)
tatuáj, -e (ta-tu-)
tautologíe (ta-u-; -gi-e), -íi; -ía (-gi-a), -íei
távă, tăvi, -ii
táxă, -e, -ei
taxí, -uri
tăbărí, *ind. prez. 1 sg.* tăbăr, *2 sg.* tăberi, *3 sg. și pl.* tăbără; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să tăbere
tăceá, *ind. prez. 1 pl.* tăcém, *2 pl.* tăcéți; *viit.* voi tăceá; *cond. prez.* aș tăceá
tăciúne (tă-ciu-), -i
tăgăduí, -iésc, -iește, -ím; -iá; -iáscă; -índ (tă-gă-du-)
tăiá, tai, tai, tăiém; tăié; tăínd
tăiére, -i, -ii
tăietúră, -i, -ii
tăinuí, -iésc, -iește, -ím; -iá; -iáscă; -índ (tăi-nu-)
tăiței *și* tăieței, *pl.*
tălpuí, -iésc, -iește, -ím; -iá; -iáscă; -índ (tăl-pu-)
tămăduí, -iésc, -iește, -ím; -iá; -iáscă; -índ (tă-mă-du-)
tărîță, -țe, -ței
te-a, *pronume + auxiliar*: te-a văzút
te-ai, *pronume + auxiliar*: te-ai dús, te-ai dúce
te-am, *pronume + auxiliar*: te-am văzút, te-am vedeá
teámă
teápă, tépei
te-ar, *pronume + auxiliar*: te-ar vedeá
te-aș, *pronume + auxiliar*: te-aș vedeá
teatrál, -i; -ă, -e (tea-)
teátru, -e (tea-)
te-au, *pronume + auxiliar*: te-au văzút
tecuceán, -céni; -ceánă, -céne
téhnică, -ci, -cii
tehnician, -éni (-ni-ci-)
tehnologíe (-gi-e), -íi; -ía (-gi-a), -íei
tejgheá, tejghéle, -lei
telecomándă, telecoménzi, -ii
telecomunicație (-ți-e), -ii; -ți-a (-ți-a), -iei
teleenciclopedíe (-le-en-; -di-e), -ía (-di-a), -íei
telegrafiá, -fiéz, -fiázǎ, -fiém; -fié; -fiéze; -fiínd (te-le-gra-fi-)
telegrafíe (fi-e), -íi; -ía (-fi-a), -íei
telegrámă, -e, -ei
telescóp, -scoápe
televiziúne, -ii (-vi-zi-u-)
témere, -i, -ii
témpo, tempóul *și* témpoul
tencuí, -iésc, -iește, -ím; -iá; -iáscă; -índ (ten-cu-)
tencuiálă, -iéli, -iélii
tendențiós, -óși; -oásă, -oáse (-den-ți-)
tendínță, -țe, -ței
tensiúne, -i, -ii (ten-si-)
tentácul, -e
tentație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
teorémă, -e, -ei (te-o-)
teoretician, -éni (te-o-re-ti-ci-)
teoríe (te-o-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
teracótă, -e, -ei
terapeutic, -ci; -că; -ce (-pe-u-)
térchea-bérchea
terebentínă, -e, -ei
teréstru, -ștri; -strö, -stre

Scanned with OKEN Scanner

teritoriál, -i; -ă, -e (-te-ri-)
teritóriu /-rĭu/, -ii
terminá, *ind. prez. 1 sg.* tĕrmin, *3 sg. şi pl.* tĕrmină; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să tĕrmine; *imper.* tĕrmină
terminăţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
termítă, -e, -ei
termocentrálă, -e, -ei
termonucleár, -i; -ă, -e (-nu-cle-)
teroáre, terórii
terţét, -e
terţiár, -i; -ă, -e (ter-ţi-)
téslă, -e, -ei
teşí, -şésc, -şéşte, -şím; -şeá; -şeáscă; -şínd
tetraédru /-traé-/, -e
teu (1 sil.), téuri
textíl, -i; -ă, -e
textuál, -i; -ă, -e (tex-tu-)
tezáur, -e (te-za-)
ticluí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (-ti-clu-)
ticsí, ticsésc, ticséşte, ticsím; ticséa; ticseáscă; ticsínd
tic-tác, tic-tácuri
tigáie, tigăi, tigăii (-gă-ii)
tíhnă, -ei
tíjă, -e, -ei
tilíncă, -ci, -cii
tinctúră, -i, -ii (finc-)
tíndă, -e, -ei *şi* tinzi, -ii
tineréţe, -ii; „anii tineri" tineréţi
tinicheá, tinichéle, -lei
tinichigeríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
tinichigíu, -gíi, -gíi (-gi-iii)
tipografíe (-fi-e), -íi; -ía (-fi-a), -íei
tirádă, -e, -ei
tiroídă, -e, -ei (-ro-i-)
tiroidián, -éni; -ănă, -éne (-ro-i-di-)
titiréz, titirézi *şi* titiréze
tîlcuí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (tîl-cu-)
tîngui, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (tîn-gu-)
tînjí, -jésc, -jéşte, -jím; -jeá; -jeáscă; -jínd
tîrî, -ăsc, -ăşte, -ím; -á; -áscă; -índ
tîrîie-brîu
tîrîş-grăpîş
tîrnăcóp, tîrnăcoápe
tîrzíu, -íi; -íe (-zi-e), -íi
toalétă, -e, -ei (to-a-le-)
toártă, torţi, -ii
toást (1 sil.) -uri
toastá (toas-)
toboşár, -i
tocí, *imperf.* toceám; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să toceáscă
tócmai
tocmeálă, -méli, -mélii
tógă, togi, -gii
toiág, toiége
toleránţă, -ţe, -ţei
tomnátic, -ci; -că, -ce
toporíşcă, -ríşti, -ríştii
toporíşte, -i, -ii
toráce, toráce
toreadór, -i (-re-a-)
torenţiál, -i; -ă, -e (-ren-ţi-)
torpédo, torpedóuri
torsiúne, -i, -ii (tor-si-)
tórţă, -e, -ei
totdeaúna (tot-dea-)
totém, totémuri *şi* totémi
totodátă „în acelaşi timp"
tot o dátă: tot o singură dată
tot odátă cu: „în acelaşi timp cu"
totúna „egal"
tot úna: tot una singură
tótuşi: (to-tuşi)
tovărăş -i; *voc.* tovărăşe
tovărăşă, -e, -ei, *voc.* tovărăşă
tovărăşésc, -şéşti; -şeáscă, -şésti
tovărăşéşte
tóxic, -ci; -că, -ce
tracţiúne, -i, -ii (trac-ţi-)
tradíţie (-ţi-e), -ii; -ia (-ţi-a), -iei
tradiţionalísm (-ţi-o-)
trafíc, -uri
traforáj, -e
tragedián, -éni (ge-di-)
tragedíe (-di-e), -íi; -ía (-di-a), -íei
tragicómic, -ci; -că, -ce
trahée /-hée/, trahéi, -ii (-he-ii)
traiéct, -e
traiectórie (-ec-to-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei
tráista-ciobánului, tráistei-ciobánului
tramvái, -e
trandafiríu, -íi; -íe (-ri-e), -íi
transalpín, -i; -ă, -e (trans-)
transatlántic, -ce (trans-)
transbordá (trans-)
transcríe, *v.* scrie
transdanubián, -éni; -ánă, -éne (trans-da-nu-bi-)

Scanned with OKEN Scanner

transferá (trans-)
transfúzie (trans-fu-zi-e), -ii; -ia (-zi-a), -iei
transhumánță, -țe, -ții (trans-)
translucíd, -zi; -dă, -de (trans-)
transmisiúne, -i, -ii (trans-mi-si-)
transmíte, transmít; să transmít, să transmítă (trans-)
transpirație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
transportá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* transpórtă; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să transpórte (trans-)
transpúne, *v.* pune
transsaharián -éni; -ánă, -éne (trans-sa-ha-ri-)
transsiberián, -éni; -ánă, -éne (trans-si-be-ri-)
transversál, -i; -ă, -e (trans-)
tranșá, -șéz, -șează, -șăm; -șă; -șéze; -șínd
tránșă, -e, -ei
tranșée /-șée/, tranșée; tranșéea, tranșéei
tranzacție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
tranzitív, -i; -ă, -e
tranzitóriu /-riu/, -ii; -ie (-ri-e), -ii
tranzíție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
traséu, trasée /-sée/
tratație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
traul (1 sil.), tráule (trau-le)
traumatísm, -e (trau-ma-)
tráumă, -e, -ei (trau-)
traversá, -séz, -sează, -săm; -să; -séze; -sínd (tra-ver-)
travérsă, -e, -ei (tra-ver-)
trăí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (tră-)
trăsnáie, trăsnăi, -ii (-nă-ii)
trăsnet, -e
trăsní
treábă, trébii; tréburi *și* trebi
treácă-meárgă
treaz, treji; treáză, tréze
trebuí, *ind. prez.* trébuie; *imperf.* trebuiá; *conj. prez.* să trebuiáscă; *ger.* trebuínd
trebuínță, -țe, -ței
treierá
[al] tréilea, a tréia
treíme, -i, -ii (tre-i-)
tréisprezece
[al] tréisprezecelea, a tréisprezecea
trei súte
treizéci
[al] treizécilea, a treizécea
trémă, -e, -ei
trenci, -ciuri
tréning, -uri
trepidație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
trepiéd, trepiéde *și* trepiéduri (-pi-)
tréstie (-ti-e), -ii; -ia (-ti-a) -iei
trezí, -zésc, -zéște, -zím; -zeá; -zeáscă; -zínd
triá, triéz, triază, triém; trié; triéze; triínd (tri-)
triáj, -e (tri-)
triásic, -ci; -că, -ce (tri-a-)
tribórd, -uri
tricolór, -i; -ă, -e
tricotáj, -e
tricóu, -uri
trienál, -i; -ă, -e (tri-e-)
trilogíe (-gi-e), -íi; -ía (-gi-a), -íei
trimestriál, -i; -ă, -e (-mes-tri-)
trimíte, trimít; să trimít, să trimítă
trío, tríouri
triór, trioáre (tri-)
tríplu-salt, tríple-sálturi
triptíc, -ce
tristéțe, -i, -ii
trișá, -șéz, -șează, -șăm; -șă; -șéze; -șínd
triumfá, *ind. prez. 3 sg. și pl.* triúmfă (tri-um-)
triúnghi (2 sil.), -ghiuri (tri-un-)
triviál, -i; -ă, -e (tri-vi-)
tríndav, -i; -ă, -e
troféu, trofée /-fée/
troháic (tro-ha-ic), -ci; -că, -ce
trohéu, -héi
troián, -iéne
troián, -iéni; -iánă, -iéne
troiení
tróiță, -țe, -ței
troleibúz, -e (tro-lei-)
troléu, trolée /-lée/
tróliu /-liu/, trólii
troncónic, -ci; -că, -ce
tropăí, *ind. prez. 1 sg.* trópăi, *3 sg. și pl.* trópăie
trosc-pleósc
trósnet, -e
trosní
trotuár, -e (tro-tua-re)
trúdă, -e, -ei
trufáș, -și; -șă, -șe
trunchi (1 sil.), -chiuri

Scanned with OKEN Scanner

trunchiá, -chiéz, -chiáză, -chiém; -chié; -chiéze; -chiínd (trun-chi-)
trusóu, -uri
tuberóză, -e, -ei
tuciuríu, -íi; -íe (-ri-e), -íi
tul /tül/ „țesătură", -uri
túlbure, -i; túlbure, -i
tulceán, -céni; -ceánă, -céne
tuléi, tuléie
tulpínă, -i, -ii
tumoáre, tumóri, -ii
tumultuós, -óși; -oásă, -oáse (-mul-tu-)
túnde, tund; să tund, să túndă
turáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
túra-vúra
turbínă, -e, -ei
turbocompresór, -oáre
turbogeneratór, -toáre
turboreactór, -toáre (-re-ac-)
turcésc, -césti; -ceáscă, -césti
turnéu, turnée /-née/
turnúră, -i, -ii
túrtă-dúlce, túrtei-dúlci
turuí, *ind. prez. 3 sg. și pl.* túruie
túse, -ei; *n.-ac. art.* tusea
tustréi
túșă, -e, -ei
tușéu, -uri
tuși, -șésc, -șéște, -șím; -șeá; -șeáscă; -șínd
tușiéră, -e, -ei (-și-e-)
tutóre, -tóri
tutuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (tu-tu-)
tutungíu, -gíi, -gíii (-gi-ii)

Ț

ț „țe"
țambalagíu, -gíi, -gíii (-gi-ii)
țándără, țándări, -ii
țánțoș, -și; -șă, -șe
țărină, -i, -ii
țărăncă, -ce, -cei *și* țărănci, -cii
țeápăn, țépeni; țeápănă, țépene
țeávă, țevi, -ii
țel, -uri
țélină „plantă", țeline, -ei
țélină „pământ", țélini, -ii
țepós, -óși; -oásă, -oáse
țepúșă, -e, -ei
țesálă, -e, -ei
țesătoríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
țesătúră, -i, -ii
țése, *ind. prez. 1 sg. și 3 pl.* țes, *3 sg.* țése; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să țeásă
ți-a, *pronume + auxiliar:* ți-a spús
ți-ai, *pronume + auxiliar:* ți-ai amintít. ți-ai amintí
ți-am, *pronume + auxiliar:* ți-am spús
ți-ar, *pronume + auxiliar:* ți-ar spúne
ți-aș, *pronume + auxiliar:* ți-aș spúne
ți-au, *pronume + auxiliar:* ți-au spús
țicnít, -ți; -tă, -te
țigáie, țigăi, *f.*
țigáncă, -ce, -cei *și* țigánci, -cii
țigáră, țigări, -ii
țigănúșă, -șe, -șei
ți-i, *pronume + pronume:* să ți-i amintești
ți-l, *pronume + pronume:* să ți-l descríu
țíncvais
țíne, țin; să țin, să țínă; ținínd; *ind. prez. 2 sg.* ții
țíntă, -e, -ei
țintuí, -iésc, -iéște, -ím; -iá; -iáscă; -índ (țin-tu-)
ți-o, *pronume + pronume:* să ți-o descríu
ți-o, *pronume + auxiliar:* ți-o fí cáld
țipá
țípăt, țípete
țiuí, *ind. prez. 3 sg. și pl.* țíuie (ți-u-)
țînțár, -i
țîrîí, *ind. prez. 3 sg.* țîrîie *și* țîrîiéște
țișní
țițínă, -i, -ii
țol „unitate de măsură", țoli
țol „țesătură", țóluri
țopăí, *ind. prez. 1 sg.* țópăi, *3 sg. și pl.* țópăie
țuguiá, -iéz, -iáză, -iém; -ié; -iéze; -índ (țu-gu-); *și* țugúi, țugúie *etc.*
țumburúș, -e
țúrțur, -i

U

u „u"
ucigáș, -și; -șă, -șe
ucraineán (u-crai-nean), -néni; -neánă, -néne
ud, uzi; údă, úde
ulcerație (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
ulceá *și* ulcícă, ulcéle, -lei
uleiá, -iéz, -iáză, -iém; -ié; -iéze; -índ (u-le-)

Scanned with OKEN Scanner

uleiós, -ióşi; -ioásă, -ioáse
úliţă, -ţe, -ţei
úliu, úlii, úliii (-li-ii)
ulteriór -óri; -oáră, -oáre (-te-ri-)
ultimátum, -uri
ultraacústică, -cii (-tra-a-)
ultraelegánt, -ţi; -tă, -te
ultragiá, -giéz, -giázã, -giém; -gié; -giéze; -giínd (ul-tra-gi-)
ultráj, -e
ultraviolét, -ţi; -tă, -te (-vi-o-)
ulúc „jgheab", ulúce
ulúcă, „scîndură", ulúci, -cii
uluí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (u-lu-)
umanitáte, -tăţii
úmăr, úmeri
umerár, -e
umezeálă, -zéli, -zélii
umezí, -zésc, -zéşte, -zím; -zeá; -zeáscă; -zínd
umflá, *ind. prez. 1 sg.* úmflu
umilínţă, -ţe, -ţei
umór
umoríst, -şti
úmple, *ind. prez. 1 pl.* úmplem, *2 pl.* úmpleţi; *viit.* voi úmple; *cond. prez.* aş úmple
unchi (1 sil.), unchi
unchiáş, -i
undevá
úndiţă, -ţe, -ţei
unduí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (un-du-)
uneáltă, unélte, -ei
uneóri (u-ne-ori)
unghér, -e,
unghi (1 sil.), únghiuri
únghie (-ghi-e), -ii; -ia (-ghi-a), -iei
unghiulár, -i; -ă, -e
únic, -ci; -că, -ce
unificá, *ind. prez. 1 sg.* unífic
unilaterál, -i; -ă, -e
unionál, -i; -ă, -e (-ni-o-)
uniúne (-ni-u-), -i, -ii
univóc, -ci; -că, -ce
únsprezece
[al] únsprezecelea, a únsprezecea
untdelémn
untiéră, -e, -ei (-ti-e-)
únu, *numeral*
únul, únii; úna, únele
urangután, -i
urániu /-nju/
úră, uri, -ii
urciór, urcioáre
uréche, uréchi, -chii
urecheá, -chéz, -cheázã, -chém; -ché; -chéze; -chínd
urecheálă, -chéli, -chélii
urechélniţă, -ţe, -ţei
urechiúşă, -e, -ei (-chiu-)
urée /urée/, uréea, uréei
uriáş, -şi; -şă, -şe (u-ri-)
urí, urăsc, urăşte, urím; urá; să urăscă; urínd
urîciós (-rî-cios), -cióşi; -cioásă, -cioáse
urîţénie (-ni-e), -ia (-ni-a), -iei
urmáşă, -e, -ei
ursúz, -zi; -ză, -ze
urticárie (-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei
uruguayán (-gu-a-yan), -yéni; -yánă, -yéne
urzeálă, -zéli, -zélii
urzí, urzésc, urzéşte, urzím; urzeá; urzeáscă; urzínd
urzícă, -ci, -cii
uscá, *ind. prez. 1 sg.* usúc, *2 sg.* usúci, *1 pl.* uscăm *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să usúce
uşárnic, -ci; -că, -ce
úşă, uşi, -ii
uşurátic, -ci; -că, -ce
uşurínţă, -ţe, -ţei
utiláj, -e
utopíe (-pi-e), -íi; -ía (-pi-a), -íei
uzáj, -uri
uzínă, -e, -ei
uzuál, -i; -ă, -e (u-zu-)
uzurpá, *ind. prez. 1 sg.* uzúrp

V

v „ve"
va, *auxiliar*: va veni
v-a, *pronume + auxiliar*: v-a spús, v-a văzút
vacánţă, -ţe, -ţei
vaccín (vac-cin), -uri
vacs, -uri
vácuum (-cu-um), -uri
vacuummétru (-cu-um-), -e
vagón-cistérnă, vagoáne-cistérnă
vagonét, -e
vagón-restauránt, vagoáne-restauránt (-re-sta-)

Scanned with OKEN Scanner

váiet, -e
vájnic, -ci; -că, -ce
valíd, -zi; -dă, -de
valoáre, valóri, -ii
valorificá, *ind. prez. 1 sg.* valorífic
valvîrtéj
válvulă, -e, -ei
v-am, *pronume + auxiliar:* v-am spús, v-am văzút; v-am spúne, v-am vedeá
vámă, vămi, -ii
vână, -e, -ei
vandalísm
vanílie (-li-e), -ii; -ia (-li-a) -iei
v-ar, *pronume + auxiliar:* v-ar spúne, v-ar vedeá
vără „rudă", vére, -ei
vără „anotimp", veri, -ii
várgă, vergi, -gii
variá, -riéz, -riază, -riém; -rié; -riéze; -riínd (va-ri-)
variáție (-ri-a-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
varietáte, -tăți, -tății (-ri-e-)
variólă, -e, -ei (-ri-o-)
várniță, -țe, -ței
vaselínă, -e, -ei
vasluián, -iéni; -iánă, -iéne
v-aș, *pronume + auxiliar:* v-aș spúne, v-aș vedeá
vátă, -ei
v-ați, *pronume + auxiliar:* v-ați spús, v-ați văzút; v-ați spúne, v-ați vedeá
v-au, *pronume + auxiliar:* v-au spús, v-au văzút
văcsuí, -iésc, -iește, -ím; -iá; -iáscă; -índ (văc-su-)
văcsuitór, -i (văc-su-i-)
văitá *și* văietá, *ind. prez. 1 sg.* vait *și* váiet, *3 sg. și pl.* váită *și* váietă, *1 pl.* văităm *și* văietăm
vălmășeálă, -șéli, -șélii
vămuí, -iésc, -iește, -ím; -iá; -iáscă; -índ (vă-mu-)
văpáie, văpăi, văpăii (-pă-ii)
vărátic, -ci; -că, -ce
vărgúță, -țe, -ței
vărsămînt, -mínte
văruí, -iésc, -iește, -ím; -iá; -iáscă; -índ (vă-ru-)
vătămá, *ind. prez. 1 sg.* vátăm, *3 sg. și pl.* vátămă, *1 pl.* vătămăm; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să vátăme
vătuí, -iésc, -iește, ím; -iá; -iáscă; -índ (vă-tu-)
veac, -uri; *și:* în veci
vechi, vechi; véche, vechi
vechíme, -ii
vedeá, văd; să văd, să vádă
vedénie (-ni-e), -ii; -ia (-ni-a), -iei
vegetarián, -éni; -ánă, -éne (-ta-ri-)
vegetáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
véghe, veghi, -ghii
vegheá, -ghéz, -gheáză, -ghém; -ghé; -ghéze; -ghínd
vehícul, -e
veiózăă, -e, -ei (ve-io-)
veleitáte, -tăți, -tății (-le-i-)
velodróm, -uri
velúr
veneráție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
venetíc, -ci; -că, -ce
vení, vin; să vin, să vínă; venínd; *ind. prez. 2 sg.* vii
ventiláție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
ventrícul, -e
verándă, -e, -ei
vérde, verzi; vérde, verzi
verdeáță, verdéții; „zarzavaturi" verdéțuri
verdíct, -e
vergeá, vergéle, -lei
verificá, *ind. prez. 1 sg.* verífic
verígă, -gi, -gii
vernisá
vernisáj, -e
verosímil, -i; -ă, -e
versánt, versánte *și* versánți
versificá, *ind. prez. 1 sg.* versífic
versificáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
versiúne, -i, -ii (ver-si-)
vérso, *n.-ac. art.* versóul
verzúi, verzúi; verzúie, verzúi
veselíe (-li-e), -ii; -ía (-li-a), -íei
vest-germán, -i; -ă, -e
vestiár, -e (-ti-)
vestíbul „cavitate a urechii interioare", vestíbule
vestibúl „încăpere", vestibúluri
vestígiu /-gu/, -gii
veșmînt, -mínte
véșnic, -ci; -că, -ce
véșted, -zi; -dă, -de
veștejí, -jésc, -jește, -jím; -jeá; -jeáscă; -jínd
véveriță, -țe, -ței
viábil, -i; -ă, -e (vi-a-)
viadúct, -e (vi-a-)
viagér, -i; -ă, -e (vi-a-)
viáță (via-), vieți (1 sil.), viéții (vie-ții)

Scanned with OKEN Scanner

vibráție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
vicepreședínte, -ți
viceprim-minístru, -ștri
vicevérsa
viciá, -ciéz, -ciază, -ciém; -cié; -ciéze; -ciínd (vi-ci-)
viciós, -óși; -oásă, -oáse (vi-ci-)
víciu /-ĉu/, -cii
victórie (-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei
victoriós, -óși; -oásă, -oáse (-to-ri-)
víe (vi-e), vii; vía (vi-a), víei
vienéz, -zi; -ză, -ze (vi-e-)
viérme, -i (vier-)
viespár, -e (vies-)
viéspe, -i, -ii (vies-)
vietáte, -tăți, -tăți (vi-e-)
viețuí, -iésc, -iește, -ím; -iá; -iáscă; -índ (vie-țu-)
viézure, -i (vie-)
vifórniță, -țe, -ței
vii, *v.* veni, vie, viu
vi-i, *pronume + pronume:* să vi-i descríu
viișoáră, -e, -ei (vi-i-)
viitór, -tóri; -toáre, -toáre (vi-i-)
viitúră, -i, -ii (vi-i-)
vijelíe (-li-e), -íi; -ía (-li-a), -íei
vi-l, *pronume + pronume:* să vi- descríu
ilegiatúră, -i, -ii (-gi-a-)
vínă, -i, -ii
vínde, vínd; să vînd, să vín
víneri, víneri, -ii; *n.-ac. sg. art.* vínerea
viniétă, -e, -ei (vi-nie-)
vinifică, *ind. prez. 1 sg.* vinífic
víno-ncoáce
vioáră (vi-oa-), vióri (vi-ori), viórii (vi--o-rii)
viói (vi-oi), vióii; vioáie (vi-oa-ie), vioáie
vioiciúne (vi-o-i-ciu-), -i, -ii
violacéu; violacée /-ĉée/, violacée (vi-o-)
violă, -e, -ei (vi-o-)
violént, -ți; -tă, -te (vi-o-)
violét, -ți; -tă, -te (vi-o-)
violoncél, -e (vi-o-)
violoníst, -ști (vi-o-)
vioríu, -íi; -íe (-ri-e), -íi
viráj, -e
vírgulă, -e, -ei
viroágă, -ge, -gei
virtuál, -i; -ă, -e (vir-tu-)
virtuós, -óși; -oásă, -oáse (vir-tu-)
visteríe (-ri-e), -íi; -ía (-ri-a), -íei
víșină, -e, -ei
vișiníu, -íi; -íe (-ni-e), -íi
viteáz, vitéji; viteáză, vitéze
vitejésc, -jești; -jeáscă, -jești
vitejește
viteje (-ji-e), -íi; -ía (-ji-a), -íei
vitráliu /-lĭu/, -ii
vitregí, *imperf.* vitregeám, *conj. prez. 3 sg. și pl.* să vitregeáscă
vitregíe (-gi-e), -íi; -ía (-gi-a), -íei
vitrínă, -e, -ei
víță-de-víe, víțe-de-víe, víței-de-víe
viței, viței
vițelúșă, -e, -ei
viu, vii; víe (vi-e), vii
viváce, *invariabil*
vizá, -zéz, -zează, -zăm; -ză; -zéze; -zínd
vizaví
viziéră, -e, -ei (-zi-e-)
vizioná (-zi-o-)
vizitíu, -íi, -íii (-ti-ii)
viziúne, -i, -ii (vi-zi-)
vizuál, -i; -ă, -e (vi-zu-)
vizuínă, -i, -ii (-zu-i-)
vîjîí, *ind. prez. 3 sg. și pl.* vîjîie
vîlceán, -céni; -ceană, -céne
vîltoáre, -tóri, -tórii
vîlvătáie, vîlvătăi, vîlvătăii (-tă-ii)
vîlvói, *invariabil*
vînă, víne, -ei
vînturátic, -ci; -că, -ce
vîntură-lúme
vîrstă, -e, -ei
vîrstnic, -ci; -că, -ce (vîrst-)
vîrșă, -e, -ei
vîrtélniță, -țe, -ței
vlăguí, -iésc, -iește, -ím; -iá; -iáscă; -índ (vlă-gu-)
v-o, *pronume + pronume:* v-o dáu
v-o, *pronume + auxiliar:* v-o fí cáld
voal (1 sil.), -uri
voalát, -ți; -tă, -te (voa-)
vocáție (-ți-e), -ii; -ia (-ți-a), -iei
voi, *pronume:* cu vói; *auxiliar:* voi dá
v-oi, *pronume + auxiliar:* poáte v-oi [= vă voi] créde
voí, -iésc, -iește, -ím; -iá; -iáscă; -índ (vo-)
voiáj, voiájuri *și* voiáje
voiajá, -jéz, -jează, -jăm; -jă; -jéze; -jínd (vo-ia-)
vóie, voi, vóii (vo-ii)
vóie-bună, vóii-búne
voievód, -zi
voinicésc, -cești; -ceáscă, -cești

Scanned with OKEN Scanner

voínță, -țe, -ței
vólbură, -i, -ii
voltáj, -e
voltíjă, -e, -ei
voluptuós, -óși; oásă, -oáse (-lup-tu-)
vopseá, -séle, -sélei
vopsí, -sésc, -sești, -sím; -seá; -seáscă; -sínd
vórbă-lúngă
vóstru, vóștri; voástră, voástre
vóuă
vrábie (-bi-e), vrăbii; vrábia (-bi-a), vrábiei
vráiște (vraiș-te *și* vra-iș-te)
vrájă, vrăji, -ii
vrájbă, vrájbe, -ei
vrână, -e, -ei
vrăbioáră, -e, -ei (-bi-oa-)
vrăjí, -jésc, -jești, -jím; -jeá; -jeáscă; -jínd
vrăjmáș, -și; -șă, -șe
vrea, *ind. prez. 1 sg.* vreau, *2 sg.* vrei, *1 pl.* vrem, *3 pl.* vor; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să vrea; *part.* vrut
vrédnic, -ci; -că, -ce
vrednicíe, (-ci-e), -íi; -ía (-ci-a), -íei
vrej, vreji *și* vréjuri
vréme, vrémii; vrémuri *și* vremi
vreo (1 sil.)
vreodátă „cîndva" (vreo- *și* vre-o-)
vreo dátă „o dată oarecare"
vreún (vre-un)
vreúnul, vreúnii; vreúna, vreúnele (vre--u-)
vrînceán, -céni; -ceáncă, -céne
vuí, -iește; -iá; -iáscă; -índ (vu-)
vúiet (vu-iet), -e
vúltur, -i

W

w „dublu ve"
wagnerián /vag-/, -éni; -ánă,-éne (-ne-ri-)
walkírie /val-/(-ri-e), -ii; -ia (-ri-a), -iei
waránt /va-/, -e
watt /vat/, wați
wéber /ve-/, -i
week-end /u̯ík'end/, week-end-uri
wéstern /u̯éstern/, westernuri
whísky/u̯ísk'i/, whiskyuri
wólfram /vól-/

X

x „ics"
xantofílă, -ei
xérox, -uri
xilofón, -oáne
xilogravúră, -i, -ii

Y

y „i grec"
yankéu /ian̯k'éu̯/, yankéi
yemenít /ie-/, yemeniți
yen /ien/, yeni
ytriu /ítriu̯/

Z

z „ze"; *în formule, expresii și* „zet"
za, zále, -lei
[în] zadár
zadárnic, -ci; -că, -ce
zahárniță, -țe, -ței
záhăr
zaiafét, -uri
zárvă, -ei
zăbálă, -e, -ei
zăbávă, -e, -ei *și* zăbăvi, -ii
zăceá, *ind. prez. 1 pl.* zăcém, *2 pl.* zăcéți; *viit.* voi zăceá; *cond. prez.* aș zăceá; *imper. negativ sg.* nu zăceá
zădărí, -ăsc, -ăște, -ím; -á; -áscă; -índ
zădărnicí, *imperf.* zădărniceám; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să zădărniceáscă
zăgăzuí, -iésc, -iești, -ím; -iá; -iáscă; -índ (zăgă-zu-)
zănátic, -ci; -că, -ce
zănoágă, -ge, -gei
zăpăceálă, -céli, -célii
zăpăcí, *imperf.* zăpăceám; *conj. prez. 3 sg. și pl.* să zăpăceáscă
zăpușeálă, -șéli, -șélii
zăvói, zăvoáie
zăvorí, -ăsc, -ăște, -ím; -á; -áscă; -índ
zbáte, v. bate
zbenguí, *ind. prez. 1 sg.* zbéngui, *3 sg. și pl.* zbénguie
zbiéră, *ind. prez. 3 sg. și pl.* zbiără

Scanned with OKEN Scanner

zbiéret (zbie-ret), -e
zbir, -i
zbîrceálă, -céli, -célii
zbîrcí, *imperf.* zbîrceam; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să zbîrceáscă
zbîrlí *şi* zburlí
zbîrnîí, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* zbîrníie
zbor, -uri
zbúcium, -e
zbughi (1 sil.), *interjecţie*
zbughí, -ghésc, -ghéşte, -ghím; -gheá; -gheáscă; -ghínd
zburá
zburdá
zburdálnic, -ci; -că, -ce
zdrávăn, zdráveni; zdrávănă, zdrávene
zdreánţă, zdrénţe, -ei
zdrenţuít, -ţi; -tă, -te
zdrobí
zdrunciná, *ind. prez. 1 sg.* zdrúncin
zeámă, zémii; zémuri
zéce
[al] zécelea, a zécea
[al] zéce míilea
zeciuiálă, -iéli, -iélii (ze-ciu-)
zefír „vînt", zefíri
zefír „ţesătură", zefíruri
zéghe, zeghi, -ghii
zeitáte, -tăţi, -ţăţii (ze-i-)
zemós, -óşi; -oásă, -oáse
zer, -uri
zéro, zeróuri
zéstre, -ei
zeţár, -i
zgárdă, zgărzi, -ii
zgîí, -iésc, -iéşte, -ím; -iá; -iáscă; -índ (zgi-)
zgîlţîí, *ind. prez. 1 sg.* zgîlţîi, *3 sg. şi pl.* zgîlţîie
zgîrcénie (-ni-e), -ia (-ni-a), -iei
zgîrcí, *imperf.* mă zgîrceám; *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să se zgîrceáscă
zgîriá (-ri-a), zgîrii, zgîrii, zgîriém (-ri-em); zgîrié; zgîriínd (-ri-ind)
zgîrie-brînză (-ri-e)
zgîrie-nóri (-ri-e-)
zgîrietúră, -i, -ii (-ri-e-)
zglobíu, -íi; -íe (-bi-e), -íi
zgómot, -e
zgribulí
zgrunţurós, -óşi; -oásă, -oáse
zguduí, *ind. prez. 1 sg.* zgúdui, *3 sg. şi pl.* zgúduie
zgúră, -i, -ii
zi, zîle, zîlei; *n.-ac. sg. neart. şi* zíuă; *art.* zíua
ziár (zi-ar), -e
ziaríst, -şti (zi-a-)
zíce, *imperf.* ziceám; *imper. sg.* zi, *negativ* nú zíce
zi de zi
zidí
zigzág, -uri
zilér, -i
zîlnic, -ci; -că, -ce
zi-múncă, zîle-múncă, zîlei-múncă
zîmbet, -e
zînă, -e, -ei
zizánie (-ni-e), -ii; -ia (-ni-a), -iei
zlătár, -i
zloátă, -e, -ei
zmeiésc, -iéşti; -iáscă, -iéşti
zmeoáică, -ce, -cei (zme-oai-)
zmeu „personaj de basm", zmei
zmeu „jucărie", zméie
zméură, -ei
zmîngălí
zódie (-di-e), -ii; -ia (-di-a), -iei
zoologíe (zo-o-lo-gi-e), -ía (-gi-a), -íei
zootehnician, -éni; -ánă, -éne (zo-o-teh-ni-ci-)
zootehníe (zo-o-teh-ni-e), -ía (-ni-a), -íei
zori (1 sil.), *pl.*
zornăí, *ind. prez. 3 sg. şi pl.* zórnăie
zurbagíu, -gií; -gíe (-gi-e), -gíi
zurgălău, zurgălăi
zvăpăiát, -ţi; -tă, -te
zveltéţe, -ei
zvîcní
zvîntá
zvîrcolí
zvîrlí, *ind. prez. 1 sg.* zvîrl, *3 sg.* zvîrlă *şi* zvîrle, *3 pl.* zvîrlă *şi* zvîrl, *conj. prez. 3 sg. şi pl.* să zvîrle
zvîrlúgă, -gi, -gii
zvon, -uri

Scanned with OKEN Scanner

X

TERMENI LINGVISTICI

§ 338. În cuprinsul lucrării a fost necesar să folosim termeni lingvistici (deci noţiuni) care nu se învaţă în gimnaziu. Sensul unora este dat explicit în text: consoane surde, sonore şi sonante, cuvinte conjuncte, cuvinte proclitice şi enclitice, omograf, omofon, principiile ortografiei în vigoare, propoziţie interogativă retorică, unitatea morfologică a unui cuvînt compus, vorbire indirectă liberă etc. Înţelesul altora rezultă din contextul în care apar: accent mobil, accent sintactic, cuvînt cu structură lexicală simplă, literă ajutătoare, variante fonetice ale unor prefixe şi sufixe etc. În capitolul de faţă se definesc şi se descriu sumar termeni neexplicaţi sau insuficient lămuriţi pînă aici şi, totodată, indispensabili pentru înţelegerea bazei teoretice a normelor de scriere şi de pronunţare.

ADAPTAREA NEOLOGISMELOR

Neologismele, cuvinte împrumutate, intră într-un proces normal de adaptare, de supunere la legile interne şi la normele limbii române. Cele mai multe împrumuturi s-au adaptat d e p l i n, s-au integrat în limbă, fără ca vreuna dintre particularităţile lor fonetice, morfologice şi ortografice să fie resimţită ca străină (chiar cînd au păstrat pronunţarea sau, uneori, scrierea originară): *aisberg, -uri* (engl. *iceberg*); *convoca, convoacă* (fr. *convoquer*); *dormeză, -e* (fr. *dormeuse*); *lebervurşt, -i* (germ. *Leberwurst*); *mercerie, -ii* (fr. *mercerie*); *pitoresc, pitorească* (fr. *pittoresque*); *raid, -uri* (engl. *raid*); *viteză, -e* (fr. *vitesse*). Unele neologisme s-au adaptat p a r ţ i a l lă sistemul şi la normele limbii române, păstrînd fie sunete pe care limba română nu le are: *bleumarin* — /blömarin/ (fr. *bleu marine*), *tul* „ţesătură" — /tül/ (fr. *tulle*); fie particularităţi morfologice, ca lipsa alternanţelor fonetice: *grotesc, grotescă* (fr. *grotesque*), *psiholog, psihologă* (fr. *psychologue*), *evoca, evocă* (fr. *évoquer*) — de unde tendinţa unor vorbitori de a rosti: **psiholoagă* (după *milog, miloagă*), **evoacă* (după *toca, toacă*); fie particularităţi ortografice, inclusiv litere folosite numai în termeni internaţionali: *gauss* — /gauş/,

Scanned with OKEN Scanner

gauşi (fr. *gauss*), *lied* — /lid/, *liduri* (germ. *Lied*), *yankeu* — /i̯ank'eu̯/, *yankei* (engl. *yankee*), *watt* — /vat/, *waţi* (engl. *watt*). Cîteva neologisme, mai recente şi cu circulaţie limitată în limba română, au rămas n e a d a p t a t e, menţinîndu-şi modul străin de scriere şi de pronunţare: *western* — /u̯estern/, *whisky* — /u̯isk'i/ (engl.).

ALTERNANŢĂ FONETICĂ

Prin alternanţă fonetică se înţelege schimbarea regulată a unui sunet din temă prin altul, fie în flexiunea aceluiaşi cuvînt, fie în cuvinte din aceeaşi familie. Cînd se produc între vocale sau grupuri vocalice (accentuate ori neaccentuate), alternanţele sînt v o c a l i c e; de exemplu: **a~ă**: *sare* — *sării*, *pas* — *păşi*; **ea~e**: *seară* — *seri*, *însera*; *deal* — *deluros*, *deluşel*; **oa~o**: *dorm* — *doarme*, *coastă* — *costişă*, *costiţă*. Cînd se produc între consoane, alternanţele sînt c o n s o n a n t i c e: **d~z**: *crud* — *cruzi*, *cruzime*; **t~ţ**: *frate* — *fraţi*, *frăţesc*, *frăţior*, *înfrăţi*; **z~j**: *obraz* — *obraji*, *obrăjor*; **sc~şt**: *brusc* — *bruşti*.

Alternanţele fonetice pot avea loc: a) în rădăcină: *cresc* — *crească*, *cresc* — *creşte*, *cos* — *coase*; b) în sufixe lexicale: *tineresc* — *tinerească*, *tineresc* — *tinereşti*, *fricos* — *fricoasă*; c) în sufixe gramaticale: *citesc* — *citească*, *lucrez* — *lucrează*, *citesc* — *citeşti*.

În flexiune, alternanţele fonetice sînt o marcă morfologică (alături de sufixe şi de desinenţe), care diferenţiază forme gramaticale după: a) gen: *gol* — *goală*, *tineresc* — *tinerească*; b) număr: *obraz* — *obraji*, *tineresc* — *tinereşti*; c) caz şi număr: (o) *cană* — (unei, nişte) *căni*; d) persoană: *cad* — *cazi*, *citesc* — *citeşti*; e) timp: *cade* — *căzu*, *vine* — *veni* (el); mod: *crede* — *creadă*, *lucrează* — *lucreze*, *citeşte* — *citească*.

Alternanţele **ea~e** după *c*, *g*, *ch*, *gh* şi **oa~o** la început de cuvînt şi de silabă sînt o r t o g r a f i c e şi se explică prin acţiunea principiului morfologic: *ceară* /ĉară/ — *cerii*, *ceruit*; *geană* /ĝană/ — *gene*; *ochea* /ok'a/ — *ocheşte*; *gheaţă* /g'aţă/ — *gheţuri*, *gheţuş*, *îngheţa*; *om*, *omenesc*, *omenie*, *omenos* — *oameni* /u̯ameni̯/; *sperios* — *sperioasă* /speriu̯asă/.

ATRIBUT DETERMINATIV, ATRIBUT EXPLICATIV
PROPOZIŢIE ATRIBUTIVĂ DETERMINATIVĂ, PROPOZIŢIE ATRIBUTIVĂ EXPLICATIVĂ

Atributul d e t e r m i n a t i v şi propoziţia atributivă d e t e r m i n a t i v ă delimitează obiectul denumit de regent în raport cu mulţimea de obiecte din care face parte regentul, poartă accentul sintactic şi se leagă de cuvîntul determinat fără pauză, deci şi fără semne de punctuaţie; de exemplu: a) obiect determinat după o calitate: *o carte* **bună**, *cartea* **bună**, *o carte* **de ştiinţă**, *cartea* **de ştiinţă**; *E un om* **cum rar întîlneşti**; b) obiect delimitat numeric: **două** *cărţi*; *I-a dat bani* **cîţi**

i-au trebuit; c) obiect delimitat după poziție: *cartea* **aceasta**, **această** *carte*, **a doua** *carte*, *cartea* **a doua**, *o carte* **de pe masă**, *cartea* **de pe masă**; *Stă într-o casă (în casa)* **prin fața căreia trec zilnic**; d) obiect determinat prin posesorul lui: *o carte* **a școlii**, *cartea* **școlii**, *o carte* **a lui**, *cartea* **lui**; *Îl însoțea un băiat (băiatul)* **al cărui frate lucrează în Sibiu.**

Atributul explicativ și propoziția atributivă explicativă scot doar în relief o însușire a regentului, aduc o lămurire suplimentară, un adaos la comunicare, nu poartă accentul sintactic, și de aceea sînt izolate prin pauze precedate de o ușoară ridicare a vocii (iar în scris — de obicei prin virgule); de exemplu: *Tînărul,* **amabil,** *își oferă locul. Tînărul,* **care e amabil,** *își oferă locul* = „Într-o împrejurare dată se află un tînăr, cunoscut, care — amabil fiind — își oferă locul cuiva mai în vîrstă" (să se compare cu atributul determinativ și cu atributiva determinativă corespunzătoare: *Tînărul* **amabil** *își oferă locul. Tînărul* **care e amabil** *își oferă locul* = „Dintre tinerii prezenți, numai unul, amabil, care e amabil, își oferă locul"; sau = „Numai tînărul amabil, care e amabil își oferă în general locul").

CORELATIV

Un cuvînt corelativ este în general un adverb sau o conjuncție care se află în legătură cu un cuvînt ajutător, de relație (locuțiune prepozițională, conjuncție, pronume sau adjectiv nehotărît, adverb relativ), subliniind de obicei raportul sintactic stabilit de cuvîntul de relație. În coordonare, conjuncțiile corelative se pun la toți termenii coordonați: *E* **ori** *bun,* **ori** *rău.* **Sau** *pleacă,* **sau** *nu.* În subordonare, corelativul se pune la termenul regent și este de regulă un adverb sau o locuțiune adverbială: *În ciuda anilor,* **tot** *tînăr a rămas.* **Acolo** *să stai, unde-ți spun eu. Cînd vrea el,* **atunci** *să vii. Cum îl știi,* **așa** *e și azi. A plouat* **atît,** *că s-au revărsat apele. Fiindcă nu vorbește frumos,* **de aceea** *nu e ascultat. Orice ai spune, orice argument ai aduce,* **tot** *nu te cred.*

Folosirea unui corelativ creează pauză între termenii coordonați sau subordonați, pauză marcată în scris mai ales de virgulă.

CUVINTE ȘI CONSTRUCȚII INCIDENTE

Se numesc incidente cuvintele și construcțiile care aduc o comunicare suplimentară în interiorul comunicării de bază. Cuvintele și construcțiile incidente nu fac parte din structura comunicării în care sînt introduse, nu se leagă sintactic de propoziția sau de fraza în care apar, sînt propoziții sau fraze independente, izolate de comunicarea de bază prin pauze, iar în scris — mai ales prin virgulă, linie de pauză sau paranteze. Comunicarea suplimentară pe care o aduc poate conține în general: a) o precizare, o completare, o explicație la cele cuprinse în comuni-

Scanned with OKEN Scanner

carea de bază: *Urma să-l aştept în Putna Seacă* (aşa se numea halta), *la trenul de seară. Omul nu meritase prietenia noastră* (ne înşală uneori aparenţele). *Cînd să pornească* (înnoptase de mult) *se răzgîndiră amîndoi;* b) atitudinea vorbitorului faţă de cele relatate în comunicarea de bază: *Mintea vădit* — penibilă situaţie! — *şi totuşi unii,* sigur, *îl credeau;* c) intervenţia autorului în vorbirea directă pe care o reproduce sau la sfîrşitul ei: *Romanul,* îi răspunde vînzătoarea, *n-a apărut încă. Romanul n-a apărut încă,* îi răspunde vînzătoarea fără să-l privească.

DESINENŢĂ

Desinenţa este un element morfologic care, adăugat la rădăcina sau la tema unui cuvînt flexibil, exprimă numărul şi cazul la substantiv, genul, numărul şi cazul la adjectiv şi la pronume, numărul şi persoana la verb.

În mod obişnuit, desinenţele exprimă simultan două sau mai multe categorii gramaticale; de exemplu: în *pe o casă mare, -ă,* desinenţă adăugată la rădăcina *cas-,* marchează atît numărul (sg.), cît şi cazul (ac.), iar *-e,* desinenţă adăugată la rădăcina *mar-,* indică genul (f), numărul (sg.) şi cazul (ac.); în *adunaşi, -şi,* desinenţă adăugată la tema *aduna-* (= rădăcina *adun-* + sufixul gramatical *-a-*), exprimă numărul (sg.) şi persoana (a II-a). O desinenţă poate fi omonimă cu alta sau cu altele (care marchează deci un gen, un număr, cazuri şi persoane diferite); de exemplu: în *o casă, pe o casă,* **-ă** = n. şi ac. sg., iar în *a unei case, unei case; nişte case, a unor case, unor case, pe nişte case,* **-e** = g. şi d. sg. = n., g., d. şi ac. pl.; în *eu adunam, noi adunam,* **-m** = persoana I sg. şi pl. de la imperfect.

Diferenţele de număr, de caz şi de persoană se exprimă prin desinenţă concretă uneori numai la una dintre formele care se opun; de exemplu: *elev* (sg.) — *elevi* (pl.); *baie* (n.-ac. sg.) — *băi* (g.-d. sg. şi n., g., d., ac. pl.); *adun* (persoana I sg.) — *aduni* (persoana a II-a sg.). Despre forme ca *elev, băi, adun,* f ă r ă desinenţă concretă, care creează diferenţe de sens cu forme a v î n d desinenţă concretă, se spune că au desinenţa *zero.*

ELEMENT DE COMPUNERE

Elementele de compunere sînt unităţi lexicale care intră în alcătuirea unui cuvînt compus şi care nu au existenţă independentă în limba română. Ele sînt în general rădăcini şi teme din alte limbi (greaca veche îndeosebi ori latina): *auto-*[1] „singur, cu mijloace proprii" (gr.), *auto-*[2] „automobil, maşină" (gr.); *micro-* „mic, microscopic" (gr.), *-pod* „picior" (gr.), *pseudo-* „fals" (gr.), *tele-* „departe, la distanţă" (gr.), sau cuvinte

Scanned with OKEN Scanner

întregi existente independent în alte limbi: *deca* „zece" (gr.), *octo* „opt" (lat.).

Într-un cuvînt compus, elementele de compunere se combină fie cu un cuvînt românesc: *autoapărare, autobază, decalitru, pseudoştiinţă, teleenciclopedie*, fie între ele: *cinefil* (gr. *cine-* „mişcare, cinematograf" + gr. *-fil* „care iubeşte, prieten"), *microscop* (gr. *-scop* „care priveşte"), *octogon* (gr. *-gon* „unghi"), *pseudopod*.

ETIMON

Etimonul este un cuvînt sau o formă din care provine un cuvînt dintr-o limbă. În textul lucrării de faţă termenul a fost folosit în legătură cu împrumuturile din limbi străine, a căror scriere şi a căror pronunţare au fost influenţate de forma cuvintelor corespunzătoare din limba de origine (de etimon).

FLEXIUNE

Prin flexiune se înţelege totalitatea schimbărilor pe care le suferă un cuvînt pentru a exprima categoriile lui gramaticale (adică genul, numărul, cazul, persoana, timpul, modul, diateza — după clasa de cuvinte din care face parte). Ca procedeu morfologic, flexiunea constă în modificarea formei cuvintelor: a) în şi prin desinenţe şi sufixe gramaticale: *casă — case, aduna — adunînd*; b) prin alternanţe fonetice: *cană — căni;* c) prin accent: *aprópie — apropié;* d) prin mijloace analitice: *(adun)* să *adun, (face)* aş *face, (spune)* se *spune*.

Cuvintele flexibile au fie flexiune nominală (substantivul şi adjectivul), fie flexiune pronominală (pronumele şi articolul), fie flexiune verbală (verbul). Flexiunea verbului se numeşte conjugare, a celorlalte — declinare.

FORMĂ ALTERNANTĂ

Sînt alternante formele flexionare ale aceluiaşi cuvînt sau formele unor cuvinte din aceeaşi familie care se opun (şi) prin alternanţe fonetice (sau ortografice). Scrierea cu *ia* (nu cu *ea*) după consoane se justifică în cea mai mare măsură prin existenţa formelor alternante cu *ie* (nu cu *e*), în care adică *ia*, grup monosilabic, diftong, alternează cu *ie*, tot grup monosilabic; de exemplu: *piatră — pietre, împietrit, pietrui*. Se scrie *ea* (nu *ia*) după *ch, gh* în aceeaşi silabă (deşi în această poziţie *ea* = /a/) numai cînd există forme alternante cu *e: lichea — lichele, licheluţă; supraveghea — supraveghez*.

Scanned with OKEN Scanner

FORMĂ FLEXIONARĂ

Se numește flexionară forma rezultată din flexiunea unui cuvînt. Formele flexionare **sintetice** (simple) sînt alcătuite din rădăcina cuvîntului urmată de desinențe și sufixe gramaticale — toate avînd deci poziție enclitică; de exemplu: *codru* = rădăcină *codr-* + desinența *-u* pentru n., g., d., ac. sg.; *muntean* = tema lexicală *muntean (munte* + *-ean)*, care funcționează în flexiune ca o rădăcină + desinența *zero* pentru n., g., d., ac. sg.; *munteni* = tema *munteń-* + desinența *-i* pentru n., g., d., ac. pl.; *adunaseși* = rădăcina *adun-* + sufixul gramatical *-a-* pentru perfect + sufixul gramatical *-se-* al mai mult ca perfectului + desinența *-și* pentru persoana a II-a sg.

Formele **analitice** (compuse) sînt alcătuite dintr-un cuvînt ajutător (în general proclitic, dar putînd fi folosit uneori și enclitic) și o temă a cuvîntului de bază; primul poate fi un auxiliar: *am adunat* și *adunat-am, voi aduna* și *aduna-voi;* o conjuncție: *să adun;* un pronume reflexiv: *se gîndește* și *gîndindu-se;* o prepoziție (la numerale cardinale, care nu se combină cu desinențe și care au, cu puține excepții, formă invariabilă după gen): (purtarea) *a trei* (dintre ei, dintre ele), (propune) *la trei* (dintre ei, dintre ele).

Formele **articulate** cuprind o formă a cuvîntului de bază și o formă a articolului; de exemplu: *peretelui* = rădăcina *peret-* + desinența *-e-* (forma flexionară a cuvîntului *perete*) + *-lui*, articolul enclitic la g.-d. sg. m. (forma flexionară a articolului).

Sînt **omonime** două sau mai multe forme flexionare ale aceluiași cuvînt care au desinențe și sufixe gramaticale omonime; de exemplu: n. sg. (această) *casă* = ac. sg. (pe această) *casă*; g. sg. (a acestei) *case* = d. sg. (acestei) *case* = n. pl. (aceste) *case* = g. pl. (a acestor) *case* = d. pl. (acestor) *case* = ac. pl. (pe aceste) *case*; imperfect persoana a II-a sg. *adunai* = perfect simplu persoana I sg. *adunai*.

FORMĂ VARIABILĂ, FORMĂ INVARIABILĂ

Cuvintele flexibile au în mod normal formă **variabilă**, sînt variabile în sensul că pot realiza cel puțin două forme flexionare distincte: *elev — elevi, casă — case, bun — buni — bună — bune, care — cărui — cărei — căror, adun — aduni — adună* etc. Cînd un cuvînt nu poate exprima categoriile gramaticale proprii clasei de cuvinte din care face parte se spune că are formă unică, **invariabilă**; de exemplu: a) substantive invariabile în număr: (un, niște) *pui, arici, unchi, pronume;* b) substantive invariabile în număr și caz: (o, unei, niște) *elice, învățătoare, maree;* c) adjective, pronume și numerale invariabile în gen,

Scanned with OKEN Scanner

număr și caz: (perete, pereți; haină, unei haine, niște haine) *bej, gri;* *ce* (pom, pomi, pădure, păduri), (rîndul, clasa, clasei, clasele) *întîi.*

Un cuvînt flexibil poate să aibă forme distincte pentru o categorie gramaticală și să rămînă invariabil după altă categorie; de exemplu, sînt adjective care au forme deosebite după gen, dar care sînt invariabile după număr și caz: (om, oameni) *greoi* — (femeie, unei femei, niște femei) *greoaie;* iar forma de conjunctiv perfect, deși ține de un mod personal, este invariabilă în număr și persoană: (eu, tu, el; noi, voi, ei) *să fi mers.*

HIAT

Se numește hiat întîlnirea a două vocale pronunțate succesiv în silabe diferite. Vocalele în hiat pot face parte din același cuvînt: a**e**r, al**ee**, p**oe**t, d**ue**l sau din cuvinte diferite: *rețea* **e***lectrică, închide* **e***rmetic, domino* **e***legant,* c**u** **e***levii.*

Fenomen în general nepopular, hiatul din corpul cuvintelor este, în limba română contemporană, o inovație introdusă etimologic, odată cu o serie de cuvinte împrumutate mai ales din limbi latino-romanice; să se compare diferența de pronunțare dintre cuvinte noi cu hiat și cuvinte mai vechi cu o semivocală intermediară: *aer* — *caier, alee* — *femeie, poet* — *boier, duel* — *fluier.*

Hiatul dintre cuvinte este desființat (rezolvat) în tempo rapid prin formarea unei silabe comune — situație în care cuvintele alăturate devin conjuncte (v. § 256—259): *de* **a***tunci* = **de-a***tunci, că* **a***ștept* = **c-a***ștept.*

INTONAȚIE

Înțelegem prin intonație variațiile de înălțime ale vocii (ale tonului) în timpul vorbirii. În limba română există două tipuri fundamentale de intonație: a) intonație enunțiativă, caracterizată prin coborîrea vocii la sfîrșitul propozițiilor independente și al frazelor enunțiative: *Laboratorul era pregătit* ↘. *Urmau experiențele, care aveau să ocupe ora întreagă* ↘*;* b) intonație interogativă, caracterizată prin ridicarea vocii la sfîrșitul propozițiilor și al frazelor interogative totale: *E pregătit laboratorul* ↗ *? Putem face experiențele pe care le avem în program astăzi* ↗ *?* (Sensul săgeții arată coborîrea sau urcarea intonației.)

În cadrul fiecăruia dintre cele două tipuri fundamentale de intonație pot exista unele deosebiri de intonare. De exemplu, intonația descendentă, enunțiativă, e mai coborîtă la sfîrșitul propozițiilor și al frazelor imperative: *Vino acum* ↘ . *Vino să citim* ↘ . În propoziții și în frazele exclamative, atitudinea afectivă a vorbitorului

Scanned with OKEN Scanner

introduce în intonația fundamentală accente și variații de înălțime a vocii care reliefează cuvinte sau propoziții: **Mult** *s-a mai trudit omul ăsta*↘ *! De-ar* **veni** *odată*↘ *!* **Bine** *că s-a sfîrșit*↘ *!* **Ce n-ar fi dat** *să nu se fi întîmplat așa*↘ *! Nu ți-e frică* **deloc, deloc**↗ *?*

În propozițiile fără predicat intonația are funcție predicativă: *Liniște*↘*. Un singur trecător pe stradă*↘*. Bravo*↘ *! Zău*↗ *?* În situația frazelor cu propoziții juxtapuse, intonația poate distinge raporturile sintactice; de exemplu: a) *Plouă* **tare,** *nu plecăm = Dacă plouă tare, nu plecăm:* raport de subordonare; prima propoziție, condițională, are circumstanțialul *tare* intonat mai înalt și accentuat, tonul menținîndu-se ridicat pînă la pauza interioară; b) *Plouă tare, nu plecăm = Plouă tare, deci nu plecăm:* raport de coordonare; prima propoziție, principală, e rostită cu un ton care coboară pînă la pauza interioară, iar a doua este conclusivă.

Particularitățile de intonație sînt redate în scris, în anumite limite, prin semnele de punctuație.

PAUZĂ

Pauza este o întrerupere a vorbirii de durată variabilă. Element f o n e t i c care marchează tempoul vorbirii, pauza are totodată un important rol g r a m a t i c a l și logic. Ea delimitează propozițiile independente și frazele (ca pauză finală, mare), iar în cuprinsul acestora — părțile componente care se află în raporturi mai puțin strînse ori între care nu se stabilesc raporturi sintactice (ca pauză interioară, mai mică). În anumite împrejurări, pauza gramaticală servește la identificarea porțiunilor pe care le izolează; de exemplu, împreună cu intonația, pauza distinge atributul explicativ de cel determinativ, propoziția atributivă explicativă de cea determinativă, propoziția interogativă directă de cea indirectă. Pauza poate substitui un predicat verbal sau un verb copulativ.

Pauza gramaticală se află de obicei într-un anumit raport cu intonația. Pauzele interioare mici, de exemplu, sînt precedate de regulă de o ușoară ridicare a tonului, în timp ce pauzele interioare mai mari (oricum, mai puțin mari decît pauza finală) se asociază cu o ușoară coborîre a vocii.

Pauza interioară poate fi creată de interpretarea pe care vorbitorul o dă datelor comunicării, de intenția lui de a reliefa anumite cuvinte, grupuri de cuvinte sau propoziții, de starea lui afectivă ori de o împrejurare aparte în care se află el.

Funcțiile pauzei și raporturile ei cu intonația sînt redate în scris prin punctuație — în limitele îngăduite de sistemul de scriere al limbii

Scanned with OKEN Scanner

române (v. § 270 și urm., unde se găsesc exemple pentru toate situațiile menționate mai înainte).

Prin analogie cu pauza din vorbire se folosește termenul pauză albă (grafică) pentru spațiul liber („blancul", în limbajul tipografic) care delimitează cuvintele în lanțul scris (v. § 253).

PROPOZIȚIE DUBITATIVĂ

Propoziția enunțiativă dubitativă exprimă, prin forma verbală a predicatului, o îndoială, o nehotărîre, o nesiguranță sau o bănuială cu privire: a) la conținutul predicatului: *O fi întîrziind;* b) la subiect: *Ne-o fi căutat Ionescu;* c) la obiectul acțiunii: *O fi citind ziarul;* d) la o împrejurare: *Se va fi dus după cumpărături.*

Propoziția interogativă dubitativă formulează, în același fel, o întrebare prin care se exprimă îndoiala, nesiguranța vorbitorului cu privire: a) la predicat: *Oare să se fi hotărît?* b) la subiect: *Să ne fi căutat Ionescu?* c) la obiectul acțiunii: *Ce va fi făcînd Ionescu?* d) la o împrejurare: *Cînd l-o fi găsit?*

PROPOZIȚIE INTEROGATIVĂ DIRECTĂ ȘI INDIRECTĂ, TOTALĂ ȘI PARȚIALĂ

Propoziția interogativă directă adresează întrebarea direct interlocutorului, celui cu care se vorbește, fiind independentă din punct de vedere sintactic de verbul de declarație care eventual o introduce și de care e separată prin pauză mare: *L-a întrebat apoi* [pauză]: — **Cu ce se ajunge la gară?** Propoziția interogativă indirectă cuprinde o întrebare reprodusă și este subordonată sintactic verbului de declarație care o anunță și de care se leagă fără pauză: *L-a întrebat apoi* **cu ce se ajunge la gară.**

Cînd întrebarea directă privește predicatul, propoziția interogativă este totală, intonată fiind specific, ascendent: *A venit scrisoarea↗?* La interogativele totale se răspunde printr-o afirmație sau printr-o negație (exprimate prin adverb, prin repetarea predicatului însoțit sau nu de determinanți etc.): — *A venit scrisoarea?* — *Da.* — *A venit.* — *Nu.* — *N-a venit.* Cînd întrebarea directă se referă la altă parte de propoziție, nu la predicat, propoziția interogativă este parțială, marca ei gramaticală fiind un cuvînt interogativ — pronume, adjectiv pronominal sau adverb interogativ; întrebarea se poate referi: a) la subiect: — *Cine a venit?* — *Ionescu;* b) la un atribut: — *Cîți bani a cheltuit?* — *Mulți;* c) la complementul direct: — *Ce citește?* — *O carte de știință;* d) la complementul indirect: — *Cui i-a dat banii?* — *Lui*

Scanned with OKEN Scanner

Ionescu; e) la o împrejurare: — *Unde a ajuns? — La Predeal.* Intonația propozițiilor interogative parțiale este descendentă, cu cuvîntul interogativ intonat mai înalt și accentuat: **Cine** *a venit*↘ *?*

PROPOZIȚIE POTENȚIALĂ

Propoziția enunțiativă potențială exprimă, prin forma verbală a predicatului, posibilitatea realizării unei acțiuni sau stări, fără să precizeze dacă acțiunea sau starea se realizează: *Te-aș aștepta la prînz. Acum ar fi ieșit și el inginer.*

Propoziția interogativă potențială formulează, prin aceleași mijloace morfologice, o întrebare sub forma unei posibilități: *L-ai aștepta la prînz? Cînd ar fi ieșit și el inginer?*

SUFIX GRAMATICAL

Sufixul gramatical este un element morfologic care, adăugat la rădăcina sau la tema unui verb, exprimă modul și timpul; de exemplu: *-a* din *aduna*, *-ea* din *cădea*, *-e* din *ține*, *-i* din *veni* și *-î* din *hotărî* sînt sufixe modale, pentru infinitiv; *-se* din *rupse* este sufixul perfectului simplu, menținut în forma *rupsese*, în care *-se* de la finală (adăugat deci la tema *rupse-*) este sufixul mai mult ca perfectului.

Diferența de număr dintre (eu) *adun* și (noi) *adunăm* se realizează cu sufix concret (*-ă-*) și desinență concretă (*-m*) numai la forma de plural; forma de singular se opune deci celei de plural prin sufix *zero* și desinență *zero;* cu alte cuvinte: *adun* + *zero* + *zero* = indicativ prezent persoana I *sg.*, în opoziție cu: *adun* + *ă* + *m* = indicativ prezent persoana I *pl.*

TEMPO

Prin tempo se înțelege viteza cu care se succed silabele cuvintelor în lanțul vorbirii. Tempoul poate depinde de particularitățile vorbirii individuale (sînt oameni care vorbesc mai repede, alții care vorbesc mai rar), de împrejurare, de starea sufletească a vorbitorului (în starea de iritare, de exemplu, vorbirea e mai precipitată). Tempoul este influențat de pauzele din vorbire (de cele gramaticale, obligatorii, ca și de cele afective sau create intenționat). Tempoul poate determina menținerea sau desființarea hiatului dintre cuvinte (v. condițiile în § 259).

TIPURI DE DECLINARE ȘI DE CONJUGARE

Substantivul, adjectivul și verbul sînt părți de vorbire care cuprind mulțimi mari de cuvinte. Flexiunea oricărei astfel de mulțimi,

Scanned with OKEN Scanner

deși are note fundamentale comune, nu este absolut identică. Un grup de substantive, de exemplu, care se schimbă ca orice substantiv după număr și după caz, poate fi caracterizat prin anumite particularități de flexiune (un anumit număr de forme cazuale, o anumită omonimie a lor), constituind astfel un tip de declinare, deosebit de alte tipuri, cu alte particularități flexionare, care caracterizează alte grupuri de substantive. Asemenea deosebiri după tipuri de flexiune se întîlnesc și la adjectiv, ca și la verb.

Substantivele cunosc patru tipuri de declinare, deosebite după numărul formelor flexionare și după omonimia acestora: a) cu două forme, repartizate în felul următor și caracteristice pentru masculine și neutre în general: 1. o formă la singular pentru toate cazurile: *brad, cablu;* 2. altă formă la plural pentru toate cazurile: *brazi, cabluri;* b) tot cu două forme, repartizate altfel și caracteristice femininelor în general: 1. o formă pentru n-ac. sg.: *casă;* 2. alta pentru g.-d. sg. și pentru toate cazurile la plural: *case;* c) cu trei forme, tip caracteristic pentru anumite substantive feminine: 1. o formă pentru n.-ac. sg.: *ceartă;* 2. alta pentru g.-d. sg.: *certe;* 3. ultima pentru plural la toate cazurile: *certuri;* d) cu formă unică, invariabilă, tip care cuprinde puține substantive masculine, feminine și neutre: *pui, elice, foarfece.* În interiorul tipurilor cu mai multe forme există subgrupuri, clase de declinare, deosebite după desinențe; de exemplu, din primul grup fac parte substantive ca *brad,* cu desinența *zero, tigru,* cu desinența *-u, perete,* cu desinența *-e* (v. diferențierile de acest fel în § 189, 197, 206).

Adjectivele se împart în patru tipuri: a) cu patru forme: 1. m. sg. *bun,* 2. m. pl. *buni;* 3. f. sg. *bună,* 4. f. pl. *bune;* b) cu trei forme, repartizate diferit: — 1. m. sg. *argintiu,* 2. f. sg. *argintie,* 3. m. și f. pl. *argintii;* — sau: 1. m. sg. *silitor,* 2. m. pl. *silitori,* 3. f. sg. și pl. *silitoare;* c) cu două forme, repartizate diferit: — 1. m. și f. sg. *mare,* 2. m. și f. pl. *mari;* — sau: 1. m. sg. și pl. *greoi,* 2. f. sg. și pl. *greoaie;* — sau: 1. m. sg. și m. și f. pl. *gălbui,* 2. f. sg. *gălbuie;* d) cu formă unică, invariabilă: *gri, bej, cumsecade, ferice.* În cadrul tipurilor cu mai multe forme există și la adjectiv subgrupuri, clase, deosebite după desinențe; de exemplu, în tipul cu patru forme, m. sg. *bun* are desinența *zero,* pe cînd *simplu* are desinența *-u.* Declinarea adjectivelor prezintă multe analogii cu declinarea substantivelor, ceea ce îngăduie cuprinderea lor într-o flexiune comună, nominală; de exemplu, *bun — buni* se declină ca *ban — bani; bună — bune,* ca și *casă — case.* Din acest motiv, declinarea adjectivelor apare în textul lucrării alături de declinarea substantivelor cu care se înrudește (v. § 189 și 197).

Verbele se împart în patru conjugări, după sufixul infinitivului: a) conjugarea I, în *-a: a aduna, a lucra;* b) conjugarea a II-a, în *-ea: a cădea;* c) conjugarea a III-a, în *-e: a ține;* d) conjugarea a IV-a

în *-i* sau în *-î: a veni, a citi; a coborî, a hotărî.* La conjugarea I însă se pot distinge d o u ă tipuri: 1. fără sufixul *-ez* la indicativ prezent: (eu) *adun,* (tu) *aduni* (el, ei) *adună;* 2. cu sufixul *-ez* la același mod și timp și la aceleași persoane și numere: (eu) *lucrez,* (tu) *lucrezi,* (el, ei) *lucrează.* Situație asemănătoare există și la conjugarea a IV-a, unde verbele se grupează în cîte d o u ă tipuri diferite: 1. fără sufixul *-esc* (la cele în *-i*) și *-ăsc* (la cele în *-î*) la indicativ prezent: (eu, ei) *vin,* (tu) *vii,* (el) *vine;* (eu) *cobor,* (tu) *cobori,* (el, ei) *coboară;* 2. cu sufixul *-esc* și, respectiv, *-ăsc* la același mod și timp: (eu, ei) *citesc,* (tu) *citești,* (el) *citește;* (eu, ei) *hotărăsc,* (tu) *hotărăști,* (el) *hotărăște.* În cuprinsul aceluiași grup, sub influența sunetelor care le precedă, unele sufixe au variante fonetice; de exemplu, la indicativ prezent: *lucrează,* dar *întemeiază, liniază;* sau la perfect simplu: *lucră,* dar *întemeie, linie, împerechе, veghe* (v. § 218). În cadrul conjugării a III-a, la perfect simplu unele verbe au sufixul *-u: căzu,* altele sufixul *-se: rupse, merse,* iar participiul este marcat fie de sufixul *-t: căzut, rupt,* fie de sufixul *-s: mers.*

VERB DE DECLARAȚIE

Verbele de declarație sau de informare, ca: *a spune, a zice, a striga, a întreba, a răspunde, a replica* etc., sînt folosite de cel ce povestește sau relatează ceva pentru a anunța, pentru a introduce vorbirea directă pe care urmează s-o reproducă; de exemplu: *La sfîrșit,* spuse *nesigur:* — *Poate i-am ajutat.*

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

AVRAM, ANDREI, *Semivocalele românești din punct de vedere fonologic*, în *Studii și cercetări lingvistice*, IX, 1958, nr. 1, p. 7—16.

— *Trăsăturile distinctive ale fonemelor limbii române literare*, în *Studii și cercetări lingvistice*, XXVII, 1976, nr. 6, p. 577—599.

AVRAM, MIOARA, *Probleme ale alcătuirii unui nou îndreptar ortografic al limbii române*, în *Limba română*, XXIV, 1975, nr. 4, p. 279—288.

— *Raporturile dintre predarea gramaticii și predarea ortografiei*, în *Limbă și literatură*, 1975, II, p. 372—376.

— *Școala și cerințele actuale ale predării ortografiei și ortoepiei*, în *Limbă și literatură*, Seria I, Prelegeri 1, — Cursuri de vară, 1977, p. 151—168.

— *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, în *Limba română*, XXVI, 1977, nr. 2, p. 107—116.

— *Locul foneticii în învățământul limbii române*, în *Limbă și literatură*. Seria I. Prelegeri 2 — Cursuri de vară, 1978, p. 128—148.

— *Compromiterea parantezei*, în *Limba română*, XXVIII, 1979, nr. 1, p. 95—98.

— *Punctuația și implicațiile ei în limbă și în comunicare*, în *Limbă și literatură*, 1980, I, p. 11—26.

AVRAM, MIOARA, CARABULEA, ELENA, CIOBANU, FULVIA, FICȘINESCU, FLORICA, GHERMAN, CRISTINA, HASAN, FINUȚA, POPESCU-MARIN, MAGDALENA, RĂDULESCU, MARINA, RIZESCU, I., VASILIU, LAURA, *Formarea cuvintelor în limba română*. Volumul al II-lea. *Prefixele*, București, 1978.

BRÂNCUȘ, GRIGORE, *Limba română contemporană. Morfologia verbului*, București, 1976.

BREBAN, VASILE (coordonator) — BOJAN, MARIA, COMȘULEA, ELENA, NEGOMIREANU, DOINA, ȘERBAN, VALENTINA, TEIUȘ, SABINA, *Limba română corectă. Probleme de ortografie, gramatică, lexic*, București, 1973.

CALOTĂ, ION, *Probleme de ortoepie în viitorul* **Dicționar ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române**, în *Limba română*, XXVII, 1978, nr. 2, p. 193—202.

CARABULEA, ELENA, *Numele de locuitori în* -ean, -ian, -an, în *Limba română*, XXVI, 1977, nr. 2, p. 149—154.

— *Scrierea și pronunțarea unor neologisme cu finala* -ură, în *Limba română*, XXVIII, 1979, nr. 2, p. 199—201.

CAZACU, B., *În legătură cu normele ortoepice ale limbii române literare*, în *Studii și cercetări lingvistice*, VIII, 1957, nr. 3, p. 357—367.

CIOBANU, FULVIA, *Scrierea cuvintelor compuse*, București, 1958.

— *Unele întrebuințări ale liniei de pauză în scrierea noastră actuală*, în *Limba română*, XXIX, 1980, nr. 3, p. 193—196.

CIOBANU, FULVIA, HASAN, FINUȚA, *Formarea cuvintelor în limba română*, Vol. I *Compunerea*, București, 1970.
CIOMPEC, GEORGETA, DOMINTE, CONSTANTIN, GUȚU-ROMALO, VALERIA, MÎRZA, CLEMENT, VASILIU, EMANUEL, *Limba română contemporană*, Vol. I, Sub coordonarea acad. I. Coteanu, București, 1974.
COTEANU, I., *Pentru un mare dicționar ortografic al limbii române*, în *Limba română*, XXV, 1974, nr. 4, p. 351—354.
COTEANU, I., BIDU-VRĂNCEANU, ANGELA, *Limba română contemporană*. Volumul al II-lea, București, 1975.
DIACONESCU, PAULA, *Structură și evoluție în morfologia substantivului românesc*, București, 1970.
Dicționarul explicativ al limbii române. Institutul de Lingvistică din București, 1975.
Dicționar invers. Institutul de Lingvistică din București, 1957.
DOMINTE, CONSTANTIN, *Discordanțe între scrierea și rostirea românească (omografe eterofone și eterografe omofone)*, în *Limbă și literatură*, 1980, III, p. 388—400.
Gramatica limbii române, Ediția a II-a revăzută și adăugită. Tiraj nou. Academia R.S. România, Coordonatori acad. Al. Graur, Mioara Avram, Laura Vasiliu, București, 1966.
GRAUR, AL., *Observații asupra sinerezei în românește*, în *Studii și cercetări lingvistice*, XI, 1960, nr. 4, p. 845—849.
— *Tendințele actuale ale limbii române*, București, 1968.
— *Mic tratat de ortografie*, București, 1973.
— *Scrierea numelor de locuri în românește*, în *Lucrările simpozionului de toponimie*, București, 1975, p. 5—9.
GUȚU ROMALO, VALERIA, *Abatere și greșeală (Limba română de azi)*, București, 1972.
— *Sintaxa limbii române. Probleme și interpretări*, București, 1973.
— *În legătură cu* **Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române**, în *Limba română*, XXVI, 1977, nr. 3, p. 307—314.
— *Variații de pronunțare în limba română actuală*, în *Limbă și literatură*, 1979, II, p. 414—418.
HASAN, FINUȚA, *Dublete neologice cu sau fără* h *la inițială*, în *Limba română*, XXVI, 1977, nr. 2, p. 131—134.
— *Câteva aspecte ale scrierii cu inițiale majuscule*, în *Limba română*, XXVIII, 1979, nr. 1, p. 99—103.
HRISTEA, THEODOR, *Probleme de etimologie. Studii. Articole. Note*, București, 1968.
— *Principiile ortografiei românești actuale*, în *Sinteze de limba română*. Ediția a doua revizuită și mult îmbogățită, București, 1981.
— *Despre unele reguli de punctuație*, în *România literară*, XIII, 1980, nr. 6, p. 9.
IANCU, VICTOR, *Limbaj cotidian și rostire literară*, Timișoara, 1977.
ILIESCU, MARIA, *Pentru o sistematizare a predării pronumelui personal neaccentuat românesc*, în *Limba română*, XXIV, 1975, nr. 1, p. 52—62.
IORDAN, IORGU, *Limba română actuală. O gramatică a „greșelilor"*. Ediție definitivă, București, 1947.
— *Limba română contemporană*, [Ediția a II-a, București], 1956.
IORDAN, IORGU, ROBU, VLADIMIR, *Limba română contemporană*, București, 1978.
IVĂNESCU, G., LEONTE, I., *Fonetica și morfologia neologismelor române de origine latină și romanică*, în *Studii și cercetări științifice*, Iași, VII, 1956, fasc. 2, p. 1—24.
Îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație. Ediția a III-a. Institutul de Lingvistică din București, 1971.
LOMBARD, ALF, *La prononciation du roumain*, Upsala, 1935.

Scanned with OKEN Scanner

MACREA, D., *Probleme de lingvistică română*, Bucureşti, 1961.
— *Ortografia actuală a limbii române. Cîteva precizări*, în *Cercetări de lingvistică*, VIII, 1963, nr. 2, p. 315—323.
— *Limbă şi lingvistică română*, Bucureşti, 1973.
MIHĂESCU, N., *Abateri de la exprimarea corectă*, Bucureşti, 1963.
— *Carte despre limba românească. Pentru o corectă şi frumoasă exprimare*, Bucureşti, 1972.
NICULESCU, AL., *Majuscule şi ortografie*, în *România literară*, IX, 1976, nr. 20, p. 8.
— *Pronunţări etimologice*, în *România literară*, XII, 1979, nr. 13, p. 8.
ONU, LIVIU, *Micul dicţionar ortografic*, în *Steaua*, I, 1954, nr. 1, p. 105—111.
PĂTRUŢ, I., *Probleme de morfologie şi ortografie. În legătură cu ţ în limba română*, în *Cercetări de lingvistică*, I, 1956, nr. 1—4, p. 119—124. II. *În legătură cu ţ şi ţ în limba română*, *Ibidem*, III, 1958, p. 255—258.
PETROVICI, E., *Forme absolute şi forme conjuncte (în sandhi) ale cuvintelor în grafia obişnuită şi în transcrierea fonetică*, în *Fonetică şi dialectologie*, 1961, III, p. 57—62.
— *Unele tendinţe fonetice ale limbii române actuale*, în *Cercetări de lingvistică*, VI, 1961, nr. 2, p. 329—336.
POPESCU-MARIN, MAGDALENA, *Genul unor termeni ştiinţifici formaţi cu elementul de compunere* **-cit**, în *Limba română*, XXVI, 1977, nr. 2, p. 141—143.
PUŞCARIU, SEXTIL, *Limba română*. Volumul I. *Privire generală*, Bucureşti, 1940 (Ediţia a II-a, 1976); Volumul al II-lea. *Rostirea*, Bucureşti, 1959.
RĂDULESCU, MARINA, *Desinenţă zero sau* **u** *la substantivele neutre cu tema în* **-o**, în *Limba română*, XXVI, 1977, nr. 2, p. 135—139.
— *Despre scrierea şi pronunţarea neologismelor conţinînd la origine sufixul fr.* **-eur (-euse)**, în *Limba română*, XXIX, 1980, nr. 3, p. 259—265.
RIZESCU, I., *Hiat şi diftong în dicţionarele normative*, în *Limba română*, XXVI, 1977, nr. 2, p. 155—157.
ROMAN, ION, *Vorbiţi mai bine, scrieţi mai bine româneşte*. Ediţie revăzută, Bucureşti, 1978.
ROSETTI, A., *Consideraţii asupra sistemului fonologic al limbii române literare*, în *Studii şi cercetări lingvistice*, VIII, 1957, nr. 1, p. 43—48.
RUSU, G., C., *Punctuaţia şi ortografia limbii române în lumina* **Gramaticii Academiei**, în *Limba română*, XX, 1971, nr. 6, p. 615—617.
SECHE, LUIZA, *Noua ediţie a Îndreptarului ortografic, ortoepic şi de punctuaţie*, în *Presa noastră*, XVII, 1972, nr. 2, p. 33—35.
— *Compunerea cu ajutorul abrevierilor*, în *Limba şi literatura română*, III (IV), 1977, nr. 3, 12—14.
SFÎRLEA, LIDIA, *Pronunţia românească literară — stilul scenic*, Bucureşti, 1970.
Studii şi materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română. Vol. I, 1959; vol. al II-lea, 1960; vol. al III-lea, 1962; vol. al IV-lea, 1967; vol. al V-lea, 1969; vol. al VI-lea, 1972.
ŞERBAN, V., *Dicţionar ortografic*, în *Orizont*, XXVII, 1976, nr. 10—32, p. 7; nr. 34, 36, 39—41, p. 7.
ŞUTEU, FLORA, *Adaptarea neologismelor cu radicalul* **-erb** *în limba română contemporană*, în *Analele Universităţii din Craiova. Istorie. Geografie. Filologie*, II, 1973, p. 207—210.
— *Influenţa ortografiei asupra pronunţării literare româneşti*. [Bucureşti] 1976.
— *Introducere în studiul ortografiei*, în *Sinteze de limba română*, Ediţia a doua revizuită şi mult îmbogăţită, Bucureşti, 1981, p. 86—98.
ŞUTEU, VALERIU, *Observaţii asupra pronunţării limbii române*, în *Studii şi cercetări lingvistice*, XII, 1961, nr. 3, p. 293—306.
TODORAN, ROMULUS, *Pe marginea Micului dicţionar ortografic*, în *Tribuna*, I, 1957, nr. 3, p. 6.

Scanned with OKEN Scanner

— *Despre neologismele terminate în* -ie, în *Cercetări de lingvistică*, IV, 1959, nr. 1—2, p. 211—213.

VASILIU, EM., *Fonologia limbii române*, Bucureşti, 1965.

— *Aspecte ale raportului ortografie-ortoepie în româna actuală (Reguli ortografice care nu există)*, în *Limbă şi literatură*, 1978, II, p. 202—206.

— *Scrierea limbii române în raport cu fonetica şi fonologia*, Bucureşti, 1979.

VASILIU, LAURA, *Femininul formaţiilor cu* -log, -logă/-loagă, în *Limba română*, XXVI, 1977, nr. 2, p. 145—148.

ZDRENGHEA, MIRCEA, *Pentru scrierea corectă a numelor de persoană*, în *Tribuna*, X, 1966, nr. 11, p. 6[1].

[1] În timp ce îndreptarul de faţă se afla sub tipar, în corecturi, au apărut următoarele lucrări fundamentale, necesitînd intervenţii corespunzătoare în text: Alf Lombard şi Constantin Gâdei, *Dictionnaire morphologique de la langue roumaine*, Lund-Bucureşti, 1981; Mioara Avram (redactor responsabil), Elena Carabulea, Fulvia Ciobanu, Finuţa Hasan, Magdalena Popescu-Marin, Marina Rădulescu, I. Rizescu, Laura Vasiliu (redactor responsabil adjunct), *Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române*, Academia Republicii Socialiste România, Institutul de Lingvistică al Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 1982.

Tiparul executat la Întrep. Poligrafică
„13 Dec. 1918"

Scanned with OKEN Scanner